

1 § Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Från sammansatta utrikes- och försvarsutskottet hade följande promemoria inkommit:

Sammansatt utrikes- och försvarsutskott

1 bil.

Utrikesutskottet och försvarsutskottet har jämlikt riksdagsordningen 4 kap. 8 § i separata beslut den 27 september respektive den 2 oktober 2007 överenskommit att genom deputerade i sammansatt utskott gemensamt bereda proposition 2007/08:7 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas och Afrikanska unionens gemensamma fredsfrämjande insats i Darfur*, en aviserad proposition om svenskt deltagande i en fredsfrämjande EU-insats i Tchad och en aviserad skrivelse om en nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.

Till deputerade och suppleanter i det sammansatta utskottet har utsetts de i bifogade förteckning upptagna riksdagsledamöterna.

Det sammansatta utskottet, som benämns Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU), har vid konstituerande sammanträde den 18 oktober utsett följande presidium:

Rolf Gunnarsson (m), ordförande

Urban Ahlin (s), vice ordföranden

Stockholm den 18 oktober 2007

Thomas Hörberg

Kanslichef utrikesutskottet

Ingemar Wahlberg

Kanslichef försvarsutskottet

Bilagan hade följande lydelse:

Ledamöter och suppleanter i sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU)

Ur utrikesutskottet

Ledamöter

Urban Ahlin (s)

Veronica Palm (s)

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Carina Hägg (s)
Göran Lennmarker (m)
Gustav Blix (m)
Holger Gustafsson (kd)
Karla López (mp)

Suppleanter

Kent Härstedt (s)
Kenneth G Forslund (s)
Kerstin Engle (s)
Anne-Marie Pålsson (m)
Walburga Habsburg Douglas (m)
Christian Holm (m)
Kerstin Lundgren (c)
Birgitta Ohlsson (fp)
Lars Lindén (kd)
Hans Linde (v)

Ur försvarsutskottet

Ledamöter

Anders Karlsson (s)
Peter Jonsson (s)
Åsa Lindestam (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Karin Enström (m)
Nils Oskar Nilsson (m)
Staffan Danielsson (c)
Allan Widman (fp)
Rosita Runegrund (kd)
Gunilla Wahlén (v)

Suppleanter

Michael Hagberg (s)
Mats Berglind (s)
Inger Jarl Beck (s)
Isabella Jernbeck (m)
Rolf K Nilsson (m)
Else-Marie Lindgren (kd)
Peter Rådberg (mp)

Promemorian lades till handlingarna.

2 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2007/08:48

Till riksdagen

Interpellation 2007/08:48 Bättre äldreomsorg för döva, dövblinda och hörselskadade

av Eva Olofsson (v)

Interpellationen kommer att besvaras den 2 november 2007.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Socialdepartementet

Maria Larsson (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2007/08:FPM10 Meddelande om att främja ungas deltagande
KOM(200)498 till kulturutskottet

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2007/08:14 till utrikesutskottet

Motioner

2007/08:K6 och K7 till konstitutionsutskottet

5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)

Allmänpolitisk debatt

Sexualbrottslagen

Sexualbrottslagen

Anf. 1 THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! När det gäller en sådan här debatt är det förstås självklart att alla härinne vill samma sak, nämligen det allra bästa för dem som utsätts för brott. Men alla är också måna om att vi ska ha så hög rättssäkerhet som möjligt. Jag hoppas att vi slipper att ha något slags tävlan i att vilja mest för de utsatta. Jag är övertygad om att vi alla har exakt samma ambition.

Frågan i dag kommer naturligtvis att handla om: Vad ska vi göra med en ny utvärdering? Vad innebär det? Vad ska finnas med? Vi införde enigt en ny lag år 2005. Det var en av de största förändringarna som har gjorts.

Vi sade redan då att det kommer att behövas en utvärdering. Med en så stor lagstiftningsförändring är det naturligt att det uppstår frågor i domstolarna som kräver att det görs en utvärdering.

Vi kan nu se ett par år senare framför allt när det gäller personer som har varit berusade eller sovande att det har blivit klara förbättringar. Det har blivit fler anmälningar och fler dömda.

Vi har också sett att det finns frågor som redan tidigt skapade en viss oro inte minst i Högsta domstolen. Det gäller åldersfrågan och gränserna för när det ska vara friande, sexuellt utnyttjande eller våldtäkt. Där är det så illa att Högsta domstolen i olika rättsfall har kommit fram till olika slutsatser. Det är den fråga som framför allt behöver utvärderas.

Det gäller också gränsdragningen för hjälplöst tillstånd. Det är en svår fråga. Hjälplöst tillstånd är inte något bra uttryck. Det ger intrycket av att man måste ligga helt utslagen. Så är det inte. Även kvinnor som tar initiativ kan i vissa fall bedömas vara i hjälplöst tillstånd. Frågan var gränsen ska gå för att inte hota rätts säkerheten är inte alldeles enkel.

Frågan om samtycke kommer naturligtvis att diskuteras. Just nu ställs en del märkliga krav samtidigt. Vi ska införa en samtyckesbestämmelse, och vi ska se till att fokus i rättssalarna inte är på kvinnan. Problemet är att om vi ändrar samtyckesregeln är det just vad som händer. Det är då fokus blir på kvinnan även i lagen.

Låt oss en gång för alla slå fast hur det är i dag. Ett nej är ett nej. Även om någon tidigare kollega till mig inom advokatrörelsen har uttryckt sig annorlunda är det ingen diskussion om att ett nej är ett nej. Fokus i lagen är på mannen eller den som begår brottet.

Att det sedan i praktiken ibland ställs frågor och fokus riktas mot brottsoffer på ett sätt som inte bör göras är en annan sak. Om vi ändrar bestämmelsen till samtycke tror jag att det varken blir en förbättring eller en försämring när det gäller bevisfrågor. Det blir varken fler eller värre fällande domar.

Det kom den eniga Sexualbrottskommittén fram till där alla sju partier stod bakom. Där blir det ingen skillnad. Vi är väl ändå överens om att vi inte ska vända på bevisbördor och så vidare? Det som då händer är att fokus ställs på just frågan om det har blivit samtycke eller inte.

Fokus flyttar över. Det är då frågor uppkommer om klädsel och tidigare sexualvanor. Vad tyckte du egentligen i den situationen och precis innan samlaget? Vad sade du på diskoteket? Hade du inte samtyckt? Borde inte männen ha trott att du hade samtyckt? Det är trots allt inte kontrakt vi talar om. Det är den risk som det innebär.

Jag har full respekt för dem som ändå anför detta. Om det ska vara en utvärdering ska naturligtvis den här frågan också utredas. Även om sju partier var överens förra gången är det klart att vi ska ha med den frågan.

Fram till dess är det viktigt att vi diskuterar det. Det är en av de mest centrala frågor som nu finns med i hela debatten. Det är viktigt att ändå klargöra de skillnader som finns.

När det gäller de frågor som ställs i vissa fall till kvinnorna på ett felaktigt sätt finns det regler i dag. Rättens ordförande ska avbryta alla frågor som inte har med målet att göra. Advokatetiska regler säger att inga frågor får ställas i syfte att kränka motparten. Målsägandebiträdets uppgift är att skydda målsägande. De reglerna finns. Men de måste tillämpas bättre. Reglerna blir aldrig bättre än deras tillämpning.

Vi ska ändå ha utvärderingen. Det är viktigt. Vi hörde tidigare i våras att det skulle dröja ända till år 2009. Nu har ministern ändrat sig. Det är bra att hon lyssnar på oss som tycker att den ska vara tidigare. Det är en förändring.

Vi kunde i våras läsa att den skulle börja år 2009. Det är bra att den nu kommer till stånd. Tidigare har ministern sagt: Nej, det går inte, vi har inga HD-domar. Nu har hon ändrat sig och säger att man ska utvärdera bland annat tingsrättsdomar. Det tycker jag däremot inte är så lämpligt. Jag undrar när de har fått prejudikatvärde.

Det jag tycker vore särskilt viktigt, Beatrice Ask, är att du nu kliver fram och säger vad du tycker om frågan om samtycke och inte hänvisar till en kommande utredning. Det är en fråga där alla har en stark åsikt. Vi kommer att respektera vilken åsikt du än har. Vi har stått på samma sida i den här frågan du och jag sedan år 2005, och jag tror att vi kanske gör det fortfarande.

Det vore väldigt bra med ett klargörande. Jag kommer att ha respekt för vilken åsikt du än har. Men jag kommer kräva att du ändå har en synpunkt och inte bara hänvisar till kommande utredning. Jag hoppas att vi står på samma sida i den här frågan. Det behövs mer klargörande än att bara vänta på en utredning.

Anf. 2 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Thomas Bodström säger att vi var eniga om den nya sexualbrottslagstiftningen som antogs 2005. Om Thomas Bodström hade varit här i kammaren som minister då, när den debatten fördes och lagen antogs, hade han vetat att det inte var full enighet. Vi stod bakom förändringarna från Folkpartiets sida, men vi ville gå längre. Folkpartiet och flera andra partier liksom Lagrådet ville stärka kvinnors skydd ytterligare genom att utvidga begreppet hjälplöst tillstånd. Thomas Bodström var själv inne på att detta är alldeles för snävt. Man måste i princip vara helt medvetlös för att få något extra skydd av lagen.

Jag har en uppmaning till Thomas Bodström nu när du är här. Du var inte här då, men nu är du det. Ge oss ett besked om varför ni inte utvidgade begreppet hjälplöst tillstånd till att omfatta även andra särskilt utsatta situationer så att kvinnor kunde ha fått ett ökat skydd mot våldtäktsmän!

Anf. 3 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det ska jag gärna göra. Vi förde diskussioner, och vi förde dem med din partikamrat Johan Pehrson. Under hela gången med 75 större eller mindre förändringar kom det synpunkter allteftersom. Bland annat dök frågan om samtycke upp i sista stund. Delar av vissa partier ville att vi skulle skjuta på det.

Vi sade att nu har vi 75 större eller mindre förändringar. Vissa frågor har dykt upp även i slutskedet. Men låt oss inte skjuta upp lagen! Låt oss inte svika alla dem som vi har lovat lagen, bland annat i det samarbete vi hade med Folkpartiet! Låt oss genomföra lagen, och låt oss se till att vi får en snabb utvärdering när det gäller de frågor som har kommit till i slutet! Det var precis på det sättet vi gjorde.

Om vi hade valt den linje som Cecilia Wigström förespråkade hade det inte blivit någon lag alls. Då hade vi satt till nya utredningar och utvärderingar. Ett påpekande från Lagrådet var inte tillräckligt, utan då hade de krävts nya utvärderingar vilket hade lett till en försening av lagen. Det hade inte varit det bästa.

Anf. 4 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Thomas Bodström blandar ihop korten. Det var många frågor som var uppe, bland annat samtycke, som kanske hade behövt ytterligare utredningar. Men just i frågan om hjälplöst tillstånd har vi ett antal HD-domar – Tumbamålet och Södertäljemålet – som gör att vi hade tillräckligt underlag för att vi redan för två år sedan när du var ansvarig minister hade kunnat se till att få en bättre lagstiftning. Vi hade kunnat se till att kvinnor som inte bara är i hjälplöst tillstånd utan också i en särskilt utsatt situation hade kunnat få bättre skydd.

Anf. 5 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag ber Cecilia Wigström att läsa den nya propositionen. Där står just om förändringar efter Tumbamålet. Men man kan inte lagstifta utifrån enskilda fall. Man kan hänvisa till dem, men man kan inte lagstifta direkt från olika rättsfall. Det man då får göra är att sätta i gång en ny utredning, vilket i sin tur innebär att det sedan ska remissbehandlas och beredas igen. Då hade vi skjutit lagen ett eller två år framåt. Det var väl mycket bättre att genomföra lagen och se till att vi får en snabb utvärdering?

Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Thomas Bodström om han är nöjd. Det lät så när du beskrev lagen. Du var glad för lagstiftningen. 2006 var det 5 procent fällande domar av över 4 000 anmälda våldtäktsfall.

Det är inte sant att diskussionen om att ändra rekvisitet hjälplöst tillstånd till särskilt utsatt situation kom sent i behandlingen. Detta fanns med som ett stort krav från oss här i riksdagen och från många debattörer eftersom det redan hade prövats och man visste att det inte riktigt höll. Ångrar du att du inte tog in den förändringen, Thomas Bodström?

Anf. 7 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det blir en upprepning: Nej, Inger Davidson, vi ångrar inte att vi genomförde den lag som gav ett ökat skydd för kvinnor som är berusade, sovande och så vidare. Vi tyckte att det var mycket bättre att genomföra förbättringarna för att sedan snabbt kunna göra en utvärdering och kanske ta in ytterligare förändringar.

Det fanns inget underlag. Den sexualbrottskommitté där bland andra Kristdemokraterna stod bakom förslagen var det vi hade i beredningsunderlag. Det var därför vi genomförde lagen, och det var därför vi också sade: Se till att vi får en snabb utvärdering! Det var också därför vi ställde krav på ministern att göra den.

Lyckligtvis kommer den nu också. Det är precis samma svar som tidigare: Ja, det var bra att vi genomförde lagen, men vi visste att det skulle till en snabb utvärdering. Det hade varit olyckligt att skjuta upp det här för att i stället sätta i gång nya utredningar. Är du, Inger Davidson, av uppfattningen att vi verkligen skulle ha struntat i lagen och satt i gång nya utredningar när vi hade utrett det här så länge? Det är ju en av de största förändringar som har gjorts på det här området någonsin. Hade du verkligen velat skjuta upp det och börja utreda i stället?

Anf. 8 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en märklig historieskrivning som Thomas Bodström står för. Det fanns en enighet i Sexualbrottskommittén; det är sant. Men sedan upphörde den enigheten, och det fanns olika krav i reservationer och motioner här i riksdagen som man mycket väl hade kunnat gå på.

Lagrådet var tydligt med att man ville ha den här förändringen för att fler fällande domar skulle kunna komma till. Det är det vi är ute efter. Fler ska dömas för de övergrepp de begår.

Anf. 9 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Återigen säger jag att vi hade varit tvungna att sätta i gång utredningar. Det var inte det som behövdes.

Riksåklagaren skriver i dag i Dagens Nyheter att det inte är lagstiftningen det handlar om. Man är nöjd med den nya lagstiftningen, men andra saker kan bli bättre. Det är också de saker som vi har drivit fram. Vi har sett till att det har blivit bättre rättsintyg, utvidgad DNA och så vidare.

Men det är viktigt att lagarna tillämpas på bästa sätt. Det kan leda till fler fällande domar. Vi kommer aldrig att se samma resultat som i trafikbrott och så vidare. Men naturligtvis kan det bli högre andel än i dag.

Anf. 10 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Thomas Bodström talar fortfarande om att samtyckeskrav i lagstiftningen skulle innebära större fokus på kvinnan. Jag är övertygad om att de kvinnor som har varit med om en våldtäktsrättegångssituation inte känner igen sig i Thomas Bodströms beskrivning av att fokus i dag inte ligger på kvinnan. Redan i dag måste ju åklagaren bevisa att mannen eller männen inte har förstått att kvinnan inte ville vara med om det som skedde, till exempel våldsinslag i de sexuella handlingarna.

Jag kan inte låta bli att kommentera en sak när den före detta justitieministern vill ha ett svar av den nuvarande justitieministern före utredning. Thomas Bodström var själv expert på att hänvisa till kommande utredningar, blivande remissvar och annat. Han svarade aldrig på de frågor vi ställde till honom när han var justitieminister.

Anf. 11 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jodå, Johan Linander, jag svarade. Men du lyssnar sällan. På samma sätt lyssnade du inte nu när jag sade att det i lagen är fokus på gärningsmannen, men i praktiken sätts fokus många gånger på kvinnan. Det var det jag sade. Om du hade lyssnat hade vi sluppit just den här diskussionen.

Det som är viktigt är att man tillämpar de bestämmelser som finns. Det som jag nu förväntar mig av att få svar på av Beatrice Ask gäller hennes tidigare ställningstagande, som var detsamma som Johan Linanders. Det är också det som många i din och min ålder har stått för när det gäller de här diskussionerna. Det är därför det är viktigt att vi fortsätter diskussionen och inte bara hänvisar till kommande utredningar.

Jag har hela tiden haft samma inställning när det gäller samtycke. Skulle det visa sig i en kommande utredning att det finns någonting som talar för detta är jag naturligtvis den första att ändra mig. Men det har inte framkommit någonting så här långt som ger detta vid handen. Det fanns en enig sexualbrottskommitté. Jag står fast vid den. Beatrice Ask gjorde detsamma. Ni andra gjorde det också. Därför är det viktigt att vi får en möjlighet att fortsätta diskussionen även under kommande utredningar.

Anf. 12 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Låt oss återgå till vad som hände 2005. Vi yrkade och reserverade oss därför att vi direkt ville tillsätta en utredning om samtyckeskrav i lagstiftningen. Vi ville inte skjuta på den förändring av lagen som gjordes då, utan vi yrkade på att det skulle tillsättas en utredning omedelbart. Det sade Thomas Bodström, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet nej till. Om vi hade satt i gång utredningen då, 2005, kanske vi hade varit nära en lagstiftning i dag.

Anf. 13 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Man kan inte börja utvärdera dag ett, Johan Linander. Då finns det inte ett enda mål att utreda. Däremot kan man göra det ganska snart, det vill säga efter ett eller två år. Det var precis det vi också förespråkade. Det fanns faktiskt domar när det gäller bland annat åldern för när man ska döma för våldtäkt eller sexuellt utnyttjande. De kom redan under 2006. Då, 2006 eller 2007, hade det kunnat börja. Det var också därför vi ställde krav på Beatrice Ask om att detta skulle påbörjas tidigare. Men nu är det ju på väg, så nu ska vi väl inte kritisera eftersom vi faktiskt är överens om att det här ska påbörjas.

Men vi kan som sagt inte avvakta med frågan i väntan på en utredning, remissvar och så vidare. Det är därför det är viktigt att vi för en diskussion.

Anf. 14 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Thomas Bodström säger att det finns ett antal åtgärder som han har drivit igenom som leder till att fler våldtäkter kan klaras upp. Det han inte drev igenom var fler poliser, vilket vi däremot levererar nu. Det torde också ha sin betydelse för brottsstatistiken framöver.

Frågan om samtycke ska beredas på vederbörligt sätt. Thomas Bodström säger att han inte kan se några tungt vägande skäl för att införa en sådan reglering i dag. Jag kan se några stycken, till exempel den signalfunktion det skulle kunna ha i samhället att man uttryckligen i lagen reglerar detta och säger att samtycket och ingenting annat ska stå i fokus.

En annan fråga till Thomas Bodström är om han tror att kvinnorna faktiskt kan få det värre i rättsalen än vad de har i dag med tanke på de många vittnesmål som kommer från utsatta kvinnor. Jag har svårt att se det.

När det gäller utvärderingen vill jag ställa frågan om Bodström som minister verkligen hade låst sig för en position innan utvärderingen hade gjorts.

Anf. 15 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Ja, de kan få det värre. De kan få det som man har det i England där man har bestämmelsen om samtycke. Åk gärna på besök dit! Gå på Old Bailey i London! Där kan man se hur kvinnor utsätts i rättsalen. Där är det betydligt värre än i Sverige.

Vi ska göra det ännu lättare för kvinnor i rättsalen, men vi kan inte förbjuda frågor till brottsoffer. Då gör vi nämligen avkall på rättssäkerheten, och det är inte dit vi vill komma. Vi vill i stället se till att det blir fler fällande domar för dem som är skyldiga till brott men inte på bekostnad av att oskyldiga döms.

Sedan blir jag lite förvånad, Andreas Norlén, över att du som riksdagsledamot inte har följt med bättre. Vi såg till att det blev fler poliser än någonsin under sex år, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 och 2006. Stå inte i Sveriges riksdag och påstå sådana felaktigheter om du vill ha din heder kvar! Det är ohederligt. Du bör känna till att Socialdemokraterna gjorde den största satsningen någonsin på polisen. Jag tror aldrig att vi kommer att få se en så stor satsning igen.

Anf. 16 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! I så fall var det den största satsningen utöver den som nu kommer från alliansregeringen.

Jämförelsen med England är väl inte riktigt rättvisande. Som Thomas Bodström väl vet är det engelska rättsväsendet helt annorlunda mot det svenska på många sätt. Den engelska kulturen är helt annorlunda än den svenska. Det är bara att titta på den engelska tabloidpressen och jämföra. Då framstår Expressen som rena Lyckoslanten i sammanhanget. Det är inte riktigt en relevant jämförelse.

Frågan kvarstår: Varför säger Thomas Bodström att det inte finns några argument för ett samtyckeskrav?

Anf. 17 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Nu är det fel igen, Andreas Norlén. Förra mandatperioden satsades det 5 miljarder. Om ni kommer upp i 5 miljarder ska jag bjuda dig på lunch. Det lovar jag dig, men ni kommer inte att göra det. Då kommer jag också att säga att ni har gjort den största satsningen någonsin.

Det är rätt att det finns en annan kultur, men det är också så att man har fokus på samtycket i engelsk lagstiftning. Jag ser vissa fördelar, framför allt pedagogiska fördelar, med samtycke, men jag tycker inte att det är tillräckligt. Jag vill inte överdramatisera frågan. Jag tror inte att det blir sämre om man inför det, men jag tror inte heller att det blir några förbättringar. Det är därför som det egentligen är fel fokus. Det måste många andra saker som kan göra det bättre än att införa samtycke.

Anf. 18 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag tacka riksdagsledamot Thomas Bodström för det anförande som han höll. Jag tycker att ansatsen om den ökade rättssäkerheten och synen på rättssäkerheten i början var viktig.

En siffra från den förra mandatperioden visade att mer än var fjärde kvinna ofta eller ibland var rädd att röra sig ute i sitt eget bostadsområde när det var mörkt. Det är en allvarlig situation när mer än var fjärde kvinna inte vågar gå ut när det är mörkt.

En annan anmärkningsvärd siffra är att det under 2005 anmäldes 3 787 våldtäkter men bara 1 867 klarades upp. Jag vill fråga riksdagsledamot Thomas Bodström vilken syn han har på det stora antalet våldtäkter som inte ens klaras upp. Det är verkligen ett hot mot rättssäkerheten.

Anf. 19 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det största problemet är att kvinnor över huvud taget inte anmäler våldtäkter. Det var också därför jag gav i uppdrag till dåvarande JämO, Claes Borgström, att komma med förslag som delvis har genomförts och delvis kommer att genomföras. Det är det största problemet.

Nästa problem är att det är för få av de anmälda våldtäkterna som leder till fällande dom. Men låt oss inte tro att det optimala är 100 procent! 100 procent av anmälningarna är inte samma sak som att det är ställt utom rimligt tvivel i 100 procent av fallen. Däremot kan betydligt fler fall klaras upp om man använder till exempel det som användes i det så kallade Stureplansfallet, nämligen att kvinnan direkt får möjlighet till behandling och får komma på polisförhör. Det sker nu i Stockholm, och jag anser att det ska ske i hela landet. Det är väldigt viktigt att kvinnan omedelbart blir omhändertagen, får sina skador undersökta och får en möjlighet att berätta detta för polisen. På så sätt kommer vi att få betydligt fler fällande domar.

Anf. 20 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Herr talman! Ja, Thomas Bodström, du sade att du drev igenom åtgärder så att fler våldtäkter klarades upp. Men det är inte bara den nya sexualbrottslagen som är ett hinder för att våldtäkter klaras upp. Det handlar också om möjligheten att anmäla, att man vågar anmäla en våldtäkt, polisens möjligheter att utreda de här brotten och också bemötande i tingsrätterna. Att så få våldtäkter klaras upp visar att det finns en väldigt stor problematik i just tingsrätterna. Dessa siffror är från din tid som justitieminister.

Anf. 21 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt, och det var just därför som vi inte bara nöjde oss med en ny lag. Det var därför vi krävde bättre rättsintyg, det var därför vi såg till att utvidga användningen av dna-tekniken och det var också därför vi låg på polis och åklagarna för att prioritera de här sakerna. Och inte minst försökte vi föra en debatt om hur det går till i rättssalen. Där finns det, som jag sade tidigare, klara och tydliga regler, men de är inte till något skydd för kvinnan om de inte används på rätt sätt. Där är det inte regelförändringar som behövs, utan där är det tillämpningen som ska göras mycket bättre.

Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Den debatt vi för i dag är oerhört viktig. Den är inte bara viktig för att vi diskuterar lagstiftningsfrågor, förändringar eller formuleringar i lagstiftningen utan just för att detta är något som pågår dag ut och dag in ute i samhället. Unga flickor kränks i skolan. Unga kvinnor kränks ute på gatan. Unga kvinnor kränks i krogmiljöer. Vi vet att antalet anmälda våldtäktsfall är långt ifrån det antal våldtäkter som verkligen sker. Därför är det viktigt att vi här i riksdagen för debatten om sexualiteten, om förtrycket mot kvinnor och om det yttersta förtrycket som våldtäkt och våld mot kvinnor är.

Vi i Vänsterpartiet stod bakom den nya sexualbrottslagstiftningen. Vi såg fram emot att vi skulle få en förbättrad process i rättsväsendet. Satsningarna på polisen, satsningarna på åklagarväsendet och en förbättrad lagstiftning skulle ge ett ökat skydd för kvinnor och barn. Vi ser att detta har haft effekt. Det har blivit förbättringar. Men vi måste också vara ärliga och säga att vi inte nådde så långt som vi trodde att vi skulle göra.

Det har varit problem när det gäller HD:s rättsfall som gäller barnen. Där måste det till en översyn och en förändring av lagstiftningen. Vi var alla eniga om vilken skyddsnivå vi ville uppnå, men den lagstiftning vi införde räckte faktiskt inte till.

Flera i den här salen lyfte upp frågan om hjälplöst tillstånd i den debatten. Det fanns frågetecken om detta med hjälplöst tillstånd skulle vara tillräckligt, precis som Lagrådet påpekade. I det skedet i lagstiftningsarbetet, med den utredning och det material vi hade som underlag, valde vi i Vänsterpartiet att ändå gå fram med lagstiftningen med vetskap om att detta skulle utvärderas.

I dag är vi i Vänsterpartiet beredda att säga att vi hade fel. Det visade sig att den oro och den kritik mot begreppet hjälplöst tillstånd som fanns var riktig. Det kan man alltid beklaga i efterhand, men jag tror, precis som Thomas Bodström, att det var oerhört viktigt att få till en lagstiftning i det läget.

Det går inte att ångra i efterhand, men man måste också se de brister som fanns. Därför är det viktigt att vi nu får en utvärdering. För Vänsterpartiet är det självklart att kvinnans rätt till sin egen kropp och sexualitet är en mänsklig rättighet. En sådan är vare sig kompromissbar eller förhandlingsbar.

Vi ser också att det finns attityder ute i samhället som vi måste bearbeta. Det måste till mer kunskap i utbildningsväsendet och inom rättsväsendet – ja, på alla olika plan.

Det finns insändare om man tittar i tidningarna i dag som faktiskt gör mig något mörkrädd. Där säger man att med de domar som nu har fallit vågar man väl inte ha sex med en kvinna längre, för då kommer man att bli anmäld och fälld för våldtäkt. Men statistiken talar sitt tydliga språk: 5 procent av de anmälda våldtäkterna leder till en fällande dom. Detta visar att vi som lagstiftare också har ett oerhört stort opinionsarbete att göra.

Vänsterpartiet har också under denna period som gått faktiskt ändrat åsikt när det gäller begreppet samtycke. Vi var oroliga när lagstiftningen antogs att fokus skulle hamna på kvinnan, och att vi snarare skulle göra brottsoffret mer utsatt än i dag. Men när man har kunnat följa utvecklingen av hur rättegångar är – oavsett om det finns regler och om man behöver förändra detta – ser vi att det faktiskt är dags att utreda frågan om samtycke. Det borde ju i rimlighetens namn vara så att kvinnans rätt till sin egen kropp, som vi alla är överens om, givetvis borde leda till en lagstiftning där kvinnan ska säga ja till att någon får tillgång till hennes egen kropp.

I dag är det faktiskt så att om man inte har sagt nej, sagt nej på ett tydligt sätt och om den som nu har kränkt en och utnyttjat en inte ens har förstått att man hade sagt nej är det ett slags allmän tillgång till kvinnors kroppar.

Rätten till kvinnans kropp ska alltid ligga hos kvinnan. Därför är det faktiskt dags att utreda frågan om samtycke. Det kommer inte, tror jag, att leda till fler fällande domar. Jag tror inte att fler våldtäktsmän kommer att dömas, men jag tror att det har en normativ verkan, och jag tror att det på lång sikt är en tydlig signal från lagstiftarna att kvinnors kroppar är kvinnors egna kroppar och att det är de som har beslutanderätten över den.

I detta anförande instämde Lena Olsson (v).

Anf. 23 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var insiktsfullt av Alice Åström att till skillnad från Thomas Bodström som inte ville vidgå det erkänna att det fanns brister i lagstiftningen 2005 och att Vänsterpartiet håller med Folkpartiet vad gäller begreppet hjälplöst tillstånd.

Jag vill dock ändå ta upp detta med samtyckesfrågan. Varför driver ni nu med sådan kraft samtyckesfrågan när du själv säger i ditt anförande att det inte kommer att leda till att fler döms? Det kommer bara att ha en normativ verkan.

Jag tycker att det är viktigt att vi stiftar lagar som har någon betydelse för människor och som har en verkan för kvinnor så att de kan känna en ökad trygghet. Då är begreppet hjälplöst tillstånd en sådan förändring som behövs. Däremot kommer samtyckesreglering att leda till ökat fokus på kvinnan. Hur var hon klädd, hur betedde hon sig och vilka signaler skickade hon ut för att ge sitt samtycke?

Min fråga är: Är det verkligen tillåtet i dag att ha sex med en kvinna utan hennes samtycke? Det vill ju ni ge sken av.

Anf. 24 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Nej, precis som jag sade i mitt anförande tror jag inte att samtyckesfrågan kommer att ge fler fällande domar omedelbart i rättssalen, men jag tycker att det är viktigt att poängtera att man inte ska skapa förväntningar om någonting som faktiskt inte kommer att förändra. Det kommer fortfarande att vara en bevisfråga när det gäller samtycke. Men jag tror heller inte att vi ska underskatta den normativa verkan av lagstiftningen. Det är en av de effekter lagstiftning har.

Den normativa verkan ger signalen att det är kvinnor som har den fullständiga rätten till sin egen kropp och att det är ett ja som ska gälla och inte frågan om jag sagt nej tillräckligt hårt. Det vore fullständigt absurt att tänka sig den lagstiftningsproblematiken när det gäller stöld. Sade jag tydligt nej att personen inte fick ta pengar ur min plånbok?

Är det detta som ska prövas, eller är inte det fullständigt naturliga att pröva om jag sade ja till att någon fick ta pengar? Där har vi en helt annan syn.

Anf. 25 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är märkligt att man vill ha en lagstiftning som inte kommer att ge kvinnor något ökat skydd i praktiken. Samtyckesregleringen kommer ju i stället bara att öka fokus på kvinnan. Som Alice Åström säger kommer ord fortfarande att stå mot ord, och det blir en jättesvår bevisfråga.

Domstolarna kommer då med en samtyckesreglering att behöva utveckla en praxis för hur man ger samtycke. I de flesta sexuella relationer i dag skriver man inte under ett papper på att man har samtyckt. Det är inte ens så att man talar med varandra, utan i sexuella relationer ger man sitt samtycke via signaler, och det ska nu domstolen om Alice Åström får som hon vill behöva utveckla en praxis för.

Anf. 26 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! I dag är det precis det domstolar gör. Man utvärderar signaler. Hur sade du nej? Sade du nej tillräckligt tydligt? Förstod den du sade nej till att du faktiskt sade nej?

Precis den problematiken finns redan i dag. Men signalen om att det inte är om kvinnan sade nej som ska vara det vägledande utan om hon sade ja och den verkan detta kommer att ha på sikt, nämligen kvinnors rätt till sin egen kropp, är det som lagstiftningen också ska stå bakom.

Anf. 27 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Stor heder till Alice Åström och Vänsterpartiet för att de nu medger att det var ett misstag 2005! Om jag minns rätt var det dock faktiskt så redan 2005 att två vänsterpartister röstade för Centerpartiets reservation om en utvidgning av begreppet hjälplöst tillstånd. Det fanns alltså vänsterpartister som redan då hade insett problemet.

Sedan vill jag bara ge en liten kommentar till att man inte hann med att få med allt i lagstiftningen 2005. Då ska vi minnas att det tog sju år från att Sexualbrottskommittén tillsattes till att vi hade en ny lagstiftning på plats.

Sexualbrottskommitténs betänkande låg i departementet i över tre år – i nästan fyra år. Det gick alltså inte våldsamt snabbt den där gången att få fram en ny sexualbrottslagstiftning. Hade man från justitieministerns och departementets sida haft lite mer fart hade vi nog kunnat ha en bättre lagstiftning på plats i dag.

Anf. 28 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ja, det tog lång tid, men man ska också se att detta var en utredning där man faktiskt var eniga om hur sexualbrottslagstiftningen skulle se ut. Det var inte så klockrent – även om jag nu erkänner att vi hade fel – hur hjälplöst tillstånd skulle komma att tolkas i domstolen.

Det fanns farhågor om detta, och därför hade vi den diskussionen i Vänsterpartiet. Det är en av anledningarna till att vi hade vänsterpartister som valde att stödja Centerpartiets reservation i det läget. Vi såg ändå att helheten i lagstiftningen, vikten av att vi fattade beslut om den, faktiskt var det som blev prioriterat men också frågan om att vi skulle utvärdera och ha den uppföljningen.

Jag tror att man vore oklok om man som politiker aldrig skulle säga: Vi hade fel, och nu måste vi göra någonting annat.

Anf. 29 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! I princip är jag och Alice Åström överens. Vi behöver inte stå och framställa det som att vi är motståndare i den här frågan.

Diskussionen kring sexualbrotten har förändrats. Från att sexualbrottskommittén tillsattes för snart tio år sedan till i dag har diskussionen utvecklats. Det är inte så konstigt att vi som politiker också tar intryck och kommer till nya ståndpunkter.

Jag ser fram emot ett fortsatt arbete så brett som möjligt över de politiska gränserna.

Anf. 30 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Detta är ett sådant område där jag är övertygad om – precis som Thomas Bodström inledde med – att alla i denna kammare oavsett vilket parti man tillhör har den allra högsta ambitionen att skapa det allra bästa skyddet för våra barn, våra kvinnor och de som blir utsatta för brott. Sedan kanske vi ibland kommer fram till olika slutsatser om hur det ska göras, men ambitionen och viljan är jag övertygad om är exakt likadan hos alla partier.

Anf. 31 ANTI AVSAN (m) replik:

Herr talman! Jag är också övertygad, precis som Alice Åström och tidigare Thomas Bodström, om att viljan är densamma hos oss alla. Vi vill åstadkomma det bästa.

Något som är viktigt att komma ihåg i det här sammanhanget är inte bara att skyldiga döms. I en rättsstat är det faktiskt ännu viktigare att oskyldiga inte blir dömda. I den typ av mål som vi diskuterar här är bevisproblematiken någonting som alltid finns närvarande. Den kan vi inte komma ifrån hur vi än försöker vrida och vända på några små enskilda bestämmelser.

Just det här med samtycke är ju faktiskt inte någon lösning på något problem egentligen. Man kan diskutera att det har olika typer av signalvärden och normativ verkan, men svårigheten är också att det har ett samband med den reglering som finns i dag i brottsbalken. Vi har en ansvarsfrihetsgrund som heter samtycke, och enligt den ansvarsfrihetsgrunden är det tillräckligt med tyst samtycke. En eventuell samtyckesreglering skulle se likadan ut i någon mån, och det blir i varje fall med en sådan reglering inte bättre för kvinnor i en rättsal.

Anf. 32 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare: Jag tror, som Anti Avsan sade, att bevisfrågan kommer att vara exakt likadan i domstolarna och prövningen.

Men jag tror att den normativa verkan också har en betydelse. Vi ska ju inte bara ha lagstiftning för att se till att döma dem som har begått brott. Lagstiftningen har ju också den normativa verkan att vi vill förebygga brott. Vi vill ju egentligen inte att våldtäkter ska ske. Där tror jag att den normativa verkan ett samtyckeskrav kan ha faktiskt är förebyggande. Det kommer att ta tid, men får vi till ett samhälle där det är fullständigt självklart att kvinnan har den fullständiga rätten till sin egen kropp tror jag också att det kommer att kunna förebygga att män och unga pojkar anser att man kan utnyttja kvinnors kroppar.

Anf. 33 ANTI AVSAN (m) replik:

Herr talman! Sexualbrottsutredningen berörde också frågan om den eventuella normativa verkan ett samtyckeskrav skulle ha, och man fann att det inte skulle ha någon större normativ verkan. Utifrån vad Alice Åström säger kan man också säga att om det inte har någon praktisk betydelse i rättsprocessen kan man också på den grunden ifrågasätta den normativa verkan.

Nej, jag tror att det här handlar om attitydfrågor i bredare mening i samhället, och det är den vägen vi i första hand ska gå.

Anf. 34 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är övertygad om att det behövs ett brett arbete på alla områden och att det egentligen i grunden är viktigare än lagstiftningen. Men jag tror ändå att det är en undervärdering av vilken normativ verkan detta skulle ha. Jag tycker att vi som lagstiftare också har en viktig roll att ge en tydlig signal till alla kvinnor och unga flickor att rätten till kroppen är deras egen och ingen annans.

Anf. 35 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Alice Åström för ett insiktsfullt anförande om att lagstiftningen inte riktigt räcker till. Jag kan nog instämma i att den kanske inte var tillräcklig.

Alice Åström sade att 5 procent av anmälda våldtäkter leder till fällande dom. Det är skrämmande siffror – fruktansvärda siffror. Det är också fruktansvärda siffror att endast ca 20 procent av anmälda våldtäkter leder till åtal. Det är ett svek mot varje person som har utsatts för detta allvarliga övergrepp att det inte ens leder till åtal.

Jag vill fråga Alice Åström om hon anser att det behövs fler åtgärder än en eventuellt ändrad lagstiftning för att komma till rätta med de här allvarliga och anmärkningsvärda siffrorna som är alldeles urusla, speciellt när det gäller hur många som leder till åtal.

Anf. 36 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi har förslag på ett stort antal åtgärder. Det handlar bland annat om utbildningsfrågor. Vi ser att kvaliteten på förundersökningarna skiftar väldigt mycket i landet. Vi ser att de åtgärder som polisen vidtar vid allra första tillfället är oerhört skiftande. Vi vet att man på de ställen där man jobbar aktivt mellan polis, åklagare och familjebrottsenheter får en helt annan procentandel av fallen som går till åtal och att man även får mer fällande domar.

Det finns alltså en mängd åtgärder som behöver vidtas för att vi också ska få en bättre utredning. Det handlar om utbildning, kunskap och att vi ser till att det rättstekniska fortsätter att utvecklas.

Men vi får heller inte glömma att våldtäkt är ett av de brott där kvinnor i ren chock många gånger förstör all möjlighet till bevisning, och det är en stor problematik som vi behöver diskutera mer.

Anf. 37 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Herr talman! Det är bra och viktigt att vi diskuterar de här frågorna i ett vidare sammanhang än bara lagstiftningen. I dag säger riksåklagaren i DN att lagstiftningsförändringar inte är det enda verktyget att komma till rätta med detta. Han säger tvärtom att bevisproblematiken skulle vara densamma även med ny lagstiftning. Han säger också att man i huvudsak har den lagstiftning och de verktyg man behöver för att kunna utreda åtal och anmälda våldtäkter. Man behöver andra satsningar i stället.

Därför vill jag påpeka att det inte hände så mycket under den förra mandatperioden mer än ändrad lagstiftning. Det är ett svek när man glömmet övriga satsningar.

Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det skedde oerhört stora satsningar under förra mandatperioden, inte bara när det gäller resurser. Det handlade också om utbildning, om prioriteringar och om förbättrade verktyg och åtgärder. Men vi kan konstatera att det inte har räckt.

Det arbetet fortsätter pågå. Det vet jag att den nuvarande majoriteten kommer att se till också. Men jag tror aldrig att vi kommer att bli nöjda.

Anf. 39 ESABELLE RESHDOUNI (mp):

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor och våldtäkter i synnerhet, som talats om tidigare, är en viktig fråga inte bara för Miljöpartiet utan för alla partier som är representerade här i dag. Och ändå har vi i dag, 2007, i vad som betraktas som världens mest jämställda land, en våldtäktslagstiftning som inte skyddar alla kvinnor som blir våldtagna. Vi har en lagstiftning som inte omfattar alla påtvingade sexualhandlingar, en lagstiftning som inte förmår att skydda de kvinnor som inte gör motstånd – av rädsla eller för att de hamnat i ett chocktillstånd. Vi har med andra ord ingen lagstiftning som tydligt markerar varje människas rätt till sin egen

kropp och integritet. Vår lag uppfyller inte Europakonventionens krav om de mänskliga rättigheterna att lagföra varje *non consensual* sexualakt.

Herr talman! Är inte detta anmärkningsvärt?

Jag vill påminna riksdagens ledamöter och alla lyssnare om att de jämställdhetspolitiska målen bland annat säger att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, det vill säga att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Detta antogs av riksdagen så sent som förra året. Ska dessa ord ha någon form av dignitet bör vi politiker och lagstiftare sluta huka för behovet av en modernisering av lagen som skulle öka kvinnors rättssäkerhet.

Herr talman! Miljöpartiet har utvärderat våldtäktsparagrafen efter att den reviderades 2005. Vi har sett på tillämpningen av den som varit avsikten i propositionen om sexualbrottet. Och vi har, tråkigt nog, kunnat konstatera att förändringen vi var med och gjorde inte räcker till. Vi behöver ta steget ut och renodla lagen.

Våldtäktslagen är i dag konstruerad för att hantera en överfallssituation – detta trots att vi vet att sju av tio våldtäkter begås av en man som är känd av kvinnan. Det innebär också att man underförstått ser fysiskt våld som en självklar del av brottet. Denna lucka i lagens bedömning måste stängas. Vi måste ge alla individer i samhället den absoluta rätten över deras egna kroppar och sexuella integritet.

Under den senaste tidens debatter har vi fått höra vilka hinder och svårigheter det finns för en lagändring av detta slag. Det har sagts att rättssäkerheten skulle försvagas genom att bevisbördan skulle öka på mannen och därmed skifta från kvinnan till mannen. Det menar vi är en felaktig slutsats. Det är ju åklagaren som har bevisbördan och inte försvaret. Den viktiga skillnaden blir att samtyckeskravet i lagstiftningen uppmanar rätten att säkerställa hur mannen försäkrade sig om att kvinnan var med på samlaget.

Vidare hävdar man att kvinnan med en lag som kräver samtycke skulle utsättas för fler kränkande frågor. Här kan ju rättens ordförande redan i dag protestera mot sådana irrelevanta frågor. Men visst, bevisningen i våldtäktsfall är svår, och den kommer också i fortsättningen att vara svår även om vi ändrar lagstiftningen.

Enligt vår bedömning blir det ändå ett rättsligt mer jämställt förhållande med en samtyckeslagstiftning. Frågan handlar om lagstiftningens ansvar att agera normgivare i samhället. En ändring krävs för att skicka signalen till samhället, och till rättsväsendet, att sex är något som sker genom samtycke och att allt annat ses som en kränkning av den enskildes kroppsliga integritet.

Det vilar ett ansvar på båda parter i sexualakten att inte utnyttja eller kränka utan i stället försäkra sig om att samtycke föreligger. Med en ny lag kommer fler våldtäkter att nå fram till domstolarna för ett avgörande.

Herr talman! Justitieminister Beatrice Ask har flaggat för en ny utredning, och det är vi mycket glada över. Frågan är hur länge vi ska vänta för att få se en ny lag, och därför undrar jag hur ministern planerar att gå vidare med denna fråga. Har regeringen tänkt sig något annat än att tillsätta en utredning?

Slutligen: En förändrad lagstiftning behöver naturligtvis också kompletteras med ökat stöd till misshandlade och våldtagna kvinnor för att dokumentera och följa upp anmälningarna. Erfarenheterna från olika

landsting visar att polisens samarbete med mottagningarna för våldtagna och rättsmedicin lett till att fler kvinnor kunnat få rättslig upprättelse efter våldtäkt.

Anf. 40 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Samtyckeskravet, som nu förs fram av Miljöpartiet, kommer inte att skydda fler kvinnor. Vi hörde Alice Åström säga att det inte kommer att bli fler som döms. Däremot är hjälplöst tillstånd inte en fråga om att ord kommer att stå mot ord, utan det är lättare att bevisa. En sådan förändring av våldtäktslagstiftningen skulle skydda kvinnor mycket mer än ett samtyckeskrav.

Jag tycker att det är beklämmande att höra Miljöpartiet ge sken av att det i dag är okej i vårt samhälle att ha sex med en kvinna mot hennes vilja. Det är inte okej i dagens lagstiftning. Där framgår mycket tydligt att man måste ha båda parter godkännande och vilja för att ha sex. Det är inte okej att kränka någons kropp i dagens Sverige. Det är förbjudet enligt den lag vi har.

Lagen sätter i dag fokus på gärningsmannen. Det är ett problem att fokus i domstolarna inte enbart sätts på gärningsmannen utan också på kvinnan. Ni vill sätta mer fokus på kvinnan, och min fråga är därför: Hur tänker Esabelle Reshdouni att ett samtycke ska bevisas?

Anf. 41 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt med samtycke eftersom den normativa betydelsen av lagen har stort värde. Det som händer i samhället i dag är att våldet går allt längre ned i åldrarna. Det är inte så att killar i 20-årsåldern plötsligt kommer på att de ska börja våldta tjejer. På grund av lagens normativa betydelse är det därför viktigt att vi är tydliga i lagstiftningen.

Anf. 42 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag håller med om att ett problem i samhället är normerna bland ungdomar, men det är ingenting som vi kan lagstifta bort. Där måste vi vuxna ta vårt ansvar. Föräldrar måste ta ett ansvar. Lärare måste ta ett ansvar.

Jag tycker att det är viktigt att få svar på hur ni tänkt att ett samtycke ska bevisas. Vad innebär ett samtycke? Kanske har Esabelle Reshdouni exempel från Storbritannien, som är ett av de få länder som infört detta. Vad har rättspraxis utvecklat? Vad är ett samtycke, och hur visar man det?

Anf. 43 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande kommer bevisningen inte att bli enklare, men lagstiftning har en normativ verkan. Det innebär också, som någon sade tidigare, att vi måste ändra på beteenden. Lagstiftning finns till för att ändra människors beteende. Det kan man se om man tittar på förbudet mot aga av barn. Det finns i dag en förändring i attityden hos den svenska befolkningen vad gäller barnaga.

Anf. 44 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Först av allt vill jag välkomna att Miljöpartiet ändrat uppfattning i fråga om samtycke. Det var beklagligt att ni inte insåg det innan vi ändrade lagen 2005, men det är alltid bättre sent än aldrig.

När detta sagts vill jag ändå försäkra mig om var bevisbördan ligger i dessa frågor. Det lät nämligen lite tveksamt i Esabelle Reshdounis anförande, där hon sade ungefär: hur mannen försäkrade sig om att samtycke fanns. Vi ska komma ihåg att det i domstolsprocessen räcker med att den tilltalade, den misstänkte, säger att det fanns samtycke. Då ligger bevisbördan fortfarande på åklagaren, som måste bevisa att samtycket inte fanns.

Jag vill bara försäkra mig om att Miljöpartiet står bakom detta och inte vill ändra bevisbördan på något sätt.

Anf. 45 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Johan Linander kan vara helt försäkrad om det. Vi står bakom förslaget. Det är inga problem med det.

Anf. 46 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Ledamöter! Vi har den senaste tiden på ett ganska brett plan och i flera sammanhang fått anledning att fundera över hur vi beter oss mot varandra. Våldtäktsdebatten är en sådan anledning. Debatten om våld bland unga en annan. Dessa debatter har rört olika typer av våldshandlingar.

De har emellertid en gemensam utgångspunkt eller beröringspunkt, nämligen värderingar. Hur beter vi oss egentligen mot varandra? Vilka krav kan vi ställa på oss själva och på våra medmänniskor? Vilket är vårt eget ansvar? Hur kan vi bryta våldsspiralen och bidra till ett mer värdigt samhälle där vars och ens rätt att bestämma över sig själv, sin kropp och sin sexualitet respekteras?

Att få bestämma över sin egen kropp borde vara en självklarhet, och enligt svensk lag ska det vara så. Både grundlagen och brottsbalken innehåller regler till skydd för den kroppsliga integriteten. Men denna för oss så självklara utgångspunkt respekteras inte av alla. Vi vet det. Alldeles för ofta utsätts människor för övergrepp. Det är det vi diskuterar i dag.

Antalet anmälda sexualbrott är fortfarande för högt, och antalet anmälda våldtäkter ökar. Kvinnor vittnar om att de känner rädsla för att gå ut, och medierna lyfter fram skrämmande exempel på hur illa det går när sexualiteten missförstås, misshandlas och missbrukas.

För mig är det självklart att ett ja är ett ja och ett nej är ett nej. Ska man ha sex är utgångspunkten rimligen den att man är överens om saken. Att omsätta det i en lagreglering är dock inte lika enkelt. Ett beteende som är önskvärt när de inblandade är överens kan, om samma beteende sker mot någons vilja, bli avskryvärt, kränkande och straffvärt.

Sexualbrott är därför svåra att hantera. De är svåra för brottsoffret, som ofta upplever utredningen som kränkande. De är svåra för polis och åklagare, som möter chockade och traumatiserade människor och ändå måste ställa känsliga och närmast privata frågor under förundersökningen. Domstolarna har en krävande uppgift i att bedöma bevisningen. Vi

måste ha respekt för alla dessa moment när vi diskuterar sexualbrott och sexualbrottslagstiftning.

Lagstiftningen är relativt ny, men jag vill ändå påminna om att den innebar flera steg för ökat skydd mot sexuella övergrepp, inte minst på barn. Det var också en tämligen enig riksdag som fattade beslutet. Vi ville mycket. Redan när den nu gällande sexualbrottslagen infördes drev vi moderater kravet på en skyndsam utvärdering av lagstiftningen eftersom vi insåg att den skulle vara viktig. I dag är vi där.

Arbetet med att utvärdera sexualbrottslagstiftningen kommer att inledas nästa år. Vi kommer att noga överväga de närmare formerna för hur det arbetet ska genomföras. Det har i debatten sagts att jag skulle ha tyckt att det skulle ske 2009. Ibland undrar jag om det är någon som hittar på olika saker man skulle ha sagt. Jag var ganska tydlig med att vi inte kommer att försena arbetet, men att vi inte kunde starta i går, därför att det finns en del som man måste bereda innan man sätter i gång en så viktig insats som utvärdering av en lag.

I den kommande utvärderingen ska vi analysera och överväga frågan om en eventuell samtyckesreglering på nytt. Detsamma gäller för begreppet "hjälpöst tillstånd". I det kommande arbetet menar jag också att det finns anledning att inkludera och analysera den så kallade Bulgariendomens betydelse för den svenska sexualbrottslagstiftningen. Den fanns med i debatten när vi diskuterade frågan 2005, men det finns naturligtvis skäl att fundera över hur det ser ut i dagsläget.

För mig är det viktigast att skapa ett starkt och väl fungerande skydd mot sexuella kränkningar och övergrepp. Lagen ska stämma överens med samhällets värdegrund och kunna tillämpas på ett tydligt och rättssäkert sätt. Exakt vilka tekniska lösningar som ska väljas tycker jag att man behöver utvärderingens analys för att bedöma. Min enkla utgångspunkt är att om man tillsätter en utredning är det därför att man inte har tänkt färdigt i alla led själv. Det är därför fullständigt meningslöst för mig att säga exakt hur det ska se ut och sedan tillsätta en utredning. Det blir en konstig ordning.

Diskussionen i kammaren kretsar mycket kring lagstiftning. Den diskussionen är viktig, men lagstiftning är inte det enda verkningsfulla sättet att komma till rätta med sexualbrott. Det krävs också åtgärder på andra områden, vilket bland annat riksåklagaren påpekar i tidningen i dag. Regeringen har redan sjösat en bred satsning för att stärka rättsväsendets möjligheter att bekämpa sexualbrott och för att öka stödet till brottsoffer. Det är viktigt att stärka stödet till dem som drabbas av sexualbrott, dels därför att den som drabbats är den som är kränkt, dels därför att ett professionellt bemötande av brottsoffer och vittnen ger säkrare och tryggare bevispersoner. Det är särskilt viktigt när det är fråga om så allvarliga och svårutredda brott som våldtäkt och övergrepp mot barn.

Nationellt centrum för kunskap om mäns våld mot kvinnor i Uppsala har fått ett uppdrag att utarbeta ett nationellt program för hälso- och sjukvården avseende omhändertagande av offer för sexualbrott. Bemötandet behöver förbättras och provtagning och dokumentation ska genomföras, så att rättsväsendets beslutsunderlag blir så fullständigt och ändamålsenligt som möjligt.

Jag delar den uppfattning som har framförts i debatten om att vi har ett bra omhändertagande i Stockholm. Men kvinnor i Hedemora, Sveg

och Säfte ska också veta att när de kommer till vårdcentralen eller distriktsläkaren gör man rätt saker för att en utredning så småningom ska fungera.

Jag är också angelägen om att vården ska försöka förmå kvinnor att anmäla övergrepp av det här slaget. Många vågar inte eller tänker inte på att ringa polisen, men är tvungna att söka sjukvård. Därför måste vi ha en nationell hållning om hur man i sjukvården ska möta människor som har utsatts för detta.

Brottsoffermyndigheten ska utforma och genomföra ett utbildningsprogram som riktar sig till personal inom polisen, åklagarväsendet och domstolarna. En del är redan på gång. Syftet är att öka personalens kunskaper om bemötande av dessa brottsoffer i samband med polisanmälan, förundersökning och rättegång. När det gäller barn som har utsatts för sexualbrott ska programmet särskilt fokusera på att öka kunskaperna om barns särskilda utsatthet och behov vid just sådana här brott, för det är rätt komplicerat.

Rikspolisstyrelsen ska säkerställa att det inom varje polismyndighet finns tillgång till kvalificerad kompetens för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld riktat mot barn. De ska också vidta åtgärder för att säkerställa att varje myndighet kan ge brottsoffer relevant information om det stöd man kan få från olika håll. Man blir ofta lämnad efter anmälan, men det är väldigt mycket man kan behöva ta tag i. Finns då inte den typ av kompetens som till exempel Sös här i Stockholm har är det viktigt att polisen kan ge den information som man kan behöva.

Åklagarmyndigheten har fått i uppdrag att redovisa vad man gör för att vidareutveckla åklagarnas kunskaper och kompetens när det gäller brottsoffer. Insatser beträffande sexualbrottsoffer ska redovisas särskilt. Det är naturligtvis också av stor vikt i utredningar om våldtäkt vilken bevisning som kan säkras. Det visar till exempel den utvärdering som Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum i Göteborg har gjort om domstolarnas bevisvärdering i sexualbrottsmål.

Ett arbete för att förbättra utredningarnas kvalitet i ärendena pågår inom rättsväsendets myndigheter. Polis och åklagare har nyligen slutfört en inspektion som rör brottsutredningar om våldtäkter. Med tanke på den låga uppläringsprocenten är det naturligtvis helt nödvändigt.

Domstolsverket och domstolarna ska till regeringen redovisa vilka ytterligare åtgärder som vidtagits för att säkerställa att parter, målsäganden och vittnen får ett korrekt bemötande. Det gäller naturligtvis särskilt brottsoffer och kvinnor utsatta för olika former av sexualbrott. Domstolsverket har vidare satsat resurser inom ledarskapsutbildning för att öka personalens självinsikt om deras egna värderingar och hur de uppfattas av andra, och det är bra. Det finns en diskussion om objektivitet som är viktig att ta till sig och fundera över.

Att utreda och lagföra sexualbrott är nog så svårt och viktigt, men vi gör en rad insatser för att stärka förmågan att klara det. Men vi måste naturligtvis också förebygga återfall i brottslighet för dem som begår den här typen av brott. Behandling för sexualbrottsdömda och dömda för våld i nära relationer är därför en prioriterad fråga. Det ställer stora krav på kriminalvårdens verksamhet med den här kategorin dömda.

Regeringen vill utveckla innehållet i verkställigheten genom tydliga satsningar på behandling och rehabilitering. Ytterligare medel har till-

förts innevarande år, och vi har för avsikt att inom ramen för arbetet med handlingsplanen mot mäns våld mot kvinnor ge Kriminalvården i uppdrag att genomföra en särskild satsning på åtgärder ägnade att öka insatserna för behandling av sexualbrottsdömda. Det tror jag är otroligt centralt. Även våra förslag om att öka möjligheterna för kriminalvårdens personal att neka intagna att inneha visst material har bäring på frågan.

Mer kommer att behöva göras – i regering och riksdag, men av oss alla som medmänniskor också. Vi har ett uppdrag att förmedla och värna sunda värderingar och gedigna rättsprinciper. Vi har ett uppdrag att agitera för människors fri- och rättigheter och för att vinna unga människor för den grund som vi måste ha för att få en bättre situation. Vi ska ta det ansvaret på allvar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Inge Garstedt och Ulrika Karlsson i Uppsala (båda m) samt Cecilia Wigström i Göteborg (fp).

Anf. 47 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i väldigt mycket av vad justitieministern sade i sitt anförande. Det känns väldigt glädjande. Men jag har ett par konkreta frågor.

Den ena är: Är justitieministern beredd att ta initiativ till ett arbete i Regeringskansliet med frågor som gäller det förebyggande, till exempel genuskunskap i lärarutbildningen och genuspedagoger ute i kommunerna, för att få en helt annan kunskap? Det är sådant som inte ligger på justitieministerns bord, men som kan ha effekt på justitieministerns område.

Den andra är: Är justitieministern beredd att pröva frågan om att man ska kunna ge juridiskt biträde redan under förundersökningen vid den här typen av brott? Precis som justitieministern beskrev handlar det om en ganska svår situation där man är väldigt utlämnad som brottsoffer. Ändå måste svåra frågor ställas. Är justitieministern beredd att gå vidare med en sådan fråga?

Anf. 48 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! När det gäller fortsatta förebyggande insatser kan jag säga att vi arbetar väldigt brett med handlingsplanen mot mäns våld mot kvinnor. Det arbetet leds av jämställdhets- och integrationsministern, och där kommer det olika förslag. Jag tänker inte föregripa det, men det är viktigt att jobba inom en rad olika områden.

När det gäller frågan om juridiskt biträde under förundersökningen har vi gett en massa uppdrag för att se vad det finns för förslag och vad som behöver göras. Jag har inte prövat exakt den här frågan, men det handlar väldigt mycket om hur man kan stärka målsäganden och få situationen att fungera bättre. Det är en pusselbit när det gäller att nå en bättre upplösning. Men jag vill inte ta ställning till frågan direkt. Det är klart att vi vänder och vrider på den.

Anf. 49 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är glad att justitieministern är beredd att pröva det. Jag tror att det är en väldigt viktig åtgärd. I det tillstånd som befinner sig som brottsoffer i förundersökningen är det viktigt att man får det juridiska biträdet att förstå processen. Jag tror att det är viktigt att kunna skilja på vad man upplever att man blir utsatt för som person och vad juridiken säger.

Jag har en annan fråga: Är inte justitieministern beredd att vidta åtgärder för att vi ska få en obligatorisk utbildning för domare? Det är tydligt att många domare inte bryr sig om att ta till sig ny kunskap.

Anf. 50 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är viktigt för brottsoffer att förstå processen och hur undersökningar och domstolsförhandlingar går till. Vi riktar in många åtgärder på det. Vi arbetar för att klara det på ett bra sätt.

Frågan om obligatorisk utbildning för domare är naturligtvis en väldigt het potatis. Skillnaden mellan Vänsterpartiet och det parti som jag företräder är att vi oftast vill ha frivilliglinjen. Vi gör en massiv insats för att erbjuda möjlighet till diskussion domare emellan. Det tror jag räcker.

Anf. 51 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Jag är också glad över att justitieministern har höga ambitioner. Jag vill bara erinra ministern om att det saknas väldigt mycket pengar. Jag lyssnar på kvinnojourer och länsstyrelser. Viljan finns, men det finns inga pengar. Jag skulle vara tacksam om jag i vårpropositionen kunde se lite mer pengar i budgeten.

Har justitieministern för avsikt att knyta en parlamentarisk grupp till den här utredningen?

Anf. 52 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Vi kommer att ha en budgetdebatt så småningom, och den blir naturligtvis viktig. Medel till kvinnojourer och den typen av verksamhet är en fråga som vi arbetar med inom handlingsplanen Mäns våld mot kvinnor.

Det är viktigt att stödja de här insatserna. De är betydelsefulla för dem som utsätts för sexuella övergrepp.

När det gäller frågan om en parlamentarisk referensgrupp ska vi nog tillsätta utredningen innan vi bestämmer exakt hur den ska utformas. Det är klart att det är viktigt med ett brett anslag i arbetet.

Anf. 53 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Justitieministern sade något om samtyckeslagstiftning i sitt anförande. Jag vill bara än en gång höra om justitieministern har för avsikt att pröva samtyckeslagstiftningen i utredningen.

Anf. 54 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Frågan om samtycke ska prövas i den utvärdering som kommer att göras. Vi hade en lång diskussion om det förra gången. Vi var eniga om det beslut vi tog. Sexualbrottsutredningen var också enig. Frågan är fortsatt väldigt aktuell. Det finns anledning att se vad som har flutit under broarna sedan dess.

Jag tycker att det är viktigt att pröva frågan eftersom det finns många goda argument för två olika slutsatser.

Anf. 55 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Herr talman! Även vi socialdemokrater ställer självklart upp på justitieministerns tal om att det är viktigt att föra ut sunda värderingar för att förhindra den här typen av brott.

Däremot blir jag lite förvånad över justitieministerns svar till Alice Åström om ett eventuellt obligatorium för domare. Det är ju jättefint att justitieministern företräder ett parti som har en frivilliglinje. Men jag tycker inte att det ska vara frivilligt att göra ett bra jobb och ha kompetens när man dömer i sådana här frågor. Jag tycker att det ska vara obligatoriskt att de som dömer över andra människors framtid och liv har den kompetens som erfordras för det.

Anf. 56 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Vi har väldigt kompetenta domare. Det ska vi vara klara över. Det finns ändå många frågor där man skulle önska att flera domare hade ännu bättre kompetens än vad de redan har.

Vi är inte inriktade på att välja vägen specialdomstolar i första hand. Vi tror att många domare måste arbeta brett. Då är det omöjligt att kräva obligatorium för varje sak som är viktig.

Generellt är den här typen av ärenden mycket komplicerade och kräver särskild kompetens. Därför vill vi erbjuda det. Jag tror att det är ett bra första steg. Det har inte gjorts tidigare. Därför är det här en viktig satsning.

Anf. 57 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Herr talman! Tack för svaret. Det är klart att det är de domare som inte vill gå utbildningarna och först anmäler sig på deltagarlistan som kanske är mest i behov av sådan fortbildning. Därför hoppas jag att justitieministern tar större krafttag för att fylla de kompetensluckor som jag tror finns på många olika ställen i rättskedjan.

En annan fråga som jag vill ta upp med justitieministern är frågan om grov oaktsam våldtäkt. Vi har en socialdemokratisk motion om det. Jag undrar vad justitieministern tycker om det.

Anf. 58 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! För mig är det viktigt att arbeta utifrån att vi ska ha självständiga domstolar och självständiga domare. Då är det svårt att komma med krav på obligatorisk utbildning av olika slag. Då måste man stå för en annan hållning. Jag tror däremot att många domare själva känner att de behöver fortbilda sig.

Grovt oaktsamma våldtäkter är ett begrepp som är hämtat från Norge, om jag inte är helt felunderrättad. Det är intressant att följa den norska debatten. Man diskuterar olika inriktningar fram och tillbaka och ska ompröva sin lagstiftning igen.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 59 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! När man ser att det uppkommer en ny fråga brukar det behövas en utredning och en utvärdering. Jag tror att vi alla har stor förståelse för att man inte kan ha en färdig slutsats. Så är det inte när det gäller samtycke. Det har utretts ordentligt. Vi har tagit ställning. Vi har olika åsikter. Det har även du, Beatrice Ask. Du har haft en klar och tydlig uppfattning. Vid flera tillfällen har du sagt: Nej, vi ska inte ha en bestämmelse om samtycke.

Det går ju inte att nu säga: Det ska utvärderas och utredas. Därför kan jag inte ange någon ståndpunkt. Det är oerhört viktigt för alla här att höra vad du tycker. Jag har full respekt för Johan Linander, Alice Åström och andra som tycker att det här ska införas. De har säkert goda argument för det. Men så enkelt är det inte.

Det är viktigt att en justitieminister för debatten framåt. Därför frågar jag: Har du ändrat uppfattning eller har du kvar samma uppfattning när det gäller frågan om samtycke?

Sexualbrottslagen

Anf. 60 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att jag hade en mycket bestämd uppfattning och också fattade beslut i riksdagen på samma linje som du, Thomas Bodström, när vi sade att vi inte skulle ha en samtyckesreglering. Jag kommer att säga till om det blir en förändring på den punkten.

Det jag har sagt i debatten – och det är uppenbarligen det som gör Thomas Bodström nervös – är att jag tar intryck av att det finns en hel del engagerade människor som presterar hyfsade argument för att vi möjligen inte hade rätt då. Därför har jag sagt att jag är beredd att lyssna. Jag är beredd att se om det har hänt något mer. Jag tycker att det finns skäl att ta intryck av det i en utredning.

Det betyder inte att jag har en annan uppfattning. Jag är inte övertygad än. Men det betyder att jag är öppen för att lyssna på dem som är övertygade om att vi fattade fel beslut då. Jag ändrar mig självklart inte förrän vi har gjort en sådan utredning.

Anf. 61 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Nu är vi ju helt överens. Jag sade också att om det kommer fram bärande argument för en samtyckesreglering, som inte kom fram förra gången är jag den förste att ändra mig. Det har ju inte gjort det ännu.

Nu fick jag faktiskt ett klargörande svar. Jag vill bara kontrollera att det verkligen är rätt att Beatrice Ask inte har ändrat uppfattning, men är beredd att ändra uppfattning om någonting kommer fram i utredningen.

Det är ett klart och tydligt svar på att Beatrice Ask i dag inte anser att det ska införas en bestämmelse om samtycke, bara att det kan utredas. Sedan kan hon eventuellt inta en annan ståndpunkt.

Anf. 62 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Det är självklart att man berättar om man har ändrat uppfattning. Vi moderater brukar stå fast vid våra uppfattningar tills något annat bevisats.

Vad jag har velat säga i debatten är att jag har stor respekt för dem som har en annan uppfattning och att det faktiskt har gått en tid. Jag tycker att man måste ta intryck av det. Jag är beredd att lyssna.

Som någon sade tidigare i debatten kan man ha haft fel. Jag tror att det var Alice Åström som kände att hon hade haft fel när hon fattade beslut tillsammans med Socialdemokraterna. Det kan man ju förstå.

Anf. 63 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan också ställa mig bakom mycket av det som ministern säger. Men jag vill på nytt fråga när det gäller en obligatorisk utbildning för domare. Ni tycker att frivilligheten ska gälla. Vi tycker att det ska var mer tvingande.

Domare kan nu välja att gå utbildningen eller att inte göra det. Men det är inte frivilligt för den kvinna som står i rättsalen att bli utsatt för de domare som frivilligt avstår från utbildningen.

Ministern borde tänka sig för.

När man läser protokoll och sådant från rättegångar ser man att det ofta ställs väldigt mycket konstiga frågor som inte har med fallet att göra. Jag anser att det är nödvändigt med en utbildning.

Anf. 64 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Vi har ju en ordning för vad som krävs för att bli domare. Det ställs rätt rejäla krav. Det blir man inte hur som helst. Det krävs väldigt hög kompetens och bra erfarenhet av svensk lagstiftning och allt vad det nu kan vara innan man får den typen av positioner.

Vad frågan nu gäller är om man kan tänka sig en obligatorisk kurs eller utbildning i just sexualbrottsfrågor. Jag vänder mig emot det av det enkla skälet att jag då kan se 50 olika utbildningar till som vi skulle behöva. Då skulle de aldrig ha tid att döma i några mål.

Jag tycker därför att det finns en väldigt bra ordning. Det är att man erbjuder bra vidareutbildningar och bra möjligheter för dem som känner att de behöver jobba med det här.

Jag är övertygad om att svenska domare själva kan känna om det är någonting de behöver fördjupa sig i eller uppdatera. Då klarar man det utan påbud från riksdagen.

Anf. 65 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Men ministern säger ju i sitt anförande att det här är väldigt komplicerade mål att driva. Av just den anledningen är det väl ganska nödvändigt att man har en utbildning på det här området, att man kan bemöta de här kvinnorna på ett sjyst sätt, att man ställer de rätta frågorna och att man som domare också går in och bryter där det finns irrelevanta frågor.

Du säger själv i din inledning att det är väldigt komplicerade fall. Behövs det då inte en obligatorisk utbildning?

Anf. 66 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Ja, men man måste se helheten. Det är väldigt komplicerade frågor i nästan alla familjerättsliga fall och i väldigt många civilmål. Ekobrotten är mycket besvärliga. Jag tänker på grov organiserad brottslighet och på våldsbrott över huvud taget. Det vore fel att bara lyfta ut denna viktiga pusselbit och kräva ett obligatorium.

Jag tycker att vi ska ha rejäla krav på domare i svenska domstolar, men vi måste ge domarna den självständighet som är viktig. Vi ska inte ha politiskt styrda domare.

Anf. 67 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är bra att vi har denna debatt om sexualbrottslagstiftningen här i dag efter den livliga debatt som har varit i medierna och i samhället de senaste veckorna.

När jag skulle förbereda den här debatten plockade jag fram mitt eget gamla anförande från debatten 2005, alltså den vi hade inför ändringen av sexualbrottslagstiftningen. Jag blev nästan förvånad. Jag skulle kunna hålla samma anförande här i dag. Den kritik som vi från Centerpartiet hade mot Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag 2005 gäller i ännu högre grad i dag.

Det var framför allt två saker som jag inriktade mig på 2005. Jag ska hålla mig till samma två frågor i dag, nämligen samtyckeskravet och att begreppet hjälplöst tillstånd borde utökas eller utvidgas till att även innefatta särskilt utsatta situationer. Jag återkommer till det och ska förklara det senare.

Det finns många missförstånd kring kravet på samtycke, framför allt i mediedebatten. Från Miljöpartiets sida har missförstånden varit beklagligt stora. Då menar jag inte enbart att Peter Eriksson i diverse debatter och artiklar har påstått att Miljöpartiet nu helt plötsligt skulle vara först med att ställa det här kravet på samtycke. Han borde åtminstone veta att han röstade emot det själv för två år sedan. Men det är väl så ibland inom politiken att man har selektivt minne.

Nej, det allvarligaste felet i Miljöpartiets argumentation har varit att ett samtyckeskrav i sexualbrottslagstiftningen automatiskt skulle leda till fler åtal och fler fällande domar. Det är att dra alldeles för långtgående slutsatser. Det har också många talare här i dag sagt.

Det har vid tidigare tillfällen, som jag har följt i medierna, verkat som att Miljöpartiet inte har förstått att åklagaren fortfarande har bevisbördan när det gäller att visa vad som hänt, även om ett samtyckeskrav införs. Men jag vill också säga att Esabelle Reshdouni här i dag gav ett betydligt mer genomtänkt och påläst intryck än vad hennes partiledare tidigare har gjort i tv och tidningar.

Trots allt är det bra att Miljöpartiet och Vänsterpartiet nu inser att det var fel att rösta emot en utredning om samtyckeskravet år 2005.

Anledningen till att vi i Centerpartiet då, 2005, drev och nu, 2007, driver kravet på ett samtycke i sexualbrottslagstiftningen är inte att vi tror att det automatiskt skulle leda till fler fällande domar, utan vi menar att det är principiellt rätt och att det har en normativ verkan i samhället.

Dagens svenska sexualbrottslagstiftning utgår från att det är okej att genomföra sexuella handlingar med en annan person tills denna säger nej eller gör motstånd. Med andra ord skulle man kunna säga att kvinnan eller mannen är sexuellt tillgänglig tills hon eller han säger ifrån eller visar på annat sätt att hon eller han inte vill vara med.

Jag tycker att detta är en mycket förlegad syn på sexualitet. Det är en förlegad syn på kvinnan. Det är också en förlegad syn på mannen.

Det självklara för mig, och säkert för alla er andra som sitter här i dag, är att det är okej med sexuella handlingar först när man vet att den andra personen är med på det. Det är självklart. Då kan man fråga sig varför inte denna självklarhet speglas i lagstiftningen.

Det är, som sagt, inte för att vi tror att det automatiskt kommer att bli fler fällande våldtäktsdomar utan för att människors sexuella relationer ska bygga på bådars fria vilja och inte på att kvinnor eller män är sexuellt tillgängliga tills de säger nej eller gör motstånd.

Herr talman! Samtyckeskravet i sexualbrottslagstiftningen vill vi ha för att det har en normativ verkan i samhället och för att vi tycker att det är principiellt rätt. Men det är självklart också viktigt att genomföra lagändringar och andra åtgärder som gör att fler som begår sexualbrott också kan dömas för dessa.

Ett lämpligt sätt är att utöka begreppet hjälplöst tillstånd genom att lägga till ”särskilt utsatt situation”.

I våldtäktsparagrafen, brottsbalkens 6 kap., befinner sig den som är berusad, som är drogad, som sover, som är medvetlös, som är sjuk, som har någon kroppslig skada eller psykisk störning eller annat i ett hjälplöst tillstånd. Då anses det vara en våldtäkt. Men vi menar att man ska tala om den som befinner sig i ett hjälplöst tillstånd eller i en annan särskilt utsatt situation. Det skulle öppna för åtal om våldtäkt i fler fall, även där den utsatta kvinnan inte varit direkt i ett hjälplöst tillstånd. Det kan till exempel vara en situation där kvinnan är så rädd för att över huvud taget göra något motstånd, kanske på grund av tidigare våld, att hon bara är passiv. Då befinner hon sig i en särskilt utsatt situation. Det skulle också kunna vara en våldtäktsituation.

Detta tror vi är en viktigare lagstiftningsändring för att fler ska kunna dömas för våldtäkt än just samtyckeskravet.

Samtidigt ska man komma ihåg – det måste alltid betonas – att sexualbrottsmål är svåra. De kommer att förbli svåra. Men det visar sig, som också Alice Åström var inne på, att ett strukturerat arbetssätt ger bättre resultat i vissa polisområden än i andra, så polisen och övriga rättsväsendet måste ta lärdom av varandra och utveckla sina arbetsmetoder. På det sättet kan vi få bättre utredningsresultat, en bättre bevissäkring och i förlängningen fler fällda våldtäktsmän, detta utan att vi tummar på rätts-säkerheten.

Anf. 68 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Det gläder mig, Johan Linander. Jag instämmer i allt det du säger. Skillnaden mellan dig och mig är att du nu sitter i regeringsställning och har makten. Du har även tagit ställning i frågan. Du säger uttryckligen att du är för ett samtyckeskrav. Då undrar jag hur långt du är beredd att driva den här frågan i ditt samarbete.

Anf. 69 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Det är klart att jag önskar att jag satt i regeringen, och visst är det så att mitt parti, Centerpartiet, sitter i regeringsställning.

Vi kommer att tillsätta en utredning. En utredning är alltid viktig, även om jag i dag tycker att ett samtyckeskraav är bra. Det finns andra personer, vilket kanske har varit uppenbart, också inom alliansen som tycker att detta kanske inte är riktigt lämpligt. Utredningen är oerhört viktig för att vi ska få fakta på bordet. Det är så svensk lagstiftning går till, och så ska det gå till även i det här fallet.

Visar utredningen entydigt och remissvaren också att en samtyckeslagstiftning inte är den bästa vägen att gå är jag beredd att ändra mig. Det är just därför vi har ett utredningsväsende. Man ska alltid lyssna på goda argument.

Anf. 70 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Herr talman! Jag blev lite nyfiken på hur den borgerliga alliansen ska klara av att sy ihop det här. Jag är också otroligt tveksam till samtyckeskraavet. Jag tycker att Cecilia Wigström på ett väldigt bra sätt under replikskiftena har redogjort för varför det finns mycket synpunkter på samtycket.

Tror du att ni kommer att gå på Centerpartiets linje, eller kommer ni att gå på de andra borgerliga partiernas linje? Det är annars en kritik vi i oppositionen får, att vi är så spretiga. Här kanske den kritiken kan komma tillbaka till den borgerliga alliansen. Ni är väldigt spretiga i er syn.

Anf. 71 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Ungefär lika spretiga som oppositionen, kan man väl säga. Socialdemokraterna säger en sak, och Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger en annan. Det är därför vi tillsätter en utredning. Jag är helt övertygad om att om vi hade haft en socialdemokratisk, vänsterpartistisk och miljöpartistisk regering, även om inte alla i den konstellationen tycker om varandra, så hade ni gjort på precis samma sätt. Det är just för att man ska få sakkunskapen. Man ska få alla argument.

Därför tillsätter vi en utredning. Vi kommer att titta på den. Vi kommer att lyssna på remissinstanserna. Sedan är jag övertygad om att regeringen kommer till en ståndpunkt. Den tror jag kommer att vara riktigt bra faktiskt.

Anf. 72 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Herr talman! Skillnaden mellan oppositionen och majoriteten är väl att vi aldrig har stuekit under stol med att vi tycker många olika saker, och vi tycker att det är sunt att våra åsikter bryts mot varandra för att bli ett rättvist alternativ för Sverige i nästa val. Ni har hela tiden sagt att ni alltid är eniga. Så därför var den här diskussionen väldigt intressant, tycker jag.

Anf. 73 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Jag står här och är förvånad. Har vi någonsin sagt att vi alltid är eniga? Vi ser väl här i dag att det finns olika ståndpunkter. Vi är

fyra olika partier, men till skillnad från den andra sidan kan vi fyra samarbeta. Vi kan kompromissa med varandra, och vi trivs tillsammans. Det är skillnad mot hur det ser ut på oppositionssidan.

Vi kommer att lösa det här också, kan jag lova dig.

Anf. 74 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Herr talman! Är det okej att säga nej efter att man har blivit bjuden på en drink? Är det okej att säga nej när man dessutom kanske har stått och hånglat i ett hörn på en bar? Är det okej att säga nej när man väl har satt sig i en gemensam taxi? Är det okej att säga nej när man har stigit innanför tröskeln till en mans bostad?

Ja, det är okej att säga nej när som helst. Man kan ångra sig. Man kan säga nej. Sådan är den rådande normen i samhället, och så är också lagstiftningen utformad. Det ser vi efter domen i hovrätten angående Stureplansprofilerna. Men tyvärr är det inte självklart bland ungdomar. De frågor jag ställde ställdes i ett ungdomsprogram på radion för en vecka sedan. Det var nästan ingen som sade att det var okej att säga nej när som helst.

Det finns ett förråat klimat bland ungdomar. Man har inte respekt för varandra. Tjejer hånas, blir kallade för könsord. Bris rapport visar i dag att en tredjedel av killarna har blivit slagna. Det behövs mer vuxennärvaro. De normer som vi i den här salen har, att det är okej att säga nej när som helst och att allas kroppar respekteras, är normer som vi som vuxna måste föra ut till ungdomar och barn. Det behövs en skola med arbetsro, där lärare markerar mot oacceptabla attityder.

Våldtäkt är något fasansfullt. Jag tror att det är det värsta en kvinna kan tänkas utsättas för. Det är det som gör att vi nästan som legosoldater tittar efter varenda rörelse när vi går hem på nätterna. Vi undrar vad som kommer efter nästa gathörn.

Våldtäktslagstiftningen skärptes 2005, men vi ville då från Folkpartiets sida se att den gav ytterligare skydd för kvinnor mot våldtäktsmän. Vi är väldigt besvikna på att Thomas Bodström, Vänsterpartiet och Miljöpartiet då inte lyssnade på oss och andra partier – och Lagrådet som ville utvidga begreppet hjälplöst tillstånd till att också gälla andra särskilt utsatta situationer. I dag måste du i princip vara medvetlös för att lagen ska erkänna att du är hjälplös och inte kan värja dig. Det behöver vara klarare och fler situationer där män måste vara mer försiktiga, där det finns en större risk att fällas.

I stället driver Miljöpartiet och Vänstern i dag ett krav på samtycke i lagstiftningen. Man ger sken av att det i dag skulle vara tillåtet att ha sex med en kvinna mot hennes vilja. Så är det inte. Det är inte lagligt att ha sex med en person mot den personens vilja. Det låter bra, men det är förrädiskt mot brottsoffret. Eftersom sexuella kontakter i dag inte sker efter att man har slutit ett avtal eller kanske ens uttalat några ord kommer domstolarna att behöva utveckla en praxis för vad som är samtycke. Det innebär en grillning av offret i stället för gärningsmannen. Det är vad vi har sett i Storbritannien, och det var därför en enig sexualbrottskommitté avvisade samtyckeskravet.

Samtyckeskravet ändrar inte heller bevisfrågan. Ord kommer fortsatt att stå mot ord. Vi har också hört i debatten att samtyckeskravet, som

Alice Åström säger, inte kommer att spela någon roll. Det kommer inte att innebära att fler döms för våldtäkt.

Jag har blivit väldigt illa berörd. Jag fick mejl – det kanske andra av er också fick – för någon vecka sedan med bild på Stureplansprofilerna, foto, hemadress, och inte bara det. Det var knogjärn och knivar inklistrade i mejlet. Det var en uppmaning att ta lagen i egna händer och inte vänta på domstolens domslut.

Jag ser det som mycket allvarligt. Vi lever trots allt i en rättsstat där vi i riksdagen stiftar lagarna, och det är domstolarna som dömer. Det är inte vi i riksdagen som dömer. Det är inte folket som ska döma. Det är domstolarna som dömer.

Jag tycker att det är viktigt att vi här står upp för detta. Vi ska ha höga beviskrav. Står ord mot ord är det väldigt svårt att fälla någon om man inte har stödbevisning. Vi har slagit fast att principerna i en rättsstat är att det måste vara fastställt bortom rimligt tvivel innan man kan döma någon som skyldig. Hellre ska vi fria än fälla.

Justitiekanslern har visat i sin rapport över felaktigt dömda att i 60 procent av fallen med de få men dock felaktigt dömda handlar det om människor som blivit dömda för sexualbrott. Jag vill inte och jag är övertygad om att ni i den här kammaren inte heller vill se fler oskyldigt dömda. Det ska vara färre oskyldigt dömda.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga: Låt inte våldtäktsoffrets klädsel, beteende eller tidigare sexualliv bli ännu mer centralt i våldtäktsdomstolarna! Det som behövs är en utvidgning av begreppet hjälplöst tillstånd. I dag måste man i praktiken vara medvetlös för att man som kvinna ska få ett extra skydd. Om Bodström hade lyssnat på Folkpartiet och Lagrådet hade vi haft en lag i dag som i betydligt högre utsträckning hade skyddat svenska kvinnor.

Anf. 75 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag givetvis instämmer i Cecilia Wigströms anförande när det gäller vikten av rättssäkerhet och att man inte tar lagen i egna händer. Det är våra domstolar som ska döma. Vi ska akta oss väldigt noga för att skapa ett system där vi frångår rättssäkerheten och där det snarare är gatans parlament som är den dömande makten.

Men i den här situationen har vi skyldighet att som lagstiftare se hur våra domstolar agerar, hur vår lagstiftning fungerar och då vidta de förändringar som behövs. Då blir ändå min fråga till Cecilia Wigström: Är det inte principiellt rätt att man faktiskt säger ja och inte nej som utgångspunkt i all lagstiftning?

Anf. 76 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag håller helt och hållet med Alice Åström om att vi som lagstiftande församling självklart har ett ansvar att se hur lagarna implementeras i domstolsväsendet. Hovrättens bedömning visar nu att lagen är tillräcklig vad gäller att skydda kvinnor som ångrar sig i en sexuell situation.

Vi har dock också sett att lagen inte har varit tillfyllest när det gäller att skydda kvinnor som har varit i ett hjälplöst tillstånd. Domar i Högsta domstolen, till exempel Södertälje- och Tumbamålet, pekar på detta. Det

gjorde att vi och Lagrådet ville ha en sänkt ribba för ”hjälplost tillstånd”. Däremot skulle samtyckeskrav inte hjälpa någon kvinna på något sätt.

Anf. 77 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är oerhört viktigt att se att förutom denna hovrättsdom och några andra fällande domar har vi också lika många domar där det inte blivit det här utfallet. Jag tror alltså inte att vi som lagstiftare ska fokusera för mycket på den senaste domen och utgå från att lagstiftningen fungerar, utan se det i ett mycket bredare perspektiv.

Där ser jag att just den normativa verkan är det som kan förändra i grunden. Men vi får återkomma till frågan. Det lär vi göra flera gånger.

Anf. 78 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det blir väldigt tydligt i debatten att ett samtyckeskrav inte kommer att få fler våldtäktsmän dömda. Ord kommer fortfarande många gånger att stå mot ord, och då har inte domstolen tillräcklig bevisning för att fälla någon.

Anledningen till att jag känner att ett samtyckeskrav absolut bör avvisas är hur det har varit i Storbritannien. Där har det blivit ett ökat fokus på offret i stället för på gärningsmannen. Man måste utveckla en praxis för vad ett samtycke är. Det blir mer fokus på kvinnan med frågor som: Hur uppträdde du? Hur betedde du dig? Vad hade du för kläder på dig?

Anf. 79 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:

Herr talman! Cecilia Wigström är uppenbarligen emot en förändring som innebär samtyckeslagstiftning. Problemet i dag är att för få anmälningar går till prövning, och vi hävdar att det bästa sättet att få människor att förändra attityd är via lagstiftning.

Min fråga till Cecilia Wigström är: Hur tror du att man påverkar människors attityder? Hur tror du att man kan få människor att tänka om? Det handlar om att vi måste ändra synen på vad en våldtäkt är och inte bara gå i samma tankar som i dag, för då blir det ingen förändring.

Anf. 80 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tror framför allt att vi vuxna har ett ansvar att förändra attityder. Jag håller med Esabelle Reshdouni om att det är oroväckande med de attityder som finns bland vissa unga. Jag berättade här om radioprogrammet jag lyssnade på. Det ska vara självklart för ungdomar att man bestämmer över sin egen kropp. Ingen ska tvingas ha sex mot sin vilja. Man har rätt att säga nej.

Men jag tror inte på endast lagstiftning. Vi måste jobba på många andra sätt. Justitieministern redovisade en rad åtgärder från regeringen, och jag tror framför allt på fler vuxna som engagerar sig, en skola där lärare säger ifrån, där man har arbetsro, och där man markerar mot oacceptabla attityder. Det är väldigt viktigt.

Jag tycker också att det vore intressant att få ett svar från Miljöpartiet, eftersom du inte svarade i vårt tidigare replikskifte: Hur tänker du dig att samtycke ska visas av en kvinna?

Anf. 81 ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik:
Herr talman! Nu är det jag som ställer frågor.

Jag menar ändå att det är väldigt konstigt att vi i den här församlingen ska stifta lagar om vi ändå inte själva tror på lagstiftningens verkan. Det räcker inte med att tro att det beror på informationsproblem att människor uppför sig på ett visst sätt. Jag vill peka på lagstiftningen mot barnaga. Den har gett effekt, och jag undrar fortfarande vad Folkpartiet tycker att man ska göra.

Anf. 82 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Självklart har lagstiftning en roll att spela, och jag säger som jag har sagt tidigare: Jag tycker att vi har en bra lagstiftning i dag. Vår lagstiftning bygger på att båda parter måste samtycka till att ha sex. Miljöpartiet vilseleder när ni ger sken av att en kvinna som går ut på gatan bara är ett hett villebråd för vilken man som helst. Så är det inte. Det är förbjudet i lagen i dag att ha sex mot någons vilja.

Anf. 83 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Vi känner till Cecilia Wigströms principiella inställning till samtycke. Däremot påkallar hon att man kan göra en massa åtgärder. Jag skulle vilja ställa frågan: Är du beredd att driva frågan om en obligatorisk utbildning kring sexualbrott för domare? Domare kan i dag frivilligt välja en sådan utbildning. Det innebär att en kvinna som har blivit våldtagen och kommer in i förhandlingen kan bli utsatt för en domare som har valt att avstå från utbildning.

Är du, Cecilia Wigström, beredd att stödja en obligatorisk utbildning?

Anf. 84 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Ett klart besked är att jag inte är villig att stödja en obligatorisk utbildning för domare. Vi har en kompetent domarkår i Sverige. Domarna genomgår en lång obligatorisk utbildning innan de blir domare. Där ingår utbildning kring sexualbrottslagen.

Men eftersom vi har en oberoende domarkår ska vi som politiker inte sitta som i Kina och styra domarna som parlamenten gör i många diktaturer. Jag vill inte göra annat än att erbjuda utbildning. Alliansen har gett ett uppdrag till Brottsoffermyndigheten att ta fram en utbildning för domare, åklagare och poliser i hur man bättre bemöter offer för sexualbrott.

Det finns mycket mer att göra. Vi har en handlingsplan mot kvinnovåld på gång. Vi har satsat rejält på polisen. Vi gjorde den största satsningen på rättsväsendet förra året, och det är ett otroligt stöd för utsatta kvinnor.

Anf. 85 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Men vi ställer ju faktiskt dessa krav på polisen. På polis och åklagare ställer vi kravet att de ska ha utbildning inom det här området. Vore det då inte principiellt viktigt att se till att de kvinnor som står i rättssalen inte blir utsatta för de domare som avstått från utbildning? Vi har en åldrande domarkår som hade en helt annan lagstiftning med sig när de började jobba. Det är en annan sak med de nya.

Anf. 86 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Det finns rötägg inom alla organisationer. Det är självklart. Jag vill ändå slå fast att vi har en väldigt kompetent domarkår. Obligatorisk utbildning finns möjligen för poliser och åklagare, men det är en väsentlig skillnad mellan dessa och domstolarna. Domare och domstolar ska vara oberoende och självständiga. Vi har en maktindelning som innebär att vi stiftar lagar och de dömer.

Det är dock viktigt att vi försöker underlätta för domare att hålla sig uppdaterade med omvärldens förändringar genom att erbjuda utbildningar.

Anf. 87 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Inte minst efter den senaste tidens händelser finns det anledning att föra denna debatt.

Jag tycker att det finns all anledning att fråga sig och fundera över vad som har lett fram till att unga män anser sig kunna utnyttja en tjej sexuellt som om hon vore vilken sak som helst. Var har de fått den kvinnoosyn ifrån som de ger uttryck för i de referat som kommit från rättegångarna? Vad har fått den våldtagna tjejen att tro att hon förväntas ställa upp på vilka sexuella handlingar som helst, eftersom hon är kär i en av killarna? Hon uttryckte det ungefär så.

Det finns ingen enkel förklaring – det är självklart. Men det är inte så långsökt att se ett samband till exempel med de porr- och våldsfilmerna som många unga är storkonsumenterna av, där kvinno- och mansidealen ger en förvrängd bild av verkligheten. En av de nu dömda männen hänvisar själv till hur det går till i porrfilmer i ett väldigt spydigt svar till kvinnans advokat under rättegången.

Handlingar börjar ofta med ord. Ordets makt över tanken är stor, och på senare år har språkbruket, inte minst i våra skolor men också i medierna, förråts på ett sätt som jag inte kunde föreställa mig när jag slutade som lärare för 20 år sedan. Att bli kallad hora är vardagsmat för både tjejer och många kvinnliga lärare i en del skolor, så vanligt att de flesta tjejer rycker på axlarna och många lärare inte orkar reagera längre. På idrottsläktarna är kvinnliga könsord det mest nedsättande uttryck man kan ta till, och det står pappor och skriker intill sina söner. Det är klart att de tar intryck av de orden.

Nu har de två unga männen i det uppmärksammade rättsfallet dömts för våldtäkt. Rättssamhället har sett till att de får ta ansvar för sina handlingar och de våldsamma kränkningar som de har utsatt sitt offer för. Men är inte alla de här ungdomarna produkter av det samhällsklimat som vi alla är medskyldiga till?

Visst behöver lagen skärpas. Det har jag och Kristdemokraterna krävt och kommer att kräva i dag också, men det räcker inte. Det behövs också en mer djupgående diskussion om etik och moral i hela samhället. Skolans sexualundervisning måste inriktas mer på relationer än på teknik. Unga män ska lära sig att ett nej till sex är ett nej och alltid måste respekteras, oavsett omständigheter. Alkoholens och drogernas roll måste också uppmärksammas mer. Fler manliga förebilder behövs. Uppropet i en kvällstidning häromkvällen tycker jag är ett väldigt gott tecken. Det kanske kan leda till ändrad jargong och attityd, för tyvärr finns jargongen och attityden i hela samhället, också inom rättsväsendet.

Det gäller att börja hos sig själv. Vi måste hjälpas åt varenda en för att få ett mjukare samhälle. Om den råa och respektlösa människosynen tillåts sprida sig ännu mer blir samhället bara otryggare i takt med att kylan breder ut sig.

Nu diskuterar vi sexualbrottslagen, hur vi kan skärpa den och täppa till de luckor som jag och många med mig anser finns. Då handlar det om hjälplöst tillstånd. Jag ska inte gå in på det. Det har så många andra talare gjort. Men det rekvisitet måste skärpas, och där verkar det finnas en ganska stor enighet.

Tyvärr lyckades inte Thomas Bodström ändra just den delen, och det kan jag bara beklaga. Det tog faktiskt sju år, så det var ingen kort tid, och debatten fördes i alla sammanhang, både här i riksdagen och bland många debattörer som ville ha den förändringen redan då. Den här fördröjningen har faktiskt lett till att kvinnor har varit väldigt utsatta. Vi har Jordbrofallet som ett varnande exempel, men det finns fler, där en ensam tjej på rymmen tillsammans med tre män inte gjorde så stort motstånd som hon förväntades göra, och därför kunde bara två av männen dömas. Det är viktigt att vi ändrar den delen.

När det gäller frågan om samtycke finns det stöd för en lagändring på högsta nivå. Europadomstolen krävde redan 2003 att varje land inom EU ska kriminalisera och effektivt lagföra varje sexuell handling mot någon som inte samtycker till den. Så står det.

Lagstiftningsarbete är en utdragen process. Därför måste vi börja med det här nu. Vi ska självklart utreda den här delen, som flera har varit inne på. Jag hoppas för min del att det ska kunna leda till att vi får en förändring också på det här området, därför att jag tror, som flera också har varit inne på, att det har en normativ effekt. Vi ska när vi har sexualundervisning i skolan kunna säga att det inte finns någon tvekan. Det är samtyckesregeln som gäller och ingenting annat.

Tillsammans tror jag – jag hoppas i alla fall det – att skärpt lagstiftning och förändrade attityder kan leda till att färre kvinnor i framtiden behöver utsättas för sexuella övergrepp och att de som ändå drabbas får upprättelse genom att de som har begått övergreppen döms för det.

Anf. 88 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vissa historieförfalskningar måste korrigeras. Det var inte så att vi satt i sju år med detta. Utredningen kom 2001 och gick ut på remiss varvid remissinstanserna kunde konstatera att den inte höll för lagstiftning, varvid vi fick göra hela arbetet själva på departementet. Vi kom fram med förslag 2003 och 2004. De gick ut på ny remiss. Sedan kom lagstiftningsarbetet i riksdagen. Så gick det till, Inger Davidson. Det borde du känna till.

Då kom det också frågor, eftersom det var 75 större eller mindre förändringar, bland annat hjälplöst tillstånd. Vi var helt överens med v och mp liksom med Johan Pehrson från Folkpartiet som ursäktade sig lite och sade: Vi stöder det här, men det kommer också att vara så att vi måste motionera. Men vi vill ju inte försena detta. Vi vill inte tillsätta nya utredningar.

Det var det som var bakgrunden till att vi genomförde den största lagstiftningsförändringen någonsin till skydd för kvinnor och barn. Jag för-

står att det retar upp borgerliga ledamöter, men ni var faktiskt med på det, så ni kan ta åt er äran också.

Anf. 89 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Thomas Bodström kan inte komma ifrån att det här var en otroligt lång och utdragen process från det att Sexualbrottskommittén tillsattes och kom med sitt förslag. Sedan kan man skylla på att det inte var så bra och att departementet fick göra om det och så vidare. Det är möjligt att det ligger någonting i det. Men det var en otroligt utdragen process, och det tillsattes inte någon ny utredning omedelbart efteråt, trots att alla de nya förslagen hade kommit till.

Om man nu tyckte att det låg någonting i dem behövde det faktiskt inte vara en så långdragen process att tillsätta en ny utredning och säga: Nu tycker jag att detta har kommit en bit på väg, men eftersom de här frågorna också har kommit upp och så många, inklusive Lagrådet, vill ha en förändring när det gäller hjälplöst tillstånd ser vi över det snabbt. Man kunde ha gjort det i särskild ordning, inte sett över hela lagen utan gjort det i särskild ordning. Jag tycker att Thomas Bodström har ansvar för att det inte gjordes.

Anf. 90 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Om vi hade påbörjat en utredning omedelbart hade vi kommit i den situationen att den utredningen hade blivit klar innan det fanns tillräckliga fall att utreda. Då hade vi kommit i den otroliga situationen att ytterligare en utredning hade behövt tillsättas för att vara av något värde. Det hade inte varit särskilt lyckosamt.

När det gäller hjälplöst tillstånd tycker jag att man kanske ändå bör ha en viss respekt för riksåklagaren och inte minst det som har framförts från åklagarhåll om att detta inte ger fler fällande domar. När vi nu hör det från olika håll är det väl bättre att vi genomför förändringar som leder till fler fällande domar än en som bara ska ha symbolvärde.

Anf. 91 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Men detta är ju struntsnack. I den dom som jag hänvisade till, som brukar kallas Jordbrofallet, hänvisar domstolen till att eftersom inte lagstiftarna utvidgade lagen så att den också omfattade en särskilt utsatt situation kan vi inte döma de här männen. Så står det i domslutet. Då kan man inte säga att vi har gjort allt vad vi har kunnat för att se till att kvinnor skyddas i tillräcklig omfattning.

Men nu går vi vidare, och det är bra. Det måste gå fort, Beatrice Ask, vill jag bara säga.
(Applåder)

Anf. 92 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Det talas väldigt mycket om ungdomars värderingar. Där tror jag att det är väldigt farligt att isolera ungdomar som en grupp i samhället och säga att ungdomarna har de här värderingarna och att vi som vuxna, vi som vet bättre, ska berätta för ungdomarna vad de ska tycka.

Barn och ungdomar får ju sina värderingar någonstans ifrån. De får värderingarna från vuxna, och de får dem från det samhälle de växer upp i. Ända från det man är liten får man hela tiden värderingar som man naturligtvis påverkas av. Jag tror att det är väldigt viktigt att man även riktar kritik mot vuxenvärlden. Vi har faktiskt inte gjort tillräckligt.

Vi kan inte heller komma ifrån, oavsett hur välutbildade domarna är och hur bra rättsväsendet är, att värderingar och attityder finns även där. Det är faktiskt människor som finns i rättsväsendet. Det kan också vara en förklaring till de skillnader vi har kunnat se. Det finns ju forskning nu som visar att det kan vara helt avgörande var man bor och var övergreppet har skett, beroende på vilken domstol man kommer till, vilka människor som finns och verkar där. Det gäller naturligtvis inte bara domare utan även åklagare, poliser och hela rättsväsendet.

Vi kan naturligtvis inte lagstifta om värderingar. Däremot får vi göra vad vi kan för att förbättra värderingarna, attityderna och bemötandet av brottsoffren. Jag tycker när det gäller domarna att det faktiskt vore lämpligt om i alla fall de domare som dömer i de här fallen, kanske inte nödvändigtvis domare som dömer i andra fall, ändå har någon form av utbildning. Det kommer inte att lösa alla problem. Det är ändå en människa som i grunden har med sig värderingar, som kan ha verkat under en tid när lagarna såg annorlunda ut. Det finns eldsjälar, och det finns sådana som, tyvärr, kunde anstränga sig lite mer. Vi kan ändå på det sättet verka i rätt riktning.

Attityderna är tyvärr helt avgörande i många domar. De som försvarar de misstänkta gärningsmännen har förstått det. Tyvärr går en del av arbetet ut på att skandalisera offret. Man har sett att det sänker offrets trovärdighet. Det är svårt att bevisa i de här fallen. Där finns de faktiska bevisen, men det är också en trovärdighetsfråga.

Det som hände i Malmö, där jag kommer från, är skrämmande. Det var en plastikkirurg som begick övergrepp på en nedsövd flicka. Hon skulle genomgå en plastikoperation. Flickan hängdes ut i medierna. Det påstods att hon hade varit utvickningsbrud och att hon till och med varit prostituerad. Hon hade haft sex på kliniken med plastikkirurgens son. Allt detta gjorde gärningsmännen och deras försvarare för att hänga ut henne. Det är bara ett av många exempel. Detta gick tack och lov inte vägen den här gången. Det fanns för övrigt inget som helst belägg för anklagelserna mot henne.

Även om det hade varit så är det viktigt att också en flicka som har den bakgrunden ska bli trodd. Det finns en gammal syn som tyvärr är levande, nämligen att det bara är fina flickor som kan våldtas och de andra flickorna får man göra vad man vill med. Det är tyvärr lite den synen som ibland genomsyrar en del ungdomars värderingar. Ungdomar är ofta väldigt ärliga och säger vad de tycker, men värderingarna genomsyrar hela samhället. Vi som lagstiftare kan inte bortse från detta. Därför räcker det inte med bra lagar utan vi måste också se till att tillämpningen av lagarna blir bättre. Självklart ska vi i de fall det går flytta fram positionerna även när det gäller lagstiftningen i sig.

Det var det som skedde med den nya sexualbrottslagstiftningen. Det skedde förändringar på ett sjuttioal punkter. Det var många viktiga steg framåt där riksdagen var enig. Men det är naivt att tro att man kan göra

allt på en gång. Man får ta det stegvis, men det viktiga är att vi rör oss framåt i rätt riktning.

Det här handlar om tillämpningen, nämligen värderingsarbete från det att barnen är små, i skolan. Det handlar om utbildning för domare, och det handlar om en debatt i samhället där dessa frågor lyfts upp. Problemet anser jag är mörkertalet. I fall av överfallsvåldtäkt på en tjej som går ensam har många lättare för att anmäla. Det blir ingen diskussion. Man ska inte bli överfallen när man går ute. Däremot om man känner gärningsmannen, eller gärningsmännen, om man har följt med dem hem, om man har druckit, om man har sänt ut så kallade signaler, då börjar skuldbeläggandet av kvinnan.

Några tjejer i Stockholm som ibland festar vid Stureplan har kommenterat att de nu vågar anmäla om något sådant händer. Det är många som inte vågar anmäla, just för att de är rädda för att inte bli trodda och för att bli skandaliserade. Det är ett stort rättssäkerhetsproblem. Det sker trots allt en hel del, men vi måste som lagstiftare se att det inte bara handlar om lagarna i sig utan också om tillämpningen. Där har vi också ett ansvar.

I detta anförande instämde Maryam Yazdanfar (s).

Anf. 93 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Jag undrar om Hillevi Larsson anser att den socialdemokratiska politiken som har varit förhärskande i vårt land under lång tid har någon grund till de värderingar som ungdomar har i dag när de kallar varandra för både det ena och det andra i till exempel skolorna.

Anf. 94 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte se att vi har kommit med någon lagstiftning i den riktningen eller att vi på något sätt skulle ha uttalat oss i den riktningen.

Självklart kan det alltid göras mer. Jag tycker att vi har gjort mycket, men vi måste alltid vara självkritiska och göra mer. Det gäller oss alla över partigränserna.

Anf. 95 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson menar att den socialdemokratiska politiken inte alls har påverkat samhällets värderingar och barns och ungdomars värderingar i frågorna?

Anf. 96 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror tvärtom att bland annat det vi gjorde häromåret, där Thomas Bodström modigt gjorde verkliga framsteg på många punkter, har en normativ effekt. Om lagstiftaren tydligt säger att detta inte är acceptabelt tror jag också att det påverkar människor. Det gör domarna i sig också. Men det gäller även vad vi lagstiftar, gör och säger. Till exempel lagen om barnaga har påverkat värderingarna.

Anf. 97 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson berör frågan om domares utbildning och en hel del annat också. Vad som är viktigt att komma ihåg i den diskussionen är att domstolar prövar enskilda fall. Vi har ett beviskrav som heter ”ställt utom rimligt tvivel eller styrkt”. Om bevisningen inte räcker till kan man aldrig ersätta det gapet upp till beviskravet med utbildning.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Om man tror detta tror man fel. Det är möjligen så att det är syftet med alla propäer som finns om obligatorisk utbildning för domare och annat – just att beviskravet ska fyllas på ett annat sätt med andra medel. Jag vill bestämt säga att det inte är möjligt om vi ska ha något som kallas rättssäkerhet i det här landet. Om man diskuterar från den utgångspunkten har man blandat ihop korten.

Anf. 98 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Problemet är att i många fall finns det bevis. Det har funnits allvarliga skador på kvinnornas kroppar. Det gäller till och med minderåriga flickor. Ändå har man inte fällt – där det finns tydliga vittnesmål, bevis och så vidare. Sedan är det ytterst en tolkning och en värdering.

Det senaste Stureplansfallet visar att det kan bli olika resultat. Även om det tillkom lite i bevisning i hovrätten fanns en större del av bevisningen redan i tingsrätten. Det handlar uppenbarligen mycket om värderingar.

Det är också en fråga om huruvida kränkande frågor släpps fram. Många domstolar har tyvärr släppt fram sådana frågor till offren. Jag vet inte om det kan räknas som otillåtet, men det kan vara en fråga om man väntar sig att få dricka te om man följer med två män hem. Det är ett kränkande exempel.

Anf. 99 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Självklart sker det en prövning. Men det är en bevisprövning som sker, inte något allmänt psykologiserande. Om man har kunskap är det inte säkert att just den kunskapen är tillämplig på det fallet. Därför menar jag att den typen av utbildning rent generellt inte är lösningen.

Hillevi Larsson drar slutsatser utifrån de olika domar som meddelas bland sexualbrottmål. Då riskerar man att missa det som var avgörande, och det tror jag att Hillevi Larsson har gjort i det här fallet.

Anf. 100 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Just Stureplansmålet är egentligen ganska glasklart. Där var ju massiv bevisning. Sedan är dessa fall självklart svåra eftersom det – av naturliga skäl – saknas vittnen. Det blir ord som står mot ord. Men när det finns tung bevisning tycker jag att det är viktigt att kvinnorna ska våga anmäla. Det finns ett enormt stort mörkertal.

Vi ska inte ha som inriktning att döma över lag, men i de fall där det finns tung bevisning ska man kunna döma.

Anf. 101 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson är som vanligt bra på att beskriva vilka problem som finns i samhället, men samtidigt är förslagen till lösning få.

Självklart ska domare som dömer i sexualbrottmål ha tillräcklig kunskap. Frågan är vem som ska bedöma om en domare som har fått ett mål tilldelat sig har tillräcklig kunskap. Där är vi inne på en farlig väg. Glöm inte bort att domare är oavsättliga. Eller vill Hillevi Larsson ändra på det?

Anf. 102 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Att de är oavsättliga gör det väl ännu viktigare att se till att de har rätt kompetens. Det är märkligt att man just i de här fallen säger att domarna inte behöver ha rätt kompetens. Jag tycker att det är extra viktigt här.

Man har genom forskning kunnat se att för vissa kvinnor – till exempel gifta kvinnor som inte har haft många partner, som inte hade kort kjol och så vidare – är det betydligt lättare att bli trodd, självklart även med stöd av bevisning, medan trovärdigheten minskar om man har kunnat skandalisera någon. Detta är alltså värderingar och attityder, och det kan man inte bortse från.

När det gäller vad man ska göra åt det här har jag nämnt några saker. Men jag tror att man också till exempel måste ändra regeln när det gäller ålder – där har det faktiskt brustit – flickor under 15 år som har blivit våldtagna av äldre män, alltså inte bara män som har varit ett eller två år äldre utan betydligt äldre män. Det är en sak som vi måste göra något åt, som exempel.

Anf. 103 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! För att inget tvivel ska råda ska domare självklart ha rätt kompetens. Det är väl ingen som tycker något annat. Man ska också komma ihåg att den domare som väljer att inte gå en utbildning kommer att fortsätta att vara domare i alla fall.

Jag skulle vilja ställa ytterligare en fråga till Hillevi Larsson gällande samtyckeskravet. Du har inte tagit upp det under ditt anförande, men jag skulle vilja ha ett kort svar på huruvida du tycker att samtyckeskrav borde införas i sexualbrottslagstiftningen eller inte.

Anf. 104 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, det tycker jag inte. Och det är många som väldigt väl har förklarat varför. Här handlar det också om attityder och värderingar. Om man följer med någon hem, har man då samtyckt? Man kanske till och med har inlett ett samlag och sedan ångrar sig. Då har man ju samtyckt. Jag är rädd för att det här kommer att göra kvinnans situation ännu svårare.

Däremot ansluter jag mig gärna till min partikollega Maryam Yazdanfars förslag om grov oaktsam våldtäkt, att om gärningsmannen borde ha förstått att kvinnan inte ville ska han dömas.

Anf. 105 ANNA KÖNIG JERLMYR (m):

Fru talman! I dag står jag i den här talarstolen och är väldigt glad och tacksam. Det är jag med anledning av att jag för ungefär ett år sedan stod här och efterlyste att våldtäkter skulle komma högre upp på den politiska dagordningen. I dag kan jag konstatera att våldtäktsfrågan är en av de politiska frågor som har fått mest uppmärksamhet under det här året.

Men tyvärr har de som bidragit till att frågan har uppmärksammats fått betala ett väldigt högt pris, till exempel den kvinna, 20 år, som fick över 40 olika skador på kroppen eller den kvinna som för tjugonde gången blev våldtagen av sin sambo. Bakom varje anmälan, brott och åtal finns en stor tragedi, och det är viktigt att vi inte glömmer det.

Fru talman! Den stora utmaningen handlar inte om att förändra lagtexten. Jag håller med om att den nuvarande lagstiftningen behöver ses över. Jag är också glad att justitieministern har initierat en översyn av lagen.

Den stora utmaningen, och det vet ni som sitter i den här salen, är att förändra normer, attityder och värderingar. Det är först då som vi kan förebygga att fler våldtäkter begås.

Visst kan vi tala om fler poliser ute på gator och torg och om skärpta lagar. Men det viktiga är att vår roll som opinionsbildare – som mammor, pappor, syskon och vänner – talar om för våra unga killar att en full tjej nödvändigtvis inte är en billig tjej och att det är mer macho att avbryta en gruppvåldtäkt än att titta på.

Vad kan vi då göra, fru talman? Det är inte så att lagstiftningen inte alls är viktig. Jag tror att en översyn av lagen är viktig. En skärpning av lagstiftningen kan också innebära ett viktigt symbolvärde, vad som är rätt och fel, för samhället.

En sak som har debatterats mycket under den senaste tiden är kravet på samtycke. Jag upplever att frågetecknen är lite för många, framför allt eftersom det i efterhand är svårt att bevisa om samtycke förevarit eller inte. Däremot har jag stor respekt för de argument som till exempel Alice Åström har anfört här i talarstolen i dag.

Jag förordar i stället en översyn av möjligheten att införa grov oakt-samhet i sexuallagstiftningen. Det har införts i Norge. Det innebär att man inte kan skylla ifrån sig med att kvinnan var med på det hela. Vad jag har förstått av erfarenheterna är det inte så många fall som har an-mälts under den här rubriceringen eller ens lett till åtal, så det finns an-ledning att ifrågasätta om det här ger resultat. Men man kan i alla fall se över möjligheten.

Fru talman! Jag skulle vilja lista en rad åtgärder som jag är övertygad om kommer att ge effekt och som inte innebär en skärpning av sexual-lagstiftningen. En är ökad forskning om våldtäktsbrott.

I dag finns det massor av forskning kring statistik och siffror, men vi saknar fortfarande information om vilka faktorer som ligger bakom våld-täkt och sexualbrott. Handlar det om normer, om makt, om förövare som själva blivit utsatta när de var små, om frustration eller psykisk sjukdom? Allt det här måste vi få svar på. Och är det ett önskemål som jag skulle vilja skicka med justitieministern i dag så är det att det ska satsas på forskning om sexualbrott.

Vi vet att vuxna sexualförövare ofta begår sexuella övergrepp som unga. Därför är det av stor vikt att de unga som i dag döms genomgår behandling. De kan placeras ut på Statens institutionsstyrelsens behand-lingshem. Trots komplexiteten i behandlingen och den mycket svåra målgruppen har ingen av dem som behandlats återfallit i brott. Men pro-blemet är att längden på de utdömda LSU-påföljderna, som givetvis är i enlighet med straffskalan, inte alls behöver motsvara den behandlingstid som behövs på två år.

Forskning visar också att de som påbörjar behandling men sedan av-bryter den är farligare än de var innan behandlingen inleddes. Därför bör det finnas en möjlighet för socialtjänsten att ansöka om att pojkarna blir fortsatt omhändertagna enligt LVU. Den möjligheten finns men har bara använts vid ett fåtal tillfällen, för problemet är att då börjar det kosta

pengar för kommunerna. Här har regeringen en viktig uppgift att bedriva påtryckningar på kommunerna, så att de här unga verkligen får den behandling som de behöver, alternativt att ta över kostnaderna för unga sexualförövare.

Vi har varit inne på frågan om målsägarbiträde. Jag tror att det är viktigt att offren får tillgång till målsägarbiträde, från anmälan ända in i rättegångssalen. Det är också viktigt att målsägarbiträdena inte bara är tillgängliga utan också aktiva, därför att det är minst lika viktigt att förklara för ett offer varför ett brott ej kan styrkas, att motivera varför en utredning läggs ned.

Ytterligare en viktig åtgärd är att kvaliteten på utredningarna som ligger till grund för åtal förbättras. Forskning har bedrivits här i Stockholms län. Den visar att en tredjedel av de misstänkta utpekade gärningsmännen inte ens har hörts, och det tycker jag är det minsta man kan begära.

Det finns också forskning som visar att det finns ett samband mellan sämre utredningskvalitet och icke ideala brottsoffer. Det kan handla om tonåringar, det kan handla om kvinnor i misshandelsförhållanden eller kvinnor med missbruksproblem.

För att komma åt alla de här problemen tror jag att det är viktigt att i alla fall fundera över införande av en brottsutredningsgaranti, lik den patienträttighetslag som nu bereds inom Regeringskansliet, som kan bidra till kvalitetsmässiga utredningar inom tydliga tidsramar.

Det finns givetvis väldigt mycket mer att säga, men jag tror att jag stannar här.

Jag vill tacka alla som har engagerat sig i frågan. Och jag hoppas att vi fortsätter att samarbeta även efter debatten om den här viktiga frågan.

Anf. 106 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Även Anna König Jerlmyr pratar om normer och värderingar – väldigt viktiga frågor. Jag undrar om Anna König Jerlmyr anser att de härskande normerna och värderingarna på ställen som Stureplan och på somrarna Båstad och Visby kan bidra till att sådana normer och värderingar sprids i samhället.

Anf. 107 ANNA KÖNIG JERLMYR (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte riktigt svara på hur det ser ut i Båstad – jag tror faktiskt att jag aldrig har varit där – eller på andra ställen.

Jag tror att normer och värderingar grundas i tidig ålder. Därför är det viktigt att man som förälder, som jag var inne på, och skolan talar om sexualitet. Hur ser manlig sexualitet ut? Hur ser kvinnlig sexualitet ut? I dag finns det otroligt mycket snedvridna attityder och fördomar om vad som är manligt och kvinnligt.

Det som vi måste göra och som är vårt ansvar är att ta upp de här frågorna till diskussion och på så sätt förebygga att de här attityderna och fördomarna cementeras.

Anf. 108 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Jag fick bara den funderingen, för när man läser dokumentationen av till exempel Stureplansvåldtäkten ser man att det finns en härskande norm som säger att tjejer ska vara snygga och villiga och att killar ska vara manliga och väldigt översexuella, kort uttryckt.

De normer och värderingar som sprids på sådana ställen och i sådana kulturer tror jag är mer avgörande för att sådana här saker händer än till exempel ett långt socialdemokratiskt maktinnehav.

Anf. 109 ANNA KÖNIG JERLMYR (m) replik:

Fru talman! Det är klart att det finns snedvridna attityder och normer. Var de sedan föds, om det är på geografiska platser eller i vissa kulturer, kan man ifrågasätta. Helt klart är det att vi måste föra upp frågan och initiera att detta diskuteras på skolnivå och i familjer. Den lätta vägen är inte lagstiftningsvägen, utan det viktiga är att vi sätter i gång ett samtal om vad som är manligt och kvinnligt och hur vi sätter stopp för de fördomar som finns.

Anf. 110 MARYAM YAZDANFAR (s):

Fru talman! Kan en kvinna som gillar lack och läder eller en tjej som gillar att ha sex med två killar samtidigt inte bli våldtagna? Kan homo-sexuella tjejer eller killar bli våldtagna? Kan direktörer eller familjefäder våldta? Alla dessa frågor skulle kunna besvaras med ett ja. För det är så. Alla kan bli våldtagna och alla kan våldta. Men frågan är om sanningen kan utrönas i domstol och om rätt person kan bli dömd för rätt brott i Sverige i dag.

I vad som kallas världens mest jämställda och sexuellt frigjorda samhälle är våra föreställningar om kön, genus, makt och sexualitet så stereotypa att jag menar att de ibland hindrar rättssystemet från att göra rätt tolkningar av lagen. När jag påstår det är det många som slår ifrån sig och vägrar diskutera detta. De blir arga. Inte skulle väl rättsväsendet, denna objektivitetens högborg, döma utifrån något annat än lagstiftarens, det vill säga denna kammars, intentioner.

Men det är människor som har ett rättsmedvetande, det är människor som stiftar lagar, det är människor som tolkar lagar och det är människor som är aktörer i rättssystemet. Därmed spelar vår förförståelse, uppfattning och åsikt roll, även i rättskedjan.

Fru talman! Föreställningarna om den kvinnliga sexualiteten är starka och stereotypa. Det är den fina flickan, madonnan, och den stygga, som vissa kallar horan. Däremellan, eller utanför dessa två stereotyper, finns ingenting.

Föreställningarna om mannens sexualitet är om möjligt kanske ännu mer stereotyp. Mannen är alltid villig och känslökall och begriper absolut inte subtila signaler.

Unga kvinnor vittnar om en känsla av att det enda som kan leda till en fällande sexualbrottsdom är den perfekta våldtäkten. En fin flicka, en madonna, som rastar hunden i sitt bostadsområde blir påhoppad av en riktig våldtäktsman, en obildad slusk. Polisen kommer till platsen efter några minuter, och både offer och gärningsman är kvar på plats. Tjejen åker till sjukhus och blir undersökt, killen körs till polisen och erkänner. Då kan man kanske få en fällande dom.

Problemet är att den bild som jag målar upp av den perfekta våldtäkten till stor del saknar verklighetsförankring. Den typiska våldtäkten ser inte ut så här. Den typiska våldtäkten sker i det egna hemmet. Den typiska våldtäkten begås av en man som har ett förhållande med kvinnan som blir våldtagen. Den typiska våldtäkten har inga vittnen.

Kanske har den senaste veckans debatt om hovrättsdomen mot de så kallade Stureplansprofilerna gett ett något bättre intryck av vårt rättssystem. Men fortfarande frågar sig många om det är någon idé att anmäla en våldtäkt, om det är någon idé att flåka ut de allra mest intima delarna av sin person för en domstol och sedan inte bli trodd.

Debatten har pågått i många år och hela tiden varit perifer. Så kan det inte fortsätta. Frågan om rättssäkerhet och människors förtroende för rättssystemet är en av de viktigaste i vår tid.

Lagändringar kan förvisso vara ett sätt att förbättra rättssäkerheten. Därför tycker jag att vi ska utreda det norska exemplet med lagen om grov oaktssam våldtäkt. Men det räcker inte. Till syvende och sist är det människor som dömer, och människor i rättsväsendet måste ha tillräcklig kompetens. Det gäller för såväl den nyutsedda nämndemannen som domaren med 40 års arbetslivserfarenhet. Det duger inte att erbjuda domarna frivilliga utbildningar lite vid sidan om. Det duger inte att bara diskutera dessa frågor i kammaren. Diskussionen måste föras av rättsväsendets aktörer. Diskussionen måste in under huden på rättsväsendet.

Fru talman! Justitieminister Beatrice Ask säger att sexualbrottslagen ska ses över efter årsskiftet. Det är bra. Men jag blir förvånad över att hon inte vågar tänka högt innan översynen har påbörjats. Jag trodde att politik handlade om att bryta sina åsikter, att stå för något och sedan ta diskussionen för att komma fram till ett bra beslut. Det är svårt när vi har en minister som hela tiden hänvisar till utredningar.

Det är skarpt läge nu. Frågan står på dagordningen och diskuteras. Vi i kammaren måste vara med.

I detta anförande instämde Ameer Sachet (s).

Anf. 111 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Fru talman! Maryam Yazdanfar sade i sitt anförande att alla kan bli våldtagna och alla kan våldta, och i tidigare replikskifte förde hon ett resonemang om Stureplan, Båstad och Visby, kanske med en inriktning på en klassfråga.

Med anledning av detta och det Maryam Yazdanfar sade om kön och genus i sitt anförande vill jag fråga om Maryam anser att klass, kön och genus är ställt över rättssäkerhetsperspektivet.

Anf. 112 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Självklart inte!

Anf. 113 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik:

Fru talman! Tack för svaret! Det låter betryggande att Maryam Yazdanfar säger självklart nej.

Samtidigt för Maryam ett resonemang om att könet ska vara överordnat i en rättegång. Kvinnan ska bli trodd, och det ska vara ställt över rättssäkerheten.

Anf. 114 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Det gör jag inte alls.

Anf. 115 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag reagerade också på anslaget som Maryam Yazdanfar hade, nämligen att detta skulle handla om en klassfråga. Hon lyfte fram Stureplan och Båstad som miljöer med särskilt förgripliga värderingar.

Det är ingen hemlighet att det uppmärksammade Stureplansfallet har offentliggjort en hel del synnerligen unkna värderingar som vi alla har anledning att utan tvekan ta avstånd från. Frågan är om Maryam Yazdanfar anser att det är så enkelt att det bara är i sådana miljöer som denna typ av värderingar frodas eller om det är ett mer allmänt och brett samhällsproblem. I så fall är det ärligare att föra resonemanget utifrån lite andra utgångspunkter.

Man kan också fundera på detta som Maryam Yazdanfar beskrev som den typiska våldtäkten och att den inte ser ut som hon beskrev. Nej, det gör den absolut inte. Och det är ett grundläggande problem att det finns allvarliga svårigheter när det gäller att utreda dessa frågor. Samtidigt för hon ett resonemang som bygger på att skrämma unga kvinnor ytterligare från att anmäla. Frågan är om det är särskilt konstruktivt när mycket har gjorts för att förbättra rättsväsendets värderingar.

Anf. 116 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med det sista. Mycket har gjorts och det är bra. Det jag beskriver är intryck från möten på kvinnojourer och med expertis som jobbar med dessa frågor. Det här är vad de kvinnor som har blivit utsatta känner.

Svaret på fråga ett är nej. Men däremot var det en av dina partikamrater som undrade om dessa normer och värderingar kunde bero på ett långt socialdemokratiskt maktinnehav. Då kan man fråga sig om det kanske inte beror på de normer och värderingar som råder på Stureplan. Det var inte jag som tog in den aspekten.

Anf. 117 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Tack för de klargörandena, Maryam Yazdanfar! Mäns attityd till kvinnor och kvinnors attityd till sin egen sexualitet är en viktig diskussion. Det har vi all anledning att diskutera seriöst. Det finns mycket kvar att göra i de frågorna.

Det man kan fundera på är ungas attityd till sexualitet mer allmänt. Vi ser att man har flera olika partner och mer riskfyllt sex i många olika sammanhang. Det är snarast ageranden som i viss mån har understötts av vänsterrörelsen och den kulturrevolutionära strömningen att allt sex är bra sex. Det är lite 68-attityd, och jag undrar om det är så lyckat.

Anf. 118 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att allt sex mellan jämlika vuxna människor som kan säga ja till det sex de vill utöva är bra sex. När det är tvång, barn eller andra avarter med i bilden är jag inte med längre.

Anf. 119 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Maryam Yazdanfar vet hur en process i domstol går till. Det är mycket möjligt att hon gör det. Det är viktigt att framhålla att det som är ramen för processen är åklagarens gärningspå-

stående. Den fråga rätten ska ta ställning till är om åklagaren har styrkt att den tilltalade har gjort sig skyldig till den påstådda gärningen eller inte. Det är detta som är domstolens fråga. Det är alltså inte fråga om något allmänt tyckande utifrån olika värderingar, som Maryam Yazdanfar kan ägna sig åt.

Frågan som domstolen ska besvara är alltså om bevisningen räcker för en fällande dom. Om den tilltalade befinns skyldig är det styrkt. Det kan också vara så att det inte är styrkt. Det kan finnas flera förklaringar till att det blir en friande dom. Antingen kan man konstatera att den tilltalade är oskyldig eller att domstolen inte vet för att bevisningen inte räcker till. Där vill vissa fylla gapet med någon form av utbildning och allmänt psykologiserande.

Anf. 120 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Jag talar inte alls om allmänt psykologiserande utan om kunskaper om vilka normer och värderingar som styr vårt samhälle. Anti Avsan låter som vissa jag har debatterat med inom rättsväsendet som säger: Vi behöver inte det där. Vi står fria från de normerna och värderingarna. Om man tycker på det sättet är man naiv. Som domare, åklagare eller advokat måste man rimligtvis vara en del av det samhälle vi lever i och påverkas av samma strukturer som alla andra. Annars låser man in sig i ett tyst rum och reflekterar inte över samhällsutvecklingen.

Anf. 121 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Man kan ägna sig åt allmänt tyckande. Det är helt uppenbart. Men frågan är hur det är i verkligheten. Det är det som är avgörande. Det jag har redogjort för är hur en sådan här prövning går till i verkligheten, vilket är en viss kontrast mot vad Maryam Yazdanfar ger sken av. Det går inte till på det sättet. Det är viktigt att framhålla det. Man kan komma med en massa fantastiska förslag om man har fel utgångspunkter. Jag tycker att det är viktigt att vi har rätt utgångspunkter för diskussionen, om vi nu alla har denna goda ansats.

Anf. 122 MARYAM YAZDANFAR (s) replik:

Fru talman! Jag kan citera en domare som jag har mött i mina många samtal med aktörer inom rättsväsendet. Hon sade: Det krävs en domare med unken kvinnosyn för att saker och ting ska barka åt skogen.

Jag tror att det finns unken kvinnosyn också inom rättsväsendet. Jag tror att det finns unkna föreställningar även där. Vågar vi inte diskutera det är vi naiva.

Anf. 123 INGE GARSTEDT (m):

Fru talman! Sexuella övergrepp är vidriga. För den som drabbas sätts outplånliga spår. Offret, den drabbade, måste alltid få allt stöd och all hjälp som är möjlig, vilket också justitieministern har poängterat. Samtidigt är det oerhört viktigt att inte en oskyldig döms.

Stureplansfallet har nu väckt starka känslor, och kvinnor kanske känner sig lite säkrare. Samtidigt måste man komma ihåg att Stureplansfallet visar hur viktigt det är att man inte följer instinkten att rusa hem och

tvätta sig innan man anmäler utan i stället omedelbart kontakta polisen och få en bevisning.

Kompetens och arbetsmetoder måste hela tiden utvecklas hos alla som har att utreda sexualbrott. Det är därför väldigt tillfredsställande att det nu i den nya domarutbildningen ingår obligatorisk utbildning om sexualbrott. Domarutbildningen sker innan man får sin fullmakt. Sedan kan man inte tvinga domare att gå utbildning, men självklart är det önskvärt att man på olika sätt påverkar så att så många domare som möjligt går den här utbildningen.

Det är också viktigt att det görs en kompetent utredning oavsett om det är i Malmö eller Svea. Så är inte situationen i dag. Det är något som vi i alliansen trycker hårt på att vi bör förändra.

När det gäller sexualbrott är det oerhört viktigt att man hela tiden flyttar fram positionerna. Det har skett successivt under det förra århundradet, och det sker nu. Det finns kvinnor i vårt land som kommer ihåg att det var fullständigt meningslöst att anmäla våldtäkter på grund av samhällets inställning och det bemötande man fick. Detta har gudskelov förändrats. Själv kommer jag ihåg hur urbota ilsken jag blev när jag hörde om hur domare hade frågat vilken klädsel offren hade – om det var lång eller kort kjol och urringning etcetera. Detta kunde till och med finnas med i skrivningarna i domen. Så är det inte i någon större utsträckning längre, och man hittar det sällan i domstolarnas skrivningar.

Huruvida offret gör motstånd eller inte har egentligen ingen betydelse i svenskt rättsväsende. Samtidigt frågar man ibland hur kvinnan har agerat i situationen. Då måste man vara medveten om att män och kvinnor reagerar olika i olika situationer. Mäns reptilhjärna är lite annorlunda än kvinnors reptilhjärna. Här finns en risk för att domstolar fortfarande utgår från männens sätt att reagera och inte från kvinnans sätt att reagera. Där behöver vi en större forskning och en bättre kunskap.

Sedan kommer jag till detta med ålder. Det är inte rimligt att man i ett rättssamhälle, där man i lagstiftningen har specifika åldersgränser utsatta, gör bedömningar av huruvida en 14-årig flicka ser äldre ut. En 14-årig flicka är ett barn, och det är fullständigt irrelevant om hon ser ut som 17 eller 18. Det finns åldersgränser. Här kan vi se hur man på olika sätt har slirat. Nu bortser jag från fall där parterna är ungefär jämnåriga.

Här krävs också mer utredning, men framför allt måste man här få till stånd en diskussion och debatt så att man flyttar tillbaka normer och värdering till vad lagstiftaren säger. Offrets mognad och utseende får i Sverige 2007 aldrig ha någon betydelse för rättsutslaget.

Anf. 124 MATS G NILSSON (m):

Fru talman! En förmån med att vara sist i en debatt är att man kan snabbrecensera de andra. Jag vill passa på att tacka samtliga deltagare. Jag tycker att det har varit en väldigt bra debatt. Man skulle egentligen kunna knyta ihop det på samma sätt som Thomas Bodström inledde: Egentligen vill vi alla samma sak. Det är faktiskt glädjande i en så viktig fråga.

Våldtäkt är en fruktansvärd kränkning av en individ. Det är en ohyggligt viktig utgångspunkt. Om man träffar våldtäktsoffer är det svårt att inte bli berörd och inte ta till sig historierna in i märgen. Man minns

våldet, förödmjukelsen och smärtan, och man talar ofta om att man aldrig känner sig riktigt hel, riktigt ren eller riktigt säker igen.

Även om många av mina partikamrater reagerade annorlunda tycker jag att det var bra att Maryam Yazdanfar tog upp ett antal situationer som inte rör det nu omtalade Stureplansmålet. Vi vet ju faktiskt om att de flesta våldtäkterna äger rum i hemmet och i relationen.

Där finns ganska mycket forskning som är intressant om att våldtäkter ofta är betingade som en våldshandling. Det är ofta ett ytterligare steg i en misshandelsutveckling som är rätt skrämmande.

Familjen och skolan har en uppgift i att lära ut en människas omistliga rätt att inte behöva bli kränkt. Polisen behöver resurser och kompetens för att ingripa och helst förhindra att våldtäkter äger rum. Domstolsväsendet behöver förmåga att hantera svåra och komplicerade brottmål. Även sjukvården, som inte har tagits upp här, har en väldigt viktig inte bara vårdande utan faktiskt uppsökande roll för att finna riskpersoner och vårda dem i preventivt syfte. Riskpersoner behöver nämligen nås tidigt då de flesta inte är kända förövare.

Vi är nog alla eniga om att samhället har ett ansvar för att varje våldtäktsoffer ska få bästa tänkbara stöd och hjälp tillbaka till ett värdigt och bra liv.

Samhället har också ett särskilt ansvar att inte låta förövare få begå samma brott igen, och här brister det i dag. Jag tycker att vi har ägnat för lite uppmärksamhet åt det. Var tredje person som döms för sexualbrott lämnar kriminalvården utan behandling.

Det finns en hormonmodulerande behandling som kallas kemisk kastrering. Det är ett mycket provokativt ord. Men det är en hormonmodulerande behandling som hämmar könshormoner under en-tre månader. Det är en behandling som används i Tyskland, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Finland, Norge, USA, Kanada och Sverige. Den används i Sverige inom relations- och samlevnadsprogrammet för behandling av sexualbrottslingar. Den kopplas ihop med ett motivationsprogram och olika terapiinsatser för att en människa inte ska gå tillbaka till ett destruktivt våldtäktsbeteende.

Det finns stater i USA som har infört lagbestämmelser om införande av kemisk kastrering som en straff- och behandlingsmetod. Socialdemokraterna i Danmark har föreslagit just detta, och man hänvisar där till studier som visar att metoden är hundra procentig, det vill säga att ingen återfaller och begår nya sexualbrott.

Jag tycker att det är dags att vi i Sverige gör en översyn av om inte vi också ska införa kemisk kastrering som en straff- och behandlingsmetod. Det är ett straff för den lagförde våldtäktsmannen som inte under några omständigheter kan betraktas som värre än det öde som drabbar ett våldtäktsoffer.

Socialpolitik

Anf. 125 KURT KVARNSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tänkte tala om rehabilitering och finansiell samordning. Rehabiliteringsarbete är mycket viktigt för att hjälpa människor till arbete eller tillbaka till ett arbete. Samhällets olika organisationer är till

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sexualbrottslagen

Socialpolitik

för att ge den enskilde stöd, och detta arbete måste ske mycket mer samordnat än i dag och med utgångspunkt i den enskilde.

Men regeringen minskar andelen köp när det gäller arbetslivsinriktad rehabilitering. Nästa år minskar stödet med 200 miljoner kronor, 2009 med ytterligare 500 miljoner kronor och 2010 med 800 miljoner kronor. Dessa resurser ska i stället användas till arbetsförmågebedömningar och utredningar. Dessutom drar man ned på anslagen till rehabiliteringspenning.

En närmare granskning visar att det som regeringen kallar sin rehabiliteringsgaranti snarare är en sorteringsgaranti, inte minst den så kallade rehabiliteringskedjan som man nu inför i kombination med ensidiga tidsgränser när det gäller sjukpenningsprövningar.

Vi socialdemokrater tror inte att det bara är arbetsförmågebedömningar och tester som behövs. Regeringen börjar i fel ände. Man är på jakt efter de långtidssjukas och de förtidspensionerades villkor i stället för att lägga kraft på att nysta i de system som vi har och den oförmåga som finns i dag och på att hitta lösningar på de problem som alla medborgare ser – orimligheten i att sjukskriva människor till passivitet när kostnaderna vida överstiger kostnaderna för just rehabilitering.

I stället behövs åtgärder som ska underlätta tidiga insatser och förhindra att människor faller mellan stolarna. Individens behov måste alltid stå i centrum.

Under den förra mandatperioden pekade vi socialdemokrater i regeringställning ut sjukskrivningarna och de höga ohälsotalen som en av mandatperiodens största utmaningar. Vi vidtog också en rad åtgärder i syfte att sätta individen i centrum och öka resurserna för att varje individ ska komma tillbaka till arbete för att man därigenom ska få ned de höga ohälsotalen.

Att individen ska stå i centrum låter sig lätt sägas, men i praktiken är det svårare. Det borde vara så att tjänstemän som ska hjälpa till med rehabilitering oftare ska vara mindre än en meter från den som de ska hjälpa.

När det gäller rehabilitering tillskapade vi finansiell samordning, Finsam. Jag engagerade mig en hel del för att få i gång Finsamsamarbete, inte bara i mitt eget hemlän Dalarna utan även på andra platser i landet. I Dalarna har vi fem samordningsförbund som omfattar nio kommuner. Finsam omfattar Försäkringskassan, arbetsförmedlingen, landsting och kommuner som gemensamt var och en satsar 25 procent och bildar ett förbund som har till uppgift att hjälpa och stödja människor med det gemensamma målet att den enskilde ska få ett eget arbete och en egen försörjning. Detta samarbete är mycket viktigt och framgångsrikt.

Finsam i Avesta–Hedemora, som jag känner väl till, har varit i gång i snart två år. Där har vi valt att i första hand arbeta med människor mellan 20 och 40 år. Vi har fyra medarbetare som var och en har sin anställning i respektive organisation men som arbetar tillsammans i gemensamma lokaler. Där möter dessa medarbetare hela tiden de enskilda människorna med utgångspunkt i att hitta olika former av rehabiliterande insatser som den enskilde behöver. Utgångspunkten är alltid den enskilde. Det gemensamma målet är att hjälpa den enskilde till en egen försörjning.

Detta har varit ett mycket bra sätt att skapa en bra samordning mellan samhällets olika instanser som tillsammans stöder den enskilde till en egen försörjning.

Vi har under dessa knappa två år konstaterat att det som ungdomar i väldigt stor omfattning behöver är stöd i vardagen. De flesta behöver inte några ytterligare utredningar, utan de behöver faktiskt stöd i vardagen för att komma tillbaka.

Vi har fört en diskussion om att nu höja målsättningen och öka resurserna för att också nå en grupp äldre, nämligen personer över 40 år. I den första diskussionen som vi har haft med huvudmännen har Försäkringskassan och länsarbetsnämnden varit mycket positiva. När vi sedan ber att få ett mer definitivt besked när budgeten har lagts fram säger man att man är tveksam om resurserna räcker till.

Personer med behov av socialt bistånd under en lång tid kommer tillbaka till arbetsmarknaden förbluffande snabbt. Därför vill jag ställa en fråga till regeringens företrädare. Varför är man inte beredd att satsa resurser för att faktiskt genomföra rehabilitering för den enskilde?

Anf. 126 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Det är ljuv musik i öronen att höra Kurt Kvarnström från Socialdemokraterna tala om individen i centrum och göra det dessutom upprepade gånger. Det är sällan man hör sådana väsentliga ord om vårdens innehåll.

Låt mig ställa en fråga till Kurt Kvarnström. Samtidigt som man säger dessa vackra ord, hur fyller man dem med innehåll?

Jag skulle gärna vilja veta vilka konkreta reformer som Socialdemokraterna, under den gångna regeringsperioden av Socialdemokraterna med hela tolv år, har föreslagit och röstat igenom här i riksdagen som har ökat möjligheten för just individen att själv välja, att få ett fritt vårdval, oavsett som det gäller hälso- och sjukvård eller äldreomsorg? Vad har den ambitionen i verkligheten lett till?

Låt mig dessutom ställa en annan fråga. För att vårdvalet ska fungera måste det även finnas en möjlighet för den som utför vården att ha ett fritt val vid sidan om en toppstyrande, ofta landstingets, organisation. Vilka var de reformerna under denna tolvårsperiod?

Anf. 127 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det jag beskriver är en av de åtgärder som vi vidtog under den förra mandatperioden för att faktiskt placera människor mer i centrum. Det visar sig väldigt tydligt efter de knappa två åren att det inte är något vårdbehov de flesta av de här människorna har. Det är mycket begränsat i den här gruppen människor. Vad man behöver är hjälp och stöd i vardagen för att hitta formerna tillbaka till ett aktivt arbetsliv.

Det är inte på vårdens område som behoven finns. Som jag sagt tidigare behöver de absolut inga ytterligare utredningar eller bedömningar. De behöver hjälp i sin vardag för att kunna komma tillbaka. Det är ett av de tydligaste exemplen där man har placerat människor i centrum för att ge dem hjälp och stöd att komma tillbaka till sitt arbete. Jag har flera exempel som jag nu inte hinner ta upp på människor med långvarigt socialbidragsberoende som med det här stödet i vardagen har hittat tillbaka till arbete.

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik

Anf. 128 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Min erfarenhet kommer från Östergötlands län, där jag satt som ledamot i landstinget under förra mandatperioden. Gång efter annan under socialdemokratiskt styre fick vi höra att det inte fanns utrymme för just individen att välja. Individen var inte i centrum. Det var för kollektivets skull som man tog på sig manteln att skydda alla sina medborgare genom beslut som ju tyvärr ofta ledde till ransonering i stället för expansion av den här typen av insatser.

Har Kurt Kvarnström någon kommentar till detta på riksplanet?

Anf. 129 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Nej, jag kan egentligen bara upprepa det väldigt tydliga i finansiell samordning och en lagstiftning som man har skapat, där man faktiskt ordentligt sätter individen i centrum och där man över huvud taget inte "fackar in" personer enligt olika behov. Den enskilde är utgångspunkten utifrån de behov som man faktiskt har.

Det visar sig att väldigt få i den grupp människor som står väldigt långt från arbetsmarknaden är i behov av medicinska insatser. Några av dem finns inom den psykiatriska vården, men de behöver samtal och stöd i sin vardag.

Anf. 130 MATS G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag skulle använda ordet ljuv musik, men det är mycket intressant att höra Kurt.

Du talar om att du vill ha mer samarbete. Sedan talar du emot regeringen som just arbetar för mer samarbete mellan de instanser som du själv nämner. Du pratar om att du vill ha mer rehabilitering, men du är emot att man inför regler för att man ska få i gång snabbare rehabilitering. Du är emot att man inför en rehabiliteringsgaranti.

Min fråga är: Vad är du emot egentligen av de här sakerna sakligt sett? Eller är det bara så att den alliansregering som överglänser vad din tidigare regering gjorde är vad du är emot? Finns det något sakligt så skulle jag gärna vilja höra det.

Anf. 131 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det jag är emot är att de aktiva åtgärderna för att möta människor saknas. Utgångspunkten – och jag skulle kunna göra den här diskussionen mycket längre om det fanns utrymme – är arbetsplatsen, som är det centrala. För all rehabilitering är det centrala arbetsplatsen. Det är min utgångspunkt. Det är det som gör att de flesta kommer tillbaka till arbete.

Därför beklagar jag att man tog bort det lilla krav som ändå fanns på arbetsgivarna att ta initiativ i de här frågorna och ge ett stöd till sina medarbetare.

Med de förslag som kommer nu blir det inte aktiva åtgärder som möter människorna, utan det blir ett antal utrednings- och sorteringsinsatser som man genomför. Det viktiga med att flytta tillbaka detta till arbetsplatsen finns inte med.

Jag beklagar att företrädare för alliansregeringen vid konferensen uttalade att man såg fram emot ett femprocentigt i stället för tioprocentigt stöd när det gäller Finsam. Nu verkar resurserna tryta för att gå vidare.

Anf. 132 MATS G NILSSON (m) replik:

Fru talman! I sak håller jag med i väldigt mycket av det du säger. Dina slutsatser är dock häpnadsväckande. Det här ska ske på arbetsplatsen, säger du. Ja, det som är det tungt bärande i det som händer just nu är satsningen på företagshälsovården. Det är precis vad du egentligen ber om.

Jag ska passa på att bemöta det du, lustigt nog, ställer en fråga om till allianspartierna. Med det minskade utanförskapet och med den minskade arbetslösheten överförs resurserna till dem som verkligen mest behöver det. Är det också någonting som Kurt Kvarnström är emot?

Anf. 133 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är mycket positiv till företagshälsovården. Den måste finnas väldigt nära människor och arbetsplatserna. Jag beklagar det ställningstagande man gjorde för några år sedan då man trodde att marknadskrafterna skulle kunna lösa det här. Det har över huvud taget inte lyckats, utan här behöver vi få tillbaka en lagstiftning. Det tror jag vi kan vara överens om.

Men jag saknar och är bekymrad över är att det inte verkar finnas några resurser för det fortsatta arbetet inom Finsam nästa år.

Anf. 134 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Jag går över till ett annat område, nämligen äldreomsorgen. Jag kan säga att i äldreomsorgsdebatten i dag finns uttryck och ord som faktiskt skrämmer mig. Äldre kvinnor och män som behöver stöd i vardagen hemma för att klara inköp, städning, tvätt eller mycket nära personlig omvårdnad betecknas som kunder. Som den verkliga valfriheten lanseras att man ska kunna välja vilket företag som utför den här hjälpen.

I förgår gick Almega och Nutek ut med sju punkter för att stärka vård- och omsorgsbranschen. Då pratar man om äldreomsorgen helt enkelt som en näringsgren. All vård och omsorg, all äldreomsorg från A till Ö, ska konkurrensutsättas. Överallt ska man ha kundvalsmodeller. Man anser det viktigt för att skapa acceptans för att vårdbolagen ska kunna tjäna pengar på äldre människors behov av stöd och hjälp.

Jag säger stopp och belägg, och det gör vi i Vänsterpartiet. Äldre människor är inte kunder som ska ut och leta äldreomsorg på en alltmer kommersialiserad marknad där vinstintressena är med och styr. De är medborgare med rätt till bästa möjliga äldreomsorg utifrån sina behov.

Det är det äldreomsorgen ska handla om – om de äldres välfärd. Våra skattepengar ska inte hamna i fickorna på privata företag utan användas för att förbättra kvaliteten i äldreomsorgen.

Vi i Vänsterpartiet vill verkligen ha en valfrihet i vardagen, men då handlar det inte i första hand om att välja mellan olika vårdbolag utan om att kunna påverka den hjälp som ges. Det handlar om att strikta biståndsbedömningar och stelbenta regler ska ändras, att kvinnor och män som behöver äldreomsorg ska kunna välja och tänka så här: Vad behöver jag hjälp med i dag? Är det städningen eller kanske tvätt och klädvård? Det kanske är just i dag som jag känner att min favoriträtt ska lagas hemma hos mig, och jag ska ha någon som är hos mig och äter den tillsammans med mig.

Det här sättet att arbeta på finns på många ställen, men långt ifrån alla. På många ställen är det lite i sin linda. I Tynnered i Göteborg har man något som heter Önskemålet. Man kan alltså önska sig att någon kommer hem och lagar en viss maträtt hemma hos en själv. Inom äldreomsorgen i Eslöv kan man få två timmar att välja vad man själv vill göra. I Örgryte i Göteborg jobbar man likadant i delar av hemtjänsten. Det finns timmar där man kan lägga in vad man vill ha hjälp med. Det är väldigt mycket av sociala grejer. Man kan också slå ihop de här timmarna och ta ut dem varannan vecka eller en gång i månaden. Din Dag i Göteborg arbetar med att de äldre ska kunna påverka den hjälp de får. Falun är det ställe som har jobbat väldigt länge med det här. I Falun säger man att äldreomsorgen eller omsorgsbehovet egentligen är färskvara, man måste titta varje dag på vad man behöver.

Jag tycker att verklig valfrihet speglas väldigt av vad personalen säger i Falun. Där säger undersköterskorna i hemtjänsten: Förr sade vi att nu ska vi städa, ringde på dörren och gick in till den äldre kvinnan eller mannen. Nu frågar vi: Vad vill du ha hjälp med?

I stället för att satsa 300 miljoner på privatisering vill vi stötta den utveckling jag har berättat om med 100 miljoner om året tre år framöver. Men det stora arbetet måste naturligtvis göras ute i kommunerna.

Verklig valfrihet kräver också att det finns tillräckligt med resurser i äldreomsorgen. Vi har en slimmad äldreomsorg med ont om tid och strikta bedömningar där hemtjänstens personal stressar mellan de äldre vårdtagarna. Då känner inte de äldre att de kan fråga den människa som de tycker så mycket om och som hjälper dem, oftast en kvinna men ibland en man, om hon eller han kan göra det extra som de behöver ha hjälp med. De äldre ser ju hur bråttom personalen har till nästa ställe.

För lite personal är någonting som hindrar verklig valfrihet. Vi vet att Socialstyrelsen många gånger har sagt att detta saknas för att man på våra äldreboenden ska kunna känna att det händer något trevligt och roligt just i dag – att de ska få en meningsfull vardag. Det fattas personal för det. Vi vet att man stressar inom hemtjänsten. Det som ska vara mer tid i form av att sitta ned och prata eller verkligen göra det som människor känner är viktigt utifrån sina sociala behov och kontakter finns inte.

Därför prioriterar inte vi i Vänsterpartiet skattesänkningar och skattesänkningar där de rika får ut mest. Vi vill i stället satsa de pengarna på bättre välfärd. Ett av de områden vi satsar på är just äldreomsorgen.

Under de närmaste tre åren vill vi ha 25 000 fler anställda i äldreomsorgen – 15 procent fler som jobbar där. Det här är en viktig del i den verkliga valfriheten. Men det är också viktigt att äldreomsorgens personal faktiskt får utrymme för att reflektera över sitt jobb och fundera över vilket arbetssätt vi har och hur vi bemöter äldre. De 40 procent som saknar rätt utbildning måste få möjlighet att få det. Äldreomsorgens personal måste få möjlighet att få spetskompetens när det gäller att jobba med dementa, när det gäller rehabilitering och när det gäller hur man jobbar med kost och näring. Därför var de kompetenspengar på 1 miljard som Vänsterpartiet satsade ihop med våra samarbetspartier så viktiga. Därför känns det nu så konstigt att alla de pengarna tar slut och stoppas i alliansens budget.

Här vill vi fortsätta att satsa på verklig valfrihet. Det kräver att äldre har ett verkligt inflytande, det kräver tillräckliga resurser och det kräver att man satsar på äldreomsorgens personal.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 135 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Eva för ett minst sagt intressant anförande, där du slår fast att valfriheten ska vara viktig. Det är precis det som alliansregeringen lägger sig vinn om – att sätta den enskilda äldre i centrum och öka hans eller hennes makt över sitt eget liv.

Men jag är också frågande inför några saker. Tycker du verkligen att ni tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet under den förra mandatperioden drev en trovärdig och trygg äldreomsorgspolitik när antalet äldreomsorgsplatser de facto minskade i princip i hela landet? Tror du att det är den offentliga sektorns begåvning på området som gör att allt fler företag växer fram inom äldreomsorgssektorn? Och tror du verkligen att det är just vinsten som är det drivande motivet när allt fler kvinnor väljer att driva företag inom äldreomsorgen? Om det är vinsten som driver dem – vad är det som är så fel med att göra vinst på att driva en god, trevlig, trygg, bra och säker äldreomsorg? Vad är det för fel med att tjäna pengar på att göra en bra omsorg? Tror du att man jobbar bättre som undersköterska om man gör en förlust än om man gör en vinst?

Socialpolitik

Anf. 136 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Det är nog inte undersköterskorna som kommer att göra den stora vinsten. Det mesta av den privata äldreomsorgen drivs av stora vårdbolag som inte bara finns i Sverige utan också i Danmark och England. De har ambitioner att växa och fungera som företag. Jag tycker att våra skattepengar ska gå till att förbättra äldreomsorgen. De ska inte gå till aktieutdelning eller till att företag expanderar utomlands.

Däremot tycker jag att det kan finnas ideella och kooperativa företag som kan bidra till utvecklingen. Men då tror jag att vi får se över lagen om offentlig upphandling och se till hur den fungerar i dag. I dag har de små företagen små möjligheter, och de blir ofta uppköpta av vårdbolagen så småningom.

Det finns brister i äldreomsorgen. Det är därför vi vill satsa på mer personal och på utbildning. Men vi gjorde också en stor satsning, och vi är överens om de satsningar som görs nu på fler äldreboenden, på mer pengar till äldreomsorgen och på bättre kvalitet. Där skiljer vi oss inte åt. Vi skiljer oss åt i synen på privatisering.

Anf. 137 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Om man med samma pengar kan driva en mer effektiv och bättre kvalitativ vård och ändå göra en vinst så måste det betyda något. Det du säger om att du vill ta mer pengar av folket i skatter och lägga dem på äldrevården betyder egentligen att man inom befintlig budget skulle kunna göra stora effektiviseringar. Helt uppenbart har inte den offentliga sektorn mäktat med det. Därför växer privata företag fram där det faktiskt – förneka inte det – är många kvinnor som får nya karriärmöjligheter, ny förmåga att lära sig ledarskap inom det som traditionellt anses vara ett manligt område. Är inte det någonting positivt för jämställdheten?

Anf. 138 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet har gått in och tittat hur det ser ut i de största vårdbolagen – Aleris, Attendo Care och Carema. Toppen består av män. Botten består av kvinnor. Det är alltså männen som sitter på de flesta chefsjobben och i bolagsledningarna på de här företagen.

Jag tycker att vi ska satsa på kvinnorna. Vi har förslag, men ni tar ju bort de viktiga kompetenspengarna. Vi satsar 10 miljarder som man kan styra över till att höja kvinnolönerna – en oerhört viktig fråga. Rätten till heltid är en jätteviktig fråga för äldreomsorgens personal.

Anf. 139 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Det som Eva Olofsson säger är i grunden positivt och någonting som vi strävar efter att uppnå såväl i majoritet som i opposition. Men vi har olika vägar dit. Det blev tydligt under Eva Olofsson anförande att skattehöjningar är en central del i Vänsterns politik för att lösa detta. Vi har det omvända; vi har skattesänkningar och får ändå ihop ekvationen.

Låt mig ställa en fråga till Eva Olofsson när det gäller den verkliga valfriheten, som du nämnde. Det kräver naturligtvis en trygg samhällsförsäkringad välfärd, men det kräver också att man har lite pengar kvar i plånboken efter sitt lönearbete så att man kan köpa de saker som därtill alltid kommer att behövas. Då är det bra att det finns skattesänkningar.

Om man tittar på er motion *Fler i arbete – fler vägar framåt* ser man att ni varslar om 150 000 nya arbeten, varav du nämnde att 25 000 är välkomna till äldreomsorgen. Det är blott en sjättedel av de 150 000.

Hur kan Eva Olofsson göra trovärdigt att skattehöjningar kommer att leda till att just äldresatsningen kommer att genomföras av den överbudspolitik som Vänstern anför i sin motion?

Anf. 140 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Vi vill inte sänka skatterna. Du pratar om skattehöjning, Finn Bengtsson. Vad ni har gjort är att plocka ut miljarder på miljarder som kunde ha använts till att förbättra välfärden. Det är många som redan har det gott ställt som får mycket pengar i fickorna.

Vi vill – och kommer också att göra det – gå till val på att driva en bättre välfärd, en bättre skola, en bättre äldreomsorg, en bättre förskola och en bättre sjukvård. Detta ska fungera över hela landet, och det är viktigare än att människor med goda inkomster får ännu bättre inkomster.

Om man sänker skatten och i stället använder de pengarna till att betala fler privata tjänster inom äldreomsorg och alltså får betala mycket mer grejer som den offentliga sektorn står för blir det inte billigare för den enskilde individen. Vi får i stället ett starkare klassamhälle med större skillnader mellan kvinnor och män och större skillnader mellan fattiga och rika. Det vill inte vi ha i Vänsterpartiet. Vi tycker att det är fullt möjligt att satsa på mer personal i äldreomsorgen.

Anf. 141 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Detta var vänsterretorik. Min konkreta fråga var en annan. Den handlar om de 150 000 jobb som ni föreslår i motionen budgeterat till 7 miljarder kronor varav du nu talar väl för en sjättedel – de 25 000.

Min fråga var: Hur ska ni finansiera de 7 miljarderna för att göra trovärdigt att just de 25 000 just i äldreomsorgen verkligen kommer på plats? Vilka skattehöjningar blir det, och vem drabbar de 7 miljarder som ni ska dra in? Det är ju pengar ni plockar ur fickorna på löntagare, förmodar jag.

Anf. 142 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Vi tror faktiskt att de som jobbar i Sverige vill ha en bra välfärd och är beredda att betala skatt för den. Välfärden är en trygghet. Det kanske inte alla gånger är fler saker att köpa vi vill ha. Det handlar kanske om tryggheten att veta att få det bra på ålderdomen även om man är en kvinna som har jobbat i äldreomsorgen, kanske på deltid, och inte kommer att få så hög pension och inte kan köpa hushållsnära tjänster och inte kan köpa den där bostadsrätten i seniorboendet. Det är för att alla människor ska kunna ha en bra äldreomsorg vi vill göra de här satsningarna.

Anf. 143 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Den svenska hälso- och sjukvården håller på många områden världsklass. Samtidigt har hälso- och sjukvården stora problem. Tillgängligheten, bemötandet, psykiatrin, primärvården, regionala skillnader – redan det är fem områden som man behöver utveckla och jobba med.

Centerpartiet var mycket kritiskt och tydligt i sin kritik mot den gamla regeringens och vänsterkartellens oförmåga att hantera problemen. Vi har fört fram en lång rad förslag om vilka förändringar som krävs. Sedan snart ett år har vi en regering som vi deltar i från Centerpartiets sida, och vi börjar också se resultat av vår politik.

För oss är det självklart att vården ska vara solidariskt finansierad och fördelas efter behov. Basen är en välfungerande primärvård. Den ska finnas nära befolkningen och vara lättillgänglig. Den ska präglas av två principer. Det är för det första patientens självklara rätt att välja fast kontakt i primärvården och för det andra personalens rätt till fri etablering inom ramen för den utformning av primärvården som görs i respektive landsting.

För att stärka primärvården har alliansregeringen tillsatt Patienträttighetsutredningen för att föreslå reformer som stärker patientens rätt i vården. En del i den utredningen är att föreslå en etableringsfrihet i primärvården som ska kunna utformas med ett bibehållet regionalt sjukvårdsansvar.

Utredaren ska även föreslå hur kravet på allmänmedicinsk kompetens ska kunna slopas för de läkare som väljer att etablera sig i primärvården. Genom detta kan mångfalden i vården öka. Centerpartiet anser att vårdens kvalitet och tillgänglighet kan förbättras om flera aktörer är med och berikar och utvecklar vård och omsorg.

I alltför hög utsträckning utformas vården enligt professionens arbetsrutiner och behov i stället för patientens. Det är ett traditionellt socialdemokratiskt tankemönster att individen närmast är en hjälplös varelse som måste tas omhand av samhället.

Jag menar att vi ska se det precis tvärtom. Vi behöver ett värderings-skifte som innebär att vården utgår från patienten och att patienten och

den enskilda är en resurs. Här har vi vårdgarantin som ett viktigt redskap. Att få vård inom rimlig tid är grunden för en god hälsa och en vård på lika villkor.

Alliansregeringen har satt av pengar för vårdgarantin. Vi i Centerpartiet är övertygade om att vårdgarantin kan skärpas ytterligare både i tid och i lagstiftning. För en vård som organiserar sitt arbete ur ett genuint patientperspektiv är detta en sporre och inte ett problem.

Vi i Centerpartiet är också glada över alliansregeringens kvalitets-satsningar med effektivare IT-system i vården, nödvändiga satsningar inom äldresjukvården, förstärkningar av den medicinska forskningen och att den nationella cancerplanen vi lovade före valet nu faktiskt är på väg fram. Patientsäkerheten förbättras. Omregleringen av apoteksmarknaden genomförs i syfte att öka konkurrensen och förbättra tillgängligheten. En stor tandvårdsreform är en annan viktig reform som nu är på väg att genomföras.

Fru talman! Vi är alla unika, och vi vill också bli behandlade som de unika varelser vi är. Jag kan välja mellan restaurangen som serverar svensk husmanskost, falafel eller sushi. Men i vården är jag oftast hänvisad till ett alternativ.

Så vill inte alliansregeringen och Centerpartiet ha det. Vi vill att alla goda idéer ska ha en chans att utvecklas och komma fram. Sedan är det vi som använder tjänsterna och har behovet som avgör om idéerna också håller i praktiken. Vi vill se ökad valfrihet och mångfald, och vi vill inte minst öppna för en dialog med den ideella sektorn.

Under tolv år av socialdemokratiskt styre har psykiatrin nedmonterats. Det kommer att ta tid att få psykiatrin på rätt köl, och alliansregeringen har påbörjat det arbetet.

För Centerpartiet är utgångspunkterna:

1. Lös samarbetssvårigheterna mellan framför allt landsting och kommuner.
2. Ge psykiatrin och socialtjänsten tillräckliga verktyg i lagstiftningen.
3. Öka effektiviteten i psykiatrin. Ge tydliga uppdrag och ställ krav på evidensbaserad vård och på att vi får resultat och uppföljningar.
4. Öka tillgängligheten och skapa en väl fungerande närsjukvård med psykiatrisk kompetens.

Mer resurser krävs, och vi ska bemöda oss om att göra rätt saker i rätt ordning.

Barns och ungas psykiska hälsa ska prioriteras. Centerpartiet vill göra psykisk hälsa till ett uttalat folkhälsomål.

Fru talman! Det gör skillnad när Centerpartiet och alliansregeringen lägger grunden till framtidens hälso- och sjukvård byggd på en helhets-syn på människan. Vi har i varje fall kommit en bit på väg.

Anf. 144 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Det är häpnadsväckande när Kenneth Johansson jämför behovet av hälso- och sjukvård och att välja mellan sushi och falafel. Jag kan faktiskt laga min mat hemma. Men skulle jag få bröstcancer kan jag inte fixa det själv. Jag ställer helt andra krav på sjukvården.

Jag träffade Vänsterpartiets landstingspolitiker häromdagen. Det vore lite intressant utifrån sushi- och falafeldiskussionen att fundera på läget i Västmanland.

Det var ett program på tv i Kalla fakta. Våra landstingspolitiker verifierade också att det finns stora skillnader mellan hur man ger möjligheter till sjukgymnaster, insatser av samtal och åtgärder med den formen av stödkaraktär hos flera av de privat drivna vårdcentralerna.

När Vänsterpartiet har krävt en redovisning av vad alla använder sina pengar till har vi fått nej. Hur ska Kenneth Johansson garantera att man inte skriver färre remisser till sjukgymnastik för dem som behöver det för att man vill ha bättre vinst till dem som driver vårdcentralen?

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik

Anf. 145 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Skillnaden mellan Eva Olofsson och mig är att jag har tilltro till att den enskilda människan kan göra egna val. Jag tror att den enskilda människan som har erfarenheter av vård själv kan bedöma om man tycker att det ena eller andra alternativet är bättre. Jag är övertygad om att det är mycket bättre än det uppifrånperspektiv som Eva Olofsson och hennes parti företräder.

Valfrihet för patienten och för personal att göra egna val är något som Centerpartiet och alliansregeringen står för. Det ska ske på ett klokt sätt. En upphandling ska göras, och det ska ske enligt klara och tydliga regler. Det är kvalitetsmål som i hög grad ska sättas upp.

Jag har tilltro till att sjukvårdshuvudmännen och andra kan göra de bedömningarna mycket bättre än vad Eva Olofsson och hennes parti kan göra.

Anf. 146 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Uppenbarligen har man inte gjort det i Västmanland.

Jag vill ställa en annan fråga. En annan stor oro som fanns här i Stockholm var detta med fri etableringsrätt. Man använder sig av denna på det sättet att det är patienterna som ska välja om man får starta vårdcentraler överallt. Man kan se att Rinkeby och Tensta inte är de ställen som kommer att få flest vårdcentraler, utan det är centrala Stockholm. Det är dyrt när man behöver tolk och annat.

Det fanns också en jättestor oro för kranskommuner och glesbygden. Kommer man att få några läkare alls dit när man släpper fritt resurserna på det här sättet?

Anf. 147 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi vet hur det är i dag med den uppifrånstyrning som Eva Olofsson företräder. Där har vi problem att få bemanning i områden på landsbygd och glesbygd. Så är det i dag. Vi vill underlätta och ge nya förutsättningar för att det ska bli en annan tingens ordning.

Det jag sade i mitt anförande står i det utredningsdirektiv som lagts fram. Det handlar om en etableringsfrihet som ska utformas med bibehålllet regionalt sjukvårdsansvar.

Titta till exempel på Halland. Det är ett sådant exempel. Där sätter man upp kriterier och ställer krav. Sedan överläter man det till ett entreprenörskap.

Anf. 148 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Kenneth Johansson räknar upp vad som behöver göras. När jag läser alliansens budget på området och tittar på pengarna har jag svårt att se vad det egentligen är man vill göra.

Man har tagit bort kompetenspengarna till utveckling och utbildning av personalen. Enbart i Stockholm är 70 procent av personalen inom hemtjänsten utbildad. Det finns inte extrapengar alls till psykiatrin trots att Milton har en bra utredning med många bra förslag som kostar ett antal miljarder. Det finns ingenting extra där.

Man har heller inga extrapengar till handikapprörelsen. Man flyttar runt lite grann bland kontona och tror kanske att handikapprörelsen tror att den har fått extra pengar. Man monterar också ned det så viktiga narkotikaarbetet, Ett kontrakt för livet, som har pågått en tid, och man är i full färd med att slå sönder vårt fina apoteksmonopol.

Jag är väldigt fundersam. Vad är det egentligen man vill göra mer än att sänka skatter?

Anf. 149 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Samtliga av de exempel Catharina Bråkenhielm tog upp träffar precis fel. I den budget vi har finns det 2 miljarder kronor mer till äldresjukvården än vad den gamla regeringen hade. Psykiatrin får 500 miljoner kronor mer 2007 och 500 miljoner kronor mer 2008 än vad den gamla regeringen tidigare har aviserat. Handikapprörelsen får 20 miljoner kronor mer. Där har anslagen varit oförändrade i många år under den regering som Catharina Bråkenhielm höjer till skyarna. Jag kan fortsätta att räkna upp på det här viset. Catharina Bråkenhielm har uppenbarligen inte tagit del av de förslag som har lagts fram hittills. Vi får komma tillbaka till det. Jag hoppas att hon läser budgeten mer noggrant till den budgetdebatt som kommer.

Anf. 150 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Jag har läst budgeten, men vi läser den kanske på olika sätt. Om man tar gamla siffror, som Kenneth Johansson gör, blir det så, men om man är uppdaterad blir det som jag sade.

Är det när man är gammal och sjuk, Kenneth Johansson, och ligger hemma och behöver hjälp som man ska få en broschyr under näsan, vara kund och veta vilket bolag man vill ha hjälp av? Jag tror att det är precis då man vill känna att samhället finns där och att man är trygg. Därför vill jag inte ha det här valsystemet som alliansen nu inför. Vilken är din motivering till att man tycker att det är det absolut viktigaste?

Anf. 151 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag brukar läsa det som står i budgeten. Då brukar det bli ganska bra. Gör så också, Catharina Bråkenhielm!

När det gäller valfrihet för de äldre vill jag säga att detta är ett erbjudande. Det handlar om att göra en lagstiftning som möjliggör för kommuner som så vill och som har en majoritet som vill att bygga upp system som ökar möjligheterna att göra egna val. Jag kan inte förstå varför man ska vara så rädd för att de äldre och deras anhöriga även på äldre dagar ska kunna få göra ett eget val.

Anf. 152 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag har berört det område som gäller finansiell samordning. Jag tror inte Kenneth hörde hela mitt anförande, men jag tänker i alla fall ställa frågor på det området. I sitt anförande berörde Kenneth vikten av samordning i samhället när det gäller psykiatrin, samarbete mellan kommun och landsting och den typen av frågor. Det här är väldigt konkret. För mig är arbetsplatsen mycket central och den allra viktigaste delen. Då förstår inte jag varför man tar bort arbetsgivarens skyldighet att göra rehabiliteringsutredningar. Varför tar man ut det i samhället där man är ännu längre från det viktiga?

Sedan vill jag ställa den viktigaste frågan. Kenneth Johansson, på den konferens som du och jag var på i Falun utlovade du att de 5 procenten när det gäller Finsam skulle bli 10 procent. Vart tog de pengarna vägen? Gick de allihop till fastighetsskattesänkningar och skattesänkningar på olika områden? Vart tog pengarna vägen? Nu är signalen den att det inte ens finns pengar till att gå vidare och bygga ut det Finsam som bara har kommit en liten bit på vägen.

Anf. 153 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Detta kommer från en person som representerar ett system som har slarvat bort hela den goda idén som fanns från början om finansiell samordning. Det handlar om att få en flexibelt utformad samordning där man lokalt avgör vilka parter som deltar. Det handlar också om att höja den finansiella delen i samordningen rejält. Det är bortslarvat, och det försöker vi rätta till. Det första steget tas nu i budgetpropositionen. Det är mycket klart uttalat att det ska vara lokalt utformat och öka möjligheterna för flexibilitet. Om man lokalt finner det lämpligt att nöja sig med två eller tre i stället för fyra parter ska det vara upp till den lokala och regionala nivån att lösa det.

Det här är ett första steg. Det är min ambition att medverka till att steg två innebär att man också kan samordna mer finansiellt utrymme.

Anf. 154 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var inte riktigt svar på min fråga. Du utlovade mer resurser för att bygga vidare när det gäller finansiell samordning. Den signal man får nu är att det kanske inte ens finns pengar till det som redan har skapats. Du har pratat väldigt starkt för vikten av samordning med landstinget, och det är den part som i de flesta fall inte har medverkat i detta. Frågan är fortfarande: Varför finns inte resurser att bygga vidare på ett väldigt brett samarbete i de här frågorna?

Anf. 155 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller landstinget tycker jag att vi kan lyfta fram sjukvårdsmiljarden som ett positivt exempel. Jag tror att vi är ganska överens om sjukvårdsmiljarden. Om man minskar ohälsan ger det också ökade möjligheter att jobba ekonomiskt. Dalarna är ett exempel där vi har fått ganska mycket pengar nu genom att aktivt arbeta. Det tycker jag är bra.

Steg ett är taget. Förslaget är tydligt och klart. Det står ökad lokal och flexibel finansiell samordning. Jag utgår ifrån att steg två också kommer att få ett ökat finansiellt innehåll.

Anf. 156 HANNAH BERGSTEDT (s):

Fru talman! Samhället förändras i en rasande fart. Världen har blivit större, och samtidigt har avstånden krympt. Vi kan kommunicera med människor på andra sidan jordklotet i realtid när helst vi vill. Information och kunskap om världen runt omkring finns tillgänglig bara några knapptryckningar bort. Vi kan kommunicera och konsumera dygnet runt. Vi ska vara effektiva, tillgängliga, välinformerade och flexibla.

Dagligen möter vi reklamakarnas budskap om hur vi ska vara och vad vi ska äga för att vara lyckliga och framgångsrika. Den goda ekonomiska standard som har gjort detta möjligt har också skapat nya problem. Psykisk ohälsa kopplad till stressrelaterade sjukdomar ökar markant.

Psykisk ohälsa är ett problem att ta på stort allvar. Vi lever i en tid där vi ständigt förväntas leverera och visa resultat, där vi oftare får bekräftelse för det vi gör än för det vi är. Ny teknik och tillgänglighet är positivt, men vi måste få lära oss att förhålla oss till det utifrån våra förutsättningar.

Världen har förändrats snabbt, men den mänskliga organismen förändras inte lika fort. Vår hjärna har fortfarande en begränsad förmåga att hantera ny information, och vi behöver vila och återhämtning. Marginalerna minskar ständigt. Utrymmen för återhämtning minimeras. Den viktiga sociala samvaron på arbetsplatserna minskar. I dag finns få platser i världen där det finns tystnad.

Konsekvenserna för individen är skrämmande. Att vårt generella välstånd till trots må så dåligt att man inte längre orkar leva kan betecknas som ett i-landsproblem för många. Förvisso kan det vara så, men likväl är en utmattningsdepression inget tillstånd man ens en gång vill önska sin värsta fiende. Psykisk ohälsa drabbar inte bara individen utan även familjer och vänner.

Forskning visar att psykisk ohälsa och sömnstörning ofta går hand i hand. På så sätt kan man säga att socialförsäkringsministern var rätt ute när hon stannade hemma och sov i några dagar. Men om ministern och regeringen på allvar tror att utmattningssyndrom eller utmattningsdepression är något man får en släng av, någonting man sover bort på ett par dagar, är det riktigt skrämmande. Det förklarar varför man som nästa enda åtgärd tar till greppet kortade sjukskrivningstider.

Behovet av sjukvård kopplat till stressrelaterade sjukdomar ökar kraftigt i vårt samhälle. Det ledet till sänkt välbefinnande, lägre effektivitet, ökat mänskligt lidande och sänkt livskvalitet. För samhället innebär det kostnader i form av behandling och sjukskrivningar där den sjuke ofta behöver just tid för att kunna läka.

Att unga kvinnor i högre grad finns med i siffrorna över människor med stressrelaterade sjukdomar är ingenting som förvånar. Möjligheterna för kvinnor att komma ut på arbetsmarknaden har ökat, men ansvaret för arbetet i hemmet och för barnen är fortfarande i stor utsträckning kvinnornas. Talesättet att kvinnor minsann kan göra flera saker samtidigt är ingenting annat en gigantisk kvinnofälla som riskerar att slå igen, och fångvaktarna heter ångest och depression.

Myten om positiv och negativ stress florerar flitigt. Allt fler ser sitt arbete som en del av ett fritidsintresse och tycker att det är intressant och roligt. Och visst är det viktigt att tycka att jobbet är roligt, men risken är att vi arbetar oss till döds. Stress påverkar nämligen kroppen på samma

sätt oavsett om man tycker att det är roligt eller om man tycker att det är jobbigt. Många som har utmattningsdepression är aktiva, mycket viljefulla och energirika människor.

Fru talman! Den borgerliga regeringens politik förvärrar för den som redan drabbats, och jag blir rent av förbannad när jag ser förslagen. Kraftigt försämrad privatekonomi gör ingen friskare! Kortare sjukskrivningstider ger ingen positiv effekt på människors hälsa!

Att komma tillbaka efter att ha drabbats av en stressrelaterad sjukdom tar i regel tid även om du får exakt den hjälp du behöver. Fokus bör vara på vad som hjälper människor tillbaka i stället för på att krympa det ekonomiska utrymmet och minska tiden du kan vara sjukskriven. Det ger nämligen bilden av att människor i psykisk ohälsa inte behöver vård och tid för att komma ur sin situation utan att ekonomiska incitament ska göra dem benägna att tillfriskna.

Jag erfar att det är precis tvärtom. Den som lider av stressrelaterad sjukdom och utmattningsdepression skuldbelägger sig själv tillräckligt utan att behöva regeringens hjälp.

I stället borde regeringen ta sitt ansvar och satsa på att ge stöd och hjälp till dem som drabbats och framför allt se till att starta det förebyggande arbetet mot den ökande psykiska ohälsan i samhället. Och det bör ske på bred front med folkhälsosatsningar som ger kunskap om stress och hur man undviker den och utbildningssatsningar mot företagsledare, chefer och fackliga organisationer. Vi måste lära våra barn att vila – det är jätteviktigt – och våga tro på och vara sig själva och att fatta besluten utifrån vem jag vill vara, inte från vem jag förväntas vara.

Fru talman! Det som oroar mig är att regeringen inte bara för en politik som ökar klyftorna och orättvisorna utan att man också tydligt verkar sakna en medvetenhet om problembilden kring psykisk ohälsa.

Det är dags att vakna upp. Sverige behöver även under denna mandatperiod en aktiv politik i denna fråga. Det behövs mer än någonsin. För inte tror väl regeringen att lösningen på problemet är att sova ett par dagar?

I detta anförande instämde Caroline Helmersson-Olsson (s).

Anf. 157 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Detta tema som Hannah Bergstedt vällovligt talar om är ämnet för mitt huvudanförande som jag hoppas kommer som nästa inlägg.

Däremot blir jag lite besviken när du presenterar en situation där du förutsätter att man efter ett års alliansregering har ett problem framför sig. Visst har vi det, men det har ju utmynnat ur tolv års misskötsel av psykiatrin!

Du talade om den sociala samvaron på arbetsplatserna – att den minskar som en orsak till stress. Jag är böjd att hålla med dig. Om man efter ett långvarigt regeringsinnehav lämnar en och en halv miljon människor i arbetsför ålder i utanförskap och många av dem har berövats möjligheten till denna arbetsplatssamvaro för att just minska sin stress och vi dessutom på medicinsk grund vet att sådant utanförskap leder till en sju gånger ökad risk för förtida dödlighet, då kan man ju ställa sig den

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik

här frågan, Hannah Bergstedt: Känner du ingen skuld för ditt parti? Kan du inte bli förbannad på *ditt* parti lite grann också?

Anf. 158 TREDJE VICE TALMANNEN:

Tack! Får jag be ledamöterna att vårda språket.

Anf. 159 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Finn Bengtsson pratar om den socialdemokratiska regeringens politik. Det har varit väldigt ofta förekommande i denna talarstol, har jag märkt, att fokus ligger på vad vi har gjort eller vad vi tänker göra.

Den borgerliga alliansen lovade i valrörelsen att storsatsa på psykiatrin, men det finns inte en enda ny krona till psykiatrin. Tvärtom föreslår man att resurserna till psykiatrin ska minska till 2009, medan man om man läser Socialdemokraternas budgetmotion kan se att de vill satsa 1,4 miljarder mer på psykiatrin under perioden 2008–2010.

Samtidigt är detta ett problem som handlar om förebyggande åtgärder där vi behöver en bra bild av vad som är det bakomliggande problemet.

Anf. 160 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag får be om ursäkt för det ovärdade språket, men det uttrycktes från talarstolen och jag citerade det som sades. Jag ställde frågan retoriskt tillbaka.

Jag tycker fortfarande att det är väldigt konstigt att läsa i budgetmotionen att ni säger att det inte satsas några resurser på psykiatrin. Det är ju faktiskt lögn. Vi satsar 1,25 miljarder kronor under en treårsperiod – budgeterat, planerat och uttalat – redan från den första budgetmotionen. Det är alltså inte sant.

Däremot, sent under galgen, kommer nu Socialdemokraterna med pengar de ännu inte har förfogande över och erbjuder någonting. Det är skrämt.

Anf. 161 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Får jag påminna om att den socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning – Miltonutredningen – som blev färdig för precis ett år sedan. Om man tittar i budgeten ser man att det är 500 miljoner kronor 2007–2008, 2009 är det 250 miljoner kronor och 2010 är det 250 miljoner i den borgerliga alliansens budgetförslag.

Anf. 162 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Det var ett mycket bra anförande du hade de första fyra minuterna där jag kan dela mycket av den verklighetsbeskrivning som du gav, Hannah Bergstedt. Men beskrivningen är också en historisk konsekvens av hur man tidigare har behandlat psykiatrin och hur det har sett ut på arbetsmarknaden, hur människor har haft svårt att få ekonomin att gå ihop, hur pressen har varit stor på enskilda människor som har befunnit sig i ett långvarigt utanförskap och därmed också många gånger hamnat i en depression och blivit föremål för sjukskrivning.

Det är därför vi har tagit tag i de problem som har funnits med Försäkringskassan som tidigare hade en sjustegsraket där det sjunde steget var att vara tillbaka på arbetsmarknaden. När man tittade på dem som

fortfarande var sjukskrivna efter år såg man att det var en enormt stor del av dem som fortfarande befann sig på steg ett. Vi inför nu en trestegsra-
ket med inriktning på att få människor tillbaka till arbetsmarknaden.

Jag kan instämma i det Finn sade om att man bör idka en del självkri-
tik och inte tro att den egna vägen är den allenarådande. Tror du inte att
det är bättre för människor att de får en bättre ekonomi och fler arbeten
att välja mellan i stället för att befinna sig i ett utanförskap?

Anf. 163 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Fredrick Federley pratar om ekonomi. En trygg ekonomi
är väl knappast någonting som en sänkt sjukersättning kan räknas som,
utan detta är snarare ytterligare en belastning för den som är långtids-
sjukskriven!

Det är ett problem med att människor hamnar i utmattningsdepress-
ion, men en kortare sjukskrivningstid visar sig inte vara till hjälp för den
som är i utmattningsdepression. Snarare är det tvärtom – tid är en av de
viktiga saker som man behöver för att återhämta sig från en utmattnings-
depression.

Anf. 164 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Det vore skönt att höra Hannah kommentera det föränd-
ringsarbete som nu pågår på Försäkringskassan där vi tidigt lägger in re-
habiliteringsresurser, företagshälsovård och direkt och omedelbart försö-
ker arbeta för att få människor tillbaka till arbete. Det vore skönt att höra
Socialdemokraterna ge regeringen beröm för att man här går åt rätt håll.

En annan bit som jag vill ta upp är att oerhört mycket press som män-
niskor upplever i sin vardag ju beror på ekonomi och att man inte får
pengarna att räcka till. Det är därför oerhört viktigt att vi sänker skatterna
så att människor får behålla mer pengar i plånboken och därmed kan
undvika den privatstress de upplever.

Anf. 165 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag markerar att detta med pengar är väldigt viktigt, i alla
fall för dem som är i arbete, men tydligen inte för den som redan är sjuk-
skriven.

Jag tog mig tiden att titta lite grann på vad Socialstyrelsen säger. Det
finns inga starka bevis för att generella arbetsplatsinriktade insatser ger
någon effekt för den som är i sjukskrivning på grund av utmattningsde-
pression. Snarare är det tvärtom så att man behöver god tid på sig att läka
innan man kommer i fråga för en sådan här åtgärd. Att korta tiden för
sjukskrivning är alltså inte något som hjälper.

Anf. 166 FINN BENGTTSSON (m):

Fru talman! Nedrustningen av psykiatrin är en nationell katastrof.
Den bedömningen har jag själv gjort både som politiker och yrkesverk-
sam läkare sedan 25 år. Vid en moderat hearing i riksdagen nyligen be-
kräftades detta både av Svenska Psykiatriska Föreningen och av anhörig-
och brukarrepresentanter.

Fakta talar sitt tydliga språk. För 30 år sedan investerades nära 200
procent mer än i dag av hela sjukvårdsbudgeten i psykiatrin. Under sam-

ma tid har moderna psykiatriska metoder avancerat kraftigt. Socialdemokratiska regeringar såg inte unika möjligheter för de psykiskt sjuka. De ransonerade medlen och bortsåg från betydelsen av en enorm teoretisk och praktisk kunskapsutveckling till gagn för psykiatrin.

Facit förskräcker. Antalet psykiatriska vårdplatser i Sverige är nu så begränsat att vi nått den lägsta nivån i Europa, från ca 18 000 platser 1986 till under 5 000 platser år 2006. Ansvarslöst nog drabbas extremt utsatta, svårt psykiskt sjuka och deras anhöriga mest.

Fru talman! Euro Health Consumer Index 2007 visar att Sverige nu är sämst av 29 europeiska länder när det gäller tillgänglighet till vård. Bristen på tillgänglighet försämrar prognosen och livskvaliteten för samtliga psykiskt sjuka.

Den största gruppen sjukskrivna i dag – 30 procent – har en psykiatrisk diagnos. Trots detta saknas tillgänglighetsstatistik i vårt land för dessa stora folksjukdomar. Det saknas till och med data om i vilken omfattning långtidssjukskrivningar i primärvården sker utan remiss till psykiatrin.

Då är det inte underligt att den hastigt påkomna vårdgarantin sällan används för psykiatrins patienter. De svagaste av de svaga gavs lägst prioritet i Socialdemokraternas Sjukvårds-Sverige!

Noteras bör att den enskilt största gruppen av alla sjukskrivna, 14 procent, faller inom depressionsdiagnostiken. Gruppen består främst kvinnor om vars möjlighet till vård man inte brytt sig. Så mycket för socialistisk feminism när det verkligen gäller!

Men den politiska misskötseln har dessvärre satt djupare spår än så. En alarmerande kompetensflykt från fackpsykiatrin pågår. Riksdagens utredningstjänst anger en psykiaterkår med nära hälften över 55 år och en mycket orättvis fördelning över landet. I mitt eget län, Östergötland, som har haft socialdemokratiskt styre i landstinget parallellt med regeringsinnehavet, går det strax under 10 000 psykiskt sjuka på en enda specialist under åren 1995–2006. Detsamma gäller hela norra Sverige. Denna siffra är fyra gånger lägre än i Stockholm, som i sin tur inte imponerar i internationell jämförelse.

Av alltför få psykiatrer har dessutom flera försvunnit genom att den fria etableringsrätten upphörde vid Socialdemokraternas maktövertagande för tolv år sedan. Vi finner i dag inte sällan duktig psykiatrisk vårdpersonal strävande i vanmakt inom en landstingskoloss med erkänt låg produktivitet.

En öppnare politik stimulerar till avknoppningar och leder till en mångfald av konkurrerande alternativ. Konkurrens om brukarens gunst lyfter upp tillgängligheten men också vårdpersonalens frihet att välja arbetsgivare. Här ses alltså samtidigt möjligheter för en praktisk lösning på en försummad rättvise- och jämställdhetsfråga för många kvinnors arbetsliv.

Fru talman! För få psykiatrer möter för få patienter. Det s-märkta styret har med ideologisk tjurskallighet kommit till vägs ände med världens högsta skatter i kombination med världens sämsta tillgänglighet till psykiatri i ett civiliserat land.

Att Socialdemokraterna nu i sin skuggbudget, återigen under galgen, lyfter fram extra miljarder till psykiatrin är ett direkt hån mot de psykiskt sjuka och deras rättmätiga behov av en fungerande verksamhet. Med

ointresse för problemets komplexa natur kan man inte med en fiktiv påse pengar hjälpa den psykiatri vars strukturella kris man själv bär ett huvudsakligt ansvar för. Om absolut brist på insikt och trovärdig politik har ett ansikte, fru talman, då är det socialdemokratin.

Alliansens miljardsatsningar på psykiatrin är en reell vitamininjektion hand i hand med ett nytt ideologiskt tänkande. Vi ser vikten av det individuella vårdmötets unika funktion. Patient, anhöriga och vårdpersonal är nyckelspelare där effektiv och bra vård kan uppstå. Makten över vården ska ligga där, inte hos toppstyrande organisationer och politiker med tunnelseende på den egna budgeten. Patienter och personal är de främsta tillgångarna i vården, inte som i dag belastningar och problem inom en onödigt byråkratisk, centralstyrd och ineffektiv sjukvårdsorganisation.

Fru talman! Alliansen ser behovet av förbättrat psykiatriskt kunskapsinnehåll. Med långsiktigt arbete syftar vi till ökad patientsäkerhet men också till ökad attraktionskraft som får förlorad kompetens att äntligen vilja återvända till psykiatrin.

Fru talman! Fler kompetenta personer som bemyndigas bedriva vården med större befogenhet än i dag med därtill kopplat eget ansvar och i sund konkurrens – det är rätt medicin för ökat engagemang, vilket på ett naturligt sätt kommer att skapa god tillgänglighet som var och en i behov av kompetent psykiatri har en självklar rätt att kräva i vårt land.

Anf. 167 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Världens sämsta tillgänglighet, talade Finn Bengtsson om. Jag tror att du aldrig har besökt psykiatrin i Tanzania, Finn Bengtsson. Det har jag gjort.

Det som är intressant, tycker jag, är att få veta nu vad ni som har makten egentligen tänker göra. Det går ju an att prata om fiktiva pengar, men så är det ju att vara i opposition. Vi lägger fram budgetar, vi finansierar och vi talar om vad vi vill göra när vi får tillbaka makten. Men just nu är det ni som har möjligheten att göra något.

Den fråga jag vill ställa till dig handlar om detta: Vad kommer ni att lägga fram för resurser när det gäller att få de reformer som föreslås i Psykiatrireformen genomförda? Den är ju bra, den är bred och den är förankrad. Jag tror att vi alla är överens om de allra flesta förslagen där.

Ni lägger fram 500 miljoner i år, och vi lägger 500 till från Vänsterpartiet. Sedan går ni ned till 250 åren 2008 och 2009, medan vi säger att vi vill finansiera de förslag som finns i Psykiatriutredningen. Nu har vi underlag för bra reformer. Nu är det dags att lägga fram pengarna. Kommer ni att göra det?

Anf. 168 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera Eva Olofssons sista kommentar. Vi lägger fram de här 500 miljonerna just i avvaktan på att remissrundan av Miltonutredningen blir avslutad, och det kommer en proposition i frågan. De här pengarna ser jag som en akut vitamininjektion för att möjligen råda bot på den försummelse under tolv års socialdemokratiskt regerande som Eva Olofssons parti har backat upp, då det fanns mycket lite pengar att sätta av.

Men det är klart: Vi hörde ju löftespolitiken i ditt eget anförande när det gällde äldreomsorgen plus de 150 000 nya satsningarna för totalt 7 miljarder kronor. Då undrar jag vilka pengar vi egentligen nu ska få mera.

Vi har konkret satt av dessa medel, och det första årets anslag på 500 miljoner kommer att delas ut enligt regler som gör att huvudsakligen barn- och ungdomspsykiatrin får del av detta. Det kommer också att aviseras lika mycket för kommande budgetår.

Den första frågan handlade om den dåliga tillgängligheten. Jag jämförde med europeiska länder. Det är bara vi och möjligtvis Litauen som har en så usel tillgänglighet, och detta påverkar patienters hälsa och faktiskt också överlevnad. Det är mycket allvarligt.

Anf. 169 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte bara säga att världen är större än Europa.

Jag håller med dig i din kritik av tillgängligheten till psykiatrin – den är riktig – men jag delar inte synen på den medicin du vill ge. Jag tror inte att privatiseringar löser psykiatrins problem.

Vänsterpartiet började faktiskt tillsammans med de andra partierna att satsa på psykiatrin, och det tror jag att du är väl medveten om. Men det behövs mycket mer, och det är min stora oro. Kommer ni att lägga fram det som behövs enligt Miltonutredningens förslag?

Anf. 170 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Med den bakgrundsinformation som jag lämnade är jag mycket tacksam för att inte Eva Olofsson och Vänsterpartiet delar just den medicin som vi tänker dela ut. Den kommer nämligen att skapa tillgänglighet, den tillgänglighet vi saknar.

Låt mig konstatera att det är patetiskt att jämföra med u-länder när det handlar om dålig tillgänglighet. Sverige är trots allt ett rikt land, och precis som Eva Olofsson och hennes parti ofta har lyft fram bör de svaga och de utsatta i rika länder naturligtvis få del av stödet. Så är inte fallet efter långvarigt socialdemokratiskt styre då ni själva har suttit vid makten. Jag förmodar att det skulle vara detsamma i Tanzania.

Anf. 171 CATHARINA BRÅKENHJELM (s) replik:

Fru talman! Finn Bengtsson räknar upp massor av saker som han tycker bör göras och som den här utredningen pekar på. Man kan säga att det är våra direktiv som har lett fram till resultatet i den här utredningen, Miltonutredningen.

Men du säger också att vi har ett rikt land. Ändå minskar alliansregeringen på pengarna till psykiatrin. Man ger en liten, liten vitamininjektionsspruta, säger du, men varför är den sprutan inte större? Och varför följer man inte de saker som Milton har hänvisat till i sin utredning? Vad är det man väntar på? Det tycker jag är väldigt intressant.

Vi har mycket pengar i landet i dag. Man väljer att sänka skatter. Exempelvis förmögenhetsskattepengarna skulle man ha kunnat lägga in direkt i psykiatrin. För visst behövs det väl också pengar för att kunna åtgärda det som Milton anser är brister i landet i dag?

Anf. 172 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! I den mån som Catharina Bråkenhielm kan historien, vilket jag förmodar att hon gör, vore det ärligt att säga att det fanns en utredare före Milton. När Milton avrapporterade sina resultat första gången hänvisade han till Sten Heckschers utredning och sade att han i praktiken kommit fram till samma resultat. Det fanns alltså redan en analys gjord som inte den tidigare socialdemokratiska regeringen lyssnade till, utan man tillsatte ytterligare en utredning. Det är vi tacksamma för, men vi hade varit ännu mer tacksamma om man hade förstått de här problemen långt tidigare. Jag menar att det här är försummelse av det grövsta slaget.

Vad vi nu gör är att ta hänsyn till alla de analyser som är gjorda. Vi gör en akut vitamininjektion som sedan kommer att efterföljas av en proposition baserad på Miltons 104 förslag. Men även remissrundan är naturligtvis viktig, nu när den finns.

Försök inte spela bort korten här. Ni har haft den här informationen, men ni har inte haft förmåga att se den. Ni har haft ett ideologiskt täcke över er som har gjort att ni inte har kunnat rå på problemen med tillgängligheten, och konsekvenserna är den ökade sjuklighet och det ökade lidande som vi ser i psykiatriska sjukdomar. Jag tillskriver er det ansvaret.

Anf. 173 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Det du räknar upp är ju vad vi har gjort. Mina frågor handlade om vad ni kommer att göra.

Jag har besökt ett antal föreningar inom det här området i höst. Man har haft väldigt stora förhoppningar. Man har haft studiecirkel runt Miltonutredningen, man väntar på det här och man har med glädje sett fram emot att de här resultaten äntligen ska komma. Och sedan hänvisar ni bara till att ni behöver ännu mer tid.

Du säger att det har varit ytterligare en utredning före Milton. Ja, då har det ju varit ännu mer utredningar och gått ännu längre tid. Varför drar ni inte i gång direkt? Behovet är ju akut och jättestort. Vad väntar ni på?

Anf. 174 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag får då återigen lov att påminna Catharina Bråkenhielm om att vi inte kom till ett dukat bord. Vi kom till ett fullständigt skövlat bord. Det var en och en halv miljon människor i utanförskap. Vi måste sätta folk i arbete. Det är enda sättet att skapa rimliga förutsättningar för att sedan kunna bygga på och plussa på i välfärden, vilket vi ju vill.

Ni hade raserat möjligheterna att lägga fram de här resurserna. Det var kanske därför ni inte gjorde det. Ni lade i stället resurserna på bidrag till människor som egentligen skulle, kunde och ville arbeta. Vi började i andra änden.

Det kommer nu en proposition med just Miltons förslag. Var så säker på att den kommer att vara mycket mer konstruktiv än något vi någonsin har sett ifrån Socialdemokraterna.

Anf. 175 HENRIK VON SYDOW (m):

Fru talman! Jag vill tacka för detta tillfälle att uppmärksamma kammaren på de samtal, överläggningar och diskussioner som förs inom ramen för Grundlagsutredningens arbete. Det är den utredning som har till uppgift att se över den kanske främsta grundlagen, vår regeringsform från 1970-talet.

Utgångspunkten, fru talman, är att Sverige förändrats sedan det 1970-tal då vår nuvarande författning i huvudsak skrevs. Vårt land har blivit mer internationaliserat, vilket är uppenbart genom vårt medlemskap i EU, och också mer individualiserat. Det rymmer en större mångfald av olika livsstilar och religioner samt fler människor med bakgrund i andra länder. Den traditionella organiseringen, mätt till exempel i antalet medlemmar i politiska partier, har fallit ordentligt.

Förutsättningarna för vår demokrati har förändrats. Den arbetande Grundlagsutredningen ska ta hänsyn till dessa förändringar så att vår främsta grundlag, regeringsformen, blir en samlande symbol för vår demokrati på 2000-talet.

I ett samhälle med större mångfald, större heterogenitet och större skillnader i livsstilar blir det än mer angeläget att värna skyddet för alla människors lika rättigheter. När vi nu lämnar det som ofta beskrivits som ett land präglat av homogenitet blir det ännu viktigare att regeringsformens garanti för grundläggande fri- och rättigheter, till exempel religionsfrihet, föreningsfrihet och skydd mot diskriminering, får ett effektivt skydd.

Det är centralt att Grundlagsutredningen söker former för att med stärkt lagprövning kunna göra vår främsta grundlag mindre till politisk retorik och mer till juridisk realitet. Vad ett starkare skydd för allas grundläggande fri- och rättigheter handlar om är att stärka den rättsliga kontrollen så att också politiker och den lagstiftande makten håller sig inom de konstitutionella spelregler som de själva satt upp.

Även den offentliga makten ska utövas under lagarna. Detta blir allt viktigare och alltmer angeläget i takt med att samhället blir alltmer komplext, alltmer föränderligt och alltmer mångfasetterat.

Låt mig påminna kammarens ledamöter om det som var millenniets första utredning, den stora och omfattande Demokratiutredningen under ledning av förre kulturministern Bengt Göransson. Den utredningen menade att tempot i det politiska beslutsfattandet ökat och samhällsmaskineriet blivit alltmer svåröverskådligt, vilket ytterligare stärker skälen för att öka domstolskontrollen av politiska beslut till skydd för medborgarnas rättigheter. Det fanns i Demokratiutredningen, fru talman, en majoritet för stärkt författningsprövning.

Det är viktigt att kunna pröva om en lag strider mot vår egen grundlags fri- och rättigheter. Att makten själv kontrollerar detta är knappast den bästa garantin för en god rättssäkerhet. Därför har författningsprövning och författningsdomstolar införts i de allra flesta europeiska länder. Vilken form av möjlighet till lagprövning vi ska välja återstår att se, men klart är att Sverige skulle normaliseras i förhållande till vår omvärld om även vi fick ett starkare skydd för allas fri- och rättigheter. Det är viktigt

för vår demokratis legitimitet hos hela folket, för rättsstatens legitimitet och för att värna rättssäkerheten för alla.

Vi vet att maktindelning och minoritetsskydd minskar risken för maktmissbruk och stärker legitimiteten för folkstyret. Det yttersta minoritetsskyddet är skyddet för den enskilda människans grundläggande fri- och rättigheter. Just legitimitet och förtroende måste alltid värnas, i alla tider. Ska grundlagen bli en samlande symbol för vår demokrati måste den också bli ett effektivt verktyg för alla människors lika rättigheter.

Låt oss hoppas att samtalen, diskussionerna och överläggningarna i Grundlagsutredningen på detta centrala område bär framåt.

Anf. 176 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Det är en kanske något underlig situation att jag begär replik, men eftersom jag lyssnat på ett bra anförande och Henrik von Sydow sitter i Grundlagsutredningen undrar jag om han kunde säga något om ifall det finns en bred parlamentarisk samsyn till det han sade eller om det finns en annan syn från oppositionens sida.

Jag inser att det är en något apart fråga att ställa till Henrik von Sydow, men jag gör det eftersom vi inte har någon representant för oppositionen närvarande.

Anf. 177 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att redogöra för andra partiers positioner, men vi vet sedan tidigare att det funnits åtminstone fem partier som ställt sig bakom en ökad normprövning. Detta framgår om man till exempel läser konstitutionsutskottets betänkanden från behandlingen av dessa frågor.

Vi hoppas förstås att de samtal som förs mot bakgrund av att Sverige förändrats tar fasta på – om än inte har som utgångspunkt – den utredning som jag refererade till, nämligen Demokratiutredningen som leddes av den förre socialdemokratiska kulturministern. Där fanns en majoritet för en ökning av författningsprövningen, författningsskyddet.

Låt oss hoppas, mot bakgrund av att Sverige och vår omvärld förändrats, mot bakgrund av vårt medlemskap i EU och hur det ser ut i andra europeiska länder, att det också ska ge avtryck i den utredning som nu arbetar.

Anf. 178 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig precisera frågeställningen till Henrik von Sydow eftersom vi inte har någon representant för oppositionen närvarande. Tolkar du det så att ni har en samsyn, eller är det möjligtvis fråga om ett ointresse från oppositionens sida för så pass viktiga frågor?

Anf. 179 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Vi får hoppas att det inte beror på ointresse.

Jag hoppas att samtalen kommer att föras vidare, om inte nu i kamraren så med all säkerhet i samband med Grundlagsutredningens arbete. Jag hoppas också på en konstruktiv och god anda i detta arbete.

Anf. 180 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Rubriken för mitt anförande är Tillåt anonyma vittnesmål. Det har jag motionerat om sedan 2004. Vid Kristdemokraternas riksting 2006 bestämdes att detta nu ska vara partiets politik.

Rättstryggheten kräver bland annat att vi kan lita på våra domstolar, att domar avkunnas för att gärningsmän ska få rättmätiga straff. Ett måls avgörande beror i hög grad på goda vittnesmål. Det förutsätter att folk vågar ställa upp och vittna i en rättegång. Under senare år har rädslan för att vittna ökat markant. Till stor del beror det på den allt grövre organiserade brottslighetens framväxt.

Den som med våld eller hot angriper någon för att denne gjort en polisanmälan eller vittnat om något, eller om någon som tänkt vittna angrips, gör sig skyldig till brottet övergrepp i rättssak. Antalet dömda för övergrepp i rättssak har på senare år ökat dramatiskt. 2000 var antalet fällande domar för övergrepp i rättssak 65 stycken. 2006 hade siffran stigit till 430, visar statistik från Brottsförebyggande rådet. Det betyder en i genomsnitt 37-procentig ökning varje år under 2000-talet. Det är en oerhört allvarlig trend som justitieministern och regeringen bör ta sig en allvarlig funderare på.

Den kraftiga uppgången kan med stor sannolikhet sättas i samband med att de tungt kriminella gängerna i Sverige ökat mångfaldigt under perioden 1995–2005, från 6 till 46 enligt en kartläggning redovisad i Dagens Nyheter den 27 september 2005.

En annan konsekvens av gängens framfart är att flera grova våldsbrott förblir ostraffade, trots att polis och åklagare anser sig veta vem den skyldige är, eller i vart fall vet vem som känner till vem som begick brottet. Men eftersom alla tiger är det svårt eller omöjligt att bevisa något.

I Sverige har vi på senare år börjat anpassa domstolarnas lokaler på ett sådant sätt att vittnen och brottsoffer inte ska behöva konfronteras med gärningsmannen, vilket är bra. Brottsofferjourer med flera gör en fantastisk insats vad gäller vittnesstöd. Allt detta är naturligtvis bra i sig, men det räcker inte för att hålla uppe vittnesbenägenheten. Inte heller de nya bestämmelserna i det av riksdagen i maj 2006 antagna betänkandet *Personsäkerhet* räcker.

En ny bestämmelse har införts i polislagen som säger att särskilt personsäkerhetsarbete får bedrivas beträffande vittnen och andra hotade personer. Den nya regeln är dock tämligen verkningslös när det gäller att öka viljan att framträda som vittnen. Den som allvarligt blivit skrämmd och hotad känner sig nog inte speciellt lugnad av att polisen kan bedriva personsäkerhetsarbete i hans eller hennes fall, i all synnerhet inte när uppgifter om verksamheten i ett dylikt personsäkerhetsarbete bara kan hållas hemliga för den misstänkte fram till och med förundersökningen, men inte under följande rättegång.

Trots att polisen, förutom andra förebyggande åtgärder när det gäller vittneshot, haft möjlighet att under andra halvåret 2006 även bedriva särskilt personsäkerhetsarbete fortsätter vittneshotssiffrorna att bli än mer alarmerande. De fällande domarna för övergrepp i rättssak ökade från 336 år 2005 till 430 förra året. Under samma tid ökade antalet motsvarande anmälningar från 4 696 till 5 041.

Hur ska man då kunna öka benägenheten att vittna? En idé som förts fram är att nyckelvittnen skulle få vara anonyma, men det går inte i Sverige i dag. Ett samhällsprogram i Sveriges Radio 2004 tog upp denna problematik. I programmet framkom att av alla chefsåklagare i våra tre största städer Stockholm, Göteborg och Malmö sade bara var fjärde nej till tanken på möjligheten att ett vittne skulle få framträda anonymt, alltså avlägga vittnesmål under sekretessbelagd identitet. Vittnet skulle inte vara anonymt för domstolen utan endast för den eller dem som begått den brottsliga gärningen.

Herr talman! Möjligheten att vittna anonymt finns redan i våra grannländer. I Norge ändrades *straffprocessloven* 2001 för att tillåta vittnesmål utan att identiteten röjdes. I Danmark ändrades *retsplejeloven* 2002 på samma sätt. Före lagändringen i Norge ansåg man att de kriminellas allt grövre hot om repressalier var ett allvarligt hot mot rättssamhället, och man var bekymrad över vad för slags konsekvenser denna typ av våld och hot skulle få för straffrättsapparatusens effektivitet. Det uppfattades som särskilt negativt att ju mer hänsynslös en person var, desto svårare var det att få honom fälld.

På grund av detta ville den norska regeringen införa ett regelverk som dels skulle göra det enklare att åtala kriminella, dels skulle ta hänsyn till vittnen och andra aktörer i straffprocessen på ett mer tillfredsställande sätt. Det blev preciserat att villkoren för att ett vittne skulle få vara anonymt skulle vara stränga och att det var avsett för allvarliga tillfällen.

Herr talman! Även i Sverige måste nu regeringen låta utreda om detta kan vara en bland flera möjligheter för att upprätthålla vittnesbenägenheten på en hög nivå, så att domar kan avkunnas och brottslingar få rättmätiga straff.

Anf. 181 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Herr talman! Rättsområdet och debatten kring rättsområdet domineras oftast av spektakulära fall. Nu i dessa dagar är det två fall som har diskuterats kraftfullt – dels den så kallade Stureplansdomen, dels den tragiska dödsmisshandling som skedde för någon vecka sedan på Kungsholmen.

De här fallen får ett stort genomslag i den allmänna debatten, men vi ska komma ihåg att bortsett från dessa spektakulära fall finns en statistik med 1,2 miljoner brott. Andra människor har drabbats – unga män har misshandlats av jämnåriga, kvinnor har våldtagits och gamla människor har blivit utsatta för tillgreppsbrott. Många gånger upplever de naturligtvis en lika stark kränkning som brottsoffer som i de fall som det nu har stått om i tidningarna.

Medan den totala brottsligheten är oförändrad pekar mycket på att brottsligheten förråats. Den blir hårdare. Det blir mer misshandel och fler grova brott. Medborgarna tycker nog att det är stopp nu. Det är viktigt att vi börjar åstadkomma resultat, att vi förhindrar brottsligheten och den grova brottsligheten. Därför är det viktigt, herr talman, att politiken inte reducerar sig till att endast bestå av snabba *statements*. Det kommer ett pressmeddelande när medierna lyfter fram en fråga, men sedan får man inte tappa fokus och hoppa till nästa fråga när ett nytt ärende har dykt upp.

Det är viktigt att politiken åstadkommer någonting. Regeringsskiftet innebar nya statsråd. Det är bra att vi i dag har ett statsråd på justitieministerposten som framför allt jobbar på för att åstadkomma förändringar genom ett resultatorienterat och noggrant arbete.

Sexualbrotten har förvisso debatterats tidigare, vilket är viktigt, men jag kan konstatera att när det gäller resten av justitieområdet finns ingen oppositionsföreträdare i kammaren. Jag beklagar det ointresset för de frågor man är satt att bevaka.

Herr talman! Ska vi få ned brottsligheten i framtiden är det viktigt att vi börjar fokusera på de ungas våldstendenser och ungdomsbrottsligheten. Det gäller att få stopp i tid, innan en ung människa skaffar sig en kriminell identitet. När den identiteten har kommit är det svårt att rehabilitera, erbjuda programverksamhet eller åstadkomma en förändring för den individen.

Det är dags att vuxenvärlden tar sitt ansvar. Men det är också dags att ungdomar börjar ta sitt ansvar och börjar föra en diskussion med varandra om vad som är okej gentemot kamraterna, om vilka värderingar de vill ha gentemot kompisar. Är det okej att sparka skallen av någon som ligger på marken eller inte? Det finns nu de som startar ungdomsuppror och säger att man vill ha stopp på detta. Fortsätt! Ni har gjort en jätteinsats. Ni är viktiga!

Men det handlar också om vuxnas ansvar, om föräldrars ansvar. Jag som förälder kanske inte alltid kan vara ute och nattvandera, men jag måste ha koll på vad mina ungdomar håller på med. Finns det tendenser till att mina barn börjar använda droger? Har mitt barn kanske en mobiltelefon som han inte borde ha? Sedan ska vi i riksdag och myndigheter se till att arbeta på ett sätt som understöder detta och ger verktyg som behövs för att stoppa brottsligheten. Det är också viktigt, herr talman, att de myndigheter vi har gett ansvaret också använder sig av de verktyg vi ger, att polisen utreder utredningsbara brott och att vi använder lagen rakt igenom.

Regeringsskiftet har inneburit kraftiga signaler. Vi kommer nu att börja få en synlig polis i större utsträckning. 2010 kommer vi att ha 20 000 poliser. Det har hänt saker. I år antogs 830 poliser på Polishögskolan. Det är rekord. Det har inte hänt förut. Det är skillnad mot den tidigare regeringsperioden, då den stängdes för att sedan öppnas i mindre skala.

Vi tittar nu på straffmätningen. Varför dömer inte domstolarna efter hela straffskalan? Det ger en viktig signal till medborgarna om man ser till att använda de verktyg vi har erbjudit och sett till att rättssystemet kan hantera.

Vi föreslår en mängd åtgärder för att få stopp på ungdomsbrottsligheten. Vi tittar på möjligheten att ge föräldrar strikt skadeståndsansvar gentemot sina barn, att göra det lättare vid polisförhör för unga brottslingar och att ta bort det så kallade solidariska betalningsansvaret för unga lagöverträdare, så att man inte kan lägga över hela beloppet och hela skulden på sina kompisar. Vi tror att det är viktigt att börja kunna drogtesta barn under 15 år för att få stopp på missbruk i god tid, detta även utan att föräldrarna gett sitt godkännande.

De unga brottsförövarna behöver mer hjälp. Därför kommer vi nu att skapa bättre system för att ta hand om dem. Men framför allt är det viktigt att vi hjälper och stöttar alla de brottsoffer som finns. För barn mellan 0 och 6 år finns det 1 096 anmälda fall. 106 av dessa, en tiondel, ledde till åtgärd. För barn mellan 7 och 14 år finns det 7 190 anmälda fall. 844 ledde till åtgärd.

Herr talman! Jag ser en risk att medborgarna när de upplever att ingenting händer börjar ta saken i egna händer. Vi har sett det förr genom medborgargarden och miliser. Vi ser nu ett nytt fenomen som inte har funnits tidigare, och det sker på Internet. Man tar saken i egna händer och hänger ut misstänkta, som ska dömas av domstol och ingen annan. Man försöker föregripa rättsskeendet. Detta är mycket allvarligt. Man ska inte kunna gömma sig i en svart mask och föregripa vårt eget rättssystem. (Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Karlsson i Uppsala (m).

Anf. 182 KARL SIGFRID (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp ett ämne som berör alla oss som tillbringar en stor del av vår tid på Internet. Det berör en hel ungdomsgeneration och åtminstone en av tre svenskar i alla åldersgrupper. Så många är det nämligen som laddar hem film och musik genom fildelningsnätverk på Internet.

Anledningen till att jag känner mig tvungen att ta upp just den här frågan är att de flesta beslutsfattare har dålig förståelse och inte så stor vilja att ta till sig den debatt som förs, framför allt i bloggvärlden.

Alla borde kunna skriva under på att dagens upphovsrätt har blivit frånsprungen av den tekniska utvecklingen. Cd-skivor, dvd-filmer och sådant som säljs i butiker eller skickas med posten är på väg att fasas ut. I deras ställe kommer moderna fildelningstekniker. Det innebär att branscher som har byggts upp kring gamla distributionskanaler kommer att försvinna. Det är en utveckling som politiken varken kan eller bör förhindra.

Jag skulle vilja gå tillbaka lite i tiden. Även om fildelningen är ett relativt nytt fenomen har uppfattningen att människor fritt ska få sprida information länge varit dominerande i Sverige. Inskränkningar i den rätten, vare sig de utgörs av censur eller av upphovsrättsliga regler, har egentligen aldrig haft någon förankring bland medborgarna.

I dag kopieras filer över Internet. För ett par årtionden sedan var det kassetband som kopierades i stor omfattning. Även om detta var kontroversiellt bland upphovsrättsjurister var det fullt förenligt med det allmänna rättsmedvetandet. På den tiden gick upphovsrättsindustrin så långt att man ville förbjuda apparater som gav ägaren möjlighet att göra egna inspelningar. Det som är självklart i dag – att man till exempel ska kunna spela in ett tv-program för att titta på det vid ett annat tillfälle – var långtifrån självklart när videobandspelaren kom i slutet av 1970-talet. Då hävdade tv-bolagens upphovsrättsjurister att det var stöld att titta på ett tv-program vid en annan tidpunkt än den då det sändes. Rätten att titta på ett program då det passade tittaren hade man ju inte betalat för, och att tittarna nu kunde spola förbi reklampauserna beskrevs som närmast en dödsstöt för tv-industrin.

Som vi vet uteblev katastrofen för tv-branschen. Tekniken blev en självklar del i människors vardag. Så blev det med videobanden. Så blev det med inspelningsbara dvd-skivor, och så kommer det också att bli med den kopiering som sker på Internet. Om det är något vi bör lära oss av historien så är det att den tekniska utvecklingen har sin gång och att den varken kan eller bör styras politiskt.

En annan lärdom är att politikens försök att frånta människor möjligheten att använda ny teknik är dömda att misslyckas. Det kan vi se exempel på nu. De senaste åren har det gjorts försök att stoppa den fria informationsspridningen genom polisinsatser och lagstiftning mot att ladda hem upphovsrättsskyddat material. Statistiken visar att dessa insatser inte avskräcker och heller inte förändrar människors rättsuppfattning.

För oss som förstår den tekniska utvecklingen är det uppenbart att det inte går att upprätthålla dagens upphovsrätt utan att staten trampar på människors integritet. Därför vill jag uppmana mina kolleger här i riksdagen att en gång för alla ge upp jakten på fildelare och i stället ta tag i arbetet med en ny, begränsad upphovsrätt som är förenlig med den nya tekniken.

Om de berörda branscherna vill tjäna pengar är det upp till dem själva att hitta affärsmodeller som är förenliga med den tekniska utvecklingen. Vi kan tydligt se att den omställningen redan har börjat, och det vore väldigt olyckligt om den avtog på grund av politiker som med hårdare lagar försöker återuppliva affärsmodeller som hör till gårdagen.

Anf. 183 ANDREAS NORLÉN (m):

Herr talman! Vad är ett människoliv värt? Den frågan har diskuterats intensivt med anledning av en dom som Högsta domstolen meddelade i mars i år. HD dömde då en man som hade knivmördat sin hustru till fängelse i tio år, vilket med rådande regler om villkorlig frigivning innebär att han släpps ut när två tredjedelar av strafftiden har avtjänats, det vill säga efter knappt sju år. Åklagaren hade i målet yrkat på livstids fängelse, men HD anger i domen att livstids fängelse för mord ska förbehållas de allvarligaste fallen.

HD:s dom har fått snabb respons i rättspraxis. Man har kunnat notera en tydlig minskning av antalet domar till livstids fängelse för mord. Under första halvåret 2007 har såvitt jag känner till endast en sådan dom avkunnats. Även i fall där man har brukat grovt våld har underrätterna valt att döma till tio års fängelse.

I dag anger brottsbalken att den som gör sig skyldig till mord ska dömas till fängelse i tio år eller på livstid. Straffvärdet för flertalet mord är som jag ser det så högt att livstids fängelse i de flesta fall framstår som det enda tänkbara alternativet. När någon berövar en annan människa livet och därmed alla hennes drömmar och möjligheter, allt hon kunde ha givit och kunde ha blivit, bör utgångspunkten vara att gärningsmannen ska dömas till livstids fängelse.

HD anför i sin dom att en majoritet av dem som nu för tiden döms till ansvar för mord får livstids fängelse, alltså fram till dess att HD nu ändrade praxis, medan för 15 år sedan flertalet mördare fick tidsbestämda straff. HD har också noterat att regeringens nådepraxis till och med 1993 innebar att livstids fängelse normalt omvandlades till 12–16 års fängelse men att praxis därefter ligger i intervallet 18–25 år. Däremot är det svårt

att hitta några tydliga argument för HD:s ståndpunkt utöver dessa statistiska upplysningar.

Den ståndpunkt som Högsta domstolen har intagit torde dock ha sin utgångspunkt i brottsbalkens förarbeten. Enligt Straffrättskommitténs slutbetänkande, som var underlaget för den nya brottsbalken, skulle man beteckna uppsåtligt dödande som mord om det framstod som en särskilt grov gärning. I andra fall skulle det betecknas dråp. Den slutliga utformningen av dessa bestämmelser – det som sedermera kom att inflyta i brottsbalken – innebar dock en jämkning i departementet, som innebar att uppsåtligt dödande normalt skulle betecknas som mord och att dråp skulle föreligga om gärningen med hänsyn till omständigheterna framstod som mindre grov.

HD:s avgörande tar till synes – i och för sig med visst fog – sin utgångspunkt i Straffrättskommitténs betänkande. Slutsatsen blir att med den slutliga utformning som brottsbalken fick med denna gränsdragning mellan mord och dråp hamnar åtskilliga fall av uppsåtligt dödande inom tillämpningsområdet för mordbestämmelsen, trots att Straffrättskommittén ansåg att sådana fall skulle bedömas som dråp. Strafflatituden för dråp är fängelse i sex till tio år. Detta är den rimligaste analysen av HD:s markering: Livstids fängelse för mord ska förbehållas de allvarligaste fallen.

Det finns alltså skäl för den ståndpunkt som har kommit till uttryck i domen, men samhället och dess värdegrund kan ha förändrats i sådan grad att de värdebaserade avvägningarna i äldre förarbeten och tidigare domar blir mindre relevanta. Därför måste de skäl som HD har haft vägas mot andra goda argument. Det är till exempel vanligt att man betraktar en lags syften som viktiga när man tolkar den.

Straffrätten har flera syften. Det handlar om att skydda samhället från brottslingar, att verka avskräckande, att rehabilitera brottslingarna och att vedergälla, det vill säga se till att brottslingarna får sona sina brott. När man talar om brottets straffvärde är det just vedergällningstanken man berör. Om man ska ändra normalstraffet för mord på det sätt som HD har gjort måste man rimligen ta samtliga dessa syften i beaktande.

HD snuddar vid vedergällningen och tycks mena att straffvärdet för flertalet mord inte är så högt att livstids fängelse bör utdömas. Men jag vill i motsats till det hävda att vedergällningssyftet faktiskt lider allvarliga men av HD:s nya praxis. Straffvärdet för mord är så högt att livstids fängelse bör vara utgångspunkten.

Likaså försvagar man naturligtvis avskräckningssyftet om man nu går tillbaka och mildrar normalstraffet för mord trots den underrättspraxis som har vuxit fram de senaste 15 åren. Det här borde rimligen ha vägt tyngre än lojalitet med gamla rättsfall och gamla förarbeten.

Vad bör då göras? Jo, det enda man kan göra är naturligtvis – och det hoppas jag att regeringen återkommer till – att ändra lagstiftningen så att det tydligt framgår att livstids fängelse är normalstraffet för mord.

Det hade varit intressant att få ta del av oppositionens synpunkter i den här frågan. Men de tycks lysa med sin frånvaro i den här justitiedebatten. Vi får väl hoppas att de läser riksdagstrycket och tar del av synpunkterna som har framförts i den här debatten. Det vore intressant att få veta om Socialdemokraterna med flera anser att dagens lagstiftning är väl avvägd.

Anf. 184 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! I dag ser vi att antalet jobb ökar i Sverige och att det är alltfler som går från bidrag till arbete. Det är väldigt positivt. Men fortfarande är det väldigt sorgligt att det är alldeles för många ungdomar som börjar vuxenlivet utan en rättvis chans att komma in i yrkeslivet. Jag ser det som en av utbildningspolitikens viktigaste uppgifter att ändra på det.

Intresset för yrkesutbildningar i Sverige har under många år varit minimalt. Samtidigt har vi sett hur avhoppet från gymnasieskolan ökat, och vi har sett att många har drabbats av det överordnade mål som den svenska gymnasieskolan har haft, att alla ska vara behöriga att läsa på högskolan.

Tyvärr har den socialdemokratiska regeringen visat väldigt lite intresse för yrkesutbildningar för ungdomar. Jag brukar säga att det är konstigt att ett parti som kallar sig arbetarparti har värderat yrkeskunskande och icke-akademiska färdigheter så lågt. Vi har sett många avhopp på yrkesprogrammen i gymnasieskolan. Målet att alla ska läsa för högskolebehörighet är i många fall både orättvist och grymt, eftersom alla faktiskt inte vill bli akademiker.

Nu förändrar alliansen utbildningspolitiken. Vi ser en ny gymnasieskola växa fram, förberedas, och en ny yrkesutbildning på gymnasienivå. Den nya gymnasieskolan ska ha en höjd ribba på de studieförberedande programmen och ha lärlingsutbildning, växelutbildning och så vidare på yrkesprogrammen.

Men, herr talman, det behövs också yrkesutbildning efter gymnasieskolan. Det finns ett stort behov av eftergymnasial yrkesutbildning. Dagens högskola som har akademiska krav och ska ha akademiska krav passar faktiskt inte alltid för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. Tvärtom kan alltför akademiska krav försvåra utbildningen.

Jag tror att vi behöver både en yrkeshögskola och en akademisk skola. På den akademiska högskolan ska man ha krav på vetenskapliga uppsatser och så vidare. Men det kanske är ett hinder på en yrkeshögskoleutbildning för hotellchefer eller kvalificerade hisstekniker att de ska behöva hålla på med akademiska seminariediskussioner.

I dag är det svåröverskådligt med många olika eftergymnasiala utbildningar. Vi har påbyggnadsutbildningar, vi har folkhögskoleutbildningar och vi har så kallade kvalificerade yrkesutbildningar. Det är olika regler, ofta olika ersättningar och så vidare. Därför utreder nu regeringen en modell för en ny yrkeshögskola i Sverige som ska bli som ett paraply som definierar vad som är högskolekurser men där olika typer av anordnare och olika längd på kurser ska kunna ingå.

Under den nya yrkeshögskolans paraply ska det kunna finnas till exempel yrkesinriktade folkhögskolekurser. Det ska kunna finnas privata utbildare och naturligtvis också den nya kvalificerade yrkesutbildningen som har funnits i ungefär tio år.

Herr talman! Just den kvalificerade yrkesutbildningen har varit väldigt framgångsrik. Där har man lyckats med det som vi har varit så dåliga på i Sverige. Man har lyckats få branscherna och företagen att ställa upp. I den kvalificerade yrkesutbildning som finns i dag står faktiskt branscherna för ungefär en tredjedel av utbildningen. Därför är jag över-

tygad om att just den modell som kvalificerad yrkesutbildning står för kommer att vara en betydande del i den nya yrkeshögskolan.

Tidigare när just Socialdemokraterna hörde våra liberala argument för en mer yrkesinriktad gymnasieskola sade de ofta att vi ville införa ett B-lag i utbildningssystemet. Sanningen är att det redan i dag finns ett B-lag, nämligen de ungdomar som slås ut från skolan.

Nu vet jag att Socialdemokraterna har en intern skoldebatt som är mycket intressant. Det verkar nästan – det är i varje fall många inlägg på debattsidor – som om ni är beredda att gå på vår linje när det gäller gymnasieskolan. Därför vill jag nu fråga de socialdemokrater som är här i kammaren i dag om de också är positiva till alliansens tankar om en yrkeshögskola och om de är beredda att pröva de här nya vägarna för en kvalificerad yrkesutbildning efter gymnasieskolan.

Herr talman! Jag tror att vi alla vet att Sverige behöver välutbildad arbetskraft. Men, som sagt, alla vill inte bli akademiker. Det är heller inget bra mål att alla ska bli det, om ett land som Sverige ska fungera. Andra utbildningar måste räknas, och andra yrkesutbildningar måste få fullvärdiga examina både i gymnasieskolan och efter gymnasieskolan i en ny yrkeshögskola.

Anf. 185 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Att långtidsarbetslösa ungdomar ska komma in i arbete tror jag att vi är överens om. Däremot ser vi att antalet långtidsarbetslösa ungdomar har ökat ganska drastiskt under det år som den borgerliga alliansen har styrt. Det har gått från 2 500 till över 10 000 ungdomar som står långt ifrån arbetsmarknaden, som inte har kommit in och fått ett jobb.

Oftast beror det på att de inte har en avslutad utbildning. Då är det konstigt att man drar ned på komvux med en tredjedel. Tycker inte Ulf Nilsson att man kanske har misslyckats lite med just den politiken?

Sedan är det inte så att vi socialdemokrater vill att alla ska läsa på högskolan. Vårt mål är att 50 procent ska ha den möjligheten, och vi ska inte glömma de andra 50 procenten. Därför införde vi kvalificerad yrkesutbildning, precis som Ulf Nilsson sade, som har varit väldigt bra.

Men tyvärr sade den borgerliga alliansen nej till den gymnasiereform som vi lade fram, Gy 07, som just skulle förbättra också yrkesutbildningar på gymnasieskolan. Jag tycker att det är märkligt att man pratar om att det är bra med yrkesutbildning, men sedan röstar man ned det.

Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller ungdomsarbetslösheten vet vi att vi numera räknar på ett annat sätt. Vi räknar även människor som är i åtgärder som arbetslösa. Generellt sett minskar siffrorna för arbetslösheten, även ungdomsarbetslösheten, men jag har inte med mig de siffrorna eftersom jag inte skulle debattera det.

Sedan gäller det gymnasiereformen som vi sade nej till. Socialdemokraterna drog själva tillbaka det mesta av den – det ska sägas. Vi hade en gymnasieutredning där ni ville öka den tid som man läser gemensamma kurser, oavsett om man är yrkesinriktad eller inte. Och den gymnasiereform som ni ville genomföra betydde ju ingen förbättring av yrkesutbildningarna. Därför hade vi anledning att säga nej till den.

Jag fick inget riktigt svar på min fråga. Tiden går så fort när vi har korta repliktider. Men jag frågade om ni är positiva till den yrkeshögskola som regeringen nu arbetar med.

Anf. 187 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till Ulf Nilsson. Jag vet att systemet finns i Finland. Man har vissa problem. Det är väldigt svårt att gå från en skola till en annan.

Jag har en annan fråga med tanke på att regeringen håller på med en gymnasierreform som gör att det är valfritt att läsa kärnämnen som svenska, engelska och matematik. Jag tänkte fråga om de elever som väljer bort de här ämnena men som ändå väljer en yrkesutbildning. Har de möjlighet att läsa på en yrkeshögskola? Jag tycker att det är väldigt märkligt, om man tycker att det är viktigt med yrkesutbildning, om de inte kan gå vidare.

Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är alltid en avvägning mellan hur länge man kan ha en allmän utbildning som lämnar alla vägar öppna och när man måste specialisera sig. Som vi vet förbereder regeringen rättighetslagstiftning som ska göra att människor som har valt bort att läsa högskolebehörighet på gymnasieskolan ska få rätt att komplettera det i vuxenutbildningen. Det är självklart att vi inte ska ha återvändsgränder, men samtidigt får man acceptera att om man har satsat på en utbildning måste man plugga lite extra.

Men är ni positiva till vår nya yrkeshögskola? Det kanske någon annan socialdemokrat kan svara på.

Anf. 189 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Ulf Nilsson säger att nu förändrar alliansen utbildningspolitiken. Men det är en sak att hålla tal och en annan sak vad som händer i praktiken. Det är tydligt att man måste skilja på det som sägs och det som görs.

Jag skulle vilja ställa en fråga om yrkesutbildning ur ett annat perspektiv, något som inte Ulf Nilsson berörde. Jag träffade för tre veckor sedan näringslivschefer i Gnosjö. De berättade att företagen skriker efter arbetare. Det finns arbetslösa, men problemet är att det inte finns några pengar för att utbilda arbetslösa. Ni har skurit ned vuxenutbildningen rejält, tagit bort rekryteringsbidraget och är på väg att ta bort korttidsstudiestödet. Även på arbetsmarknadssidan är utbildningarna av mycket mindre omfattning än tidigare.

Därför är min fråga: Vad säger Ulf Nilsson till dessa näringslivschefer?

Anf. 190 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Som vi vet har regeringen bland annat satsat på att minska arbetsgivaravgifterna om man anställer långtidsarbetslösa, nystartsjobb och så vidare. Det tenderar att ge en väldigt positiv effekt. Så svaret är att vi ändå som helhet i Sverige går från bidrag till arbete.

Konjunkturinstitutet menar att ungefär en tredjedel av alla de nya jobb som kommer till beror på regeringens politik.

Men på sikt är det viktigt, för att vi ska klara även lågkonjunkturer, att ungdomar får en bra yrkesutbildning. Det är det som den här frågan gäller. Det handlar om att få bra yrkesutbildning i gymnasieskolorna, om att få bra möjligheter att yrkesutbilda sig efter gymnasieskolan och om att skaffa sig olika former av kvalificerad yrkesutbildning. Jag har ännu inte hört om Socialdemokraterna är beredda att medverka till en ny yrkeshögskola i Sverige.

Anf. 191 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Angående yrkeshögskola som Ulf Nilsson talar om vill jag påminna Ulf om att när det gäller den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, har vi från Socialdemokraterna drivit den frågan och även haft utredning om eftergymnasial yrkesutbildning. Vi är inte emot ett ramverk vad gäller just eftergymnasial yrkesutbildning. Så det kan vi diskutera vidare.

Jag konstaterar att Ulf Nilsson som svar till näringslivscheferna säger att man har sänkt arbetsgivaravgiften för långtidsarbetslösa, men innan dess behövs det utbildning. Det är det som det i dag inte finns några pengar till i kommunerna.

Min fråga är fortfarande till Ulf: Vad svarar du näringslivscheferna?

Anf. 192 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag svarar näringslivscheferna att vi är på väg att bygga upp en omfattande bra yrkesutbildning för ungdomar, och de åtgärder som redan det här första året har genomförts har fått många fler att anställa än tidigare. Så utvecklingen är positiv redan nu men kommer att bli ännu bättre.

Jag vill påminna om att det var alliansen i opposition med stöd av vissa andra oppositionspartier som tvingade fram utredningen om eftergymnasiala yrkesutbildningar. Jag satt i utbildningsutskottet, och Socialdemokraterna var emot det då.

Anf. 193 MATS GERDAU (m):

Herr talman! I förrgår hade jag förmånen att få vara med när Sveriges bästa skolkommun korades. Det var Lärarförbundet som för sjätte året utsåg den kommun som de tycker är landets bästa. Lomma i Skåne vann, Lund kom tvåa och Båstad trea. Grattis till er och till alla elever som går där! Vill jag gärna säga.

Man kan självklart ha synpunkter på de kriterier som Lärarförbundet bygger sin ranking på. Men det är ändå intressant att ett fackligt förbund hyllar skolan i tre moderatledda kommuner.

Vad är det då som utmärker en bra skolkommun och en framgångsrik skola? Jag tror att det viktigaste är tydligt ledarskap, i politiken, i klassrummen men framför allt i skolan. Vi måste få fram de bästa rektorer vi kan få. Då menar jag inte de som är bäst på att läsa regelböckerna utan de mest inspirerande ledarna, de som har förmågan att skapa och peka ut visioner och få med sig medarbetarna på att uppfylla de visionerna.

För att skolan ska kunna anpassa undervisningen till de skiftande behov och förutsättningar som finns måste skolan ha ett stort friutrymme.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Utbildning

De flesta tror jag skriver under på det, i teorin i alla fall. I praktiken ser det väldigt annorlunda ut. Det finns alldeles för många exempel på motsatsen. Låt mig nämna några.

I Falköping ville en förskola köpa in en digitalkamera för att dokumentera barnens utveckling och vardag. Det verkade rätt bra, tycker jag. Men det gick inte. De var tvungna att be kommunpolitikerna om lov först.

I Ronneby bestämmer politikerna vilken mat eleverna ska äta men skickar sedan räkningen till skolan som i stället måste stoppa inköpen av nya skolböcker.

I Ale kommun måste en skola begära tilläggsanslag för att få köpa in en kopieringsmaskin, och i Strömsund reglerar politikerna i detalj vilka tjänster som ska finnas och hur de ska fördelas. En rektor jag träffade sade att han var ansvarig för 20 miljoner kronor, men han kunde bara styra kaffekassan. Allt annat bestämdes över hans huvud.

Över tusen rektorer anser att de inte får utforma sin egen organisation, visar en statlig utredning som kom för tre år sedan. Där kan man också läsa att nästan hälften av rektorerna anser att det kommunala sättet att styra skolan försvårar deras uppgift som rektor. Det har tyvärr inte blivit bättre de senaste åren. Två tredjedelar av rektorerna säger att de behöver större befogenheter för att kunna ta det ansvar som följer med befattningen. Det visar en helt färsk undersökning från Skolledarförbundet.

Herr talman! Så här kan det naturligtvis inte få fortsätta. Finns det någon som tror att rektorer med bakbundna händer kan lösa skolans problem? Är det så vi får de bästa rektorerna i Sverige? Naturligtvis inte.

Att vara rektor innebär ett stort ansvar. Då måste man också ha stora befogenheter. Det går inte att ha politiker som styr tjänster, mat och digitalkameror. Det är uppenbart att decentraliseringen för 17 år sedan fastnade i kommunhuset. Statlig reglering har ersatts av kommunal detaljstyrning på många håll.

Den förra regeringen tillsatte en utredning om skolans ledning men brydde sig inte så mycket om vad resultatet av den utredningen var, för ingenting hände. I stället började man med en återreglering av hur skolorna ska jobba och hur skolorna ska använda sina pengar.

Förra s-regeringen drog också ned på den statliga rektorsutbildningen. Över hälften av rektorerna i våra skolor i dag har ingen rektorsutbildning, och köerna bara växer. Det var inget genidrag.

Nu måste vi borgerliga åtgärda det här. Styrningen är faktiskt en nyckelfråga för att kunna höja kvaliteten i skolan. Jag tror inte alls på ett förstatligande. Skolan blir inte ett dugg bättre av att 150 000 lärare får en ny arbetsgivare.

I stället vill jag gå åt andra hållet. Fortsätt med decentraliseringen! Se till att makten lämnar kommunhusen och flyttar in i lärarrummen i stället! Där ska de viktiga vardagsbesluten fattas. Gränsen för vad politiken ska göra och vad skolorna själva ska bestämma om måste vara glasklar och lämna stort utrymme åt skolorna.

Att man har duktiga kommunalpolitiker i Lund är alldeles utmärkt. Där fungerar det, men det räcker inte. Varenda skola i landet, även i Ronneby och i Söderhamn, borde fritt och självständigt få staka ut vägen fram till målen.

Jag hoppas att vi i den nya skollagen tydligare kan definiera detta och hindra kommunpolitiker från att lägga sig i detaljer. Den nya rektorsutbildningen är också jätteviktig, och den ska vi fördubbla nästa år. Vi behöver faktiskt fler kompetenta, välutbildade och engagerade ledare i skolan.

Detta är viktigt också ur ett perspektiv som har varit aktuellt de senaste dagarna, nämligen friskolorna. Låt de kommunala skolorna ta upp kampen med friskolorna! Då behöver man mycket större friutrymme än vad man på många håll har i dag. Jag vill ge de kommunala skolorna samma chanser som friskolorna.

Anf. 194 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Mats Gerdau talade om att tre moderatledda kommuner har hyllats nyligen. Jag har inget emot att kommuner hyllas, men hur ser det ut i den lokala verklighet där Moderaterna har egen majoritet?

Mats Gerdau nämnde inte Täby. Där har Moderaterna på egen hand bestämt att en väl fungerande kommunal gymnasieskola ska knoppas av till två privatpersoner. Detta görs mot elevernas vilja, mot personalens vilja, mot alla andra partiets vilja – inklusive allianskollegerna Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Ändå knoppar man av, och jag vill fråga Mats Gerdau om han hyllar även Täby, den moderatstyrda kommunen, och detta agerande.

Anf. 195 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Tack för den utmärkta frågan! Täby är enligt Skolverket en av Sveriges allra bästa skolkommuner och fungerar utomordentligt väl. Det visar Skolverkets utbildningsinspektion. Frågar man utbildningsinspektörerna om det finns någon kommun som sticker ut och är väldigt bra i kontrast till de, tyvärr, alltför många dåliga skolor som finns pekar de gärna ut Täby. Där fungerar skolväsendet utomordentligt bra.

Jag tycker alltså att Täby sköter sin skolpolitik på ett utomordentligt bra sätt, och det är tråkigt att Socialdemokraterna inte vill ta till sig av det som faktiskt sker där. Där har man ett mycket större friutrymme, man satsar på skolan, man utvärderar kvaliteten och inte minst ser man till att ha ett starkt och tydligt ledarskap.

Anf. 196 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Frågan jag ställde handlade om att en väl fungerande och bra skola i Täby kommun säljs ut till två privatpersoner för en spottstyver. Det skedde mot elevernas vilja, mot personalens vilja och även mot de andra partiernas vilja, men Moderaterna drev igenom det i alla fall.

Jag upprepar därför min fråga: Tycker Mats Gerdau att det var ett bra agerande?

Anf. 197 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Det som hände i Täby när Tibble gymnasium övergick i en annan regi var en stor fråga i valet. Moderaterna som står för detta gick faktiskt framåt och fick egen majoritet i Täby kommun.

Den bild som Thomas Strand hävdar är dessutom inte riktigt sann. Jag tror att drygt 1 000 elever, alla utom två, följde med till den nya skolan. Det fanns med andra ord ett väldigt stort stöd för den nya skolan bland eleverna och bland personalen som också följde med över. Jag tycker alltså agerandet var helt okej.

Anf. 198 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Det är bra att Mats Gerdau tar upp att det finns skolor som fungerar bra. På utbildningsminister Jan Björklund låter det ibland som att alla skolor i Sverige är dåliga skolor. Vi vet att så inte är fallet.

Man kan ändå fundera över vad det är som gör att just dessa skolor är bra skolor. Vi ser ju att det är stora skillnader. Oftast finns de skolor där det inte fungerar i områden där de boende kanske inte har en akademisk utbildning eller svenska som modersmål.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att alla skolor är bra skolor. Då behöver man fördela resurserna efter behov. Hur ser Mats Gerdau på detta?

Anf. 199 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Det är jätte viktigt att fördela resurser utifrån de behov som finns. Det är också det vi ska göra, men som Socialdemokraterna inte har gjort.

Jag tycker också att Magdalena Streijffert gör sig skyldig till ett stort misstag som många gör, nämligen att förvänta sig mindre av vissa skolor och vissa elever, därför att de har en trasslig bakgrund och en annan uppväxt som gör det svårare. En framgångsfaktor som nästan alla lyfter fram i en framgångsrik skola är just höga förväntningar. Man ska ha höga förväntningar på alla, och man ska inte ge sig förrän alla elever verkligen når målen. Det var Socialdemokraternas stora misslyckande. Ni släppte tusentals elever ut genom skolporten utan att de kunde något. Det hände ingenting på tolv år, och det är den trista sanningen.

Jag hoppas att ni efter ert omtalade rådslag nu överger den gamla flummiga sossopolitiken som inte var framgångsrik och i stället ansluter er till oss.

Anf. 200 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Vi ska ha höga krav och förväntningar – absolut. Men då måste också lärarna ha de verktyg som behövs för att ställa dessa krav på eleverna. Jag tror att vi båda vet att de personer som kanske inte har svenska som modersmål eller som inte har samma stöd hemma behöver mer hjälp.

Där jag kommer ifrån, Halmstads kommun, är det borgerlig majoritet. När man måste dra ned i skolan, vilka är det då som inte får detta stöd? Det är de personer som kanske behöver det mest.

Jag tycker visst att det finns problem i skolorna, men lösningen är inte högre krav utan mer resurser.

Anf. 201 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Det kom en undersökning i går, tror jag. Det var Handels utredningsinstitut som granskat om mer resurser leder till bättre

resultat. Nej, sade de, det är inte så. Vi kan inte bara ösa in mer pengar utan att veta vad man ska göra med dem, utan vi måste också vända på varenda skattekrona och se till att vi använder pengarna effektivt. Jag tror inte att det finns någon som tror att varenda skattekrona används optimalt i dag. Vi måste börja där.

Jag är inte ett dugg främmande för att vi ska öka resurserna till skolan, och det är också det regeringen gör nu genom Lärarlyftet och läsa-skriva-räkna-satsningen för små barn.

Anf. 202 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Mats Gerdau som har fått mig att begära ordet för första gången i denna kammare.

Det var det här med fritt, självständigt och friutrymme som fick mig att koppla in på debatten om de religiösa friskolorna. Den tog fart ordentligt i somras när Plymouthbröderna fick tillstånd att starta Laboraskolan efter att ha rekryterat en rektor som inte var medlem i sekten.

Moderaterna har inte tidigare velat ändra reglerna för friskolor, men i augusti ändrade man sig. Margareta Pålsson, er skolpolitiska talesperson, ändrade då sig, och i och med det var alla partier utom Kristdemokraterna överens i alliansen. Så var fallet ända fram till helgen, efter vad jag förstår, men i måndags blev alliansen överens.

Jag vill höra hur Mats Gerdau ser på saken och om han delar Margareta Pålssons positiva upplevelse av denna skola.

Anf. 203 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Detta är möjligen en bit ifrån det ämne jag höll mig till i mitt inledningsanförande som handlade om tydligt ledarskap i skolan. Men jag är inte främmande för att svara på frågorna i alla fall.

Jag tycker att det är viktigt att det också i Sverige finns utrymme för konfessionella skolor. De ska vara sakliga och allsidiga och bygga på vetenskaplig grund, precis det som vi i alliansen har kommit överens om. Det är faktiskt den linje vi moderater har haft hela tiden, så jag känner mig oerhört bekväm i den överenskommelse vi har träffat.

En fråga tillbaka till Caroline Helmersson-Olsson blir: Instämmer du i Marita Ulvskogs uppfattning om religiösa skolor som barnfångelser? Instämmer du i Morgan Johanssons uppfattning att de begår våldtäkter på små barn och att de ska stängas och förbjudas? Är det Socialdemokraternas uppfattning?

Anf. 204 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill inte på något vis påskina att jag är lika påläst och erfaren som Mats Gerdau i dessa frågor. Jag kommer från Vingåker, och vi har inte sett en religiös friskola på vykort ens. Men enligt uppgift har Mats Gerdau besökt just den här skolan som omtalas.

Jag skulle vilja veta om Mats Gerdau är lika positiv som Margareta Pålsson när det gäller denna skola.

Anf. 205 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Det var en välfungerande skola med välutbildade och engagerade lärare. Det fanns inget konstigt eller anmärkningsvärt på den-

na skola. Jag tycker förstås att den ska granskas på precis samma sätt som andra skolor i Sverige, med samma hårda krav om man ska dra in tillstånd och med sanktioner om de inte följer kraven.

Min fråga tillbaka är: Tycker Caroline Helmersson-Olsson och Socialdemokraterna att alla religiösa skolor i Sverige ska förbjudas? Är det barnfängelser som inte hör hemma i Sverige? Jag fick inget svar på den frågan.

Anf. 206 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Arbetslivet kräver i dag ständig utveckling. Ändå finns det ingen systematisk fungerande finansiering för dem som under arbetslivets gång har behov av att förnya sina kunskaper.

Ett förslag som diskuteras är individuella kompetenskonton. Med ett ökande behov av återkommande kompetensutveckling är ett sparande som kan användas för detta ändamål viktigt. Privat sparande ger trygghet åt individen.

Herr talman! För oss liberaler är det viktigt att den enskilde får ökad makt över sin egen kompetensutveckling. En brist i utbildningsmöjligheterna i dag är att det inte finns individuella kompetenskonton som skulle ge den enskilde möjligheter att finansiera sin vidareutbildning.

En reform som innebar införande av individuella kompetenskonton hade kommit en bra bit på väg mot att förverkligas när Socialdemokraterna 2004 tyvärr avbröt den och drog in de pengar som hade avsatts.

Men vi vet ju att arbetslivet ställer allt högre krav på kunskap och utbildning. En viktig konkurrensfördel för Sverige i dag är det samlade kunskapskapitalet. De kunskapsrelaterade yrkena är här för att stanna. Kunskap är också makt, makt att byta till ett bättre, intressantare och kanske mer välbetalt arbete, eller makt att i tid byta till ett nytt arbete om det man har sliter på kroppen. I sådana fall kan individuella kompetenskonton också bli en möjlighet att slippa en framtida sjukskrivning.

Ett viktigt argument för att införa individuella kompetenskonton är också att statistiken tydligt visar att kvinnor har svårare att göra karriär trots att de vill det i lika stor utsträckning som män. Det tyder på att män får fler möjligheter än kvinnor att utvecklas i jobbet. Det finns alltså en risk för att kvinnor missar karriärmöjligheter dels på grund av diskriminering, dels på grund av att de är frånvarande från jobbet med barn mer än män. Individuella kompetenskonton skulle vara ett sätt att kompensera för detta, inte minst inom den kvinnodominerade offentliga sektorn där dessvärre ofta lönerna är låga och karriärmöjligheterna begränsade.

Vi i Folkpartiet liberalerna ville redan 2002 införa ett helt nytt system med individuella kompetenskonton och föreslog då att det avdragsgilla pensionssparandet borde breddas till ett pensions- och utvecklingssparande. Vi anser att det nu är hög tid att ett sådant system införs, ett system där de människor som vill kan göra skattebefriade avsättningar som senare används för att bekosta studier, ett system som är knutet till individen och därmed ger frihet och oberoende i yrkesutvecklingen, men med incitament för arbetsgivaren att medverka till medarbetarnas kompetenssparande, och ett system som är öppet för egenföretagare på samma villkor som för anställda.

Herr talman! Som Ulf Nilsson sade i sitt anförande är också alliansregeringens mål nu att Sverige ska få en yrkeshögskola på plats. I sam-

band med det kan också individuella kompetenskonton bli värdefulla för dem som vill höja sin kompetens eller skaffa sig ny kompetens genom att gå på en sådan yrkeshögskola. Den yrkeshögskolan kommer ju att kunna innehålla en mängd kvalificerade utbildningar av olika slag. Med en yrkeshögskola tydliggörs också vår målsättning att i Sverige få en framtid där det finns plats både för duktiga yrkesmän och för duktiga akademiker.

Många yrken som förr var enklare är i dag mer kvalificerade. Dessa kräver kvalificerad utbildning, även om den inte har akademiska inslag. Inom yrkeshögskolan – och också för den delen på den akademiska högskolan – skulle personer med tillgång till individuella kompetenskonton kunna få en bra möjlighet att utveckla sin kompetens och då också förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag tycker att det behövs ett system för kontinuerlig uppgradering av kunskap för arbetslivets snabbt förändrade behov. I en värld med stora omställningar skulle det öka människors trygghet om de hade tillgång till ett konto för kompetensutveckling som de själva förfo-gade över. Jag anser att detta system skulle behövas mer än någonsin.

Anf. 207 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Jag håller verkligen med om det Hans Backman säger i sitt anförande om individuella kompetenskonton. Vi socialdemokrater ville införa detta. Det fanns pengar för det. Tyvärr kom de fackliga organisationerna inte riktigt överens om exakt hur det skulle se ut.

Jag skulle vilja fråga Hans Backman: När tänker den borgerliga alliansen införa individuella kompetenskonton?

Anf. 208 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Vi har kommit en bit på väg. Folkpartiet liberalernas landsmöte har tagit ställning för detta. Vi kommer förstås att i fortsatta förhandlingar med våra kolleger i alliansen arbeta för att få fram ett sådant system. Det är en viktig del i vårt arbete för att stärka politiken på detta område.

Anf. 209 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik:

Herr talman! Tack så hemskt mycket för svaret! Jag hoppas verkligen att ni kommer att komma överens om detta i den borgerliga alliansen. Annars är ni välkomna att även diskutera detta med Socialdemokraterna.

Anf. 210 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det är glädjande att höra. Vi har också fått positiva signaler från TCO. Det känns bra att även de fackliga organisationerna har viljan. Jag tror på att detta kan ha en bra framtid.

Anf. 211 THOMAS STRAND (s):

Herr talman! Kunskap och bildning är två honnörsord i socialdemokratisk utbildningspolitik. Därför är det synnerligen viktigt att hela utbildningssystemet, från förskola till universitet, fungerar bra och ger de kunskaper och färdigheter som behövs i det moderna samhället. Vi soci-

aldemokrater vill blicka framåt och forma en modern skola och utbildning som kan möta morgondagens möjligheter.

Tyvärr försöker alliansregeringen ta itu med framtidens utmaningar med gårdagens lösningar. Det luktar gammaldags skola lång väg. Fram växer en skola som tidigt sorterar elever och som skapar återvändsgränser genom skriftliga omdömen från årskurs 1, sänkt ambitionsnivå i gymnasieskolan, färre komvuxplatser och höjda trösklar till högskola och universitet. Vi socialdemokrater vill se en sammanhållen skola. Vi vill stödja en progressiv pedagogisk utveckling. Skolan ska vara en mötesplats för barn från olika sociala miljöer och kulturer. Alla barn och ungdomar har rätt till samma nationellt likvärdiga skola oavsett var man bor och vem som är huvudman för skolan.

Det är tydligt att det finns en skillnad i ambitionen mellan vår utbildningspolitik och alliansregeringens. Vi avsätter nästan 1,8 miljarder kronor mer till skola, utbildning och forskning. Det gör skillnad.

Herr talman! Jag skulle vilja ge några konkreta exempel på progressiva socialdemokratiska satsningar.

Vi föreslår en bred läxläsningssatsning för att alla barn ska lära sig läsa, skriva och räkna. Regeringens förslag om ökade resurser till de yngre barnen är lovvärt, men inte tillräckligt. Det krävs mer. Barns möjlighet att ta ansvar för sin egen skolgång och läsa läxor är olika. Därför föreslår vi lärarledd läxläsning för barn i grundskolan samt en läxläsningssatsning på fritids.

Vi vill dessutom öka kvaliteten på fritids. Det handlar om att anställa fler fritidspedagoger och öka möjligheten till kompetensutveckling. Vi vill också bjuda in delar av föreningslivet till fritids så att barnen kan få ägna sig åt många olika aktiviteter.

Vi socialdemokrater vill införa en kunskapsgaranti som innebär att all undervisning ska vara icke-konfessionell och vila på vetenskaplig grund. Vi vill ge Skolverket ansvar för att göra en helhetsbedömning av huvudmannens förutsättningar att leva upp till lagens krav på kvalitet samt att kunna följa de allmänna målen och skolans värdegrund. Vi vill också att ett återkallande av ett godkännande ska kunna gälla omedelbart. Det är häpnadsväckande att den borgerliga majoriteten i utbildningsutskottet avlog vårt utskottsinitiativ om att snabbbehandla vår motion. Därmed sviker regeringen de barn som i dag går i skolor där all undervisning inte baseras på vetenskaplig grund.

Vi vill göra en kraftfull satsning på vuxenutbildningen, eftersom alliansregeringen har genomfört kraftiga nedskärningar på komvux och avskaffat rekryteringsbidraget. Vi vill att komvux anslag ska öka med 600 miljoner kronor. Det behövs en andra chans för dem som inte tillgodgjort sig hela grund- och gymnasieskolan. Eftersom arbetsmarknaden förändras måste det ges möjlighet till omskolning. Det är särskilt viktigt att stimulera dem med kort utbildning så att de vågar satsa på vidareutbildning. Därför behövs bra studiestöd och ett brett utbud av olika studieförmer.

Vi föreslår 7 500 fler högskoleplatser för att Sverige ska bli en ledande kunskaps- och forskningsnation. Den borgerliga regeringen gör nu ett huvudnummer av att minska antalet högskoleplatser. Det är anmärkningsvärt när vi vet att ungdomskullarna ökar fram till år 2010. Med alliansregeringens förslag kommer andelen som påbörjar en högre ut-

bildning att sjunka. En sådan utveckling avviker starkt från det internationella mönstret.

Vi satsar 400 miljoner mer på grundforskning och totalt 2 miljarder mer på forskning än alliansregeringen. Det gör vi därför att vi vill att Sverige ska vara en ledande forskningsnation. Mer och bättre kunskap är grunden för en gynnsam samhällsutveckling och vårt främsta internationella konkurrensmedel. Vi ser med oro på att regeringen under sitt första år vid makten har minskat de statliga anslagen till forskning och utveckling trots vallöften om att öka den civila forskningen till 1 procent av bnp.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt anförande med Mona Sahlins ord från partiledardebatten: Våra prioriteringar är tydliga. Det är rättvisa och trygghet – därför att Sverige vinner på det. Och så är det tre saker till: utbildning, utbildning och utbildning.

Anf. 212 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis svårt att diskutera budgeten på en minut. Jag vill bara nämna att alliansen föreslår 900 miljoner för de närmaste tre åren i särskilda läsa-skriva-räkna-satsningar för de tidiga skolåren – där det är så viktigt att man inte kommer efter.

Thomas Strand sade många välformulerade och engagerade ord om vikten av kunskap. Men samtidigt fördömer han de förändringar som är på gång. I dag, i er skola, som ni har utvecklat de senaste tolv åren, är det närmare 40 procent av en generation 20-åringar som inte har nått upp till gymnasieskolans mål – om man lägger ihop dem som inte har godkända betyg, som har hoppat av och så vidare.

Det var ingenting i Thomas Strands anförande som tydde på att ni vill förändra i första hand grundskolan och gymnasieskolan på ett sätt så att fler lyckas. Jag vet att ni har en intern diskussion, men det skulle ändå vara intressant att få höra redan nu i vilken riktning ni pekar.

Anf. 213 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Vi står bakom förslaget om de 900 miljoner kronor som Ulf Nilsson tar upp. Vi plussar på med 225 miljoner just för en läxläsningssatsning i grundskolan och på fritids. Vi har mer resurser på det området.

Kunskap är viktig. Det har den alltid varit för oss socialdemokrater, och det kommer den att vara. Vi har aldrig sagt att vi har lyckats med allt. Vi vet att det finns brister. Men det var därför vi tog fram i parlamentarisk beredning och sedan i beslut en ny gymnasieskola – Gy 07 – som skulle ha börjat denna höst men som ni i alliansen slängde i papperskorgen. Det beklagar jag. Det var en satsning för att möta framtiden, utveckla skolor och hjälpa elever att nå målen.

Anf. 214 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! En del av Thomas Strands partikolleger har i debattartiklar och så vidare sagt att målet om att alla ska läsa för att komma in på en akademisk utbildning var visionärt, men det höll inte – man måste tänka om. Jag vet inte om Thomas Strand tycker så.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Utbildning

Thomas Strand anförde att man inte kan lyckas med allt, men jag tycker att man lyckas för dåligt om 40 procent inte når målen. Den gamla gymnasireformen som ni föreslog förändrade ingenting när det gäller bristerna i den nuvarande gymnasieskolan.

Anf. 215 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Vi har och vill ha en hög ambitionsnivå på gymnasieskolan. Det var därför vi tog fram Gy 07, som vi såg fram emot.

När det gäller ambitionen är det viktigt att dagens gymnasieelever får lära sig matte, svenska och engelska. Det är att gå åt fel håll om man minskar ambitionen och kunskapsnivån för våra gymnasieelever. Vi vet att företrädare för näringslivet och företagare säger samma sak. Vi har brett stöd för en hög ambitionsnivå.

Anf. 216 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Jag kan också gärna citera Mona Sahlin. Hon sade efter valet att skolpolitiken väl inte var Socialdemokraternas bästa gren, milt uttryckt – om jag minns rätt. Jag håller gärna med henne om det.

Tyvärr hörde jag inte att något av det som Thomas Strand sade signalerade den förnyelse och omprövning som Mona Sahlin har gett uttryck för. Vi får väl se om det blir något av det.

Det som gjorde att jag begärde ordet var det du sade om sammanhål- len skola. Hur går det ihop med föräldrarnas val av skola? Ni jagar framför allt religiösa skolor och friskolor över huvud taget. Ni gillar inte dem. Delar du Marita Ulvskogs uppfattning att religiösa skolor är barnfängelser? Det vill jag gärna ha svar på.

Anf. 217 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Vi har ett pågående rådslag. Det är jätteviktigt. Jag har själv deltagit i det, och det har varit stimulerande och intressant att få lyssna på alla idéer om skolan. Vi återkommer om vår politik framåt. Vi har en hög ambition, och skolan är viktig för oss.

När det gäller friskolor eller kommunala skolor vet också Mats Gerdau att vi som parti säger att det kan vara olika huvudmän. I mitt tal sade jag att kunskapskraven och ambitionen ska vara lika oavsett huvudman. Vi har därför inte något emot och vill inte jaga vare sig friskolor eller religiösa friskolor. Men vi vill ha skärpta krav på religiösa friskolor om att leva upp till kunskapsmålen.

Anf. 218 MATS GERDAU (m) replik:

Herr talman! Då uppfattar jag att Thomas Strand inte delar Marita Ulvskogs uppfattning att religiösa skolor är barnfängelser.

Det är bra att du säger att det ska kunna vara olika huvudmän för skolan – friskolor och kommunala skolor. Men varför ska bara friskolorna granskas hårdare? Varför ska vi inte granska alla skolor lika hårt? Varför vill ni ge vissa skolor frisedel där man inte ställer samma höga krav på kvalitet? Det gör vi moderater. Alla skolor ska vara bra skolor – kommunala skolor som friskolor. Vi ger oss inte innan vi har uppnått det.

Anf. 219 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Vi vill ställa samma krav på alla skolor oavsett huvudman. Det är viktigt för oss. Vi har ett system i Sverige där vi tillåter friskolor. Det är samma krav för dem som för kommunala skolor.

Men situationen blir tillspetsad när vi hör religiösa skolor som i sin policy säger att mannen är överordnad kvinnan eller att homosexualitet är synd. Då måste vi reagera. Vi kan inte tillåta det i ett samhälle.

Anf. 220 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Thomas Strand håller ett anförande som är fyllt av visioner och ambitioner. Man pekar åt vilket håll man vill gå framöver. Det är bra. Det är precis där jag tror att många uppfattar att det finns otydligheter om vart Socialdemokraterna är på väg i skolpolitiken i dag.

För några dagar sedan konstaterade en grupp socialdemokratiska politiker på DN Debatt precis vad er partiledare sagt, nämligen att man inte var trovärdig i skolpolitiken, att Socialdemokraterna har fokuserat för lite på kunskap i skolan och den typen av argumentation. Samtidigt hör vi ofta i den här kammaren socialdemokratiska skolpolitiker som inte alls vill erkänna att det har funnits problem i skolpolitiken. Det märks på debattsidor ute i landet att man nästan automatiskt slår ifrån sig och säger att det har fungerat alldeles utmärkt.

Var står Thomas Strand och var står den socialdemokratiska gruppen i utbildningsutskottet? Delar man uppfattningen att man behöver se över skolpolitiken och göra något nytt framöver?

Anf. 221 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Om man förlorar ett val, som vi gjorde, måste man fundera över vad det är som gör att folk inte valde Socialdemokraterna. Då tittar man givetvis på alla politikområden. Skolan är ett sådant. Därför har vi startat med ett rådslag om skolarbetet för att fundera över vad det var som väljarna inte gillade, om vi inte fick ut vårt budskap eller om det är något som ska ändras.

Den debatten pågår, och den har varit oerhört stimulerande och intressant. Vi som har varit med i den känner oss glada för alla samtal om skolan. Vi ska snart fatta beslut om ett policyprogram, och då kommer vi åter att driva frågorna.

Men jag tycker inte att vi skiljer oss åt så mycket. Vi vill ha höga tankar om skolan. Vi vill ha en bra ambition för morgondagens skola, och den vill vi driva både här och ute i landet.

Anf. 222 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag får då bara önska Thomas Strand och Socialdemokraterna lycka till med förnyelsearbetet. Man målar upp en bild av att det behöver göras förändringar, och än så länge har vi tyvärr sett väldigt lite.

Vi får väl se vad som händer. Men än så länge tycker jag nog bara att förnyelsearbetet har likheter med att skrapa en trisslott. Man är väldigt nyfiken till en början, men när man sedan har skrapat färdigt återstår bara besvikelsen.

Anf. 223 THOMAS STRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för lyckönskningen.

Jag lovar Oskar Öholm att vi kommer tillbaka när vi har presenterat slutsatserna av vår skolpolitik och att vi kommer att driva en skolpolitik där vi betonar utbildning, utbildning och utbildning.

Allmänpolitisk debatt

Bistånds- och utrikespolitik

*Bistånds- och
utrikespolitik*

Anf. 224 MARIE WEIBULL KORNIAS (m):

Herr talman! Som moderat är jag glad för att det nu skapas ordning och reda i det svenska biståndet.

Vi kan konstatera att Sverige är ett generöst land och svenskarna ett generöst folk, både när det gäller akuta situationer och när det gäller det generella folkliga stödet för en fortsatt bekämpning av fattigdomen i världen. Men vi kan aldrig acceptera fusk och bedrägeri med biståndspengar.

Under det senaste året har ett flertal åtgärder vidtagits för att förebygga korruption och andra oegentligheter på olika nivåer. Det är viktigt att skattebetalarna har ett fortsatt förtroende för att varje krona används på rätt sätt. Endast så kan vi förvänta oss att det även fortsättningsvis kommer att finnas en acceptans för ett frikostigt bistånd till utvecklingsländerna.

Förenta nationernas millenniedeklaration ligger givetvis fortfarande till grund för biståndet. Den syftar till att halvera fattigdomen i världen till 2015 och ska ses som *ett* steg till att helt utrota fattigdomen i världen.

Förändringsarbetet inom biståndspolitik kan sägas stå på tre ben. Det sker nu en landfokusering, och en ny strategi har tagits fram för det multilaterala utvecklingsarbetet, samtidigt som man har ett ökat fokus på mål- och resultatstyrningen.

Fokuseringen på färre länder beror på att flera tidigare biståndsländer faktiskt haft en god ekonomisk utveckling och inte längre anses behöva vårt stöd. Det finns all anledning att känna glädja över detta faktum, för det måste rimligtvis vara målet med vårt bistånd.

Vissa andra länder som Sverige nu fasar ut sitt samarbete med har inte levt upp till biståndets målsättning och utveckling och går där åt fel håll. Målsättningen för biståndet kommer nu att koncentreras till fattigdomsbekämpning, demokratiutveckling och mänskliga rättigheter.

Genom en ordentlig utvärdering av biståndet kommer vi att kunna ta ett helhetsgrepp och visa på att den övergripande målsättningen bidrar till att skapa förutsättningar för att fattiga människor får det bättre. Jag välkomnar denna nydaning då jag är övertygad om att biståndet på så sätt kommer att bli mer effektivt.

Bristen på jämställdhet är en starkt bidragande faktor för fattigdom och för spridning av hiv/aids, som skördar offer i den arbetsföra befolkningen i många utvecklingsländer. Sverige ska här arbeta aktivt med jämställdhet som en del i demokratiutvecklingen.

Barnarbete och att det finns barn som inte ges möjlighet att gå i skolan är också ett stort problem i många utvecklingsländer. Erfarenheten visar att särskilt flickors skolgång är viktig i fattigdomsbekämpningen, för flickor som lär sig att läsa och skriva lär i sin tur sina barn och sina

småsyskon att läsa och skriva, även om det inte skulle råka finnas en skola i närheten. Kunskap skapar nämligen en positiv utvecklingsspiral.

Erfarenheten av mikrolån till kvinnor i utvecklingsländer har också visat sig god, för när kvinnor kan ges möjlighet att ta kontroll över sin livssituation och ta över ansvaret för familjens ekonomi händer det saker, samtidigt som solidariteten med andra kvinnor ofta ökar. Återbetalningsgraden på dessa mikrolån är iögonfallande hög. Dessutom ser kvinnor som beviljas mikrolån till att inte skaffa sig fler barn än de kan försörja. De positiva effekterna är många.

Det avgörande för att biståndet ska ge effekt är att utvecklingslandet för en god ekonomisk politik, och då är det låg inflation och sunda statsfinanser som gäller och att landet är öppet för internationell handel. Det avgörande är att man ser till att avveckla olika typer av handelshinder.

Många utvecklingsländer är fattiga trots omfattande naturresurser på grund av dåliga politiska ledare. En god ledare satsar på utbildning för en växande befolkning, infrastruktur, äganderätt, en öppenhet för handel och investeringar och inte minst på ett fungerande banksystem.

Världsbanken menar att en god tillväxt i utvecklingsländerna till 90 procent kan förklaras med att landet har tullfrihet och endast till 5 procent beroende på biståndet och 5 procent av andra orsaker. Därför är det viktigt att Sverige genom EU driver frågan om avveckling av tullar, handelshinder och jordbruksstöd inom ramen för Doharundan i WTO.

Avslutningsvis, herr talman, har här i kammaren antagits en målsättning för biståndet, nämligen att vi ska bistå utvecklingsländerna med den symboliska summan av 1 procent av vår bni, bruttonationalinkomst. Denna målsättning ifrågasätter jag rimligheten med, för vad är det som gör det optimalt med just 1 procent av bni? Jag tycker att det är hög tid att vi vågar ifrågasätta denna målsättning, denna symboliska procentsats, och att vi i stället ser till att de verkliga behoven styr biståndsbudgeten.

Anf. 225 LARS LINDÉN (kd):

Herr talman! Vi kan konstatera att alliansens förslag om landfokusering vad gäller svenskt utvecklingssamarbete har fått ett brett stöd från de flesta. Nu jobbar vi vidare med att utveckla det.

Våra NGO:er borde dock ha fått vara mer involverade i fokuseringsprocessen, tycker vi. Det har blivit bättre under resans gång, men en del återstår. Jag tror att den nya UD-ledningen i dag börjar inse att flera av dessa organisationer har arbetat med bistånd sedan 1800-talet, långt innan Sida bildades, och har stora kunskaper. De tillför också ett mycket värdefullt underifrånperspektiv som UD och Sida inte alltid har. De är också dessa rörelser som bättre än Sida ser till att biståndsviljan i Sverige är fortsatt hög.

Biståndet på 1 procent av bni står fast. Det tycker vi är jätteviktigt. Vi ska nu genom landfokuseringen se till att få ut mer av de 32 biståndsmiljarderna än vad som tidigare har gått att få ut av biståndet och att svenska folket därmed blir mer positivt till svenskt utvecklingssamarbete, vilket är jätteviktigt.

Det var därför tråkigt att vi för ett par veckor sedan kunde konstatera att Riksrevisionens rapport om oegentligheter i det svenska biståndet blev så oskickligt hanterad och gav biståndskritiker onödigt mycket vatten på sin kvarn. Om de frivilligorganisationer som kritiserades hade fått

se underlaget före offentliggörandet av rapporten, hade säkert en del brister kunnat förklaras omedelbart. Revisionen i sig välkomnas naturligtvis, precis som Marie Weibull Kornias sade tidigare, men borde ha presenterats mer varsamt och med respekt för de stora problem som man kan möta i små projekt i extremt fattiga länder.

Herr talman! Efter att ha varit småföretagare i 25 år, biståndsarbetare i 9 år och aktiv i rörelsen Rättvis handel under mer än 10 år gläds jag åt att vi i målsättningen för vårt internationella utvecklingssamarbete nu äntligen börjar nämna handelns betydelse för att ett land ska kunna ta sig ur fattigdom. Det nämnde aldrig den förra regeringen, vad jag minns. Det fanns en ideologisk låsning där.

Nu slås det fast att ett väl fungerande inhemskt näringsliv tillsammans med tillträde till utländska marknader är en nödvändig förutsättning för en hållbar ekonomisk tillväxt och för att bekämpa fattigdom i utvecklingsländerna.

Vidare nämns FN:s initiativ Global Compact, Globalt ansvar på UD, som ett viktigt verktyg för att skapa ett större etiskt och socialt ansvar hos företagen i fattiga länder. Det gäller såväl utländska som inhemska företag.

Jag ser fram emot att dessa nya signaler också ska omsättas i handling. Många fler svenska företag måste bearbetas för att gå med i Globalt ansvar eller i CSR-nätverken. Alla sköter sig tyvärr inte i dag.

Jag hoppas att Ewa Björling kommer att se till att mer resurser satsas på Globalt ansvar, som i dag är kraftigt underbemannat. Eller ska vi flytta över den avdelningen till Sida, kanske?

Jag vill påstå att de svenska företag som tar etiskt ansvar i tredje världen, som exempelvis Ikea, Hennes & Mauritz, SKF, Tetra Pak med flera, ofta skapar snabbare och mer varaktig positiv utveckling än vad många biståndsprojekt lyckas med i dag. De svenska företagens goda föredöme gör att också inhemska företag blir medvetna om vikten av god etik för att lyckas bra på exportmarknaden.

Herr talman! När det gäller småproducenter i syd är det rättvisehandelsrörelsen som mest framgångsrikt lyfter dem ur fattigdom i dag, framför allt genom att hjälpa dem att exportera sina produkter. Fler och fler konsumenter i Sverige frågar i dag efter rättvisemärkta varor. Det ser ut att bli en försäljningsökning på 130 procent i år. Det är inte dåligt! Redan har 1 ½ miljon småproducenter lyfts ur fattigdom tack vare rättvisehandelsrörelsen. Tillsammans med deras familjer handlar det om cirka sju miljoner människor som har lämnat fattigdom och förnedring bakom sig.

Denna verkningsfulla utveckling på småföretagarnivå måste få mycket mer stöd från Sida nu när regeringen skriver under på handelns betydelse för att utveckla fattiga länder i syd. Regeringen säger att man avser att fortsätta att främja det långsiktiga svenska engagemanget inom handelsrelaterat utvecklingssamarbete och utveckling av en dynamisk och livskraftig privat sektor i våra samarbetsländer. *Let's do it!*

Det ska bli mycket spännande, herr talman, att framöver få se resultaten av dessa nya grepp inom svenskt utvecklingssamarbete.

Anf. 226 GÖRAN MONTAN (m):

Herr talman! Under hösten har några saker hänt inom området för svenskt bistånd. Dels har Riksrevisionen släppt en rapport om hur vårt

bistånd har använts eller – som det har visat sig i många fall – missbrukats, dels har biståndsministern visat på nytänkande inom området. Svenskt bistånd har uppenbarligen inte skötts på ett bra sätt tidigare. Jag är glad att kunna konstatera att det blir en ändring på det nu.

När jag talar om bistånd är det i första hand Afrika som jag tänker på. Det är en kontinent som ligger mig varmt om hjärtat eftersom jag har levt och verkat där i tio år. Jag har på nära håll sett hur korruption, krig och odemokratiskt styre drabbar befolkningen genom svält, fattigdom och död. Det är fruktansvärt. Det är outhärdligt.

Problemen är gigantiska på många håll, men vi måste tro på att de går att lösa. Man måste ta tag i problemen i en viss ordning. Afrika har fortsatt att plågas av interna och externa väpnade konflikter. Det har kostat kontinenten lika mycket som hela biståndet.

I en sådan situation måste den första uppgiften vara att få slut på kriget. Där kan Sverige spela en viktig roll. I Liberia till exempel, där svenskar är mycket respekterade, betydde närvaron av svensk trupp mycket när man efter kriget förberedde och genomförde demokratiska val. Ett val som för övrigt resulterade i Afrikas första kvinnliga president.

Därefter kan man gå in och ta itu med den akuta nödsituationen som alltid finns i samband med väpnad konflikt. Det behövs mat och vatten till de svältande, vård och omsorg av de drabbade. Den här delen av hjälpen är inga konstigheter. Det krävs att människors grundläggande behov fylls.

När situationen har stabiliserats blir det lite mer komplicerat hur man ska gå vidare. Tidigare verkade det som om vi mest pumpat in pengar i mer eller mindre legitima regeringars kassor och hoppats på att de kommer de nödställda till nytta. Det största problemet stavas korruption – denna cancersvulst som finns i många länder, även i i-länder, men som i utvecklingsländer förstör så oändligt mycket, inte minst i Afrika.

Korruptionen är orsaken till att rätt saker inte görs. Oftast är det inte så svårt att se vad som behöver göras, men pengar används till fel saker eller försvinner ned i olika makthavares fickor. Korruptionen är orsaken till att demokratin inte får fäste. Varför ska människor som ser hur maktens män, för det är oftast män, skor sig utan att folket får det ett dugg bättre tro att demokrati är den bästa styrelseformen? Varför ska de ens gå och rösta?

Herr talman! Korruptionen hindrar alltså demokratins utbredning. Utan demokrati blir det inga mänskliga rättigheter. Det är rättigheter som många i vår del av världen ser som självklara. Det är rätten att säga sin mening och rätten att leva tryggt och fritt.

Varför ska vi bry oss om hur de har det i Afrika? Förutom det självklara att vi pratar om medmänniskors möjlighet att leva ett värdigt liv och se sina barn och barnbarn växa upp i frihet är Afrika vår närmaste granne, och vad vi gör eller inte gör där kommer att påverka vår egen kontinent under de kommande decennierna.

Det talas inte sällan nedsättande om ekonomiska flyktingar, som om det vore något nytt eller fult. Människan har alltid varit en vandrare som lever på hoppet. Man har övergivit sina gamla jaktmarker och åkrar när de inte längre kunde sörja för ens behov och hoppats att det skulle bli bättre. Det är därför som det över huvud taget finns människor i Norden, och det är därför många av våra förfäder för inte så länge sedan emigre-

rade till det som nu är USA. Alla känner vi till Kristina och Karl-Oskar. De ses som exempel på människor som såg chansen till ett bättre liv på en annan kontinent och tog den. Alla hittade kanske inte ett bättre liv i den nya världen, men många försökte och hade när de reste kanske inte mycket mer i bagaget än just hoppet.

I dag finns inga nya världar kvar. Redan nu sätter sig stora grupper människor i norra Afrika i små osäkra båtar för att försöka ta sig till Europa. De riskerar bokstavligen livet för möjligheten att arbeta och finna lyckan hos oss. De som lyckas ta sig fram med livet i behåll, och samtidigt undvika Europas många gränsvakter, tar arbete som många européer inte ens vill ha. Pengarna som de tjänar skickas sedan i stor utsträckning hem till anhöriga.

Jag har ingen lust att vara med och bekosta spanska och italienska fregatter för att stoppa en potentiellt gigantisk ström av flyktingar som med fara för sina egna liv inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att försöka ta sig till Europa.

Varför ska unga afrikaner behöva riskera sina liv i sin strävan efter en framtid? Låt oss i stället se till att det ingjuts hopp om nya jaktmarker och åkrar på deras egen kontinent – jaktmarker och åkrar i form av stabila demokratiska samhällen med utmaningar och möjligheter för alla sina medborgare.

Jag ser med stor tillförsikt och stort hopp fram emot att följa biståndsministrarnas och den övriga regeringens framtida arbete i biståndsfrågan.

Anf. 227 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande glädjen över att vi börjar tala om handelns betydelse i biståndet. Jag hörde ingenting från moderaten Göran Montan om det. Jag får väl tolka det som att du håller med mig.

Jag upplever att en del moderater är lite tveksamma till rättvisehandling och att vi ska satsa på Globalt ansvar och få företagen att känna ett större etiskt och socialt ansvar när de etablerar sig i andra länder.

Det vore intressant att höra hur du ser på det. Jag var i Vietnam för ett halvår sedan. Där hade Ikea 200 000 människor som arbetade åt dem. De hade helt plötsligt fått en lön som var det tredubbla mot vad de hade tidigare. De stod på kö för att få jobba där. Det är effektivitet.

Det vore intressant att höra vad du tycker om det.

Anf. 228 GÖRAN MONTAN (m) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Lindén för frågan. Det enda skälet till att jag inte har med det är att jag är begränsad till sex minuter. Då kan man inte spanna så brett som jag själv hade velat.

Självklart är det nödvändigt att inkludera den tredje världen, som vi lättast kallar den. Jag har pratat om Afrika i den globala ekonomin. Där spelar naturligtvis handeln en central roll. Det är där vi kan skapa och uppmuntra entreprenörskap i lite större skala än att bara sälja på marknaden som det i dag handlar om.

Vi kan skapa småindustrier som till en början kanske bara exporterar till grannlandet men som kan växa och frodas. Det är det hoppet jag talar

om. Vi måste ge tillbaka de unga driftiga möjligheten och hoppet att skapa sin egen framtid.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Anf. 229 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! Vi såg för några veckor sedan Percy Barnevik berätta på Agenda hur han har hjälpt tiotusentals indier att starta småföretag. Jag kontaktade honom via mejl och skrev: Om du vill få större framgång kontakta Rättvis handels rörelse så kan vi hjälpa till att exportera. Då får ni lite bättre betalt för grejorna.

Jag trodde inte att jag skulle få svar, men det fick jag. Han var intresserad av att veta mer. Han kommer hit och vi ska prata vidare. Det är spännande. Det är en av de stora inom näringslivet som tycker att rättvis handel börjar bli viktig.

Anf. 230 GÖRAN MONTAN (m) replik:

Herr talman! Det alldeles riktigt som Lars Lindén säger. Vi måste utveckla handeln. Vi talar ju bara om de svenska skattebetalarnas pengar och staten som givare. Vi måste engagera det svenska näringslivet, inte bara genom fonder utan just genom praktiska exempel och möjlighet att starta företag i de länder vi talar om.

Anf. 231 MAGDALENA STREIJFFERT (s):

Herr talman! Utvecklingen i Mellanöstern är av stor betydelse för omvärlden. Sverige har tidigare varit ett av de länder som länge engagerade sig i konflikten och som tidigare har lyckats föra samman de två sidorna till dialog. Sverige har tillsammans med övriga omvärlden på senare år misslyckats med att driva fredsprocessen framåt. Vår politik har lett till den situation som vi har i dag i Israel-Palestina med ökade oroligheter, inre stridigheter och en stor frustration bland den palestinska befolkningen. En lyckad fredsprocess i området känns väldigt avlägsen.

För ett och ett halvt år sedan genomfördes demokratiska val i Palestina. Den terrorstämplade organisationen Hamas som strax före valet bildat ett politiskt parti segrade. Valen var unika inte bara därför att de ägde rum under ockupation utan också därför att de av ett antal observatörer, däribland utrikesminister Carl Bildt, försäkrades vara fria och rättvisa. Tyvärr valde omvärlden att inte acceptera folkets vilja utan drog in det livsnödvändiga biståndet till palestinierna samt påbörjade en bojkott och isolering av det nya palestinska ledarskapet. Israel vägrade dessutom att betala ut tullintäkter som tillhör palestinierna och som utgjort den viktigaste inkomstkällan.

Resultatet blev en humanitär nöd. Befolkningen i Palestina svälter, ekonomin ligger i spillror och de offentliga institutionerna har havererat, framför allt på Gazaremsan. Nästan 60 procent av den palestinska befolkningen står utan arbete, och över 70 procent av befolkningen lever under fattigdomsgränsen. Dessutom försvåras eller hindras det palestinska folket att ta sig till skolor och sjukhus, eller till sitt jobb, sin jord eller sina släktingar på grund av den mur och de vägspärrar som israelerna har byggt upp på palestinsk mark.

Allmänpolitisk debatt

*Bistånds- och
utrikespolitik*

Erfarenhet visar att förtryck, arbetslöshet och ekonomisk och social misär stärker militanta krafter, extremism och fundamentalism. En bojkott som på detta sätt drabbade den civila befolkningen föder frustration och hat och kom att bli kontraproduktiv. En befolkning som till stora delar är arbetslös, som svälter och som förhindras sjukvård eller att förhindras att försörja sin familj känner en desperation som kan medföra att människor hellre söker hämnd än dialog. Resultatet av denna bojkott ser vi i dag. Under samma tid har Israel fortsatt att bygga den folkrättsvidriga muren. Man har fortsatt att bygga bosättningar på ockuperat område och man har infört ett apartheidliknande system bland annat när det gäller vägar. Mot detta lyfts väldigt liten kritik fram och inga krav ställs gentemot Israel.

Hamas och Fatah bildade först en samlingsregering för att försöka få omvärldens stöd, men isoleringen och bojkotten fortsatte. Detta ledde i sin tur till inre konflikter i Palestina, och strider blossade upp mellan de rivaliserande partierna Hamas och Fatah. Omvärlden svarade med att ensidigt ge Fatah och president Abbas sitt stöd. Några av vägspärrarna på Västbanken togs bort. Israel betalade ut de frysta tullintäkterna, men bara till Västbanken. Miljoner dollar har betalats ut till Abbas och hans illa fungerande administration. Miljonerna fördelas som löner till offentligtanställda anslutna till Fatah och beväpning av Fatahs soldater och poliser. Endast politiska fångar från Fatah släpps. Fredsförhandlingarna förs endast med president Abbas, och frågan är vem han verkligen representerar.

I stället har man försökt att isolera Gaza så mycket som möjligt. Endast det mest nödvändiga biståndet når människorna på Gazaremsan, men man kan inte bara föda folk med nödransoner. Man måste också få i gång ekonomin, och varor och människor måste kunna passera in och ut i området.

Sex svårt sjuka palestinier i akut behov av livsuppehållande vård i Israel får inte resa ut ur Gaza. De är, enligt Israel, en säkerhetsrisk. Israel som förutom gränsövergångarna även kontrollerar infrastrukturen för vatten, el och bränsletillförsel har också hotat att stänga av tillförseln av dessa till Gaza.

Detta är några delar av den kollektiva bestraffningen av Gaza som vi i omvärlden är delaktiga i. Att Israel och USA vinner på en inre konflikt i Palestina och att de därför för en politik som stärker detta gör mig inte förvånad. Men att Sverige och EU går helt på samma linje är uppseendeväckande. Visserligen har EU uttalat att det är viktigt med en palestinsk försoning, men åtgärderna att ensidigt stödja president Abbas gör dessa ord tomma.

Herr talman! Sverige och EU måste verka för att fortsatta humanitära insatser görs för människorna på Gaza. Men det är inte tillräckligt. Gränserna behöver öppnas, även för varor och människor så att de som bor på Gazaremsan kan försöka leva ett normalt liv och inte bli isolerade från omvärlden.

Sverige och EU måste också börja ställa krav på Israel. Att ockupationen av de palestinska områdena, den israeliska bosättningspolitiken, byggandet av muren och stängslet, på ockuperad mark måste upphöra.

Sverige och EU måste söka en dialog mellan alla parter i denna konflikt för att nå en palestinsk försoning och nationell enighet. Här riskerar ett ensidigt stöd till president Abbas och hans parti Fatah att öka sprickan mellan den palestinska befolkningen i stället för att ena.

Sverige och EU måste också ställa krav på president Abbas att utlysa nyval inom den närmaste framtiden. Detta krävs för att vi på riktigt ska kunna börja diskutera en framtida fredsprocess. Målet måste vara ett oberoende demokratiskt och livskraftigt Palestina sida vid sida med Israel, med säkra och erkända gränser för båda parter. Sverige och EU kan spela en avgörande roll, men då måste vi forma en ny strategi för en fredlig utveckling i Mellanöstern.

Anf. 232 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Israels expansion på den ockuperade Västbanken fortsätter som om ingenting har hänt. Har en tvåstatslösning någonsin varit längre bort?

Enligt FN-rapportörer ökar antalet israeliska bosättare med 5,5 procent i år samtidigt som palestinerna är utestängda från nära 40 procent av Västbanken. Denna utestängning sker på grund av de illegala bosättningarna, vägar, barriärer och militära zoner.

Västbanken är i dag fragmenterad. Den är splittrad i isolerade palestinska enklaver. Det är där vi ser den stora faran för framtiden. Denna framtida palestinska stat, som alla pratar om, behöver så kallad territoriell kontinuitet. Det är en nyckelterm i sammanhanget. Det betyder att området inte hänger ihop och därför inte kan bli en livskraftig stat.

Det framgår av nya rapporter från FN-organet OCHA, som detaljstuderat området och med hjälp av satellitbilder presenterar en karta som ger en klar bild av situationen på fältet.

Det framgår också om man själv åker ned och försöker förstå och föreställa sig hur denna livskraftiga stat ska kunna fungera i framtiden.

Palestiniernas rörelsefrihet är starkt begränsad. Mer än 40 procent av området upptas av israeliska bosättningar, utposter, armébaserna och militära zoner som antingen är helt stängda för palestinier eller där deras tillträde är starkt begränsat. Ett nätverk av vägar avsett enbart för israeler går från Israel till bosättningarna och mellan bosättningarna.

Mer än 450 avspärningar och 70 bemannade vägspärrar stoppar den palestinska trafiken och gör vardagen omöjlig.

OCHA slår fast att bosättningarna är illegala och man skriver att rörelsefrihet för palestinerna är avgörande för att förbättra de humanitära förhållandena och återuppliva socialt och ekonomiskt liv, alltså att vara en stat och ett samhälle.

I dag bor ungefär en halv miljon illegala bosättare på Västbanken. Cirka hälften av dem bor i östra Jerusalem som är annekterat av Israel. I området bor också 2,5 miljoner palestinier. Dessa siffror må vara en del av statistiken, men det är också verkligheten för människorna där nere.

Enligt OCHA är folkökningen bland bosättarna 5,5 procent, det vill säga mer än tre gånger så stor som bland invånarna inne i Israel. Det är inte konstigt. Det är människor som har flyttat dit och alltså är invandrare och kanske startar ett nytt liv.

När vi tittar på demografiska fakta på fältet förstår vi att detta kan bli grogrund för något mycket värre i framtiden.

Vidare kan man läsa följande i FN-organets rapport: Problemen är uppenbara. Västbankens resurser är begränsade. Eftersom både bosättarna och palestinierna ökar i antal är det oundvikligt att trycket på naturtillgångarna, alltså land och framför allt vatten, kommer att öka. Det är lika oundvikligt, grundat på utvecklingen de senaste 40 åren, att tillväxten av bosättningar, vägar och annan infrastruktur sker på bekostnad av palestiniernas utveckling och rörelsefrihet på Västbanken.

På sitt torra språk förutspår OCHA en oundviklig konfrontation om inte parterna snabbt når en politisk lösning, en lösning som vi kan vara en del av eller stå vid sidan av och titta på.

Men uppgifter som kom för någon vecka sedan om att Israel vill bebygga ett nytt område öster om Jerusalem fram till den stora bosättningen Maale Adumim samt en ny väg mellan Jerusalem och ökenoasen Jeriko vid Döda havet kastar nytt grus i maskineriet om man försöker få fram en bra förhandling.

För den som inte är bekant med kartan över området kan jag berätta att den ser ut som en byst över en person i profil. Just vid halsen där det är som smalast lägger man vägen till Jeriko och skär av denna hals och delar upp palestiniernas västbank i två delar.

Byggandet av den illegala israeliska muren på Västbanken fortsätter trots all uppmärksamhet som den har föranlett. Min förhoppning är att regeringen kräver att Israel stoppar denna ockupation omedelbart och att man uppmärksammar Israel på Internationella domstolens utslag om situationen.

Jag ska ta upp det mest problematiska i detta utslag, nämligen att domstolen tog i beaktande att byggandet av muren och de levnadsförhållanden som följer med muren skapar fäktan på marken – på engelska *creating facts on the ground* – som mycket väl kan bli permanenta och på så vis vara detsamma som annektering, något som är förbjudet enligt internationell rätt.

Försvar

Försvar

Anf. 233 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Jag ska prata om den senaste JAS-affären till Thailand.

Det otroliga har hänt igen. Sverige ska sälja krigsmateriel till en diktatur. Den här gången handlar det om Thailand och 12 JAS-plan.

Carl Bildt och regeringen nämner inte med ett ord att vi ska göra affärer med ett land som nyligen har genomgått en militärkupp. Han nämner heller inte med ett ord vilka de säkerhetspolitiska skälen är bakom affären.

Regeringen erkände nyligen att Sverige inte ser någon hotbild framför sig. Det land som eventuellt skulle kunna angripa oss, Ryssland utgör, säger försvarsminister Sten Tolgfors, inte längre något militärt hot mot oss. Hoten, sade Tolgfors, är att vi står inför ett ökat klimathot som till exempel översvämningar, stormar, terrorism, sabotage etcetera. Det är en hotbild som Miljöpartiet håller med om.

Det säkerhetspolitiska skälet bakom affären är med andra obefintligt.

I den svenska lagstiftningen om vapenexport står det att tillstånd inte bör beviljas när det gäller länder som kränker mänskliga rättigheter eller befinner sig i väpnad konflikt.

Thailand diskvalificerar sig på bägge punkterna. Dels är det en militärdiktatur, dels pågår det en inre väpnad konflikt i södra Thailand.

Från regeringens håll är tongångarna annorlunda. Utrikesminister Carl Bildt kommenterade på onsdagen beskedet om Thailand så här:

Beslutet bekräftar åter att Gripen är ett kostnadseffektivt system i absolut världsklass. Valet av Gripen har skett i hård konkurrens ända in i det sista med avancerade såväl amerikanska som ryska system.

Bildt tillade: Självfallet är beskedet också välkommet för sysselsättningen och ekonomin i Sverige.

Min fråga är: Var finns empatin? Var finns moralen? Var finns tankarna om att kämpa för de mänskliga rättigheterna?

Allt handlar om ekonomi och om att värna den svenska sysselsättningen. På den här punkten skäms jag för att vara svensk.

Att det begås brott mot de mänskliga rättigheterna i Thailand bekräftas också av Carl Bildts egen arbetsplats, Utrikesdepartementet.

I sin rapport om de mänskliga rättigheterna uppger UD: Pressfriheten, mötesfriheten och flera andra civila och politiska rättigheter är exempel på områden där det har skett inskränkningar sedan militärkuppen i landet den 19 september förra året.

Samtidigt pågår konflikten i södra Thailand, och sedan juli 2005 har undantagstillstånd gällt i de södra regionerna. Uppgifter finns om summariska avrättningar, övergrepp, misshandel och tortyr i fångelserna. Allt detta skriver Utrikesdepartementet.

Thailand är helt enkelt ett land som kränker de mänskliga rättigheterna. Man har utomrättsliga avrättningar, dödsstraff, systematisk diskriminering av etniska minoriteter och migrantarbetare, grava övergrep mot de mänskliga rättigheterna i samband med konflikten i södra Thailand där den muslimska motståndsrörelsen Pulo sedan flera år bedriver väpnat uppror.

Detta är fakta om Thailand.

Regeringen Carl Bildt försvarar JAS-affären med att säga att det ska hållas demokratiska val i Thailand den 23 december.

Trots att demokrati är ett utmärkande drag i svensk utrikespolitik säljer Sverige vapen till en rad diktaturer. I det här fallet gäller det Thailand och JAS-plan.

Genom bland annat bistånd och politiska insatser har Sverige på olika sätt försökt understödja demokratiska krafter och en demokratisk utveckling i olika delar av världen.

Demokrati är en hörnsten i Sveriges politik för global utveckling i olika delar av världen. Politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv. I rättighetsperspektivet ingår demokrati och mänskliga rättigheter. De förstärker varandra och är varandras förutsättningar.

Trots denna skrivning har svensk praxis möjliggjort att vapenexport tillåts i flera icke demokratiska länder.

Försäljning av JAS-plan till Thailand motverkar arbetet mot fattigdom och uppbyggnaden av ett demokratiskt samhälle. Det är precis detta som FN varnar för. FN:s utvecklingsprogram, UNDP, lyfter i sin rapport 2006 fram problemet att militära investeringar hämmar livsviktiga satsningar på till exempel rent vatten och sanitet.

Herr talman! Det minsta man kan begära av regeringen och Carl Bildt är att man fryser affärsförbindelser med Thailand tills en folkvald regering finns på plats

I detta anförande instämde Mehmet Kaplan (mp) och Magdalena Streijffert (s).

Anf. 234 GÖRAN PETTERSSON (m):

Herr talman! När jag anmälde mig till den allmänpolitiska debatten angav jag att jag ville tala under rubriken Försvars- och säkerhetspolitik. Det är två ämnen som är intimt sammankopplade, och enligt min uppfattning går det inte att på ett meningsfullt sätt behandla det ena utan att diskutera det andra. Trots att dagens debatt har den formella rubriken Försvarspolitik tänker jag utnyttja möjligheten att även göra en koppling även till säkerhetspolitiken.

I februari 2002 enades fyra av riksdagens partier om en beskrivning av Sveriges säkerhetspolitiska hållning. Där sades bland annat: "Sverige är militärt alliansfritt." Vidare fastställdes: "En betryggande försvarsförmåga är en central del av svensk säkerhetspolitik."

Vad har då hänt sedan dess? Först fick vi försvarsbeslutet 2004 som innebar en mycket stor neddragning av försvarets insatsorganisation. Nu har vi budgetpropositionen för 2008 som är en fortsättning på försvarsbeslutet med reduceringar av materielanslaget. Oppositionen föreslår i sina olika budgetmotioner dessutom ännu kraftigare reduceringar på försvaret.

De flesta initierade bedömare är nu av uppfattningen att Sverige inte längre har en självständig och allsidig försvarsförmåga. I det korta perspektivet är detta hanterbart då det inte föreligger något militärt hot mot landet. Man kan lite förenklat säga att vi i dag har en vackert-väderlösning, och så länge vädret är vackert är lösningen bra. Men förutsättningarna att klara ett försämrat omvärldsläge är dåliga.

Överbefälhavaren Håkan Syrén uttrycker detta i sin bok *Både och* på följande sätt:

"Sverige är precis som andra europeiska småstater beroende av en fungerande europeisk säkerhetsstruktur. Någon möjlighet för oss att skydda oss helt på egen hand om det säkerhetspolitiska läget i Europa skulle försämrats på ett avgörande sätt kommer inte att finnas."

Kungl. Krigsvetenskapsakademien bedriver för närvarande ett större projekt med namnet *På egen hand eller tillsammans? Den europeiska småstaten i en ny tid?* Vid akademiens höstsymposium i onsdags var slutsatsen tydlig – alternativet på egen hand är överspelat.

Min slutsats av allt detta är mycket enkel: Försvars- och säkerhetspolitiken hänger inte längre ihop.

För att få tillbaka en sammanhängande försvars- och säkerhetspolitik krävs antingen en mycket kraftig höjning av försvarsanslaget eller att säkerhetspolitiken anpassas till verkligheten och att Sverige ansluter sig till Nato.

Då kan följande fråga ställas: När kan man ändra säkerhetspolitik? Det bästa tillfället för att göra en sådan förändring är när det råder ett relativt avspänt läge i närområdet. Det innebär att vi nu är inne i en sådan

period där ändringar i säkerhetspolitiken kan ske med relativt små spänningshöjningar i närområdet.

En anslutning till Nato bör ske samordnat med Finland och med stöd av en bred parlamentarisk majoritet. Vidare bör beslutet vara folkligt förankrat. Detta kommer att kräva ett stort politiskt ledarskap framför allt från de partier som under lång tid propagerat mot ett medlemskap. Situationen liknar i många stycken den som rådde inför vår medlemsansökan i EG/EU.

Moderaterna och Folkpartiet har redan tydliga partibeslut för ett svenskt Natomedlemskap. Bollen ligger hos Socialdemokraterna.

Säkerheten mot yttre hot tillhör statens huvuduppgifter. Det är därför oacceptabelt, enligt min uppfattning, om ett ledande parti, troligtvis mot bättre vetande, bedriver en populistisk politik som riskerar Sveriges säkerhet. Det är hög tid att Socialdemokraterna i grunden omvärderar sin syn på säkerhetspolitiken. Det är dags för ledande socialdemokratiska försvars- och utrikespolitiker att sätta Sveriges säkerhetsintressen framför partitaktiken. Det är dags för Mona Sahlin att visa samma ledarskap som Ingvar Carlsson gjorde när han förändrade Socialdemokraternas Europapolitik och inställning till Europeiska unionen.

Jag vill avsluta med att citera ur överste Ulf Henricssons anförande vid Krigsvetenskapsakademiens höstsymposium. Jag kommer dock inte att göra det på samma stockholmska som han använder. Han sade: "Säkerhetspolitiken ska styras av logik och analys inte av känslor och opinionsvindar."

Anf. 235 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Göran Pettersson vurmar för Nato. Du lär nog vara ganska ensam om det. Såvitt jag förstår har regeringen inga ambitioner om att Sverige ska bli ett Natoland under denna mandatperiod. Jag får därför önska dig lycka till med den kampen.

Du säger att vi inte har någon allsidig försvarsförmåga. Men det har Sverige egentligen inte haft på mycket lång tid i den meningen att vi kan försvara Sverige om vi skulle bli angripna.

Det lyckliga nu är, Göran Pettersson, att vi har gått från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar. Endast 10 procent av den totala försvarsbudgeten går till det insatsförsvar som riksdagen enhälligt beslutat om.

Du talar om att du vill ha både ett insatsförsvar och ett invasionsförsvar. Då vill jag fråga dig: Har du övergett tanken på ett insatsförsvar? Om man ska ha ett invasionsförsvar också talar vi om en tredubbel försvarsbudget i framtiden.

Anf. 236 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Fru talman! Tack för stödet i den fortsatta kampen! Jag är helt medveten om att detta är en långsiktig process. Som jag säger är förutsättningen för ett Natomedlemskap en bred parlamentarisk uppslutning och en folklig förankring. Det är inte ett arbete som genomförs i en handvändning. Jag tror därför att det kommer att ta avsevärt längre tid än en mandatperiod. Din bedömning av vad regeringen har uttalat i frågan är helt rätt.

Beträffande detta dubbla försvar förespråkar jag inte linjen att vi skulle bygga två olika försvar, ett självständigt nationellt försvar och ett insatsförsvar för internationella insatser. Jag anser att vi ska gå alliansvägen, Natovägen, som innebär att det blir ett försvar för båda uppgifterna och där man hjälper varandra.

Anf. 237 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till dig, Göran Pettersson. Vi har beslutat i denna kammare att ha just ett insatsförsvar. Om vi ska förverkliga det handlar det väldigt mycket om att lägga fram en budget för ett insatsförsvar, vilket inte har skett. Vi har fortfarande en budget för ett invasionsförsvar. 90 procent av budgeten är för invasionsförsvar och endast 10 procent för insatsförsvar. Säger du nej till det? Det hoppas jag att du inte gör. Då får du helt enkelt lägga om politiken. Jag vill ha svar på om du har sagt nej till ett invasionsförsvar eller inte.

Anf. 238 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Fru talman! Nej, jag är en mycket stark anhängare av en satsning som innebär ytterligare fokusering på insatsförsvar. Men som jag framförde i mitt anförande bygger den tesen på att man då har en säkerhetspolitisk lösning som säkerställer det nationella försvaret i en annan lösning. Om man gör en fokuserad lösning på ett insatsförsvar och inte löser den andra delen står man ensam och oskyddad i ett förändrat omvärldsläge.

Anf. 239 ELISABETH SVANTESSON (m):

Fru talman! Om man går utanför riksdagens dörrar ut på stan eller åker runt lite grann i landet finns det flera frågor som diskuteras frekvent som människor har starka åsikter och idéer om. Man samtalar om dem på fikarasten på jobbet eller hemma runt köksbordet. En sådan fråga berör integration, eller kanske bristen på integration.

Alla pratar om vikten av integration. Men nu står jag här själv, en representant för alliansen, och jag undrar lite vart oppositionens intresse tog vägen i den här allmänpolitiska debatten. Man skulle kunna tolka det som att detta ointresse är en av grunderna till det stora utanförskap som faktiskt uppkom under den tidigare regeringen. Men det är ju fredag eftermiddag, så jag väljer att göra en annan tolkning.

Fru talman! Man kan utan överdrift säga att tidigare integrationspolitik har misslyckats. Det har exempelvis inte funnits en tydlig politik för hur man ska sänka trösklarna till arbetsmarknaden.

Jag menar att ett generalfel – och det har jag sagt tidigare här i kammaren – är att när en person väl har fått uppehållstillstånd, ofta efter en lång asylprocess, har systemen plockat bort det egna initiativet och engagemanget. Många människor har passiviserats i långa introduktionsprogram i stället för att varje människas arbetslivserfarenhet, engagemang och entreprenörskap har kommit till användning har de ofta landat i en kedja som har varit otroligt omhändertagande och passiviserande. Dessutom har tröskeln in på arbetsmarknaden till och med blivit högre för dem som har varit här några år. Detta har varit ett känt problem länge.

Redan 1996, när den invandrapolitiska kommittén gjorde en utvärdering, konstaterade man att bara en liten del av dem som fått introduktion försörjde sig själva efter tre och ett halvt år. Man konstaterade att samverkan mellan kommun och arbetsförmedling fungerade dåligt och man efterlyste arbetsmarknadsinriktning. Detta var elva år sedan. Sedan dess har uppföljning efter uppföljning kommit och rapport efter rapport har skrivits. Alla har sagt samma sak men ingenting hände under vänsterkartellens år.

Nu har vi fått en annan regering, och vi kan se en förändring. En tydlig arbetslinje börjar ta form. Det är en linje som ska gälla redan från första stund då en person har fått uppehållstillstånd. Den som kan och har möjlighet att arbeta ska också göra det.

Visst önskar jag att saker skulle gå fortare, men jag ser att den linje som regeringen har slagit in på är rätt. Jag vill påstå att trösklarna redan nu har sänkts för många som kommer till Sverige.

För det första kom nystartsjobben. En tredjedel av dem har gått till personer som är födda i annat land än Sverige. Det är en riktig anställning som omfattas av LAS och ofta har ganska god inkomst.

För det andra har arbetsförmedlingen fått ett mycket större ansvar för att matcha nyanlända. Detta är något som tidigare efterlystes i alla rapporter. Faktum är att under 20 år har många nyanlända gått till arbetsförmedlingen men inte kunnat skriva in sig. Först skulle de gå ett, två, tre eller i värsta fall fyra år i sfi. Nu har detta förändrats. Vi har också förstärkt arbetsförmedlingens resurser för yrkesbedömning av nyanlända. Kompetens får inte gå till spillo som förut.

För det tredje kom i somras instegsjobben. Det är jobb som är riktade till asylsökande som har fått uppehållstillstånd, kvotflyktingar och anhöriginvandrare som varar i ett och ett halvt år efter att de fått uppehållstillstånd. Det ger en person möjlighet att tidigt komma ut på arbetsmarknaden samtidigt som han lär sig svenska. Instegsjobben innebär att staten står för en rätt stor del av arbetskostnaden.

Just detta att man läser svenska tidigt är väldigt viktigt. Här finns mycket kvar att önska. Vi har stärkt sfi och gör satsningar på kompetensutveckling. Men jag tror att i mångt och mycket handlar det om organisationsfrågor och attitydfrågor.

Fortfarande möter jag väldigt märkliga exempel när jag reser runt. Jag ska ta ett sådant. Jag besökte en Skånekommun. Där fanns två unga tjejer som kom till Sverige och började läsa sfi och fick jobb på en lunchrestaurang. Jättebra! Men det tyckte inte sfi-lärarna. Sfi i den här kommunen läste man på dagtid, och det gick inte att kombinera med ett jobb. Så får det inte vara!

Jag önskar att detta bara var ett enstaka exempel, men det är det inte. Därför är instegsjobben så viktiga, inte bara som åtgärd utan också som en signal om att det faktiskt är arbetslinjen som gäller redan från första stund för den som har möjlighet.

Fru talman! Jag tror verkligen att så fort det kommer en person som är i arbetsför ålder ska vi ta vara på personens resurser. Inställningen ska vara att det är jobb som gäller, inte långa program. Varje individ som kommer hit har rättigheter men också skyldigheter. Varje person som kommer till Sverige har resurser som måste tas till vara på en gång.

Fru talman! De här frågorna berör människor utanför riksdagen. Det oroar och upprör människor, och det är ett samhällsproblem som vi i alliansen tar på allvar. Vi har en tydlig målbild. Vi vill vända passivitet mot aktivitet och egenmakt. Vi byter bidragslinjen mot arbetslinjen och vänder nu, sakta men säkert, utanförskap till innanförskap. (Applåder)

I detta anförande instämde Catharina Elmsäter-Svärd (m).

Anf. 240 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Jag är inte här för att försvara regeringens integrationspolitik, men jag är intresserad av integrationspolitik. En viktig del i integrationspolitiken är bostadspolitiken, som jag själv ska ta upp här.

Elisabeth Svantesson talar om sänkta trösklar och instegsjobb. Är det någonstans där det inte finns några sänkta trösklar så är det inom bostadspolitiken. Det är mycket svårt för människor som behöver integrera sig i samhället att alls kunna stiga in i en lägenhet och stiga över några trösklar. Detta är ett solidariskt ansvar för alla Sveriges kommuner. Regeringen måste ta ett ansvar för bostadspolitiken för en bättre integration.

Jag undrar hur Elisabeth Svantesson ser på betydelsen av sänkta trösklar inom bostadspolitiken, så att fler får tillgång till en lägenhet, för integrationen.

Anf. 241 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Om Egon Frid menar att jag tycker att vi ska styra personer dit där det finns boende – i många kommuner finns det ju bostäder – vill jag säga att jag är högst osäker. Människor flyttar ju till utvecklingsområden där arbetsmarknaden är god. I de kommunerna byggs det i dag. Det byggs mycket i Sverige. Därför tror jag att det är viktigt att vi har en fortsatt expansiv bostadspolitik, men vi ska inte styra människor till kommuner där det bara finns bostäder och inga jobb.

Anf. 242 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! I många mindre och mellanstora kommuner i Sverige kan man i dag inte bygga utan investeringsstöd. Trots att det finns sysselsättning på orten finns det ingen möjlighet att bygga hyreslägenheter i kommunen. Samtidigt behöver kommunen ta ett ökat ansvar för att ta emot nya svenskar för en bra integration. Här måste regeringen ta ett ansvar för att det byggs i hela landet.

Anf. 243 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Det är väl ingen hemlighet att vi har delade åsikter om hur bostadspolitiken ska utformas. Men jag tror fortfarande att i expansiva regioner kommer det att fortsätta byggas.

Alliansen har inte en politik som minskar bostadsbyggandet på det sätt som Egon Frid vill göra gällande. Jag tror fortsättningsvis att människor ska kunna flytta till de regioner där det först och främst finns jobb. Jag tror också att i de områdena kommer det att finnas en marknad för ökat bostadsbyggande.

Anf. 244 CARIN RUNESON (s):

Fru talman! En rejäl förkortning av restiden, ökad turtäthet och att tågen kommer fram i tid är vad passagerarna på Dalabanan, och då särskilt pendlarna, önskar sig mest av allt. För Dalarnas näringsliv, såväl turistnäringen som övrigt näringsliv, är Dalabanan en oerhört viktig pulsåder mellan Arlanda–Stockholm och Dalarna och något som måste prioriteras mycket högt.

När det gäller just turistnäringen kan det vara viktigt att påminna om att Dalarna är ett av Sveriges största och viktigaste turistlän med en enorm tillströmning av turister och resenärer, framför allt under skidsäsongen. Med tanke på persontrafiken och den mängd gods som ska transporteras till, från och genom Dalarna är det ingen överdrift att påstå att Dalabanan är det absolut viktigaste infrastrukturprojektet i vårt län.

Dalabanan, med en totalsträckning från Mora i norr ned till Stockholm i söder, är förutom för oss i Dalarna viktig också för Västmanlands och Uppsala län. Trafikeringen på banan utgörs i dag av mellan 30 och 75 tåg per dygn beroende på delsträcka. Banan bidrar i allra högsta grad till regionförstoring som bland annat innebär att arbets- och bostadsmarknaden kan vidgas. Kommunikationsmöjligheterna till och från orter med högre utbildning förbättras. Förutsättningarna för arbets- och fritidsresenärer förbättras. Tillgängligheten till turism och evenemang stärks och, vilket inte är minst väsentligt, det skapas bättre förutsättningar för godstransporter.

På den aktuella sträckan har det under de senaste åren skett en markant ökning av antalet resenärer, särskilt mellan Stockholm och Dalarna och likaså på pendlingssträckan Sala–Uppsala. Trots detta har endast få och smärre förbättringar gjorts på banan. Det räcker inte.

I tre olika delstudier har Dalabanans intresseförening, som består av kommunerna längs banan, länsstyrelserna i Dalarna och Västmanland, Region Dalarna och Regionförbundet i Uppsala län, arbetat fram en långsiktig vision för hur en samhällsekonomiskt lönsam upprustning av banan med bättre trafik skulle kunna bidra till regionens utveckling.

För åren fram till 2019 föreslår man en samlad investering i storleksordningen 4 miljarder kronor, vilket förutom en rejäl upprustning av den nuvarande banan också skulle täcka kostnaden för en ny sträckning mellan Falun och Borlänge – en satsning med stor betydelse för godstrafiken.

Men i ett första skede handlar det om 250 miljoner som skulle kunna bidra till en upprustning och förbättring som ger bland annat minskad restid, bättre komfort, bättre respekt för gällande tidtabell, trafik varje timme och tätare turer vid högtrafik.

Som det är i dag har restiden mellan Dalarna och Stockholm i stället ökat. Punktligheten har minskat och bankapaciteten visar på stora brister när person- och godstrafik ställs mot varandra vilket är oerhört negativt och olyckligt.

Vid uppvaktningar som har gjorts från Dalabanans intresseförening med flera har dessa krav framförts. Banverket har också tidigare haft 250 miljoner i sin budget för den upprustning som jag talar om. Men i Banverkets reviderade framtidsplan är de här 250 miljonerna borttagna, vil-

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

ket är mycket beklagligt sett i ett Dalaperspektiv. Vi kan inte gång på gång acceptera att nödvändiga åtgärder skjuts på framtiden.

Avsevärda förbättringar har skett när det gäller andra bansträckningar runt om i Mellansverige. Det har gett märkbart kortare restider. Det tycker jag naturligtvis är bra, men jag vill också se en förbättrad Dalabana med en början av investeringarna redan år 2008.

Från socialdemokratiskt håll har vi därför väckt en motion just med anledning av den här för oss mycket viktiga frågan. Där påtalar vi att satsningar på banan har en direkt effekt på näringslivets utveckling och den turism vi har framför allt i Dalafjällen och i Siljansområdet.

Fru talman! Goda kommunikationer och en bra infrastruktur är en grundläggande förutsättning för att hela Sverige ska fungera bra för boende, för arbete, för utbildning och för utveckling av näringslivet. Större regioner, särskilt större arbetsmarknadsregioner, har en avgörande betydelse för tillväxten. Därmed kan produktivitet och tillväxt öka och olika regioners jämförbara lokalisering fördelar förändras.

Vad som är alldeles tydligt och klart är att regionen Dalarna–Västmanland har oerhört mycket att vinna på en upprustad Dalabana. Vi vill därför se en tydlig prioritering från regeringen och från Banverket som möjliggör att banans upprustning påbörjas redan 2008. Då skulle entimstrafiken kunna starta 2010.

Dessutom, fru talman, är tåget det i särklass miljövänligaste trafikmedlet.

Anf. 245 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Det är oerhört viktigt, det som Carin Runeson tar upp om vikten av investering i infrastruktur. Det är helt klart så att vi behöver ha vägar till tillväxt – om det så är järnväg, vanlig väg eller luftväg.

Nu nämner Carin Runeson det behov som kanske kan framstå som ett litet belopp för att klara till exempel Dalabanan. Vi har många viktiga projekt i hela landet.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Carin Runeson om det då inte är lite märkligt att under alla dessa år har upprustning och behov av upprustning nedvärderats och underprioriterats av den förra regeringen. Är det inte lite knepigt att man inte såg till att upprusta när man hade tid i stället för att stå nu och tro att man har ett bättre förslag när man sitter i opposition?

Anf. 246 CARIN RUNESON (s) replik:

Fru talman! En del upprustningar har gjorts under de senaste åren, men precis som jag sade tidigare anser vi i Dalarna och även i Västmanland att det inte räcker. Genom uppvaktningar och andra kontakter har vi kommit dithän att det i Banverkets planering har funnits 250 miljoner för att investeringarna ska kunna påbörjas 2008. Men nu, i år, är de 250 miljonerna borttagna, och det är vi mycket kritiska mot.

Anf. 247 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att man är mycket kritisk när de pengar som har funnits nu är borta. Men jag kan konstatera att det kanske är ett uppvaknande när man har sett att de pengar som har påstås funnits bara har varit luftpengar. Det har uppenbarligen varit underfinansierat under alldeles för lång tid när det gäller infrastruktur både när det handlar om

att investera och att reinvestera. Carin Runeson måste väl också tycka att det är beklagligt att det har fått ske i nästan tolv års tid.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Anf. 248 CARIN RUNESON (s) replik:

Fru talman! I det här fallet handlar det inte om någon underfinansiering eller liknande. Det handlar om att vi genom de uppvaktningar som har gjorts har fått in de 250 miljonerna i Banverkets långtidsplanering. De beslut som man har fattat från Banverket när man har suttit ned och planerat innebär att det här skulle påbörjas 2008. Men nu är pengarna borttagna.

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Anf. 249 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Carin Runeson har alldeles rätt som talar om just Dalabanan, liksom många andra från andra delar av landet som talar om olika delar. Det är ju precis som Catharina Elmsäter-Svärd säger; det behövs investeringar i hela landet på olika håll. I Stockholmsområdet kommer Carl Cederschiöld att visa att det finns eftersatta investeringar med 117 miljarder.

Jag tror för min del att man måste se på detta på ett annat sätt. Oavsett vem som sitter i regeringen är det svårt att inom ramen för nuvarande budget få fram pengarna. Det är inte bara Dalarna som har åkt ut. Det är 13 miljarder som har tagits ut ur investeringsplanerna under senare år från olika delar av landet för att gå till Västra Götaland. Därför är det allra viktigaste att se till hur vi får fram nya pengar. Där måste vi tänka nytt och tänka över partigränserna. Vi ska inte göra detta till en partipolitisk fråga, för detta är någonting som kommer att drabba varje regering. Hur får vi fram mer pengar till effektiva investeringar till nytta för hela landet?

Anf. 250 CARIN RUNESON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte så mycket att invända mot det här. Det var mer ett påstående än en fråga till mig. Självfallet är vi alla som bor Dalarna och i de kommuner som finns efter Dalabanan i Västmanland och Uppland intresserade av att få en kortare restid ned till Stockholm och Arlanda. Det gäller både persontrafiken och godstrafiken. Man får absolut inte glömma bort godstrafiken och det näringsliv som vi har efter banan.

Anf. 251 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Det är mycket riktigt så att det här gäller överallt i landet. Om man till exempel råkar bo i Nynäshamn märker man att restiden har förlängts med ungefär 20 minuter från det att man invigde den banan för ungefär 100 år sedan. Det beror förstås på den koncentration av människor som bor i Stockholm och använder Stockholms Central. Om vi inte gör någonting vid Stockholms Central kommer detta att fortplanta sig över hela landet. Därför är det en mycket central fråga att vi får Citybanan genom Stockholm och kan förlänga den. Det kommer att påverka trafiken både i Skövde och på Dalabanan; det är jag helt övertygad om.

Anf. 252 CARIN RUNESON (s) replik:

Fru talman! Det är positivt att allt fler väljer att resa med tåg till och från Dalarna. Ur miljösynpunkt tycker jag att det är något som man borde uppmuntra ytterligare. Men då är det också viktigt att det finns resurser så att man kan korta restiden så mycket som möjligt och att man kan ha en sådan tågtäthet att tåget blir ett förstahandsval.

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Bostadspolitik

Anf. 253 AMEER SACHET (s):

Fru talman! Bostadspolitiken är ett centralt område för välfärdspolitiken. Sverige har länge haft tre huvudsakliga upplåtelseformer, hyresrätt, bostadsrätt och egna hem. Samtliga dessa fyller viktiga behov för ett fungerande samhälle. Vi socialdemokrater har alltid haft den inställningen att ansvaret för bostadspolitiken är en nationell och lokal angelägenhet som bör försvaras. Vi socialdemokrater anser att samhället har ansvaret för att trygga bostadsförsörjningen, motverka bostadssegregation och hålla nere bostadskostnaderna för vanligt folk.

Ett av de viktigaste verktygen för detta är de allmännyttiga bostadsföretagen. Vi måste slå vakt om kärnan i den svenska bostadspolitiken, inklusive grunderna för allmännyttans och de kommunala bostadsföretagens roll. Allmännyttiga bostadsföretag är viktiga som ett icke-vinstbaserat alternativ på hyresmarknaden. Sverige behöver en nationell bostadspolitik där kommunala bostadsföretag drivs enligt en långsiktig självkostnadsprincip.

Fru talman! Regeringen föreslår ett upphävande av nuvarande mål för bostadspolitiken om att alla ska ges förutsättningar att bo i bra bostäder till rimliga kostnader. Det nya borgerliga målet blir i stället en långsiktig väl fungerande bostadsmarknad där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Därmed reduceras bostadspolitiken till en fråga om det finns köpare och säljare på marknaden och inte till en fråga om att faktiskt se till att även de med lägst inkomster har möjligheter att skaffa ett bra boende. Vi kan redan se att nyproduktionen av hyresrätter har minskat dramatiskt efter borttagandet av stödet till byggande av hyresrätter. I en analys har Boverket visat att det särskilda investeringsstödet för nybyggande av hyresrätter hade avsedd effekt.

Trots brinnande högkonjunktur bromsas byggandet av hyresbostäder. Det är brist på resurser, brist på arbetskraft och stigande räntor. Enligt Boverkets analys minskade nybyggande med ca 5 000 bostäder medan nettotillskottet genom ombyggnad minskade med ca 1 600 bostäder jämfört med första halvåret 2006.

Bostadsministern verkar uppgiven och saknar visioner för bostadspolitiken. Inte ens effektiva stöd ska finnas kvar. Allt ska bort. Det är en realisation av människor välfärd som pågår.

Fru talman! En fungerande bostadsmarknad ger goda möjligheter att studera, etablera sig på arbetsmarknad eller skaffa barn. Vi vet att unga och studenter efterfrågar fler hyresrätter, inte dyra bostadsrätter eller villor. Varför försvarar den borgerliga regeringen ungdomarnas inträde på bostadsmarknaden? Det behövs 160 000 bostäder för att möta efterfrågan hos unga människor mellan 20 och 27 år som behöver en egen bostad.

Fler än tidigare bor i andra och tredje hand eller är mambo. Allt fler tvingas flytta tillbaka hem.

I stället för att ge förutsättningar för att stimulera byggande av hyresrätter genom till exempel investeringsstöd väljer regeringen att undersöka en upplåtelseform som ingen egentligen verkar kunna svara på vad den ska tillföra, nämligen ägarlägenheter. På vilket sätt löser en ägarlägenhet bostadsbristen hos unga? Sker det genom att ungdomarna får ta ännu högre lån till ännu högre ränta eller genom att unga får betala ännu högre hyror utan att ha besittningsskydd?

Ägarlägenheter kräver höga insatser som få personer har råd med. Med ägarlägenheter riskerar man att skapa två parallella hyresmarknader, den vanliga med besittningsskydd och en annan med tidsbegränsade kontrakt, och när kontraktstiden är slut får man flytta eller acceptera en skyhögt hyreshöjning.

Fru talman! Moderaterna säger med munnen att de är mot marknadshyror. Men varför gör de allt de kan i riksdagen för att se till att det blir marknadshyror? Slopade stöd, utförsäljning av allmännyttan, ägarlägenheter med mera är åtgärder som steg för steg leder närmare marknadshyror. Marknadshyror smyger sig in steg för steg. Det spelar kanske inte så stor roll vad Moderaterna säger, det är resultatet i samhället som räknas.

Anf. 254 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Den förra mandatperioden satt jag i bostadsutskottet. Det finns inte längre. Jag tycker att det är logiskt, för det fanns över huvud taget inte någon bostadspolitik som man kunde behandla i ett utskott.

Jag skulle vilja ställa en enda fråga till Ameer Sachet, nämligen: Varför finns det ständigt bostadsköer i Sverige men inte i andra länder?

Jag tror att det är en viktig fråga att ställa. Det har nu gått 40 år sedan miljonprogrammet genomfördes. Under den här tiden har vi haft en bostadspolitik som har varit inriktad på att bygga med subventioner. Vi har haft bruksvärdesystemet även i nyproduktionen. Kan det vara detta som gör att det är så svårt att få fram nya bostäder?

Jag tycker att den överenskommelse som träffades för några år sedan mellan Sabo, Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen om att man inte skulle ha bruksvärdesrelaterade hyror i nyproduktionen var väldigt tänkvärd. Det är en viktig lösning för att vi ska få fler bostäder i Sverige.

Anf. 255 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Det byggdes väldigt mycket de senaste åren då vi hade makten. Det har byggts 120 000 bostäder under den senaste mandatperioden när vi hade makten. De upplåtelseformer som byggdes är egna hus, bostadsrätter och även väldigt många hyresrätter. De siffror som nu kommer från Boverket visar att nyproduktionen av hyresrätter minskar drastiskt där efterfrågan är störst i landet, framför allt i de stora städerna. Med den politik som den borgerliga regeringen för kommer vi att se en drastisk minskning framöver under de närmaste åren. Ungdomars möjligheter att få egna bostäder kommer att minska mer och mer med den politik som borgarna för just nu.

Anf. 256 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick något svar på den mycket viktiga frågan om vad man ska göra i stället. Ameer Sachet räknar upp en massa saker. Det är säkert korrekt att byggandet minskar just nu. Men man måste ställa frågan: Hur får vi fler hyreslägenheter och andra upplåtelseformer på lång sikt? Har den politik som har förts under 40 år lett till längre eller kortare bostadsköer? Har den varit framgångsrik?

Fru talman! Under den förra mandatperioden var bostadspolitiken inte nationell. Då var den lokal, kan jag tala om, i den här kammaren.

Anf. 257 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Jag kan ställa samma fråga till Gunnar Andrén. Vi ser de siffror som bland annat kommer från Boverket. Du frågar mig hur vi får fler hyresrätter. De siffror som kommer nu visar att nyproduktionen av hyresrätter har minskat drastiskt. Det är Gunnar som har möjlighet att påverka makten och inte jag som står här i opposition i dag. Det byggdes väldigt många hyresrätter under de senaste åren för att möta behoven så att studenter och ungdomar skulle få möjlighet att bo.

Anf. 258 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Socialdemokraternas förslag till investeringsbidrag till hyresbostäder innebär att de är beredda att utan behovsprövning dela ut 250 miljarder till byggföretagen och till dem som har en god ekonomi.

Det samma gäller för satsningen på miljonprogrammet. Med utomordentligt låg träffsäkerhet är Socialdemokraterna beredda att pytsa ut mångmiljardbelopp. Dessa pengar kommer nämligen till 80–90 procent att hamna hos den del av befolkningen som inte har behov av några bidrag. Är detta den nya fördelningspolitiska inriktningen hos Socialdemokraterna?

Anf. 259 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! I vår budgetmotion står det tydligt och klart att vi framför allt vill satsa på byggande av hyresrätter därför att vi ser att behoven är störst där. Vi måste möta ungdomarnas efterfrågan på bostadsmarknaden. Vi lägger väldigt mycket resurser för att kunna möta de behov som uppstår här i Sverige i framtiden.

När det gäller miljonprogrammet har vi ett förslag att framöver tillsammans med kommunerna och fastighetsägarna lägga ett antal miljarder på att rusta upp och renovera de här husen som behöver renoveras, och det är inte bara byggnaderna utan hela miljonprogramsområdena som behöver detta.

Anf. 260 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Här är en rubrik från Byggindustrin: ”Hösten hetare än någonsin”. Hur motiverar Socialdemokraterna förslaget att i en tid när bostadsproduktionen har ökat med 24 procent från augusti 2006 till 2007 blåsa på marknaden med ett investeringsbidrag på 250 miljarder?

Det saknas kapacitet både när det gäller byggnadsarbetare och maskiner. Branschen klarar helt enkelt inte av mer. Varför vill ni öka överhettningen ännu mer så att det medför en total härdsvälta?

Anf. 261 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Vi har en politik som är realistisk. Vi möter behoven i samhället genom att vi lägger en hel del av de här resurserna på att bygga hyresrätter men även bostäder med andra upplåtelseformer. Det byggs i dag, men inte tillräckligt mycket för att möta samhällets behov.

Med den borgerliga politik som förs i dag ser vi en tendens till överhettning. Vi ser att det är brist på yrkeskvalificerade byggnadsarbetare överallt, och det måste man satsa resurser på för att hitta en väg ut ur.

Anf. 262 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är givetvis så att alla har rätt till en god bostad, och det framgår också tydligt av de bostadspolitiska målen. Jag kan dock glädja Ameer Sachet med att det inte är någon kris i bostadsbyggandet i Sverige, utan tvärtom, precis som Lennart Pettersson sade, är bostadsbyggandet glödhet i Sverige.

Jag läste i går ett pressmeddelande från Byggindustrierna där de talar om 25 000 nya anställda i byggsektorn. En företrädare för Byggindustrierna sade också klart och tydligt att det tycks som om branschen har återhämtat sig efter den svacka som subventionsavvecklingen medförde. Det blev en tillfällig svacka – självklart blev det så när subventionerna drogs bort – men nu är branschen tillbaka på banan igen, och det byggs bostäder som aldrig förr.

Jag undrar – Lennart Pettersson fick inget svar, men jag kanske får ett svar – varför man då i detta läge med en uppenbar överhettning i byggsektorn ska pumpa in miljardstöd i en bransch när det inte kommer att leda till sänkta kostnader på grund av den dåliga konkurrensen utan bara till ökade vinster för byggföretagen.

Anf. 263 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Visst, det byggs i dag också, men antalet hyresrätter är betydligt färre där behoven finns. Vi ser vilka behov som finns i samhället och vill möta bland annat studenternas och ungdomarnas behov.

Man räknar med att det de närmaste åren krävs 150 000–160 000 bostäder för att kunna bemöta behoven. Vi vet vad studenterna och ungdomarna efterfrågar. De efterfrågar inte dyra bostadsrätter, och de efterfrågar inte stora villor, utan de efterfrågar hyresrätter.

Vi ser marknaden på det sättet att det kanske inte lönar sig direkt att bygga nya hyresrätter. Därför krävs det stöd, och samhället måste bidra med någon form av stöd för att kunna bemöta de här stora frågorna.

Anf. 264 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag fick fortfarande inget svar på frågan hur Ameer Sachet ser på risken för överhettning i byggsektorn. Det är uppenbart att priserna på byggande har stigit med 40 procent de senaste åren och konsumentpriserna med 10 procent. Det är alltså en otrolig överhettning i byggbranschen, och i det läget vill Socialdemokraterna pumpa in miljardsubventioner.

Tror inte Ameer Sachet att de pengarna kommer att gå till byggföretagens ägare i form av vinster och inte till de boende i form av lägre boendekostnader? För mig är den kopplingen ganska uppenbar. Ameer Sachet vill gynna byggföretagens direktörer; vi gynnar de boende.

Anf. 265 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! För det första finns det andra aspekter när det gäller överhettningen. Regeringen säger blankt nej för att fler går någon form av yrkesutbildning inom bland annat byggsektorn. Det finns arbetskraftsbrist inom branschen, det vet vi redan i dag, men ni säger blankt nej.

För det andra säger man nej till investeringsstöd. Hur skulle ni kunna lösa problemet med att bygga fler hyresrätter i framtiden? Det är en fråga du får fundera på också.

Anf. 266 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Ameer Sachet och jag kommer båda från Örebro. Det är en kommun som efter de tre stora kommunerna är den mest segregerade vad gäller boende. I Örebro har socialdemokrater med något kort avbrott regerat nästan så länge som det är möjligt. Tack och lov fick vi en ny majoritet förra året, liksom här i riksdagen.

Min fråga till Ameer Sachet är följande. Vi har en stor bostadssegregation i Örebro, och jag tror att även örebroarna undrar över det du nu står och talar om. Det stämmer inte riktigt överens med det ni har skapat i Örebro. Anser du att det är ett misslyckande eller att ni har lyckats med boendesituationen i Örebro?

Anf. 267 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Vi har aldrig varit emot någon form av blandade upplåtelseformer. Vi är för att folk äger sina egna hus, vi är för att folk köper sina egna lägenheter som bostadsrätter och vi är för att folk ska ha en form av boende som kallas hyresrätt.

Det är klart att det är väldigt olika och beror på var i landet man bor. Boendesituationen i Örebro är långt ifrån perfekt. Vi vet att det finns någon form av segregation i vissa områden i Örebro, men vi har aldrig sagt nej till att vi eller någon annan ska bygga bostadsrätter och att det bara ska finnas hyresrätter i Örebro eller tvärtom. Man ska på något sätt främja de här insatserna så att vi kan ha olika upplåtelseformer i olika områden, och på det sättet motverkar man segregationen.

Anf. 268 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Ameer Sachet svara här, för just i Örebro äger bara allmännyttan ungefär 22 000–23 000 lägenheter. Jag vill säga klart och tydligt att jag tycker att det är bra att allmännyttan har ett bra bestånd, men det är en väldigt stor andel.

Du säger att ni inte har någonting emot att man bor i egna ägandelägenheter. Det har ju vi försökt driva under ganska lång tid. I Örebro har ni socialdemokrater stoppat det, precis som ni har gjort på många andra ställen i landet.

Vad är då din vision för att Örebros bostadssegregation faktiskt ska bli förändrad och vi ska bli ett föregångsexempel?

Anf. 269 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Det är klart att det finns olika visioner. Vår vision är att folk ska ha en bostad till en rimlig kostnad. Jag tror inte att Elisabeth Svantesson delar min vision.

Det är inte sagt att det inte finns problem i olika kommuner. Man måste bemöta problematiken på olika sätt. Bland annat kanske man måste upprusta vissa bostadsområden och se till att det finns parker och fina grönområden i bostadsområdena.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 270 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Jag blir ganska förvånad när jag hör Ameer Sachet stå och förorda och försvara de reglerade hyrorna i Sverige. Det som har varit konsekvensen av att hyrorna har varit reglerade är att vi har fått en enorm svart marknad där den som kan betala för sig kan köpa sig ett hyreskontrakt. Den som till exempel flyttar till Stockholm utifrån och inte har sitt naturliga nätverk här är dömd till att bo någon helt annanstans än i innerstaden och får stå många år i kö även om man vill välja att bo i förorten.

Vi kan se hur socialdemokratisk hyresreglering har kommit att gynna de människor som redan har det ganska väl ställt och som ofta befinner sig i medelåldern och har ett billigt hyreskontrakt, medan man i förorterna där man har valt att renovera lägenheterna fått mycket högre kostnader per kvadratmeter än vad man har fått inne i städerna.

Jag undrar hur du som socialdemokratisk politiker som säger att man ska värna integrationen tycker att det är rimligt att du ska vara med och påverka hyresnivån i stället för att människor själva ska kunna välja om man vill bo billigt eller om man vill bo dyrt och därmed också kunna välja var man vill bo någonstans.

Anf. 271 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Ska man följa Fredrick Federleys modell betyder det att läkarstudenter, ungdomar eller andra med låga inkomster inte kommer att vistas i vissa bostadsområden mitt i Stockholm, till exempel Östermalm. Den modellen kan inte vara sund över huvud taget.

Jag förstår också problematiken som finns bland annat i Stockholm. Det är svårt att komma in; det finns svartkontrakt. Det inte lagligt, och vi vill gärna bygga fler hyresrätter. De ska gärna byggas i vissa områden där det i dag bara finns bostadsrätter i Stockholm.

Regeringen och även Fredrick har en helt annan syn på hur man skulle kunna bemöta behoven när det gäller bland annat ungdomarna och studenterna.

Anf. 272 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Jag har i högsta grad en helt annan syn på bostadsmarknaden än du, Ameer Sachet. Jag tycker att vi ska ha marknadshyror, som är det enda sättet att få tillgång och efterfrågan att mötas och där man får en prisbild som reflekterar vad medborgarna faktiskt är beredda att betala. Man får också ett ökat byggande med större möjligheter och större attraktionskraft att bygga också hyresrätter. Hyresrätten riskerar med Socialdemokraternas politik att gå under.

Jag önskar att jag kunde få leva i din värld av blå dunster och sagor, där du tror att studenter i dag kan ta sig in på Östermalm. Där är bostadsköerna minst 20 år. Så ser verkligheten med Socialdemokraternas politik ut.

Bostadspolitik

Anf. 273 AMEER SACHET (s) replik:

Fru talman! Naturligtvis delar jag inte Fredricks syn på bostadspolitiken, och jag är definitivt inte för marknadshyror. Kanske Fredrick och andra borgerliga företrädare är för den modellen, men vi vet att majoriteten av svenska folket försvarar den modell som existerar i dag. Den modellen ger utrymme och möjlighet för alla grupper i samhället, oavsett om man är ung eller äldre, oavsett om man är höginkomsttagare eller har lägre inkomst, att på något sätt hitta ett fungerande boende. Det är den modellen vi måste försvara, Fredrick!

Anf. 274 EGON FRID (v):

Fru talman! Mitt tal, som också kommer att handla om bostadspolitiken, kommer naturligtvis att anknyta till Ameer Sachets tal och den debatt som var tidigare här i kammaren. Det är lite brist på företrädare för regeringen och majoriteten i kammaren för att prata om bostadspolitiken, och det är ganska signifikativt att det är en representant för Socialdemokraterna och en representant för Vänsterpartiet som får stå för den bostadspolitiska debatten. Men jag är glad för att det finns ett stort intresse i kammaren för att replikera i den bostadspolitiska debatten. Vi får väl se det som en kompensation för det uteblivna deltagandet i övrigt från bostadsministern och andra ansvariga bostadspolitiker i regeringens majoritet.

Det är uppenbart att regeringen visar på en stor brist i bostadspolitiken. Vänsterpartiet ser att regeringen för en bostadspolitik som saknar alla sociala ambitioner. Vårt hem har förvandlats till ännu en kapitalvara. Ledorden för regeringen är att vi ska konsumera vår bostad. För den som har möjlighet att göra detta hägrar valfriheten. Men valfrihet för de besuttna är varken en nyhet eller en framtid. Vad marknaden aldrig kan garantera är allas rätt till en god bostad. Men detta är inte ett huvudbry för regeringen. Borta är målet att tillfredsställa allas behov av en god bostad. Regeringen har med all önskvärd tydlighet klargjort att det är en politik för vissa utvalda som man för.

Regeringen gör i och för sig en korrekt beskrivning av de problem som finns på bostadsmarknaden men kommer inte med några förslag för att lösa dem. Svaret från regeringen är i princip att stabila villkor nås om man avvecklar politikområdet bostadspolitik.

Regeringen saknar lösningar för hur samhället ska klara en nyproduktion av hyresrätter på en acceptabel nivå. Inte heller finns det några förslag på hur en tillfredsställande omfattning av underhåll och ombyggnation i det redan byggda ska tryggas. Denna brist på politiska ambitioner drabbar alla som inte har goda ekonomiska förutsättningar.

Regeringens linje slår väldigt olika mellan boendeformerna och medför därmed ytterligare skillnader i utvecklingen av hushållens konsumtionsutrymme. Med oro ser vi hur en politik som inte har plats för de mest utsatta i samhället tar form. Framtiden och de borgerliga visionerna nämns uteslutande då det handlar om dem som redan har såväl en bostad som kapital. Utförsäljningarna av allmännyttan och fler ekonomiska incitament för den som hyr ut i andra hand är några exempel på detta. För den som varken har kapital eller bostad är i princip inga förbättringar att vänta.

Generellt har landets hyresgäster de högsta boendekostnaderna i förhållande till den disponibla inkomsten. Högre hyror för de hyresgäster som inte kan konsumera sitt hem och högre hyror för dem som inte har någon bostad alls, det vill säga de som hyr i andra hand, är resultatet av regeringens politik. Situationen för ungdomar och andra som inte har kapital eller önskan att efterfråga bostäder utanför hyresmarknaden blir alltmer ohållbar. Sett i detta perspektiv är det naturligtvis ingen överraskning att regeringen valt att omformulera det tidigare målet för bostadspolitiken. När "alla" byts ut mot "vissa" cementeras segregation och utanförskap ytterligare.

Fru talman! Vänsterpartiet lägger som enda parti ett förslag om långsiktig finansiering av bostadsstödet. Vi vill skapa detta genom en bostadsfond som finansierar investeringsstöd för byggandet av 40 000 lägenheter per år, varav 20 000 lägenheter ska vara hyresrätter. Dessutom finansierar vårt förslag om en bostadsfond renoveringen av 65 000 lägenheter i redan befintligt bostadsbestånd per år.

Vi ser i dag hur det borttagna investeringsstödet omöjliggör byggandet av hyresrätter på många håll i landet och gör att det totalt byggs färre hyresrätter. Andelen bostadsrätter och egnahem ökar i för stor andel vilket gör att fler och fler stängs ute från rätten till en bostad, vilket är grunden för Vänsterpartiet i en social bostadspolitik.

Anf. 275 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Vi såg brödköerna i Sovjet, och vi såg också att de försvann när man stoppade regleringen av vad en limpa bröd skulle kosta. I Stockholm, Göteborg och Malmö ser vi köerna till att få en bostad. I Stockholm handlar det om hundratusentals människor som söker sig en bostad utan att kunna få det, just för att man har reglerat hyran. Den som då har fått ett förstahandskontrakt vägrar släppa det. Även om man flyttar till en förort eller flyttar från stan så väljer man att behålla det förstahandskontrakt man har, för det är guld värt.

Egon, som säger sig företräda ett parti som bryr sig om den enskilda människan och framför allt den som har det svårt: Hur kommer det sig att hans parti finns bland dem som hårdast värnar om reglerade hyror, som gör att det i princip är omöjligt för unga utan stora ekonomiska förutsättningar att få ett förstahandskontrakt liksom för invandrare och för den som flyttar till staden och inte har några naturliga kontakter?

Det du gör, Egon, är att försvara ett system där den som är rik kan köpa sig ett svart kontrakt och där den som har de rika och mäktiga kontakterna kan få sitt hyresrättskontrakt. Är det solidaritet för dig?

Anf. 276 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiets bostadspolitik och Vänsterpartiets politik över huvud taget är solidaritet med den enskilda och lilla människan, som Fredrick Federley beskriver. Vänsterpartiet har medverkat till att det byggs fler hyresrätter som andel av de lägenheter som byggs i Sverige och också till att hyrorna har hållits nere på en acceptabel hyresnivå. Detta har skett genom en social bostadspolitik.

Som jag sade i mitt inledningsanförande delar vi synen på grundproblematiken och den analys som görs där. Det byggs naturligtvis för få

lägenheter. Uppfattningen att ingen ska behöva stå i en bostadskö delar jag definitivt med Fredrick Federley.

Anf. 277 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Det är skönt att Egon gör klart att den hyggliga socialistiska solidaritet som han står för innebär att man betalar mer per kvadratmeter för att bo i en nyrenoverad hyresrätt i Rinkeby än vad man gör i Gamla stan. Det säger en hel del.

Det säger också en del om hur hygglig den solidariteten är, när hundratusentals människor i Sverige i dag står i boendekö. Det är en hygglig solidaritet där pengar och kontakter är det som avgör om man får ett boende och inte vad man väljer att betala för det.

Anf. 278 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Den analys som Fredrick Federley gör nu är inte en rättvisande analys av Vänsterpartiets bostadspolitik och heller inte av hur man tidigare har arbetat för allas rätt till bostad till rimliga hyror. Det här är en baksida av en sjuk bostadsmarknad som inte har tillgodosett den mänskliga rättigheten att man ska få en bostad till en rimlig hyreskostnad att bo i.

Den svarta, sjuka baksidan av hyresmarknaden och bostadspolitiken är vi överens om att vi måste förändra.

Anf. 279 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! I föregående års budgetdebatt sade Egon Frid följande: Vänsterpartiets anslagsförslag inom utgiftsområde 18 angående bostadsförsörjning och byggande skulle ge 945 miljoner kronor mer till räntebidrag än regeringsförslaget. Vänsterpartiets förslag till anslag för investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder ligger på 816 miljoner.

I årets budget accepterar ni regeringens budgetförslag på båda områdena. Det är glädjande att Vänsterpartiet nu förstått att alliansregeringens väg är den rätta. Men vad är det som har hänt under tiden, Egon Frid?

Anf. 280 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Lennart Pettersson har inte läst Vänsterpartiets budgetförslag och det förslag om en bostadsfond som finansierar vår bostadspolitik.

Vi vill att det under tio år ska tillföras 10 miljarder per år i en bostadsfond som ska trygga en långsiktig finansiering av bostadsförsörjningen och bostadspolitiken i Sverige och ge stöd i form av investeringsstöd för byggande av främst hyresrätter. Därför har vi budgettekniskt lagt vår bostadsfond så att det ser ut som om vi accepterar nuvarande utgifter för regeringens bostadspolitik, eller brist på bostadspolitik.

Vi har ett förslag som ligger långt över regeringens ambitioner när det gäller att bygga hyresrätter och andra bostäder i Sverige.

Anf. 281 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet att ni, Egon Frid, föreslår en fond via medel från Riksgäldskontoret, men det är budgetpolitiskt tricksande för att få er budget i balans.

10 miljarder kronor per år fördelat på 20 000 lägenheter ger 500 000 kronor per lägenhet. Räknar man med räntor och amorteringar innebär det att ni kommer att subventionera även välbeställda familjer med ca 3 500 kronor i månaden.

Varför är ni beredda att ge bostadsbidrag till dem som inte behöver det? Är det Vänsterpartiets nya politik för att hjälpa de svaga i samhället?

Anf. 282 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Lennart Petterssons ekvation går inte ihop eftersom vi talar om 20 000 hyresrätter och 20 000 bostadsrätter samt renovering av 65 000 lägenheter i de så kallade miljonprogrammen. När stödet slås ut på alla dessa blir det inte i den storleksordning som Lennart Pettersson säger.

Stödet till bostadspolitiken är en förutsättning för att det ska kunna byggas fler hyresrätter i Sverige och för att hyresnivån ska kunna vara rimlig.

Anf. 283 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Det finns ett sammanfattande ord för Egon Frids politik och det är socialism rakt av. Det handlar om att pumpa in miljarder i en sektor som redan är överhettad, miljarder av skattebetalarnas pengar. Om Socialdemokraternas miljarder på det här området skulle jämföras med Vänsterpartiets vore det som att jämföra San Marino med Sovjetunionen. Det handlar om en totalt oansvarig ekonomisk politik som skulle leda till att räntorna sköt i höjden och inflationen tog fart. Det är en fullständigt orealistisk tanke, och den är dessutom helt förfelad.

Vad är det Egon Frid vill uppnå? Är det ökat bostadsbyggande? Det byggs ju som aldrig förr. Byggsektorn får 25 000 nya anställda i år enligt uppgifter från byggindustrin. Det renoveras och byggs så det står härliga till. Sverige klarar inte att bygga mer för det finns inte resurser till det.

När det gäller renoveringar sätter sunda bostadsföretag av pengar så att de kan renovera på egen bekostnad. Många kommunala bostadsföretag har gjort det, till exempel i min hemkommun Motala. Varför ska man gynna dem som slarvat med underhållet och fonderingarna?

Anf. 284 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Den beskrivning som Andreas Norlén gör stämmer inte överens med den helhetsbild som finns av bostadsmarknaden. Jag tycker att han ska ringa Charlotte Nordström som en kort period satt i riksdagen för Andreas Norléns parti och i dag är ansvarig för deras kommunalpolitiska grupp.

Skara kommun är ett exempel på de kommuner som i dag inte kan bygga några hyresrätter på grund av de borttagna investeringsstöden. Jag presenterade Vänsterpartiets budgetmotion och vårt förslag till bostadsfond just i Skara, för det är ett så tydligt exempel på en kommun där man före regimskiftet, när det fortfarande fanns investeringsstöd, kunde bygga hyresrätter.

Efter att alliansen tillträdde och investeringsstöden togs bort kan man inte bygga hyresrätter i Skara. Man får alltså inte byggkalkylen att gå ihop. Det är en realitet i många mindre och medelstora kommuner i Sverige.

Anf. 285 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Då är det väl märkligt att man kan bygga hyresrätter i min hemkommun Motala, som inte är någon tillväxtkommun på det sätt som Stockholm och andra storstäder är. Det måste i så fall vara lokala förhållanden som spelar in.

Egon Frid svarade inte på frågan – och det gjorde inte Ameer Sachet heller – hur det kan vara försvarligt att pumpa in mångmiljardbelopp i en redan överhettad sektor och hur man tror att det ska komma bostadskonsumenter till del när det enbart gynnar byggdirektörerna. Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 286 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! När det gäller den delen kan vi vara överens. Naturligtvis är det fel att blåsa på i en överhettad byggkonjunktur, men tyvärr har vi hamnat i obalans vad gäller byggandet av och efterfrågan på hyresrätter. Det är ett politiskt ansvar för oss i riksdagen att skapa förutsättningar för byggandet av hyresrätter så att alla människor får rätt till bostad i Sverige.

Nu har vi kommit snett, men vi måste ändå skapa förutsättningar för byggandet av hyresrätter till rimliga kostnader, och ett investeringsstöd bidrar till att hålla nere hyresnivån. Det gynnar bostadskonsumenterna.

Anf. 287 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Det är skillnad på bostäder och lekstugepolitik. Vänsterpartiet ägnar sig åt lekstugepolitik på det här området.

Min första fråga, som jag även ställde till Ameer Sachet, är: Varför finns det bostadsköer i Sverige men inte i många andra länder? Jag instämmer i att svartmarknaden gjort bostaden till en kapitalvara, men det kanske inte var det som Egon Frid tänkte på.

Ni vill ha en bostadsfond på 100 miljarder efter tio år. Nu har ni flyttat detta till Riksgälden. Era tidigare företrädare Owe Hellberg och Sten Lundström ville att man skulle ta pengarna av pensionärerna, från AP-fonderna. Det blev tydligen för mycket. Man kunde inte ta dem från pensionärerna. Tack och lov stod Socialdemokraterna emot denna jättelika försämring av pensionssparandet.

Min andra fråga är: Vem betalar Riksgäldens räntor?

Anf. 288 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Vi menar att det är staten som via subventioner till bostadsbyggandet ska betala Riksgäldens räntor. Det är ett sätt att subventionera bostadsbyggandet. Under 1990-talet var bostadsbidragskostnaden i Sverige över 8 miljarder i dåvarande penningvärde. I dag är den nere under 3 miljarder i nuvarande penningvärde.

Det är inget nytt att Sverige finansierat bostadsbyggandet och haft en bostadspolitik. Kostnaderna i Vänsterpartiets förslag till bostadsfond är maximalt 4,5 miljarder när fonden är fullt utnyttjad. Naturligtvis ska detta inte belasta pensionärer eller andra konsumenter. Det ska gynna de boende genom lägre boendekostnader. Det blir också effekten av Vänsterpartiets bostadspolitik.

Anf. 289 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Detta vore värt en lång diskussion med Egon Frid. Vad består Riksgälden av? Jo, man har lånat ut pengar till Öresundsbron, SBAB, Arlandabanan och lite grann till ytterligare en järnväg, i Umeå.

Ni vill ta ut jättelika summor pengar, och det måste betalas av någon. Man kan inte säga att det inte ska betalas av någon. Det är helt fel. Ni får faktiskt tänka till på den här punkten och inte slå blå dunster i ögonen på folk. Här är det verkligen fråga om blå dunster.

Anf. 290 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Jag sade väl att det betalades av någon? Naturligtvis finansierar Sveriges invånare de utgifter som behövs för ett lands välfärd, inklusive bostadspolitiken, som är en viktig hörnsten i den välfärdspolitik som Vänsterpartiet verkligen slår vakt om. Självfallet finansierar vi detta genom våra skatter. Den omfördelningen ska ske genom ekonomin.

Anf. 291 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Egon Frid talar om solidaritet, ett ord som man skulle kunna översätta med att vi ska ta hänsyn till varandra. Därför är det rätt anmärkningsvärt att det under alla år som Egon Frids parti bland annat var med i regeringen fanns personer som verkligen behövde hjälp men i stället blev de mest svikna.

Jag tänker till exempel på dem som inte har bostad, dem som vi benämner hemlösa. Hur ser Egon Frid på möjligheten att införa en taköver-huvudet-garanti?

Studenter, ungdomar eller andra som flyttar in till storstäderna får ofta inte tag på bostad direkt. Hur ser Egon Frid på möjligheten att höja fribeloppet när det gäller att hyra ut en del av en bostad, så att man ganska snabbt kan få tag på en bostad om man inte får en egen lägenhet?

Anf. 292 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! När det gäller de första frågorna: Det är inte Vänsterpartiet som är ansvarigt för att det är brist på bostäder i landet. Vänsterpartiet har medverkat och stött en regering under en tid då det byggdes fler hyresrätter än det byggs nu enligt den prognos som finns för 2007.

Vi är de första att ute i olika kommuner och med vår bostadspolitik här i riksdagen arbeta för just de grupper som Catharina Elmsäter-Svärd själv nämnde. Här är vi överens om att en god social bostadspolitik är fulländad den dag vi inte har någon hemlös i Sverige. Målet med Vänsterpartiets bostadspolitik är att vi ska uppnå detta.

Däremot tycker vi inte att vi ska behöva subventionera för att människor ska hyra ut rum i sina bostäder. Vi vill ha ett värdigt boende för alla människor, och det ska grundas i rätten till bostad.

Anf. 293 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Man skulle kunna tolka det svaret som: i väntan i kö hellre inget än något. Det är ju en väldigt hygglig form av solidaritet! Nej, vi tycker att det vore bättre om man kunde göra de korta insatserna för att snabbt lösa en del av problemet.

Egon Frid nämnde också segregationen. Segregation kan vara bra eller dålig beroende på om den är frivillig eller ofrivillig. Varför kan inte människor som bor i områden som Tensta, Rinkeby och Rosengård få äga sina lägenheter, så att de känner att de får vårda och värna den plats där de bor?

Anf. 294 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Det är intressant att man låter folk äga sina lägenheter först nu, när det uppstår ett jättestort renoveringsbehov. Det cyniska i alliansens bostadspolitik är att boende ensamma ska ta den ekonomiska risken vid renovering av ett enormt bostadsbestånd med ett jättestort renoveringsbehov.

I övrigt värnar jag om att alla människor ska ha någonstans att bo. Naturligtvis är en provisorisk lösning bättre än ingen alls på vägen till rätten till bostad. Det medverkar också Vänsterpartiet till via olika förslag i våra motioner.

Generell välfärdspolitik

Anf. 295 CHRISTINA ZEDELL (s):

Fru talman! Att vi alla ska färdas väl genom livet är något grundläggande för oss socialdemokrater. Välfärdssamhället bygger på att vi alla hjälps åt och fördelar våra gemensamma resurser utifrån de behov som finns.

Alla människors lika värde är ett värde som är absolut och aldrig kan graderas efter ekonomisk styrka. Alla människor är samhällsvarer, som är ömsesidigt beroende av varandra. Det egna livets möjligheter avgörs av hur samhället ser ut. Samhället fungerar bäst om det formas utifrån det gemensamma bästa.

Den skattefinansierade välfärdspolitiken bygger på denna solidaritetsgrund. Utbildning, vård och omsorg är grundläggande faktorer för den enskildes välfärd och därför någonting som vi alla medborgare ömsesidigt garanterar varandra.

Varje människa ska ha friheten att kunna styra sitt eget liv och göra sina egna val. För att detta ska vara möjligt krävs en politisk vilja att ge alla människor förutsättningar att kunna förverkliga sina livsdrömmar.

Socialdemokratisk välfärdspolitik har sin utgångspunkt i frihets-, jämlikhets- och solidaritetskraven. Att kunna få den utbildning man passar för, att kunna sköta sin hälsa, att inte stå hjälplös vid förändringar i arbetslivet och att ha ekonomisk trygghet på ålderdomen är viktiga faktorer för individens möjlighet att styra över sitt liv och delta i samhällsdebatten.

Om den enskilde ska ha frihet till detta och alla invånare i samhället ska ha jämlika möjligheter till det måste sådant som utbildning, sjukvård och trygghet på ålderdomen vara rättigheter för alla, oavsett egna ekonomiska resurser.

Den politik som nu förs av borgerligheten kommer att resultera i ett samhälle som inte ger alla samma förutsättningar. Friheten för den enskilde kommer att begränsas till den som är ekonomiskt stark. Vi kommer att få ett hårdare samhälle, där klyftorna ökar och där solidaritetstan-ken begränsas till den egna gruppen.

Välfärden bygger på solidaritet, som lika mycket handlar om ömsesidiga beroenden som om ömsesidiga hänsynstaganden. Välfärdspolitiken har denna dubbla innebörd: Den handlar om den enskildes välfärd, men lika mycket om samhällets.

Att det finns ett ekonomiskt skydd när sjukdom eller arbetslöshet gör att människor har svårt att klara sin försörjning är en trygghet för den enskilde men också för samhället. Det minskar risken för sociala problem som fattigdom och utsatthet skapar.

Politik handlar om vilja, en politisk vilja att forma ett rättvist samhälle. För oss socialdemokrater är det en självklarhet att samhället ska formis utifrån alla människors lika villkor. Alla ska ges förutsättningar att förverkliga sina livsdrömmar.

Därför är det med stor oro jag följer den politiska utveckling vi ser i vårt land. De som har mycket får mer och de som har lite får ännu mindre. Orättvisorna och klyftorna ökar, vilket i sin tur kommer att skapa ett hårt och kallt samhälle för alla.

För drygt ett år sedan tog borgerligheten över makten i vårt land. På valnatten förkunnade Fredrik Reinfeldt att svenska folket skulle vakna upp till ett annat Sverige. Efter ett drygt år kan vi konstatera att det arbetet pågår för fullt. Sverige håller på att förvandlas till ett annat samhälle. Vad människorna då inte såg, tror jag, var att det Sverige som många tog för självklart, som bygger på solidaritet, frihet och jämlikhet, skulle förändras till ett samhälle där marknadens krafter tar över den välfärdsstat som vi har byggt upp.

Utifrån de opinionssiffror som presenterats under året kan vi konstatera att det för många människor inte tog så lång tid att upptäcka att det fanns en dold agenda bakom alla utspel i valrörelsen.

Jag kan inte låta bli att tänka på sagan *Kejsarens nya kläder*. Kejsaren går naken över torget och alla berömmar hans vackra kläder och hur fin han är, ända tills ett litet barn utbrister: Men han är ju naken! Alla vaknar då upp och ser att kejsaren är naken. De inser sanningen.

Jag tror att många har vaknat upp och insett sanningen: De nya moderaterna är samma gamla höger som tidigare. Det är bara förpackningen som bytts ut. Dessutom har de nu sällskap av ytterligare tre partier som också drivs av nyliberala ideal.

Fru talman! Den moderatledda alliansen tror jag har underskattat svenska folket. Många har genomskådat den politik som nu förs. Man ser att ord och politisk handling inte överensstämmer. Det fungerar inte längre att försöka framstå som några bättre socialdemokrater, för kopian kan aldrig överträffa originalet. Människor vill inte ha ett samhälle där grupper ställs emot varandra, för jämlikhetstanken är djupt rotad i den svenska folksjälen.

I detta anförande instämde Ameer Sachet (s).

Anf. 296 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! Jag förstår att Christina Zedell följer utvecklingen med oro. Människor går från fattigdom till egen försörjning. Man går från utanförskap till att vara en del av arbetsmarknaden. Man går från att vara långtidssjukskriven till att bli frisk. Man går från att vara korttidssjukskriven till att vara frisk. Det här skapar en egenkraft och en egenmakt

Allmänpolitisk debatt

*Generell
välfärdspolitik*

hos människor, som gör att de kan säga: Jag vill fatta beslut över mitt eget liv.

Den bild av välfärden som du försöker ge, den socialdemokratiska välfärdsmodellen, bygger på att vi alla ska vara beroende av staten och inte kunna stå på egna ben. Det är den oron du ser. Vi ser en ekonomisk utveckling och att människor blir starkare på alla håll och kanter.

Det är också slående att du inte med ett enda ord nämner vad kapitalet kommer ifrån som skapar möjligheten till en generell välfärd. Det är företagen som genererar ekonomiska vinster, företagen som tar risker och företagen som skapar arbeten och också skapar utveckling.

Det vore intressant att se hur du ska kunna betala de reformer som du tidigare inte gjorde när du var med och såg till att Socialdemokraterna hade makten nu när du kritiserar oss för att vi får Sverige att gå framåt.

Anf. 297 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Det är jätteroligt att se hela gänget sitta här framme och att ni är kvar till välfärdsdebatten. Självt har jag väntat hela dagen på debatten.

Vad jag försöker belysa med mitt anförande är att jag önskar att ni någon gång skulle kunna erkänna att det är ett annat samhälle än det jag beskrev i mitt anförande. Ni vill ha en annan typ av samhälle.

Precis som du antyder måste pengarna komma någonstans ifrån. Det är självklart. För att vi ska kunna få en välfärdsstat måste vi också fördela de pengar som vi får in.

Det är där vi skiljer oss åt. Det gäller först och främst var pengarna kommer ifrån och hur vi ska fördela pengarna. Det är en väldigt viktig skillnad när vi talar om solidaritetstanken.

Hur vill vi fördela de gemensamma resurser som vi faktiskt har?

Anf. 298 FREDRICK FEDERLEY (c) replik:

Fru talman! I ditt inlägg tidigare, Christina, sade du att väljarna inte såg det för ett år sedan. Det är som att väljarna vore obegåvade, som att de inte vore klyftiga och att de inte såg.

Jag tror att de såg det utanförskap som Socialdemokraterna hade skapat. Det lämnade över 1 miljon människor på efterkälken som inte fick vara med och bygga Sverige. Det har vi ändrat på, och vi är mycket stolta över att se att det går åt rätt håll.

Det är också intressant att se era motioner. Det är inte låginkomsttagarnas trygghet ni vill stärka. Ni vill höja taken i olika typer av ersättningar och göra det möjligt för sådana som dig och mig som har 50 000 kronor i månaden att få mer än en undersköterska i ersättning om vi blir sjuka eller arbetslösa.

Anf. 299 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Nu talar du med en undersköterska som har fått förtroendet att sitta här i parlamentet. Jag talar också med väldigt många undersköterskor och för den delen också med andra grupper inom Kommunal-arbetarförbundet.

Du talar nu om tryggheten. Ni sänker ersättningen och försämrar för stora grupper. De vet att de i morgon kan bli sjuka. De vet att de i mor-

gon kan bli arbetslösa. Då behöver de också ha en trygghet för att kunna försörja sig.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Anf. 300 MARGARETA B KJELLIN (m) replik:

Fru talman! Christina Zedell talar väldigt fint om alla människors lika värde och hur fint det skulle vara i samhället om människor fick bestämma själva. Man skulle ha friheten till egna val.

Med er politik har köerna i vården växt. Vi har aldrig haft så långa köer som under den senaste tiden. Köerna till äldreomsorgsplatserna har växt.

Ni har sagt nej till att man ska få välja skola. Ni säger nej till valfrihet inom äldreomsorgen. Ni säger nej till alla de reformer som egentligen skulle uppfylla det du sade från början att du strävade efter.

Christina Zedell säger att hon önskar att vi skulle se vad vi egentligen står för. Jag önskar att Socialdemokraterna någon gång kunde stå för vad de egentligen vill.

Ni vill styra via politik. Ni anser inte att människor kan stå för sina egna beslut. Ni skapar inte möjligheter för människor att leva ett eget liv.

Anf. 301 CHRISTINA ZEDELLE (s) replik:

Fru talman! Det är helt rätt att det handlar om att styra politiskt. Det är vår demokratisyn att politiker som är folkvalda styr över och tar ansvar för de resurser som vi får in till samhället och hur vi fördelar dem. Det är för oss jätteviktigt i en demokrati att vi har fått det förtroendet, och det är ett jätteansvar.

Vi kan därför inte lämna ut det ansvaret till marknaden, eftersom marknaden inte kan ta det ansvaret. Den kan inte stå till svars i nästkommande val, men det kan vi. Det som är så viktigt när det gäller demokratin är att vi fortfarande har folkvalda som människor har möjlighet att rösta in till detta parlament, till kommunen och landsting, och så vidare.

Anf. 302 MARGARETA B KJELLIN (m) replik:

Fru talman! Christina Zedell säger då egentligen att det är plånboken som ska få styra. Det är så det har sett ut i Socialdemokraternas Sverige när man inte har fått plats i vården. Då har de som haft pengar kunnat köpa sig den vården.

Christina Zedell säger också att marknaden inte kan bestämma, utan politiken ska bestämma. Vi anser att människor ska få bestämma och inte marknaden eller politiken. Det är för människorna vi sitter här.

Anf. 303 CHRISTINA ZEDELLE (s) replik:

Fru talman! Vi kan se vad ni nu gör när det gäller sjukvården, om vi går in på det området. Vi kan titta på vad ni gör i Stockholms län. Där öppnar ni just nu för att plånboken ska kunna styra.

Titta på de vårdcentraler som finns och hur det nya ersättningssystemet som nu finns i Stockholm slår mot de grupper som verkligen behöver ha sjukvården. Ni lägger ned närankuterna, och så vidare.

Allmänpolitisk debatt

Generell

välståndspolitik

Är det inte ett sätt att få plånboken att styra? Det är de som är välbeställda som framför allt får den vården. Ett sådant samhälle vill inte jag ha. Jag vill ha ett system med solidarisk fördelning där alla har möjlighet till vård och omsorg.

Anf. 304 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Christina Zedell talar om välfärd. Välfärd skapas först och främst genom arbete.

Vi har en gigantisk demografisk utmaning framför oss. Vi i alliansen såg att vi måste lösa det när vi gick till val. Människor kan inte stå utanför. Vi är glada över att 130 000 fler än för ett år sedan nu är i sysselsättning. Vi har en tydlig jobbpolitik.

Christina Zedell nämner över huvud taget inte det i sitt anförande. Hon talar om välfärd utan att se hur den ska skapas i framtiden.

Det är tydligt att det i er budgetmotion inte finns någon jobbskapande politik. Fortfarande sätter ni fokus på åtgärder. Det handlar om att sätta människor i arbetsmarknadsprogram i stället för att se hur jobben kommer till.

Det är kärnan, Christina Zedell. Jag skulle vilja veta: Hur kommer jobben i framtiden?

Anf. 305 CHRISTINA ZEDELL (s) replik:

Fru talman! Nu hade jag tyvärr inte möjlighet att lyssna på debatten som var i går, tror jag, om arbetsmarknaden. Vi talar här om ideologi.

Vi inom Socialdemokraterna har alltid satt arbetet i första rummet. Det har vi alltid gjort. Vi vet, precis som du själv är inne på, att arbete förutom att det ger en möjlighet för den enskilde att förverkliga sig själv också ger pengar till samhället via skatter.

Arbete har alltid varit viktigt. Det är ni som försöker att få det att verka som att vi inte bryr oss om arbete. Vi är jättegla över arbetena nu kommer. Men vi gör en annan tolkning av hur och varför de kommer.

Vi är nu mitt uppe i en högkonjunktur när det gäller arbete. Det är jättebra att det kommer flera arbeten. Vi får verkligen hoppas att det håller i sig.

Jag hade sex minuter på mig i mitt anförande. Jag hade jättegärna velat tala också om arbete. Men det har vi haft en egen debatt om tidigare i veckan.

Anf. 306 ELISABETH SVANTESSON (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att Socialdemokraterna har gått från arbetslinjen till bidragslinjen.

Under mina korta sekunders talartid vill jag ställa en mer filosofisk än ideologisk fråga till Christina. I ditt anförande nämnde du ordet samhället otroligt många gånger. Det ska bli intressant att se i protokollet efteråt.

Min fråga till dig är: Är samhället per definition samma sak som staten, och framför allt en socialistisk stat? Eller ryms den ideella sektorn, företagen, näringslivet och all den kraft som finns också där?

För mig låter det som att samhälle är lika med socialistisk stat.

Anf. 307 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Samhället är för mig alla vi som lever i det. Det är medborgare, företag, stat, kommuner och landsting om du så vill. Samhället är för alla oss medborgare.

Det jag sade tidigare var att om vi nu ska ha en demokrati där vi har folkvalda politiker är det vårt yttersta ansvar att ta ansvar för de medel som finns i samhället och fördela dem på ett rättvist sätt.

Jag anser att ni nu med er politik fördelar resurserna felaktigt.

Anf. 308 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Ideologi är intressant. Det är givetvis en spännande diskussion. Men det är bra om man också har någon form av koppling till verkligheten. Jag undrar vilken planet som Christina Zedell befinner sig på.

Man kan titta sig omkring i Sverige. Var tar vi betalt för universitetsutbildning? Var tar vi betalt för skolorna? Var tar vi betalt för sjukvården? Titta runt i de moderatledda och borgerliga kommunerna och landstingen och i Sveriges rike var du vill.

Var styr marknadskrafterna över vem som får skolutbildning eller vem som får sjukvård? Det är en absurd anklagelse.

Var är de? Var är marknadskrafterna i grundskolan? Var är marknadskrafterna i sjukvården? Det var tvärtom så, som vi hörde i ett tidigare inlägg, att under er tid vid makten växte vårdköerna så att människor som var rika var tvungna att köpa sig förbi köerna för att alls få någon vård, om de inte ville stå och vänta i de ändlösa köerna i landstingen. Det var ni som öppnade för plånboksstyrning inom välfärden. Kom ned på jorden!

Anf. 309 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att du nämner ideologi. Vad är ideologi? Jo, ideologi är någonting man vill. Man har ett mål. Man vill komma någonstans.

Apropå samhället, som jag nu nämner ännu en gång, handlar det om vilket samhälle vi vill ha. Det är det jag önskar att ni någon gång skulle kunna tala om för svenska folket. Vad är det för samhälle ni vill ha?

Sedan gäller det försäkringslösningar. Ni har börjat på den inslagna vägen. Ta trafikförsäkringen! Det är en sådan sak där ni har börjat. De som blir skadade i trafiken eller sjuka efter en olycka i trafiken ska själva betala sin premie till detta och ha en egen försäkring. Försäkringsbolagen ska bestämma vad du ska få för sjukvård eller rehabilitering. Det är en början på den inslagna vägen.

Anf. 310 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Det här med trafikförsäkringen är intressant. Låt oss då ta den diskussionen helt kort!

Trafikförsäkringen är obligatorisk. Alla som äger ett fordon ska trafikförsäkra. Det är alltså ett solidariskt försäkringssystem därför att alla måste vara med. Det finansieras med en avgift – ja visst – men den är lika obligatorisk som skatten är. Man blir straffad om man inte betalar den. Därför har jag svårt att se att det systemet i sig skulle vara mindre solidariskt än något annat system som finansieras direkt via skattepengar.

Anf. 311 CHRISTINA ZEDELLE (s) replik:

Fru talman! Skillnaden när det gäller trafikförsäkringen är först och främst att ni har ökat premien för att ni ska kunna betala det här systemet. Folk betalar högre premie. Men det som är viktigast när det gäller ideologisk skillnad är att försäkringsbolagen nu ska göra bedömningen om du har skadat dig så att du ska ha rehabilitering eller sjukvård.

Vi har ett unikt system i det här landet där alla är försäkrade i sjukförsäkringen. Det ska vi vara väldigt rädda om, men ni är på en annan väg nu.

Anf. 312 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Christina Zedell påstår att klyftorna kommer att öka med den borgerliga regeringen. Vad vi kunde konstatera under de tolv senaste åren var att de rikare blev mer rika och de fattigare blev mer fattiga. Det fanns en grupp som blev mindre fattig. Det var ensamstående män med barn. Jag tycker att man bör ha med sig historieber beskrivningen.

Sedan nämner Christina Zedell tanken om ett annat samhälle. Ja, då kan man vara lite historisk. Tidigare var kvinnan beroende av mannen. I dag har hon faktiskt kommit att bli beroende av staten. Är det ett bra samhälle som Christina Zedell företräder?

Vi kan titta på hur människors situation såg ut under den tid som det var socialdemokratisk regering. Det finns knappt någon normal familj som har en månadslön sparad på banken. Den förutsättningen har inte funnits. Snarare har svartarbete och utnyttjande av system kommit att utökas extra för att man över huvud taget ska kunna få någonting extra. Är det ett bra samhälle och en bra utveckling?

Anf. 313 CHRISTINA ZEDELLE (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att du nämnde kvinnor och också hänvisade kanske framför allt till lågavlönade kvinnor. Jag förstår inte hur ni resonerar. Ni slår stenhårt på just en kvinnogrupp, till exempel de deltidsarbetslösa.

Jag antar att du syftar på att man nu får mer kvar efter skatten, den här tusenlappen som ni så gärna pratar om.

Ni försämrar villkoren för kvinnor på arbetsmarknaden som jobbar till exempel inom vård och omsorg och som inte får en heltid, som är beroende av någonting annat för att de inte får jobba heltid eller får jobba på timme och så vidare. Hur stärker ni de lågavlönade kvinnorna i samhället med er politik? Det är jättebra om du bryr dig om de kvinnorna. Men jag undrar hur, på vilket sätt.

Anf. 314 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Det är bra att Christina Zedell ställer sig frågan nu när det gäller deltidsarbetslösheten. Jag vet inte hur hon själv och hennes parti resonerade när de själva genomförde de förändringarna vid två tidigare tillfällen – de höll nästan på att göra det förra mandatperioden också.

Problemet just för de här kvinnorna är att de faktiskt har lurats att nästan stanna kvar som i en fälla när många arbetsgivare vet att kvinnorna kan stämpla upp till heltid och de inte har givit dem en heltidstjänst i stället.

Problemet är att människor inte har kunnat arbeta, inte har fått pengar kvar och inte har kunnat skapa sig den frihet som Christina Zedell säger att man faktiskt behöver.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 315 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Så länge jag har varit med har jag aldrig sett att arbetsgivaren tar det sociala ansvaret. Att man nu på något sätt skulle erbjuda de här kvinnorna heltid för att samhället inte går in tror jag inte alls på.

Det är återigen en skillnad mellan våra synsätt. Vi måste också hjälpa till på det här sättet.

Vi har föreslagit en lag när det gäller deltidsarbetslösheten, att det ska vara heltid som ska vara norm. Det tror jag är det enda sättet när det gäller det.

*Generell
välfärdspolitik*

Anf. 316 LARS HJÄLMERED (m) replik:

Fru talman! Jag tänkte lyfta fram skolfrågan.

En inte minst viktig utgångspunkt som Moderaterna och Allians för Sverige har när det handlar rätt mycket om jämlikhet är att man ska ge alla personer goda förutsättningar, utifrån deras förutsättningar, att komma någon vart, att bli någonting.

Historiskt har Sverige varit duktigt på det. Det är kanske den bästa språngbrädan för social rörlighet. Men vi har under en lång tid nu kunnat se att resultaten i svensk skola har sjunkit. Många personer halkar efter, får inte med sig de kunskaper och färdigheter som de behöver för att klara framtida studier och arbeten. Detta är också ett område där sossarna fick ordentligt underkänt i förra valet.

Nu tar Allians för Sverige byggsten för byggsten för att förändra detta. Det handlar om en läsa-skriva-räkna-satsning, en akademisk fortbildning för yrkesverksamma lärare, betyg tidigare och i fler steg och en mängd andra steg för att sätta kunskapsfokus i skolan och för att barn och ungdomar ska få med sig de här nödvändiga och ordentliga kunskaperna.

Jag skulle vilja fråga: Har ni någon självinsikt när det gäller detta och känner att ni har gjort något fel under de senaste åren? Känner ni att ni vill ändra någonting i skolpolitiken för att bättre möta framtiden?

Anf. 317 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! I tidigare debatter har vi just pratat om skolpolitiken.

Vi socialdemokrater jobbar nu väldigt mycket med bland annat skolpolitiken och med olika politikområden. När det gäller skolan jobbar vi brett med ett rådslag där vi tar in synpunkter från alla i samhället, inte enbart från partimedlemmar.

Det är riktigt att utbildningspolitiken är en jätte viktig fråga. När rådslaget är färdigt kommer vi också att presentera en inriktning på vår skolpolitik. Men det är absolut en jätte viktig och väsentlig fråga. Det håller jag med dig om.

Anf. 318 LARS HJÄLMERED (m) replik:

Fru talman! Vi får ju ha respekt för att vi kan ha lite olika utgångspunkter och åsikter i detta. Jag tycker bara att det manar till eftertanke för Socialdemokraterna när man fick så tydligt underkänt som man fick på den här delen av politiken. Det gäller att tänka nytt.

Då kan jag rekommendera Allians för Sveriges program som vi har haft på detta område där vi har 143 punkter. Det handlar om att förändra och utveckla skol- och utbildningssystemet för att sätta kunskaperna i fokus, inte minst under de första åren för att lägga grunden, så att man klarar grundskolan och är bra rustad inför fortsatta studier och arbeten.

Anf. 319 CHRISTINA ZEDEL (s) replik:

Fru talman! Självklart är vi öppna och tittar på många olika tankar och förslag när det gäller skolpolitiken. Och vi kommer, som sagt, att närmare återkomma till den när vi är klara med vårt rådslag, helt enkelt.

Regler och förutsättningar för att driva mindre fartyg så som skol- och utbildningsfartyg

Anf. 320 LARS HJÄLMERED (m):

Fru talman! Den allmänpolitiska debatten har snart pågått i tre dagar. Jag ska medge att det är lite otacksamt att få en *slot*-tid på slutet av fredag eftermiddag för att ta upp denna fråga som kanske inte kan uppfattas som en kioskvältare utan som en ganska nischad fråga.

Fru talman! Jag tänkte ägna mitt anförande, några minuter, åt regelverken för mindre fartyg som används i skol- och utbildningssammanhang. Min poäng, som jag kort ska försöka lyfta fram, är att jag tycker att riskdagen ska rösta igenom ett nytt regelverk, ett regelverk som ger de företag och föreningar som driver den här typen av verksamhet rimliga villkor att verka under.

Om jag får använda en sjöterm tycker jag att de regler som vi har i dag är ungefär lika väl anpassade för dessa fartyg som det är att framföra ett hangarfartyg i en småbåtshamn.

Frågan om förutsättningarna för att driva den här typen av skol- och utbildningsfartyg – det kan vara vanliga fritidsbåtar, stora segelskutor och liknande – är en i sammanhanget liten fråga. Men den är samtidigt principiell. Och framför allt för alla dem som det berör är detta någonting där politiken verkligen ställer till det. Man har en god tanke men landar fel.

Politik handlar ju om att försöka fånga samhällsproblem och formulera lösningar utifrån våra ideologiska utgångspunkter.

Låt mig därför, fru talman, beröra några av de problem som de här aktörerna möter i sin verksamhet! Låt mig också lyfta fram en tänkbar lösning!

Sjöfarten och båtlivet är viktiga näringar i Sverige. Vi har en stor handelsflotta. Vi har omfattande hamnverksamheter och ett fritidsliv till sjöss som är både spritt och uppskattat.

Varje år får flera tusen unga personer möjligheten att genom skolfartygens försorg lära sig sjövätt och sjösäkerhet i en miljö präglad av social samvaro. Genom de upplevelserna skapas för många ett livslångt intresse för hav och sjöfart. Det är inte ovanligt att en hel del av de unga personerna senare söker sig till sjöbefälsutbildningar. Men oavsett om de väljer den yrkesbanan eller om de har ett vanligt anständigt arbete och fortsätter som fritidsbåtförare tror jag att de tar med sig viktiga kunskaper just till gagn för sjövätt och sjösäkerhet. Skolfartygen har således en stor roll i förmedlingen av kunskap och erfarenheter till en ny generation sjöintresserade personer.

I Sverige kan fartyg och båtar klassas som handelsfartyg, passagerarfartyg, fiskefartyg eller fritidsbåt. De reglerna som grundar sig i internationella överenskommelser och utformas av sjöfartsverk och sjöfartsinspektion är delvis anpassade utifrån respektive typs förutsättningar. Det är inte så hårda regler om vi framför en fritidsbåt men väsentligt hårdare regler om man framför ett handelsfartyg, till exempel en stor oljetanker, vilket i högsta grad är rimligt. Det är lika rimligt att verka för en hög sjösäkerhet och ett stort sjövätt hos personer som är ute till sjöss.

De här reglerna är, som jag inledde med att säga, inte praktiska i alla delar, inte heller rimliga i alla delar. Det har, ska jag säga, skett en del förbättringar. För några år sedan ändrade man för skolfartygen, de många segelskutorna, gamla träfartyg som seglar längs ost- och västkusten. Det handlar om deras regler när det gäller vem det är som får bemanna, det vill säga framföra och köra båtarna.

Men kvar är att man har ganska hårda krav på radiobehörighet. Jag ska inte fastna i detaljerna men vill lyfta fram den risk som finns, det vill säga en politisk välvillighet som handlar om att just värna sjösäkerhet och sjövätt men som riskerar att landa i att man förstör för den här typen av verksamhet.

I flera andra delar av landet, däribland i Göteborg, använder man ofta fritidsbåtar, vanliga båtar för utbildningsändamål. När man gör det är det inte fritidsbåtarnas regler utan handelsfartygens regler som gäller, och de är väsentligt hårdare. De reglerna innebär till exempel hur konstigt det än kan låta att man inte har krav på sig att bära flytväst ombord.

Man ska också ha mantåg runt båten, en form av staket. Visserligen är en hel del fritidsbåtar närmast att betrakta som flytande sommarstugor, men jag tycker att det är ganska korkat och knäppt att man ska ha höga staket runt båten. Det finns också krav på att oavsett vilken båt det är måste man ha räddningsflotte.

Jag tycker man kan ställa detta, fru talman, i perspektiv och jämföra. Om du och jag eller några andra skulle åka ut med samma fritidsbåt och den inte används för ett kommersiellt ändamål gäller inga av de här reglerna över huvud taget. Vi kan sticka ut som rena snedseglare.

Jag vill också lyfta fram och säga att Sjöfartsinspektionen som har till uppgift att granska att den här typen av regler efterlevs inte fullt ut kan fullfölja sitt ansvar, dels därför att de med rätta är fokuserade på handelsfartyg och andra, dels för att de är medvetna om att om de skulle åka och granska den här typen av fartyg skulle de tvingas att underkänna det hela. I realiteten innebär det att man ser mellan fingrarna. Jag tycker inte att det är en speciellt bra ordning.

Den slutsats jag gör är att vi måste hitta en rimlig ordning, mejsla ut några typer av nya regler. Det har man gjort till exempel i England med ett regelverk man kallar för *small commercial vessels* som innebär att man för privatyachter, segelskutor och en del annat tar fram ett särskilt regelverk som är hårdare än för fritidsbåtarna men lättare än för handelsfartygen och som på ett mycket bättre sätt fungerar för den typen av verksamhet.

Jag hoppas att man på ett motsvarande sätt genom beslut i Sveriges riksdag kan lösa den här typen av problem för de föreningar och fartyg som driver den här typen av verksamhet. Då löser vi ett litet men principiellt och för dem reellt och jättestort problem.

(Applåder)

Anf. 321 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Mitt anförande handlar om den nya EU-grundlagen. Det har tydligen blivit något litet fel någonstans på vägen när det gäller rubriken.

Sent i natt när de flesta av det svenska folket sov spikades de sista formuleringarna i den nya EU-grundlagen. Reinfeldt skålade med champagne. Men vad var det egentligen han skålade för? Han skålade för något som måste vara det mest pinsamma beslutet i EU:s historia. Han skålade för att man skulle anta ett fördrag som till sitt innehåll är näst intill identiskt med det fördrag som föll i folkomröstningarna i Frankrike och Nederländerna för två år sedan.

Man har strukit några symboler. Man har plockat ned flaggan från fördragstexten, man har bytt namn på utrikesministern och man har pakerat om den EU-konstitution som föll för att folken inte ville ha den.

Varför är då det här så pinsamt? Det är pinsamt för att skälet till att man höll folkomröstningar var att det var ett så stort beslut att man tyckte att det var nödvändigt att fråga folket. Vad gör man då när folken säger nej? Man håller för öronen, man väntar i två år och kommer tillbaka med samma förslag. Det är ett förakt för folkviljan, och det är ytterst pinsamt för EU att de inte förmår att lyssna på medborgarna.

Det är inte bara jag som tycker så här. Luxemburgs premiärminister Jean-Claude Juncker kommenterade det toppmöte i midsomras som drog upp de stora linjerna inför det här beslutet. Han kommenterade diskussionerna så här: Huvudbekymret för somliga av mina kolleger runt bordet var att komma överens om ett fördrag som kunde antas utan folkomröstning. Jag är förvånad över att man är så rädd för sin egen befolkning.

De europeiska folken vill ha ett samarbete mellan kontinentens länder. Den politiska eliten vill bygga en europeisk stat. När folken säger nej till ett förslag som tar ett stort steg i riktning mot att omvandla EU från statsbildning till europeisk superstat kommer man tillbaka med samma förslag en gång till.

Jag kan bara upprepa det en gång till: Det är ynkligt, och jag tror att det här är en dag som EU kommer att ångra många gånger. För man har visat att man inte förmår att lyssna på folken.

Låt oss gå in väldigt kort på några detaljer om vad det här fördraget innehåller. Det innehåller först och främst en stor överföring av makt från medlemsstaterna, från de nationella parlamenten som medborgarna har möjlighet att påverka, en praktisk möjlighet att påverka, till ett EU-system där makten är väldigt långt bort från medborgarna.

Den brittiska tankesmedjan Open Europe har räknat antalet områden där makten överförs till Bryssel och kommit fram till att det är 62 stycken. Det är en stor överföring av makt, en väldigt stor överföring av makt för att godkännas av en regering som har lovat upprepade gånger att försöka göra EU smalare men vassare. Man gör inte EU smalare genom att flytta makten på 62 områden.

En annan sak som händer är att man överför makten inom EU till de stora medlemsstaterna på de små staternas bekostnad. Sveriges möjlighet att stoppa beslut som vi inte vill ha fattade i Bryssel halveras med det nya fördraget. Statsminister Reinfeldt har visserligen sagt att det inte spelar någon roll att vår makt halveras. Jag tror nog att det gör det ändå.

Ett annat beslut som ingår i det här fördraget är att medlemsstaterna ska försvara varandra. Det finns visserligen ett litet fikonlov för den militära alliansfriheten, men det är väldigt litet och det ändrar inte det faktum att EU omvandlas till en militär allians.

Det nya fördraget innehåller också en skrivning om att medlemsstaterna måste stärka sin militära kapacitet, i klartext att man förbjuder nedrustning. Såvitt jag är rätt underrättad hade man inte ens i det kommunistiska Albanien något så korkat inskrivet i landets grundlag. Frågan om upprustning och nedrustning hör inte hemma på grundlagsnivå. Men det har regeringen gått med på. De har inte på någon enda punkt försökt förbättra fördraget. Jag tror att det kommer att slå tillbaka för dem.

Miljöpartiet kräver en folkomröstning. Det här fördraget innebär en stor förändring, och folket har rätt att bestämma – även i Sverige.

Anf. 322 LARS HJÄLMERED (m) replik:

Fru talman! Jag förundras lite grann över Max Anderssons fokus på det politiska spelet. Det kan vara väldigt intressant för oss som är inne i politiken, men själv försöker jag snarare se till principfrågan med det europeiska samarbetet och de möjligheter som öppnas när nya länder i öst kommer in.

Det finns mycket att se historiskt sett, men vi har också utmaningar framåt. Själv jobbar jag mycket med forskningsfrågor i riksdagen och ser att där finns goda möjligheter att samverka i Europa. Fredsbevarande styrkor agerar med gemensam röst i Europa.

Jag ska erkänna att EU inte gör rätt i alla lägen när det gäller miljöpolitiken, men när det gäller de stora miljö- och klimatutmaningarna ser jag EU som en av de bästa miljöorganisationerna som finns. Där kan vi ta fram gemensam lagstiftning och göra gemensamma satsningar på forskning och utveckling. Ni vill ju lämna EU, så jag undrar vad ni har för idéer för ett internationellt ansvar på miljöområdet.

Anf. 323 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag förstår att Lars Hjälmered inte vill fokusera på det politiska spelet i just den här situationen. Det är ingen vacker syn med 27 regeringschefer som blundar och håller för öronen och kommer tillbaka med samma förslag en gång till. Det är faktiskt ynkligt, och jag förstår att Lars Hjälmered inte vill fokusera på den biten. Om jag hade Lars Hjälmereds åsikter skulle jag också försöka undvika att debattera i den frågan.

Vad det gäller miljö- och klimatfrågan måste det understrykas att det nya fördraget inte innehåller någonting som förbättrar möjligheterna att ta itu med klimatproblemen. Det finns en liten, liten skrivning om att det är viktigt med klimat, men det förbättrar inte förmågan på något sätt. Det borde man ha försökt kämpa för.

Återigen: Regeringen har inte på något sätt försökt förbättra fördraget.

Anf. 324 LARS HJÄLMERED (m) replik:

Fru talman! För mig handlar detta om att skapa ett effektivare och mer välfungerande samarbete i Europa. Faktum kvarstår dock när det gäller miljöfrågan: Vi tycker att EU, med för- och nackdelar, är en fantastiskt bra konstruktion för att exempelvis ta sig an miljö- och klimatutmaningarna. Vi tycker att det är bra med en arena där en hel kontinent kan agera tillsammans med lagstiftning, forskning och utveckling och andra områden.

Ni vill inte ha EU-samarbetet, och det är därför jag ställer frågan: Vad är ert alternativ för att kunna komma överens internationellt?

Anf. 325 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att EU är en ganska dålig konstruktion för att lösa miljöproblemen. På många områden förbjuder den och hindrar medlemsstaterna att gå före och göra något konstruktivt för att lösa miljöproblemen. EU är ibland en hjälp men också mycket ofta ett hinder, och det måste man komma ihåg.

Detta handlar om att vi ska anta en konstitution, en grundlag, som gör EU ännu sämre. Det är det jag helst vill debattera nu, även om jag också älskar att debattera frågan om utträde.

Anf. 326 KARL SIGFRID (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det finns flera skäl att vara nöjd med att EU faktiskt kan ägna sig åt annat än institutionella reformer. Det kan man nu. Dels har vi miljöutmaningen som min kollega nämnde, dels har vi ett antal politiska problem. Lissabonagendan har till exempel totalhavererat när det gäller målsättningen att bli världens mest konkurrenskraftiga region. Vi har en sammanhållningspolitik som belönar länder som har dåligt fungerande ekonomier. Vi har en jordbrukspolitik som kostar skattebetalarna massor av pengar samtidigt som den stänger ute fattiga delar av världen.

Jag undrar om Miljöpartiets linje fortfarande är att man ska prioritera ett utträde ur EU, snarare än att vara en konstruktiv samarbetspartner som tillsammans med oss faktiskt kan ta itu med problemen.

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 327 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är hög tid att Miljöpartiet och Vänsterpartiet börjar prioritera arbetet för ett utträde ur EU. Det är hög tid att vi börjar prioritera bättre alternativ än att vara med i en union som hindrar oss från att göra bra saker på väldigt många områden och som låser fast politiken i riktigt, riktigt dåliga politiska beslut. Karl Sigfrid nämnde några av dem nyss.

EU-lagstiftningen

Det handlar inte bara om vad man ska prioritera och vad man ska prata mest om. Man måste prata om de alternativ som finns och som fungerar, exempelvis att det fungerar bra i Schweiz och i Norge. Vi måste också jobba seriöst med att försöka påverka EU.

Problemet med regeringens politik är att de jobbar seriöst med att imitera en tyst nickedocka. Det tycker jag är väldigt tråkigt.

Anf. 328 KARL SIGFRID (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att notera att Max Andersson stänger dörren för samarbete med Socialdemokraterna nästa mandatperiod. Jag försöker föra en diskussion om hur vi konstruktivt kan gå vidare efter fördragsprocessen för att lösa de problem som finns i EU. Utöver kraven på utträde är det väldigt tunt i Miljöpartiets politik. Om ni ändrar er är ni hemskt välkomna att ansluta er till oss som faktiskt har en agenda.

Anf. 329 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte uppfattade att jag stängde dörren till Socialdemokraterna i någonting av det jag sade. På lång sikt gäller det för oss EU-motståndare att övertyga Socialdemokraterna om den rimliga linjen att vi i Sverige ska skriva våra egna lagar, att vi ska vara en självständig stat. På ännu längre sikt gäller det att övertyga till och med Moderaterna om den saken. Visst vore det trevligt om en svensk regering kunde få bestämma saker!

Speciallivsmedel

Anf. 330 CATHARINA BRÅKENHIELM (s):

Fru talman! Frågan jag vill ta upp denna sena fredagseftermiddag handlar om speciallivsmedel. De flesta här inne känner väl knappt till vad det är och vad det kostar för den enskilde.

När vi blir sjuka i dag och får medicin utskrivna på recept ingår den medicinkostnaden i högkostnadsskyddet. Där finns ett tak för kostnaderna som uppstår under ett år. Det gör att man inte behöver betala mer än 150 kronor per månad om man slår ut det.

Men en ganska stor grupp människor täcks inte av högkostnadsskyddet, och det är de som behöver speciallivsmedel för att överleva. Det handlar om människor som är i behov av näringsersättning av olika slag och som inte kan äta vanlig mat eller som behöver alternativa livsmedel för att man är intolerant mot något ämne eller kanske behöver sondmat-

ning. Det handlar helt enkelt om att maten eller näringsersättningen fungerar som medicin. Man skulle inte överleva utan den.

Det system som finns i dag fungerar dåligt och varierar dessutom kraftigt mellan landstingen och regionerna. Reglerna är en djungel. Det är endast ungdomar under 16 år som har lagstadgad rätt till stöd. Med tanke på att behovet oftast är livslångt är det rimligt att den nuvarande åldersgränsen för prisnedsatta livsmedel i läkemedelsförmånen helt enkelt plockas bort. Det är också otroligt viktigt och självklart att ett medicinskt konstaterat behov av speciallivsmedel för både barn och vuxna kan jämföras med behov av läkemedel och ges samma samhälleliga stöd.

Att vara i behov av sondmatning, näringsersättning eller alternativ kost är oerhört dyrt. Kostnaderna kan skena i höjden speciellt om ungdomen är över 16 år och konsumerar som allra mest samtidigt som egen inkomst och försörjning saknas. Jag kan inte alls komma fram till hur man har resonerat kring det.

I dag kan bara specialmediciner kosta många tusenlappar i månaden för dessa personer. Ovanpå dessa kostnader får man oftast lägga till kostnaderna för de vanliga mediciner som oftast måste tas parallellt. För ett antal år sedan kom utredningen *Mat som medicin*. Det var en bra utredning som ganska tydligt pekade på de problem som finns kring detta.

Förra året sade majoriteten i socialutskottet, med Kenneth Johansson som ordförande i spetsen, att man hade frågan på bordet på departementet och att den troligen skulle komma med i budgeten för 2008. I annat fall skulle man minsann agera. Men av det blev det ingenting. I stället får många människor ur den här gruppen som behöver sina dyra speciallivsmedel ännu mindre pengar att handla dem för. De är ju oftast sjukskrivna.

När man är sjuk och har drabbats tillfälligt eller kroniskt av en sjukdom är man kanske inte i stånd att protestera. Det är inte dessa personer vi ser på Mynttorget här utanför.

Utredningen är klar. Partierna är överens – var det i alla fall innan valet – om att det här är en viktig och riktig fråga och att ekonomin just nu är på topp i landet. Upp till bevis! Var det här så viktigt som man sade i valrörelsen? Min fråga är om det här fortfarande är en prioriterad fråga och om det kommer att hända något på området.

Anf. 331 MARGARETA B KJELLIN (m) replik:

Fru talman! Catharina Bråkenhielm vet mycket väl att beslut togs redan under den förra regeringen med tillkännagivande från socialutskottet. Den förra regeringen lyckades inte hitta pengarna till speciallivsmedel. Vi har upprepat tillkännagivandet från socialutskottet, och utskottet är enigt. Jag ser inte problemen. Problemen ligger nog i stället i att komma överens inom Finansdepartementet. Det får vi jobba vidare på.

Anf. 332 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Precis som jag sade i mitt anförande har alla partier varit överens. Man har ansett att det har varit en dyr reform, och man har inte rört i det här. Jag har inte hållit med om det. Jag har tyckt att det har varit en viktig och prioriterad fråga, därför blev jag glad när alliansen förra året sade att de också tyckte att det var en prioriterad fråga och skulle

göra något. Men jag blev besviken när jag såg att det inte hade hänt något pengamässigt i budgeten.

Men är det som Margareta B Kjellin säger, att det kommer att hända något snart skulle jag vilja höra vad det är som händer och på vilket sätt.

Anf. 333 MARGARETA B KJELLIN (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte säga mer än vi har sagt med ett tillkännagivande från utskottet, som Catharina Bråkenhielm vet att vi har varit överens om. Den förra regeringen hade en del år på sig att hitta de pengarna. De lyckades inte. Vi får jobba vidare på det. Och det får vi väl göra tillsammans. Jag ser inte skiljelinjen i det här.

Anf. 334 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Skiljelinjen är kanske att när vi hade regeringsmakten hade vi inte de pengarna. Nu finns pengarna. Man sänker skatterna för dem. Jag hade föredragit att ta delar av kanske förmögenhetsskattepengarna för att lägga på detta. Men är det så att man ändå prioriterar, för pengarna till detta finns, det är jag helt övertygad om, ser jag fram emot att det kommer en lösning. Men det är ganska bråttom.

Narkotikapolitik

Anf. 335 MARGARETA B KJELLIN (m):

Fru talman! Jag är sista talare i den allmänpolitiska debatten, och det är ganska så tomt i kammaren. Nu ska jag diskutera någonting som handlar om narkotikapolitik och inte om pengar som finns eller inte finns. Jag är bara tacksam för att fler människor är i jobb.

Det jag är djupt oroad över är vad som händer inom narkotikapolitiken. När det gäller alkohol- och tobakspolitik, två droger som är legala, gör vi allt för att minska användningen. Det blir dyrare, det blir mer otillgängligt och det är massor av allmän upplysning om risker med att röka eller konsumera alkohol.

När det gäller narkotikapolitiken gör vi det enklare, åtminstone för dem som redan är missbrukare. Vi hjälper till och med till med spridning av nya narkotiska preparat. Vi har i Sveriges riksdag ett beslut om nolltolerans mot narkotika. Ändå kan jag påstå att vi inte gör som vi säger.

Av de senaste forskningsrönen rörande sprututbytesprogrammet för narkomaner framgår det att programmet inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Syftet med programmet är att minska smittspridning av hiv och hepatit. Det visar sig att man fortsätter att dela sprutor med andra, och därmed upphör inte risken för smittspridning. I stället är det så att samhället tillhandahåller verktyg för en illegal verksamhet, det vill säga underlättar för fortsatt narkotikamissbruk.

Narkotikaliberalerna vill inte se det här problemet som är så tydligt för många andra. Det enda sättet att minska spridning av den här typen av sjukdomar är att behandla narkomanin.

På samma sätt hävdar samma grupp företrädare att behandling med preparaten Metadon och Subutex ska återföra narkomaner till ett så kallat friskt liv där de kan fungera i samhället utan jakt på narkotika. Det som är mest skrämmande är att Socialstyrelsen rekommenderar det här. Jag

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-lagstiftningen

Narkotikapolitik

anser att man är fullständigt blind och att man har fallit till föga för narkotikaliberalerna.

Vad grundar jag det påståendet på?

Det är en ökad förskrivning av Metadon och Subutex. Förskrivningen har ökat med 80 000 doser mellan åren 2000 och 2005, förmodligen med ännu mer 2006 och 2007, eftersom det används av allt fler. Många säger att det är bra att det finns en behandling. Andra säger att vi inte har något annat val. Då har man gett upp.

Men varför är jag då så orolig för den ökade konsumtionen av Subutex och Metadon? De är ju läkemedel. Helt enkelt därför att det är på det viset att läkemedel inte är attraktiva på svarta narkotikamarknaden. Men det är Subutex och Metadon. Det är ett av de bästa mätinstrument vi har. Men det finns fler.

Subutex är enligt pålitliga källor i dag en lika stor vara som heroin på den svarta marknaden, kanske till och med större.

Många människor som är inskrivna på Subutex- och Metadonprogram kör alldeles för fina bilar. De lever alldeles för lyxigt i förhållande till sin livssituation, det vill säga det är tecken på illegal försäljning. Det här är enligt källor som jag pratat med inom polismyndigheter och kriminalvård.

Det finns också många dödsfall och vård dagar i intensivvård på grund av överdoser av Subutex och även av Metadon.

Det finns ungdomar – och det här är riktigt skrämmande – som är Subutexberoende, och den enda drog de har provat är Subutex.

Enligt narkomaner som har varit beroende av Subutex tar det sex månader att bli abstinensfri från Subutex men en vecka för att bli abstinensfri från heroin. Och det kallar man ett läkemedel. Det är ett läkemedel som Socialstyrelsen rekommenderar och som kriminalvården introducerar. Det är helt tydligt ett eftertraktat preparat för narkomaner.

Vi har sett den här situationen när det gäller amfetamin, alla bensodiazepiner och olika typer av analgetika som till exempel tradolan. Det gäller att ta lärdom av tidigare erfarenheter och stoppa användningen av Subutex och Metadon. Det är dags att inse att de här preparaten inte är läkemedel. De är narkotika.

Det är också dags att göra halt med vidareutveckling av sprututbytesprogrammet. Det är dags att ta itu med den narkotikaliberalisering som vi upplever i dag. Det är dags att leva upp till riksdagens beslut om nolltolerans mot narkotika innan vi förlorar ytterligare ungdomar in i ett narkotikamissbruk.

(Applåder)

Anf. 336 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Vad finns mer att tillägga i denna debatt som började i onsdags kl. 9 med Mona Sahlin och har pågått till Margareta Kjellin kl. 17 på fredagskvällen? Jag vänder mig inte bara till fru talmannen utan jag vänder mig också till kammarsekreteraren, till stenograferna och all övrig personal i kammaren.

Vi har haft 1 678 inlägg. Detta är det 1 678:e inlägget. Vi har hållit på i 34 timmar och 29 minuter, eller möjligen 30 när jag har talat färdigt – över ett dygn.

Vi har berört en otrolig mängd ämnen. Det har varit intressanta debatter, kan jag säga som har varit här ganska mycket. Jag ber naturligtvis om ursäkt för alla inlägg jag har haft, men jag vill ändå vid denna tidpunkt och i slutet av denna debatt tacka alla närvarande ledamöter som har gjort denna debatt möjlig. Den visar bredden i svensk politik. Det är jag glad för.

(Applåder)

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

2007/08:SkU2 Energibesättning av vissa biobränslen

2007/08:SkU3 Ändringar av förbudet mot märkt olja i fordonstank

2007/08:SkU4 Vissa frågor avseende beskattning av sjöinkomst

7 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 19 oktober

2007/08:53 Kvinnors situation i irakiska Kurdistan

av *Jacob Johnson* (v)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:54 Presstödet

av *Helene Petersson* i Stockaryd (s)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2007/08:55 Transportstödet för 2007

av *Marie Nordén* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:56 Transportstödet för 2007

av *Karl Gustav Abramsson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:57 Transportstödet för 2007

av *Karin Åström* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:58 Transportstödet för 2007

av *Hans Stenberg* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:59 Försäljning av JAS Gripen till Thailand

av *Hans Linde* (v)

till statsrådet Ewa Björling (m)

2007/08:60 Jobb för arbetslösa svenskar i Danmark

av *Luciano Astudillo* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2007/08:61 Den urbana utvecklingspolitiken

av *Luciano Astudillo* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2007/08:62 Bostadskreditnämndens glesbygdsförslag

av *Egon Frid* (v)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2007/08:63 Situationen i Turkiet och det spända läget mellan Turkiet och irakiska Kurdistan

av *Jacob Johnson* (v)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:64 Minskat bostadsbyggande

av *Egon Frid* (v)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2007/08:65 Skatteundandragande och regelkrångel

av *Marie Engström* (v)

till finansminister Anders Borg (m)

2007/08:66 Försäljning av klusterbomber till USA

av *Peter Rådberg* (mp)

till statsrådet Ewa Björling (m)

Interpellationerna 2007/08:53–65 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 oktober.

Interpellation 2007/08:66 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 oktober.

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 oktober

2007/08:116 Ekonomisk stabilitet för Eric Sahlström Institutet

av *Mikael Oscarsson* (kd)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2007/08:117 Förebyggande arbete mot klamydia, hiv och STI

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2007/08:118 Förkunskaper i matematik hos studenter på högskolan

av *Lars-Ivar Ericson* (c)

till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2007/08:119 Turkisk dom mot ”skändning av turkisk identitet”

av *Lars-Ivar Ericson* (c)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:120 Personal inom den privata barnomsorgen

av *Catharina Bråkenhielm* (s)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2007/08:121 Utlandsfödda företagare och banklån

av *Luciano Astudillo* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2007/08:122 Jobbskatteavdraget och pensionssparande

av *Birgitta Eriksson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2007/08:123 Överklagande av skolpeng

av *Mats Gerdau* (m)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2007/08:124 Företagen och arbetsmiljölagen

av *Birgitta Eriksson* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2007/08:125 Generika, forskning och små innovationsföretag

av *Birgitta Eriksson* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2007/08:126 Säkrande av kulturarvet med stöd av länmuseernas arbete

av *Finn Bengtsson* (m)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2007/08:127 Alkolås

av *Carina Adolfsson Elgestam* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2007/08:128 Regler för spelprogram i tv

av *Lars Wegendal* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2007/08:129 Bekämpande av illegala spelautomater

av *Lars Wegendal* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 oktober.

9 § Kammaren åtskildes kl. 17.00.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 92 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 180 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med anf. 234 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott	1
2 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	3
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	3
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)	3
<i>Sexualbrottslagen</i>	<i>3</i>
Anf. 1 THOMAS BODSTRÖM (s)	3
Anf. 2 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	5
Anf. 3 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	5
Anf. 4 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	6
Anf. 5 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	6
Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik	6
Anf. 7 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	6
Anf. 8 INGER DAVIDSON (kd) replik	7
Anf. 9 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	7
Anf. 10 JOHAN LINANDER (c) replik	7
Anf. 11 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	8
Anf. 12 JOHAN LINANDER (c) replik	8
Anf. 13 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	8
Anf. 14 ANDREAS NORLÉN (m) replik	8
Anf. 15 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	9
Anf. 16 ANDREAS NORLÉN (m) replik	9
Anf. 17 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	9
Anf. 18 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	10
Anf. 19 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	10
Anf. 20 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	10
Anf. 21 THOMAS BODSTRÖM (s) replik	11
Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v)	11
Anf. 23 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	12
Anf. 24 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	13
Anf. 25 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	13
Anf. 26 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	13
Anf. 27 JOHAN LINANDER (c) replik	13
Anf. 28 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	14
Anf. 29 JOHAN LINANDER (c) replik	14
Anf. 30 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	14
Anf. 31 ANTI AVSAN (m) replik	14
Anf. 32 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	15
Anf. 33 ANTI AVSAN (m) replik	15
Anf. 34 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	15
Anf. 35 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	15
Anf. 36 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	16
Anf. 37 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	16
Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	16

Anf. 39	ESABELLE RESHDOUNI (mp)	16	Prot. 2007/08:13
Anf. 40	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	18	19 oktober
Anf. 41	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	18	
Anf. 42	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	18	
Anf. 43	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	18	
Anf. 44	JOHAN LINANDER (c) replik	19	
Anf. 45	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	19	
Anf. 46	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	19	
Anf. 47	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	22	
Anf. 48	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	22	
Anf. 49	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	23	
Anf. 50	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	23	
Anf. 51	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	23	
Anf. 52	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	23	
Anf. 53	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	23	
Anf. 54	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	24	
Anf. 55	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	24	
Anf. 56	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	24	
Anf. 57	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	24	
Anf. 58	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	24	
Anf. 59	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	25	
Anf. 60	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	25	
Anf. 61	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	25	
Anf. 62	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	26	
Anf. 63	LENA OLSSON (v) replik	26	
Anf. 64	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	26	
Anf. 65	LENA OLSSON (v) replik	26	
Anf. 66	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	27	
Anf. 67	JOHAN LINANDER (c)	27	
Anf. 68	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	28	
Anf. 69	JOHAN LINANDER (c) replik	29	
Anf. 70	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	29	
Anf. 71	JOHAN LINANDER (c) replik	29	
Anf. 72	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	29	
Anf. 73	JOHAN LINANDER (c) replik	29	
Anf. 74	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	30	
Anf. 75	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	31	
Anf. 76	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	31	
Anf. 77	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	32	
Anf. 78	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	32	
Anf. 79	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	32	
Anf. 80	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	32	
Anf. 81	ESABELLE RESHDOUNI (mp) replik	32	
Anf. 82	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	33	
Anf. 83	LENA OLSSON (v) replik	33	
Anf. 84	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	33	
Anf. 85	LENA OLSSON (v) replik	33	
Anf. 86	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	33	
Anf. 87	INGER DAVIDSON (kd)	34	

Anf. 88	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	35
Anf. 89	INGER DAVIDSON (kd) replik	36
Anf. 90	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	36
Anf. 91	INGER DAVIDSON (kd) replik	36
Anf. 92	HILLEVI LARSSON (s)	36
Anf. 93	INGE GARSTEDT (m) replik	38
Anf. 94	HILLEVI LARSSON (s) replik	38
Anf. 95	INGE GARSTEDT (m) replik	38
Anf. 96	HILLEVI LARSSON (s) replik	38
Anf. 97	ANTI AVSAN (m) replik	38
Anf. 98	HILLEVI LARSSON (s) replik	39
Anf. 99	ANTI AVSAN (m) replik	39
Anf. 100	HILLEVI LARSSON (s) replik	39
Anf. 101	JOHAN LINANDER (c) replik	39
Anf. 102	HILLEVI LARSSON (s) replik	40
Anf. 103	JOHAN LINANDER (c) replik	40
Anf. 104	HILLEVI LARSSON (s) replik	40
Anf. 105	ANNA KÖNIG JERLMYR (m)	40
Anf. 106	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	42
Anf. 107	ANNA KÖNIG JERLMYR (m) replik	42
Anf. 108	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	42
Anf. 109	ANNA KÖNIG JERLMYR (m) replik	43
Anf. 110	MARYAM YAZDANFAR (s)	43
Anf. 111	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	44
Anf. 112	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	44
Anf. 113	ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m) replik	44
Anf. 114	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	44
Anf. 115	ANDREAS NORLÉN (m) replik	45
Anf. 116	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	45
Anf. 117	ANDREAS NORLÉN (m) replik	45
Anf. 118	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	45
Anf. 119	ANTI AVSAN (m) replik	45
Anf. 120	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	46
Anf. 121	ANTI AVSAN (m) replik	46
Anf. 122	MARYAM YAZDANFAR (s) replik	46
Anf. 123	INGE GARSTEDT (m)	46
Anf. 124	MATS G NILSSON (m)	47
	<i>Socialpolitik</i>	48
Anf. 125	KURT KVARNSTRÖM (s)	48
Anf. 126	FINN BENGTTSSON (m) replik	50
Anf. 127	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	50
Anf. 128	FINN BENGTTSSON (m) replik	51
Anf. 129	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	51
Anf. 130	MATS G NILSSON (m) replik	51
Anf. 131	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	51
Anf. 132	MATS G NILSSON (m) replik	52
Anf. 133	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	52
Anf. 134	EVA OLOFSSON (v)	52
Anf. 135	FREDRICK FEDERLEY (c) replik	54

Anf. 136	EVA OLOFSSON (v) replik	54
Anf. 137	FREDRICK FEDERLEY (c) replik	54
Anf. 138	EVA OLOFSSON (v) replik	55
Anf. 139	FINN BENGTTSSON (m) replik	55
Anf. 140	EVA OLOFSSON (v) replik	55
Anf. 141	FINN BENGTTSSON (m) replik	55
Anf. 142	EVA OLOFSSON (v) replik	56
Anf. 143	KENNETH JOHANSSON (c)	56
Anf. 144	EVA OLOFSSON (v) replik	57
Anf. 145	KENNETH JOHANSSON (c) replik	58
Anf. 146	EVA OLOFSSON (v) replik	58
Anf. 147	KENNETH JOHANSSON (c) replik	58
Anf. 148	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	59
Anf. 149	KENNETH JOHANSSON (c) replik	59
Anf. 150	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	59
Anf. 151	KENNETH JOHANSSON (c) replik	59
Anf. 152	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	60
Anf. 153	KENNETH JOHANSSON (c) replik	60
Anf. 154	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	60
Anf. 155	KENNETH JOHANSSON (c) replik	60
Anf. 156	HANNAH BERGSTEDT (s)	61
Anf. 157	FINN BENGTTSSON (m) replik	62
Anf. 158	TREDJE VICE TALMANNEN	63
Anf. 159	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	63
Anf. 160	FINN BENGTTSSON (m) replik	63
Anf. 161	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	63
Anf. 162	FREDRICK FEDERLEY (c) replik	63
Anf. 163	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	64
Anf. 164	FREDRICK FEDERLEY (c) replik	64
Anf. 165	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	64
Anf. 166	FINN BENGTTSSON (m)	64
Anf. 167	EVA OLOFSSON (v) replik	66
Anf. 168	FINN BENGTTSSON (m) replik	66
Anf. 169	EVA OLOFSSON (v) replik	67
Anf. 170	FINN BENGTTSSON (m) replik	67
Anf. 171	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	67
Anf. 172	FINN BENGTTSSON (m) replik	68
Anf. 173	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	68
Anf. 174	FINN BENGTTSSON (m) replik	68
<i>Justitiefrågor</i>		69
Anf. 175	HENRIK VON SYDOW (m)	69
Anf. 176	FINN BENGTTSSON (m) replik	70
Anf. 177	HENRIK VON SYDOW (m) replik	70
Anf. 178	FINN BENGTTSSON (m) replik	70
Anf. 179	HENRIK VON SYDOW (m) replik	70
Anf. 180	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	71
Anf. 181	KRISTER HAMMARBERGH (m)	72
Anf. 182	KARL SIGFRID (m)	74
Anf. 183	ANDREAS NORLÉN (m)	75

<i>Utbildning</i>	77
Anf. 184 ULF NILSSON (fp)	77
Anf. 185 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	78
Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik	78
Anf. 187 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	79
Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik	79
Anf. 189 THOMAS STRAND (s) replik	79
Anf. 190 ULF NILSSON (fp) replik	79
Anf. 191 THOMAS STRAND (s) replik	80
Anf. 192 ULF NILSSON (fp) replik	80
Anf. 193 MATS GERDAU (m)	80
Anf. 194 THOMAS STRAND (s) replik	82
Anf. 195 MATS GERDAU (m) replik	82
Anf. 196 THOMAS STRAND (s) replik	82
Anf. 197 MATS GERDAU (m) replik	82
Anf. 198 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	83
Anf. 199 MATS GERDAU (m) replik	83
Anf. 200 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	83
Anf. 201 MATS GERDAU (m) replik	83
Anf. 202 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik	84
Anf. 203 MATS GERDAU (m) replik	84
Anf. 204 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik	84
Anf. 205 MATS GERDAU (m) replik	84
Anf. 206 HANS BACKMAN (fp)	85
Anf. 207 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	86
Anf. 208 HANS BACKMAN (fp) replik	86
Anf. 209 MAGDALENA STREIJFFERT (s) replik	86
Anf. 210 HANS BACKMAN (fp) replik	86
Anf. 211 THOMAS STRAND (s).....	86
Anf. 212 ULF NILSSON (fp) replik	88
Anf. 213 THOMAS STRAND (s) replik	88
Anf. 214 ULF NILSSON (fp) replik	88
Anf. 215 THOMAS STRAND (s) replik	89
Anf. 216 MATS GERDAU (m) replik	89
Anf. 217 THOMAS STRAND (s) replik	89
Anf. 218 MATS GERDAU (m) replik	89
Anf. 219 THOMAS STRAND (s) replik	90
Anf. 220 OSKAR ÖHOLM (m) replik	90
Anf. 221 THOMAS STRAND (s) replik	90
Anf. 222 OSKAR ÖHOLM (m) replik	90
Anf. 223 THOMAS STRAND (s) replik	91
<i>Bistånds- och utrikespolitik</i>	91
Anf. 224 MARIE WEIBULL KORNIAS (m)	91
Anf. 225 LARS LINDÉN (kd).....	92
Anf. 226 GÖRAN MONTAN (m)	93
Anf. 227 LARS LINDÉN (kd) replik.....	95

Anf. 228	GÖRAN MONTAN (m) replik	95
Anf. 229	LARS LINDÉN (kd) replik	96
Anf. 230	GÖRAN MONTAN (m) replik	96
Anf. 231	MAGDALENA STREIJFFERT (s)	96
Anf. 232	MEHMET KAPLAN (mp).....	98
<i>Försvar</i>	99
Anf. 233	PETER RÅDBERG (mp).....	99
Anf. 234	GÖRAN PETTERSSON (m)	101
Anf. 235	PETER RÅDBERG (mp) replik.....	102
Anf. 236	GÖRAN PETTERSSON (m) replik	102
Anf. 237	PETER RÅDBERG (mp) replik.....	103
Anf. 238	GÖRAN PETTERSSON (m) replik	103
<i>Integration</i>	103
Anf. 239	ELISABETH SVANTESSON (m).....	103
Anf. 240	EGON FRID (v) replik.....	105
Anf. 241	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	105
Anf. 242	EGON FRID (v) replik.....	105
Anf. 243	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	105
<i>Regionalpolitik</i>	106
Anf. 244	CARIN RUNESON (s)	106
Anf. 245	CATHARINA ELMSÅTER-SVÅRD (m) replik.....	107
Anf. 246	CARIN RUNESON (s) replik	107
Anf. 247	CATHARINA ELMSÅTER-SVÅRD (m) replik.....	107
Anf. 248	CARIN RUNESON (s) replik	108
Anf. 249	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	108
Anf. 250	CARIN RUNESON (s) replik	108
Anf. 251	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	108
Anf. 252	CARIN RUNESON (s) replik	109
<i>Bostadspolitik</i>	109
Anf. 253	AMEER SACHET (s)	109
Anf. 254	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	110
Anf. 255	AMEER SACHET (s) replik.....	110
Anf. 256	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	111
Anf. 257	AMEER SACHET (s) replik.....	111
Anf. 258	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	111
Anf. 259	AMEER SACHET (s) replik.....	111
Anf. 260	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	111
Anf. 261	AMEER SACHET (s) replik.....	112
Anf. 262	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	112
Anf. 263	AMEER SACHET (s) replik.....	112
Anf. 264	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	112
Anf. 265	AMEER SACHET (s) replik.....	113
Anf. 266	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	113
Anf. 267	AMEER SACHET (s) replik.....	113
Anf. 268	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	113
Anf. 269	AMEER SACHET (s) replik.....	113
Anf. 270	FREDRICK FEDERLEY (c) replik	114
Anf. 271	AMEER SACHET (s) replik.....	114

Anf. 272	FREDRICK FEDERLEY (c) replik.....	114
Anf. 273	AMEER SACHET (s) replik.....	115
Anf. 274	EGON FRID (v).....	115
Anf. 275	FREDRICK FEDERLEY (c) replik.....	116
Anf. 276	EGON FRID (v) replik	116
Anf. 277	FREDRICK FEDERLEY (c) replik.....	117
Anf. 278	EGON FRID (v) replik	117
Anf. 279	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	117
Anf. 280	EGON FRID (v) replik	117
Anf. 281	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	117
Anf. 282	EGON FRID (v) replik	118
Anf. 283	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	118
Anf. 284	EGON FRID (v) replik	118
Anf. 285	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	119
Anf. 286	EGON FRID (v) replik	119
Anf. 287	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	119
Anf. 288	EGON FRID (v) replik	119
Anf. 289	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	120
Anf. 290	EGON FRID (v) replik	120
Anf. 291	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	120
Anf. 292	EGON FRID (v) replik	120
Anf. 293	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	120
Anf. 294	EGON FRID (v) replik	121
	<i>Generell välfärdspolitik.....</i>	<i>121</i>
Anf. 295	CHRISTINA ZEDEL (s).....	121
Anf. 296	FREDRICK FEDERLEY (c) replik.....	122
Anf. 297	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	123
Anf. 298	FREDRICK FEDERLEY (c) replik.....	123
Anf. 299	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	123
Anf. 300	MARGARETA B KJELLIN (m) replik.....	124
Anf. 301	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	124
Anf. 302	MARGARETA B KJELLIN (m) replik.....	124
Anf. 303	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	124
Anf. 304	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	125
Anf. 305	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	125
Anf. 306	ELISABETH SVANTESSON (m) replik	125
Anf. 307	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	126
Anf. 308	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	126
Anf. 309	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	126
Anf. 310	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	126
Anf. 311	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	127
Anf. 312	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	127
Anf. 313	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	127
Anf. 314	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	127
Anf. 315	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	128
Anf. 316	LARS HJÄLMERED (m) replik.....	128
Anf. 317	CHRISTINA ZEDEL (s) replik	128
Anf. 318	LARS HJÄLMERED (m) replik.....	129
Anf. 319	CHRISTINA ZEDEL (s) replik.....	129

<i>Regler och förutsättningar för att driva mindre fartyg så som skol- och utbildningsfartyg.....</i>	<i>129</i>
Anf. 320 LARS HJÄLMERED (m)	129
<i>EU-lagstiftningen.....</i>	<i>131</i>
Anf. 321 MAX ANDERSSON (mp).....	131
Anf. 322 LARS HJÄLMERED (m) replik	132
Anf. 323 MAX ANDERSSON (mp) replik.....	133
Anf. 324 LARS HJÄLMERED (m) replik	133
Anf. 325 MAX ANDERSSON (mp) replik.....	133
Anf. 326 KARL SIGFRID (m) replik.....	133
Anf. 327 MAX ANDERSSON (mp) replik.....	134
Anf. 328 KARL SIGFRID (m) replik.....	134
Anf. 329 MAX ANDERSSON (mp) replik.....	134
Anf. 330 CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	134
Anf. 331 MARGARETA B KJELLIN (m) replik	135
Anf. 332 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	135
Anf. 333 MARGARETA B KJELLIN (m) replik	136
Anf. 334 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	136
<i>Narkotikapolitik.....</i>	<i>136</i>
Anf. 335 MARGARETA B KJELLIN (m)	136
Anf. 336 GUNNAR ANDRÉN (fp)	137
6 § Bordläggning.....	138
7 § Anmälan om interpellationer.....	138
8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	139
9 § Kammaren åtskildes kl. 17.00.....	140

Prot. 2007/08:13
19 oktober

Tryck: Elanders, Vällingby 2007